ILLUSTRIUM POETARUM FLORES,

Per Octavianum Mirandulam olim collecti, & in locos communes digesti.

Nunc verò de novo longè quam ante unquam, meliores & emendatiores editi: Floseulis item multis tum veterum, tum neotericorum Poetarum, passim adauctis.

Instar apis dulces Flores excerpito libris,
Qui cupis ut maneat dulcis ab ore liquor.

LONDINI,
Imprimebat *E. Tyler*, pro Societate Bibliopolarum, 1667.

PHIL

PHILIPPI

PHILIPPI BEROALDI

de hiſce Floribus judicium.

Sunt hæc ex ſylva Poëtarum ſciti ſſime decerpta, quibus aut ſententia moralis naturaliſve, aut laus virtutis, aut cenſoria morum caſtigatio, aut præcepta ſaluberrima continentur. Opus proſus non minus conducibile, quam laborioſum. Lector perlege, & lætaberis,

Tho Payne

Tho: Payne

D. JACOBI ANTONII BALBI PLÂCENTINI EPIGRAMMA.

CUltor *Heliconii Mirandula collis alumnus*
Luſtraret nitidi quum tuus arva ſoli,
Sicut apis legit varios ibi ſedula flores,
Ad nos & pleno detulit uſque ſinu.
Filia quod Cereris Sicula non vidit in Enna,
Queis odor eximius, perpetuuſq; decor.
Sed confuſa vagas traheret ne copia mentes,
Obrueretq; magis ſe male turba ſequens,
Ordine conſuluit pulchro, longumq; laborans
Quoſque ſuis fixit, diſpoſuitque locis.
Pectoraq; edocuit titulis ſtudioſa paratis,
Pulchra quibus faciant ſerta, quibuſve favos.
Quid moror? unus opes tantas concluſit in horto
Aonii nemoris deliciaſq; brevi.
Quare Pieridum jam non gravis obſtet amicis,
Et labor & longæ tædia multa viæ.
Huc alacres veniant, quod erat procul ecce propinquum:
Horrebat ſaxis, quæ modo plana via eſt,
Reddita confuſis facies ſua, gratia, virtus:
Parnaſſum inveniet jam lare quiſque ſuo.

PHI-

PHILIPPUS BEROALDUS LECTORI SALUTEM.

MOS est studiosorum, & is plane laudabilis, ut celeberrimorum Scriptorum volumina perlegentes, annotent seligantque non parum multa quæ memoratu digna esse videantur. Hoc Plinium illum multiscium fecitasse tradunt, qui nihil unquam legit, quod non excerperet: qui dicere solebat, nullum librum esse tam malum, ut non aliqua ex parte prodesset. Hoc studiorum genere Cæsar dictator est delectatus, à quo adolescentulo feruntur condita, ob id dicta Collectanea. Nuperrimè quoque Octavianus Mirandula, divi Augustini Canonicus Regularis, sacerdotali dignitate præditus, nec minus doctrina

ctrina quam religione clarus, exemplo majorum ex multi juga lectione collegit excerpsitque velut ex pulcherrimo prato, flosculos hosce odoratissimos, qui spirant suaveolentiam jucundissimam, qui tanquam amaranthi minimè marcescunt. Sunt hæc ex sylva Poetarum scitissimè decerpta, quibus aut sententia naturalis moralisve, aut laus virtutis, aut censoria morum castigatio, aut præcepta saluberrima continentur. Opus prorsus non minus conducibile, quam laboriosum. Lector, perlege, lætaberis, dicesque te non parum debere celeberrimo præconi Octaviano, qui, quæ sparsim intercisimque apud compluscnlos scriptores intervallata cum labore reperiebantur, ea in unum quasi corpus redacta collegit, tradiditque studiosis, ut obvia sint, offerantque sese citra morosam vestigationem, citraque fatigationem. Vale.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI ET D. COLENdissimo, D. Octaviano Arcimboldo protonot. Apostolico, Octavianus Mirandula Canonicus Regularis Lateranensis felicitatem optat.

DIU, pater amplissime, à pluribus rogatus, ut illustrium Poetarum sententias clariores, hinc inde dispersas, in certum ordinem collectas redigerem, opus consultò distuli, utpote quod cum magno labore non parum discriminis habeat: & multo plus temporis & studii exigat, quàm impositæ prædicandi sarcinæ mancipato, & sacris literis vacanti religioso concedi soleat: Præter id, quod tam varia, tam multiplex est almæ poesis supellex, & tam obscura vatum in hoc opere perficiundo sunt pertractanda volumina, ut cuique etiam audentissimo terrorem incutiant. Horum enim quædam veluti in vastissimam camporum planitiem omnimoda rerum specie refertam se tam latè aperiunt, ut nedum legendo peragrari facile, sed vix ingenii acumine complecti possint. Alia vero in tam densam verborum sylvam sensus occludunt, ut nisi studio & labore vim inferam, se mihi minimè aperiri videantur. Verumtamen privatam hanc rationem vicit charitatis vigor, quæ nunquam quærit quæ

sua

sua sunt. Vicit divi Platonis sententia, per quam docemur, Hominem non tantummodo sibi nasci. Vicit & studentium religiosorum sequens & justa postulatio, quibus non absque injuria, quod fieri licuit, negari non potuit. Quapropter rem pro virili parte mea aggressus, quæ utilius, & ad humanæ vitæ institutionem melius probata esse mihi visa sunt, tanquam de Hesperidum hortis redolentiores fructus in unum colligens, opusculum hoc confeci, & integerrimæ D V *ideo obtuli dedicavique, ut, qui omni fulgeat doctrina, & nobilissimis moribus institutus progenitorum vestigiis inhærens sactum virtutibus domicilium præstas, censor optimus hoc legitimè corrigas, approbes, cæteriſque legendum tua auctoritate præbeas. Simul ut à tua Lateranensi congregatione munus habeas quod, licèt collatis per te erga eam beneficiis longe sit impar, talè tamen est, ut in ipso & summam animi gratitudinem, & tui memoriam cognoscere possis. Vale.*

ELENCHVS AVTHORVM

ex quorum operibus Flores collecti sunt.

Alciat. Emblemata.
Alcimus.
Anselmus.
Arnobius.
Ausonius.
Boetius.
Buchananus.
Phil. Camerarius.
Caton. Moralia.
Catullus.
Claudianus.
Columbanus.
Corn. Gallus.
Epictetus.
Epimenides.
Ennius.
Gunthcrus.
Guillermus.
Horatius.
Juvenalis.
Lucanus.
Lucretius.
Manilius.
Mantuanus.
Martialis.
Maximianus.
Nat. Chytreus.
Olymp. Nemesianus.
Olaus Magnus.
Osorius.
Ovidius.
Owenus Angl.
Pamphilus poet. Sup. S.
Paulinus.
Persius.
Petrarcha.
Petronius.
Plautus.
Pecenstenius.
Politianus.
Pontanus.
Propertius.
Prosper.
Prudentius.
Scaliger.
Sedulius.
Seneca.
Sidonius.
Sil. Italicus.
Simplicius.
Sophocles.
Statius.
Symmachus.
T. Calphurnius.
Terentius.
Tibullus.
Tobias Sup. S. poeta.
Valer Flaccus.
Victorinus.
Virgilius.

DE

DE LAUDE CARMINUM, & quod famæ Poëtarum sit perennis, ex Ovid. Eleg. lib. 1.

Quid mihi livor edax ignavos obijcis annos?
Ingeniiq; vocas carmen inertis opus?
Nonne, more patrum, dum strenua suslinet ætas,
Præmia militiæ pulverulenta sequi?
Nec me verbosas leges edíscere, nec me
Ingrato voces prostituisse foro?
Mortale est, quod quæris opus; mihi fama perennis
Quæritur ut toto semper in orbe canar.
Vivet Mæonides, Tenedos dum stabit, & Ide,
Dum rapidas Simois in mare volvet aquas.
Vivet & Ascræus, dum mustis uva tumebit:
Dum cadet in curva falce resecta Ceres.
Battiades toto semper cantabitur orbe:
Quamvis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet jactura cothurno:
Cum Sole & Luna semper Aratus erit.
Ennius arte carens, animosique Accius oris,
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem, primamq; ratem quæ nescit ætas?
Aureaq; Æsonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucretî,
Exitio terras quum dabit una dies.

Tytirus & ſegetes, Æneiaq; arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit.
Donec erunt ignes, arcúſq; Cupidinis arma,
Diſcentur numeri, culte Tibulle, tui.
Gallus & Heſperiis, & Gallus notus Eois,
Et ſua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo quum ſcilices, quum deas patientis aratri
Depereant æuo, carmina morte carent.
Cedant carminibus reges, regumq; triumphi,
Cedat et auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur populus, mihi flauus Apollo
Pocula Caſtalia plena miniſtret aqua.

Idem 1. Amor. 10.

Carmina quam tribuunt fama perennis erit.

ILLU-

ILLUSTRIUM POETARUM FLORES,

Per Octavianum Mirandulam collecti, & in locos communes digesti.

A

DE ABSTINENTIA.

Abstinentiæ commendatio.
Horat. satyra 2. lib. 2.

Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque secum
Adferat: in primis valeas bene; nam varia res
Ut noceant homini credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit, at simul assis
Miscueris elixa simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque prægravat unà,
Atque adfigit humi divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit:

Abstinentiæ præceptum seu Pythagoræ dehortatio, præsertim ab esu carnium.
Ovid. lib. 5 Metamorph.

Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus,
Alteriusque animantem animantis vivere letho!

Et infra.

Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefandas
Exturbare animas, nec sanguine sanguis alatur.

Juvena-

Juvenalis Satyra 15.

Aspirimus populos, quorum non sufficit ira
Occidisse aliquem, sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse sibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras? cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquam homine, & ventri indulsit non omne legumen.

Owen. Monst. Eth. & Pol. 35.

Sit facilis victus, nullo irritante sapore,
Sed Stomachum & gustum mordeat ipsa fames.

Abstinere à vini potatione superflua, & Venere omnes debent.

Virg. de Venere & Vino.

Nec Veneris, nec tu Vini capiaris amore:
Uno namque modo Vina Venusque nocent.
Ut Venus enervat vires, sic copia Bacchi
Et tentat gressus debilitatque pedes.
Multos cæcus amor egit secreta fateri:
A canum demens detegit ebrietas.
Bellum sæpe petit ferus exitiale Cupido,
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat:
Perdidit horrendo Trojam Venus improba bello,
Et Lapithas bello perdis, Iaeche, gravi.
Denique quum mentes hominum furiârit uterq;
Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.
Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum,
Nec te muneribus lædat uterque suis,
Vina sitim tendent, natis Venus alma creandis
Gaudia: hos fines transiisse nocet.

Abstinere à placitis, non minima virtus.

Ovid. 16. Epist. Heroid.

Disce meo exemplo formosis posse carere:
Est virtus placitis abstinuisse bonis.

Abstinentia carnalis refrenat motus.

Terentius in Eunucho.

Verbum hercle hoc verum est: sine Cerere & Libero friget Venus.

DE

DE ADOLESCENTIA.

Adolescentem verecundum esse decet.

Plautus in Asinaria.

Adolescentem verecundum esse decet.

Adolescentes in bonum assuefaciendi sunt.

Virgil. 3. Georg.

Tu quos ad studium, atque usum formabis agrestem,
Jam vitulos hortare, viamque insiste domandi,
Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas.

Idem ad Messalam.

Sed quoniam ad tantas non primum nascitur artes
Nunc primum teneros si mamus robore nervos.

Horat. lib. 3. Oda 24.

.....Et teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis.

Idem lib. 1. epist.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum.

Idem lib. 1. Epist.

Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam, qua monstrat eques: venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in sylvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.

Juvenalis satyra 14.

Gratum est quod patriæ civem, populoque dedisti,
Si facis ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
Utilis & bellorum, & pacis rebus agendis (hunc tu
Plurimum enim interest quibus à tibus, & quibus
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem sumptis quærunt animalia pennis.
Vultur jumento, & canibus crucibusque relictis
Ad fœtus properat, partemque cadaveris adfert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & sic
Pascentis propria quum jam facit arbore nidos:
Sed leporem, aut capream famosa Jovis & generosa
In saltu venantur aves, nunc præda cubili

Ponitur,

Ponitur, inde autem quum se matura levabit
Progenies stimulante fame, festinat ad illam
Quam primum prædam rupto gustaverit ovo.
Seneca in Octavia.

Regenda magis est fervida adolescentia:
Horat. in Art.

Imberbis juvenis tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque & amata relinquere pernix.
Adolescentum facta parentibus celata haud esse debent.
Terentius in Adelphis.

..... Qua fert adolescentia
Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri aut fallere insueverit patrem, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

DE ADVERSITATE.

Adversa amorem virtutis haud eximere valent.
Silius Italicus lib. 10. bel. Pun.

..... Neque enim virtutis amorem
Adversa exemisse valent.

Adversa æquo animo tolerare virtus est maxima.
Plautus in Asinaria.

Hem ista est virtus, quando usus est, qui malum fert fortiter.
Terentius in Phormione.

..... Unum hoc scio
Quod fors feret, feremus æquo animo. D. Placet.
Heus: sthuc viri est officium.
Fabii Maximi constantia, qui, nec morte, nec adversis frangebatur.
Silius Italic. lib. 10. bel. Pun.

Hos mulcens questus Fabius, deforme docebat
Cladibus irasci, vulgumq; arcebat ab ira.
Adversis etenim frangi non esse virorum
Qui Martem inferibant genti: nec posse dolores
Condere,

Condere, & ex pœna ſolatia poſcere luctus.

Adverſa æquanimiter toleranda ſunt.

Horatius Oda 7. lib. 1.

Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, nec pariturit imbres
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores.

Idem Oda 3. lib. 2.

Æquam memento rebus in arduis
Servare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitiam, moriture Deli.

Idem lib. 2. ſatyra.

..... Quocirca vivite fortes,
Fortiaq; adverſis opponite pectora rebus.

Adverſis in rebus amicos paucos proba.

Auſonius in Pittaci ſenten.

Plures amicos re ſecunda compares,
Paucos amicos rebus adverſis proba.

Adverſa ferre leve eſt, at perferre grave.

Seneca in Thyeſte.

Leve eſt miſerias ferre, perferre eſt grave.

Adverſa patienter toleranti nil nocere valet.

Boetius Metro 4. lib. 1.

Quiſquis compoſito ſerenus ævo
Fatum ſub pedibus egit ſuperbum,
Fortunamq; tuens utranq; rectus
Invictum potuit tenere vultum:
Non illum rabies minaq; Ponti
Verſum funditus excitantis æſtum,
Nec ruptis quoties vagus caminis,
Torquet fumificos vesevus ignes
Haud celſas ſoliti ferire turres
Ardentis vi fulminis movebit.

Item.

Non æſtu cythiſus, non frigore, non nive læſus:
Spernere magnanimos omnia dura decet.

Adverſa pios religiòſoſve homines reddunt.

Ovid. 11. Metamorph.

Aſpera creſcit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretaq; indignantia miſcent.

Et infra.

Hic votis numen adorat.

Idem lib. 3. Fastorum.

Vincitur ars vento, nec jam moderator habenis
Utitur, at votis is quoque poscit opem.

Idem 1. de Trist. lib.

Dii maris & cœli (quid enim nisi vota supersunt?)
Parcite quassatæ solvere membra ratis.

Idem eodem.

Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocunque aspexi, nihil est nisi mortis imago;
Quam dubia timeo mente, timensq; precor.

Horat. Oda 16. lib. 2.

Otium divos rogat in patenti
Prensus Ægeo, simul atra nubes
Condidit lunam, neque certa fulgent
Sydera nautis.

Adversa virtute insignito dulcia atque levia sunt.

Lucanus lib. 9. bel. civil.

..... Serpens, sitis, ardor arenæ
Dulcia virtuti: gaudet patientia duris,
Latius est quoties magno sibi constat honestum.

Adversitas amicos probat, offendit, atque disperdit.

Owen Mon.

Rebus in adversis patientia vera probatur:
Rebus in adversis vera probanda fides.
Invenies multos, si res tibi floret, amicos:
Si fueris pauper, nullus amicus erit.

Ovid. 4. de Ponto.

Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere primus eras
Nunc quia contraxit vultum Fortuna, recedis,
Auxilio postquam scis opus esse tuo.

Idem 1. Trist.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet Fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt, nec noscitur ulli
Agminibus comitum qui modò cinctus erat.

Idem

Idem 2 de Trist.

O mihi chare quidem semper, sed tempore d
Cognite, res postquam procubuêre meæ.

Idem eodem.

Ut cecidi, cunctique meæ fugêre ruinam,
Versaque amicitiæ terga dedêre meæ.

Seneca in Agamemnone.

Fidem secunda poscunt, adversa exigunt.

Adversitas gravior est, quanto magis improvisa evenit.

Terentius in Phorm.

Incertum est quid agam, quia præter spem, atq; incredibile hoc mihi obtigit.
Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere.
Quamobrem omnes quum secundæ res sunt maximæ, tum maximè.
Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia, &c.

Adversitas maxima est cum non adest in quem animi vulnus transfundatur.

Sophocl.

quisquis proprias aspicit oculis
Ærumnas, nec habet partem in quam
Transfundat mali,
Magnos sustinet ille dolores.

Adversitas ingeniosum hominem reddit quandoque, & è contra.

Ovid. 6. Metamorph.

Os mutum facti caret indice, grande doloris
Ingenium est, miseris; venit solertia rebus.

Idem 2. de arte amandi.

Ingenium mala sæpe movent: quis crederet unquam?
Aereas homines tarpere posse vias.

Idem de Sappho.

Nunc vellem facunda forem, dolor artibus obstat,
Ingeniumq; meis subtrahit omne malis.

Idem lib. 3. de Ponto.

Nec tamen ingenium nobis respondet ut antè,
Sed siccum sterili vomere littus aro.

Silicet

Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
Læsaq; suppresso fonte resistit aqua:
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit.

Idem 4. de Tristib.

Utque soporiferæ biberem si pocula Lethes,
Temporis adversi sic mihi sensus abest.

Adversitas laudabilem hominem facit, qui eam æquanimiter tolerat.

Ovid. lib. 5. de Tristibus.

Scilicet adversi probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,
Penelope felix, sed sine laude foret.

Adversitas prodest homini magis quam prosperitas, eò quòd in sui ipsius cognitionem, necnon in Dei reverentiam sæpissime inducit.

Ovid. lib. 2. Metamorph. de Midæ voto stulto:

Ad cœlumq; manus, & splendida brachia tollens;
Da veniam, Lenæe pater, peccavimus, inquit,
Sed miserere precor, speciosoque eripe damno,

Lucretius lib. 3. de rerum nat.

..... Multoque in rebus acerbis
Acrius advertunt animos ad religionem
Quo magis in dubiis homines spectare periclis
Convenit adversisque in rebus noscere qui sint.
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur persona, manet res.

Silius Italic. lib. 7. bel. Pun.

Tanta adeò, quum res trepidæ, reverentia divûm
Nascitur.

Adversitatum expressio horribilis.

Ovid. lib. 1. de Tristib.

Scire meos casus siquis desiderat omnes,
Plus quam quod fieri res sinit, ipse petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sydera lucent,
Parvaque quot siccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora, ratamque
Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moriatur oportet,
Neque velim possint dissimulante tegi.

Si vox infragilis, pectus mihi firmius eſſet,
Plutaq; cum linguis plutibus ora forent,
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exſuperante meas.
Idem lib 4. de Triſtib.

Neque tot adverſis cumulat, quot littus arenas,
Quotque fretum piſces, ovaq; piſci habet.
Vere prius flores, æſtu numerabis ariſtas,
Poma per autumnum frigoribuſque nives.
Quam mala, quæ patior, toto jactatus in orbe,
Dum miſer Euxini littora ſæva peto.
Idem lib. 5. de Triſtib.

Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores,
Quotve ſoporiferum grana papaver habet,
Sylva feras quot alit, quot piſcibus unda natatur,
Et tenerum pennis aëra pulſat avis:
Tot premor adverſis, quæ ſi comprehendere conor,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Valer. Flac. lib. 3. Argon.

Bis Zephyri jam vela vocant, fiducia mœſtis
Nulla viris, ægro aſſiduè mens carpitur æſtu.
Adverſis in rebus vitam parvifacere facile eſt: at contra, fortiſſimi pectoris eſt.
Martialis lib. 11. Epigram.

Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

DE ADULATIONE.

A toru n. effictus, ſeu proprium.
Terentius in Eunucho.

Omnia habeo, nec quicquam habeo: nihil quum eſt, nihil deſit tamen.
Eſt genus hominum qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt,
Nec ſunt: hos conſector: hiſce ego non paro me ut irrideant,
Sed his ultro arrideo, & eorum ingenia admiror ſimul,
Quicquid dicunt laudo, id rurſum ſi negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego, ait? aio.
Poſtremo impetravi egomet mihi

Omni

Omnia assentari: is quæstus nunc est multo uberri-
Juvenal. Satyra 3. de Græcis. (mus,
Quid quod adulandi gens prudentissima, laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici.
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Natio comœda est. rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lachrymas aspexit amici:
Nec dolet, igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit Andromydem: si dixeris, æstuo, sudat.
Adulatores fugiendi parvifaciendive sunt, quia sub adulatione haud exigua latitant mala, moraliter.
Ovid. lib. 2. Eleg.
Impia sub dulci melle venena latent.
Owen Mon. 29.
Qui te plus solito demulcet carmine blando,
Te capere insidiis nititur ille tuis.

DE ADULTERIO.

Adulterium non esse committendum.
Ovid. Epist. 19. Heroid.
Eligè de vaciis quam non tibi vendicet alter:
Si nescis, dominum res habet ista suum.
Idem lib. 3. de arte amandi.
Nupta virum timeat, rata sit custodia nuptæ,
Hoc decet, hoc leges, jusq; pudorq; jubent.
Idem lib. 1. de remed. amor.
Nil mihi cum nupta, Thais in arte mea est.
Horat. lib. 1. Satyra 2.
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructûs.
Adulteri malum exitum sortiuntur.
Horat. lib. 1. satyra 2.
Hic se præcipitem tecto dedit, ille flagellis
Ad mortem cæsus; fugiens hic decidit acrem
Prædonum inturbam, dedit hic pro corpore nummos,
Hunc permixerunt calones: quinetiam illud
Accidit, ut quidam testis caudamq; salacem
Demeteret ferro.

Catul.

Catul. ad Aurel.

Ah tum te miſerum malique fati,
Quem attractis pedibus patente porta
Percurrent Raphanique mugileſque.

DE ÆTATIBUS.

Ætas antiqua, quæ aurea dicebatur, à cupiditate ſemota fuit: ſed pace, nec non juſtitia plena extitit, in qua etiam communia erant omnia.

Juvenal. Satyr. 6.

Aliter tunc orbe novo cœloq; recenti
Vivebant homines.

Virgil. lib. 1. Georg.

Ante Jovem nulli ſubigebant arva coloni,
Nec ſignare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant: ipſaq; tellus
Omnia liberius nullo poſcente ferebat.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq; colebat.

Et infra.

Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ,
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat; ſine militis uſu
Mollia ſecura peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.

Idem lib. 1. Faſtor.

Nondum juſtitiam facinus mortale fugarat:
Ultima de ſuperis illa reliquit humum.
Proq; metu populum, ſine vi, pudor ipſe regebat:
Nullus erat juſtis reddere jura labor.

Petronius Arbiter in ſatyr.

Indum non fulgebat ebur quod inſerat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis, ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuæ nemus, & nova terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat arte.
Hinc molli ſcillæ lacus, & de caudice lento
Viminea lances, maculataque teſta Lyæo,
Et paries circa palea ſatiatus inani,

Fortui-

Fortuitoque luto, clavos numerabat agrestes.
Et viridi junco gracilis pendebat arundo.
Praterea quæ fumoso suspensa tigillo,
Conservabat opes humilis casa, nil a servo
Inter odoratas pendebat texta coronas,
Et thymbræ veteres, & passis uva racemis.

Boetius Metro 5. lib. 2.

Felix nimium prior ætas,
Contenta fidelibus arvis,
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ sera solebat
Jejunia solvere glande.
Somnos dabat herba salubres,
Potum quoque lubricus amnis,
Umbras altissima pinus
Nondum maris alta secabat,
Nec mercibus undique lectis
Nova littora viderat hospes,
Odiis neque fusus acerbis,
Cruor horrida tinxerat arma,
Quid enim furor hosticus ulla
Vellet prior arma movere?
Quum vulnera sæva viderent,
Nec præmia sanguinis ulla?

Auream illam ætatem Saturni tempore fuisse, Poetæ passim asserunt. Virgil. lib. 8. Æneid.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo.
Arma Jovis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile, ac dispersum montibus altis
Composuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.
Aureaque, ut perhibent, illo sub rege fuere
Secula, sic placida populos in pace regebat:
Deterior donec paulatim ac decolor ætas
Et belli rabies, & amor successit habendi.

Juvenalis satyra 6.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, visamq; diu, quum frigida parvas
Præberet spelunca domos, ignemque, laremque,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbra:

Ovid.

Ovid lib. 3. Eleg. sive Amor.

At quum regna senex cœli Saturnus haberet,
Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
Mœnibus admorat, nullaque massa fuit.
At meliora dabat curvo sine vomere, fruges,
Pomaque, & in quercu mella reperta cava.
Nec valido quisquam terram scindebat aratro,
signabat nullo limite fossor humum.
Non freta demissi verrebant eruta remi,
Ultima mortali tum via littus erat.
Contra te solers hominum natura fuisti,
Et nimium dominis ingeniosa tuis.

Seneca in Octavia.

Rursus ut stirpem novam
Generet renascens melior, ut quondam tulit
Juvenis, tenente regna Saturno poli,
Tunc illa virgo numinis magni dea
Justitia cœlo missa, cum sancta Fide
Terras regebat mitis, humanum genus
Non bella norant, non tubæ fremitus truces,
Non arma gentes, cingere assueverant suas
Muris nec urbes: pervium cunctis iter,
Communis usus omnium rerum fuit:
Et ipsa tellus lata fœcundos sinus
Pandebat ultrò, tam piis fœlix parens,
Et tuta alumnis.

Tibullus eleg. 3. lib. 1.

Quam benè Saturno vivebant rege, priusquam
Tellus in longas est patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contempserat undas,
Effusum ventis præbueratque sinum.
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Presserat externa navita merce ratem.
Illo non validus subiit juga tempore taurus,
Non domito frenos ore momordit equus.
Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsa mella dabant quercus, ultroque ferebant
Obvia securis ubera lactis opes.
Non acies, non ira fuit, non bella: nec ensis
Immitti savos duxerat arte faber:

Ær(a)

Ætas argentea post Saturni mortem successit, aurea ætate minus bona, ærea tamen melior.

Ovid. 1. Metamorph.

Postquàm Saturno tenebrosa in tartara misso,
Sub Jove mundus erat, subiitque argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.

Tibullus Elegia 3. lib. 1.

Nunc Jove sub domino cædes, & vulnera semper,
Nunc mare, nunc lethi mille repentè viæ.

Ætas ærea crevit, quæ duabus supradictis pejor est, non tamen in totum scelerata.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

Tertia post illam successit ahenea proles,
Savior ingeniis, & ad horrida promptior arma
Non scelerata tamen.

Ætas ferrea postremum advenit, in qua omnia crevere facinora.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

..... De duro est ultima ferro.
Protinus irrupit venæ pejoris in ævum
Omne nefas, fugêre pudor, verumque, fidesque;
In quorum subiere locum, fraudesque, dolique,
Insidiæque, & vis, & amor scelerati habendi,
Nec tantùm segetes, alimentaque debita dives
Poscebatur humus, sed itum est in viscera terræ:
Quasque recondiderat, stygiisque admoverat umbris
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat, prodit bellum quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est,
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita novercæ,
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas, & virgo cæde madentes
Ultima cœlestum terras Astræa reliquit.

Juvenalis satyra 6.

Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.

Tibullus Eleg. 3. lib. 2.

Ferrea non Venerem, sed prædam secula laudant:
Præda tamen multis est operata malis.

Præda

Præda feras acies cinxit discordibus armis:
Hinc cruor, hinc cædes, mors, propiorq; venit.
Præda vago jussit geminare pericula Ponto,
Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.

Ætas pejor ferrea nunc agitur.
Juvenalis Satyra 13.

Nostra ætas agitur pejoraq; sæcula ferri
Temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.

Et sic in dies malum augebitur.
Horat. Oda. 2. lib. 3.

Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Juvenalis Satyra 2.

-----Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro
Unus scabie cadit, & porrigine porci.

Ætas ultima in nos venit.
Seneca in Thyeste.

In nos ætas ultima venit.
O nos dura sorte creatos!

Ætas omnis à Deo proprium officium habet.
Seneca in Thebaid.

-----Propria describit Deus
Officia & ævum per suos ducit gradus,
Læta juvenem frons decet, tristis senem.

Ætas novi aliquid assiduè adportat, atque ad scientiam maxime confert.
Ovid. l. 6. Metamorph.

-----Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet: seris venit usus ab annis.

Idem lib. 15. Metamorph.

-----Etenim mihi multa vetustas
Scire dedit.

Plautus in Trinummo:

Sapientiæ ætas condimentum est, sapiens ætati cibus.

Terentius in Adelph.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione
ad vitam fuit,
Quin res, ætas, usus semper aliquid adportet novi,

Aliquid moneat, ut illa, quæ te scire credas, nescias.
Et quæ tibi puâris prima, in experiundo repudies.

Ætas ut Rosa perit.
Auson. in Rosa.

Collige virgo rosas dum flos novus, & nova pubes
Et memor esto avum sic properare tuum,

DE AFFECTIBUS.

Affectiones animi sunt quatuor, quæ veri cognitionem impediunt. Igitur resecandæ sunt, & ad hoc exhortatio pulchra.

Boëtius Metro. 7. lib. 1.

Nubibus atris
Condita nullum
Fundere possunt
Sydera lumen.
Si mare volvens
Turbidus auster
Misceat æstum,
vitrea dudum
Parque serenis
Unda diebus,
Mox resoluto
Tramite recto
Carpere callem:
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemque fugato,
Sordida cœno
Visibus obstat:
Quique vagatur
Montibus altis
Defluus amnis
Sæpe resistit
Rupe soluti
Obice saxi,
Tu quoque si vis
Lumine claro
Cernere verum,
Nec dolor adsit:
Nubila mens est,
Vinctaq; franis,
Hæc ubi regnant,

Affectus Cordis celari non possunt,
Ovid. Met. 2.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!

DE AFFLICTIONE.

Afflicto compatiendum est, & si non de ipsius pœna, saltem de pœnæ merito.

Ovid. 2. de Ponto.

Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
S. non ferre dolet, at meruisse dolet.

Afflictorum

Afflictorum consolatio illustris.
Virgil. lib. 1. Æneid.

O socii (neque enim ignari sumus antè malorum)
O passi graviora, dabit Deus his quoque finem;
Vos & Scyllæam rabiem penitusq; sonantes
Accestis scopulos. Vos & Cyclopea saxa
Experti: revocate animos, mœstumq; timorem
Mittite, forsan & hæc olim meminisse juvabit:
Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas
Ostendunt; illic fas regna resurgere Trojæ,
Durate, & vosmet rebus servate secundis:

Idem lib. 5. Æneid.

Isque his Æneam solatus vocibus infit;
Nate dea, quò fata trahunt retrahuntq; sequamur,
Quicquid erit; superanda omnia fortuna ferendo est.

Idem lib. 6.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito
Quàm tua te fortuna sinet.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

---- Quotiens flenti Theseius heros
Siste modum dixit, nec enim fortuna querenda
Sola tua est; similes aliorum respice casus,
Mitius ista feres; utinamq; exempla dolentem
Non mea te possent relevare, sed & mea possunt:

Idem 1. Fastor.

Cui genetrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
(Siste puer lacrymas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis.

Et infra.

Nec fera tempestas toto tamen errat in anno;
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Idem 4. de Ponto.

Nulla dies adeo est Australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis.
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mista fere duris utilis herba rubis.

Idem lib. 3. Eleg.

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim,
Sæpe tulit sessis, succus amarus opem.

Idem ad Liviam de morte filiæ consolatoria,

Scilicet exiguo perculsa est fulminis ictu,
Fortior ut posset cladibus esse tuis.

Idem eadem Epistola.

Imposuit te alto fortuna, locumq; tenere
Jussit honoratum, Livia, perfer onus.
Alta mane, supraq, tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum qua potes usque tene.

Horat. Ode 10. lib. 2.

Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Juvenalis satyra 13.

Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Idem eadem satyra.

Rem pateris modicam, & modico tibibile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina.

Seneca in Thyeste.

Pectora longi hebetata mali
Tum solicitis ponite curas
Fugiat mœror fugiatq; pavor,
Fugiat trepidi comes exiti
Tristis egestas, rebusq; gravis
Pudor afflictis, magis unde cadas
Quam quo referi, magnum ex alto
Culmine lapsum, stabilem in plano
Pigere gressum magnum ingenti
Strage malorum prælum fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati, neq; degenerem,
Victumq; malis rectum imposita
Ferre ruinas. sed jam sævi
Nubila fati pelle, ac miseri
Temporis omnis dimitte moras,
Redeant vultus ad læta boni.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

Quid tibi tantopere est mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, & fles?
Cur non ut plenus vitæ conviva recedis,

Æque

Æquo animoq; capis ſecuram, ſtulte, quietem?
Statius 2. Sylvarum.
Hic finis rapto, quin tu jam vulnera ſedas,
Et tollis merſum luctu caput? Omnia functa
Aut moritura vides, obeunt nocteiq; dieique,
Aſtraq; nec ſolidis prodeſt ſua machina terris.
Nam populos, mortale genus, plebiſq; caduca
Quis fleat interitus? hos bella: hos æquora poſcunt;
His amor exitio, furor his & ſæva cupido:
Ut ſileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido lethalis Syrius igni.
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu:
Quicquid habet ortus, finem timet. Ibimus omnes,
Ibimus: immenſis urnam quatit Æacus umbris.
Idem 5. Sylvarum.
Parce precor lacrymis, ſævo ne concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
Manilius lib. 2. Aſtronomicôn.
Quod ſi ſolerti circumſpicis omnia cura,
Fraudata invenies amiſſis ſydera membris.
Scorpius in Libra conſumit brachia, Taurus
Succidit in curvo claudus pede, lumina Cancro
Deſunt, Centauro ſupereſt & quæritur unum:
Sic noſtros caſus ſolatur mundus in aſtris,
Exemploq; docet patienter damna ſubire.
Afflictorum vita mortis vices tenet,
Seneca in Hercule Oeteo.
.....Mortis habet vices.
Lente cum trahitur vita gementibus.

Afflictis dubiam reſponſionem adferens,
ipſorum ſalutem negat.
Hercules in Oedipo.
Dubiam ſalutem qui dat afflictis, negat.

Afflictis tempus immobile videtur.
Ovid. 5. de Triſtibus.
Ut ſumus in Ponto ter frigore conſtitit Iſter:
Facta eſt Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul eſſe tot annis,
Dardana quot Graio Troja ſub hoſte fuit.
Stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis paſſibus annus iter:

Nec mihi ſolſtitium quicquam de noctibus aufert,
Efficit anguſtos nec mihi bruma dies;
ſcilicet in nobis rerum natura novata eſt.
Cumque meis curis omnia longa facit.
An peragunt ſolitos communia tempora motus?
Suntq; magis vitæ tempora longa meæ?

DE ALIENIS

Aliena nobiliora meliorâve propriis judicantur, etiamſi non ſint.

Ovid. 1, de arte amandi.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris,
Vicinumq; pecus grandius uber habet.

Horatius lib. 1. Satyr. 1.

Quî fit Mæcenas, ut nemo quam ſibi ſortem,
ſeu ratio dederit, ſeu ſors objecerit, illâ
contentus vivat, laudet diverſa ſequentes?
O fortunati mercatores gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contrà mercator, navem jactantibus auſtris,
Militia eſt potior: quid enim? concutritur, horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat Juris legumq; peritus,
Sub galli cantu conſultor ubi oſtia pulſat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem eſt,
Bolos felices viventes clamat in urbe.

Idem lib. 1. Epiſt. 14. ad villicum.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors:
ſtultus utrique locum immeritum cauſatur iniquè,
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.

Aliena potiùs quam propria homines inſpiciunt qui haud parva caſtigatione digni ſunt,

Oiven.

Crimina qui cernunt aliorum, nec ſua cernunt,
Hi ſapiunt aliis deſipiuntq; ſibi.

Horat. lib. 1. ſatyr. 3.

..... Egomet mi ignoſco, Mævius inquit.
ſtultus & improbus, hic amor eſt dignuſq; notari.
Quum tua pervideas oculi, mala lippus in unctis.
Curin amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Perſius

Persius Satyr. 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Plautus in Sticho.

Sed curiosi sunt hic quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maximo:
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Terent. in Heauton.

Tantúmne ab re tua est otii tibi, Chreme,
Aliena ut cures, eaque nihil quæ ad te attinent?

Ibidem.

Di vestram fidem, itan' comparatam esse hominum naturam omnium,
Aliena melius ut videant, & judicent, quàm sua?

Idem in Hecyra.

Tua quod nihil refert, percunctari desinas.

Catullus ad Varum.

Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Possis: suis cuique attributus est error,
Sed non videmus manticæ quod in tergo est.

Epictet. in Altercat.

Ægrotant sani qui aliena negotia curant.

Juvenalis satyr. 2.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Ausonius in Pittaci sent.

Ignoscas aliis multum, nil tibi.

Feliciter sapit qui alieno periculo sapit.

Plautus.

Feliciter sapit is, qui alieno periculo sapit.
Felix quem cautum faciunt aliena pericla, &
Ne stulte sapias facta aliena monent.

Terent. in Heaut.

Ex aliis periculum facito, tibi quod ex usu siet.

Tibullus lib. 3. Eleg. 7.

Vos ego nunc moneo: felix quicunque dolore
Alterius, discès posse carere tuo.

Aliena qui affectat sua amittit.

Ex Claud.

Qui nova prædari cupit, hic sua parta reponit;

DE AMBITIONE.

Ambitio avaritiæ nutrix est, quæ potentum vestibulis excubat.
Claudianus lib 2. in Stiliconis laud.

Trudis avaritiam, cujus fœdissima nutrix
Ambitio, quæ vestibulis, foribusque potentum
Excubat, & pretiis commercia poscis honorum
Pulsa simul.

Ambitio inexplebilis est.
Juvenal 4.

..... Nihil est quod credere de se
Non possit, cum laudatur diis æqua potestas.

Virtute ambire hominis est, non autem fautoribus: nam sat fautorum habet qui bene operatur.
Plautus in Amphit.

Virtute ambire oportet non fautoribus.
Sat habet fautorum semper, qui rectè facit.

Claudian. de III. cons. Honorii.

Emitur sola virtute potestas.

Ambitio ad aulam, non regis amor multos convocat.
Seneca in Hercule Oeteo.

Pauci reges non regna colunt,
Plures fulgor convocat aulæ.
Cupit hic Regi proximus ipsi,
Clarusq; latas ire per urbes,
Ut it miserum gloria pectus,

Ambitiosorum admonitio lepidissima, ut à regnandi cupiditate abstineant.
Virgil. 1. Georg.

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido:

DE AMBIGUITATE.

Ambiguitatis imitatio.
Virgil. 4. Æneid.

Heu quid agat? quo nunc reginam ambire furentem
Audeat affatu? & quæ prima exordia sumat?

Idem 8. Æneid.

Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In partesque rapit varias, perque omnia versat.

Idem

Idem Æneid 9.

Aut pugnam, aut aliquid jamdudũ invadere magnum
Mens agitat mihi, nec placida contenta quiete eſt.

Ovid Epiſt. 16: Heroid.

Et libet & timeo, nec adhuc exacta voluntas
Eſt ſatis: in dubio pectora noſtra labant.

Idem 3. de Ponto.

Quo pede nunc utar? dubia eſt ſententia nobis:

Idem 4. de Ponto.

Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve
Nec ſatis utilitas eſt mea nota mihi.
Crede mihi, miſeros prudentia prima relinquit,
Et ſenſus eum re, conſiliumque fugit.

Terentius in Phormione.

Incertum eſt quid agam, quia præter ſpem atque incredibile hoc mihi obtigit.
Ita ſum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum inſtituere.

DE AMICITIA.

Amicitia majus nil dedit natura, nec ratius.

Manilius lib. 2. Aſtronomicon.

Idcirco nihil ex ſemet natura creavit
Pectore amicitiæ majus, nec rarius unquam.
Unus erat Pylades, unus qui mallet Oreſtes
Ipſe mori, his una fuit, pervincula mortis
Alter quòd raperet, fatum non cederet alter,
Et duo qui potuere ſequi vadimonia ſponſi.
Optavitq; reum ſponſor non poſſe reverti,
Sponſorem q, reus timuit, ne ſolveret ipſum.

Amicitia inter pares contrahenda eſt.

Ovid lib. 3. de Triſtib.

Vive ſine invidia, molleſque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi junge pares.

Avien Fab. 11.

Pauperior caveat ſeſe ſociare potenti;
Namq; fides illi cum parili melior.

Amicitiæ veræ ambiendæ exemplum.

Ovidius ad Piſonem.

.....Dignare tuos aperire penates,
Hoc ſolum petimus: nec enim me divitis auri

Imperiosa fames, & habendi saeva libido
Impulerant, sed laudis amor, juvat optime tecum
Degere.

Amicitiæ commendatio.
Ovid. lib. 3. de Ponto.

Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo,
Laudarunt omnes facta, piamq; fidem:
Scilicet hic etiam, quâ nulla ferocior ora est,
Nomen amicitiæ barbara corda movet.

Amicitiæ maximæ exemplum.
Ovid. 3. de Ponto.

Ire jubet Pylades charum perituros Orestem:
Hic negat, inque vicem pugnat uterque mori.
Extitit hoc unum quod non convenerit illis;
Cætera pars concors, & sine lite fuit.

Idem 5. de Tristibus.

Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit levitas Automedontis equos?

Amicitia potentum inexperto dulcis apparet, quæ tamen mœroris plena est, ideo vitanda.
Ovid. lib. 3. de Tristibus.

Ulisbus edocto si quicquam credis amico,
Vive tibi, & longè nomina magna fuge.

Et infra.

Non foret Eumenides orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Ce pisset genitor si Phaethonta Merops.

Horat. lib. 1. Epist.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuet: tu, dum tua navis, in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.

Amicitia in censu sita est.
Ovidius ad Pisonem.

Sed lateri nullus comitem circumdare quærit,
Quem dat purus amor, sed quem tulit impia merces.
Nec quisquam vero pretium largitur amico,
Quem regat ex æquo, vicibusq; regatur ab illo.

Amicitiæ vitæ intimatio seu reprehensio acerrima,

Ovid. lib. 1. de Tristib.

Illud amicitiæ sanctum & venerabile nomen
Nunc tibi pro vili, sub pedibusq; jacet.

Catullus ad Alphenum.

Alphene immemor, atque unanimis falsè sodalibus:
Jam nil te miseret dure tui dulcis amiculi:
Jam me prodere, jam non dubitas fallere, perfide:
Nec facta impia fallacium hominum calicolis placent:
Quæ tu negligis, ac me miserum deseris in malis,
Eheu quid faciunt dico homines, cuive habeant fidem?
Certè tute jubebas animam tradere, iniquè me
Inducens in amorem, quasi tuto omnia mi forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaque.
Ventos irrita ferre & nebulas aëreas sinis
Si tu oblitus es, at dii meminerunt, meminit fides,
Quæ, te ut pœniteat postmodo facti faciet tui.

Amicitiæ nunquam morituræ exemplum.

Paulinus ad Ausonium.

Hoc nostra è cervice jugum non sæva resolvit
Fabula, non terris absentia longè diremit,
Nec perimet, toto licet abstrahar orbe vel ævo,
Non animo divisus agam, prius ipsa recedet
Corpore vita meo quam vester pectore vultus.
Ego te per omne quod datum mortalibus
Et destinatum seculum est,
Claudente donec continebor corpore,
Discernor orbe quolibet,
Nec corde longum, nec remotum lumine
Tenebo fibris insitum;
videbo corde, mente complectar pia
Ubique præsentem mihi.
Et quum solutus corporali carcere,
Terraque provolavero,
Quo me locarit axe communis pater,
Illic quoque te animo geram.

Ad perseverantiam in amicitia exhortatio dignissima.

Ovid. 2. de Ponto.

Fac modò permaneas lapso, Gracine, fidelis,
Duret & in longas impetus iste moras.

Idem

Idem 1. de Triſtib.

Quâ potes excuſa, nec amici deſere cauſam:
Quo pede cœpiſti, ſic bene ſemper eas.

Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut.

.....Tu ſemper amoris
Sis memor, & chari comitis ne abſcedat imago:

Idem lib. 7.

Sis memor oro mei, contra memor ipſa manebo,
Crede, tui.

Amicitiæ veræ bono qui gaudet, ut in eo aſſidue gaudeat, exhortatio perpulcra.

Plautus in Moſtellaria.

Bene igitur ratio accepti atque expenſi inter nos convenit.
Tu me amas, ego te amo; merito id fieri uterque existimat.
Hæc qui gaudent, gaudebit perpetuo ſuo ſemper bono.

Amicus fidelis amico operam dare nunquam occupatus eſt.

Plautus in Mercatore:

Quanquam negotium eſt, ſi quid vis, Demipho,
Non ſum occupatus unquam amico operam dare.

Amicus fidelis eſt qui ancipiti in re, & ubi opus eſt auxiliatur.

Plautus in Epidico.

Is amicus eſt qui in re dubia te juvat
Ubi re eſt opus.
Nihil homini amico'ſt opportuno amicius.

Falſus eſt amicus quem opes peperere.

Owen.

Quem tibi divitiæ peperere, eſt falſus amicus:
Argentum, non te, diligit ille tuum.

Falſa amicitia inter pocula contracta.

Martial. l. 9. Epiſt

Hunc quem cana tibi, quem menſa paravit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Aprum amat & mullos & ſumen & oſtres, non te:
Tam bene ſi canem, noſter amicus eris.

Amici cum fortuna mutantur.

Petronius Arbiter in Fragmen.

Quum Fortuna manet, vultum ſervatis amici:
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Amico

Amico bene ſiquis fecerit, ne pigeat:
Sed ſi è contra.
Plautus in Trinummo.

Benè ſi amico feceris ne pigeat feciſſe,
Ut potius pudeat, ſi non feceris.

Graphica deſcriptio ingenii, comitatiſque hominis inferioris erga amicum genere & fortuna ſuperiorem. Ex 2. Ennii Annalium lib. 7. ſub Hiſtoria Gemini Servilii.

Hocce locutus vocat, quicum bene ſæpe libenter
Menſam ſermoneſq; ſuos, rerumq; ſuarum
Comiter impertit, magna quum lapſa diei
Parte fuiſſet: de parvis ſummiſq; gerendis
Conſilio indufero, lato ſanctoq; ſenatu,
Cui res audacter magnas, parvaſq; jocumq;
Eloquerer, quæ tincta mali, & quæ bona dictu
Evomeret, ſi quid vellet totoque locaret,
Quocum multa volupe, ac gaudia clamq; palamq;
Ingenium cui nulla malum ſententia ſuadet,
Ut facinus faceret. levis haud malus, idem
Doctus, fidelis, ſuavis homo, facundus, ſuoque
Contentus, ſcitus atque beatus, ſecunda loquens in
Tempore, commodus & verborum vir paucorum,
Multa tenens antiqua, ſepulta, & ſæpe vetuſtas
Quæ facit, & mores veteresque novoſque tenentem,
Multorum veterum leges, divumque hominumque,
Prudentem, qui multa loquive, tacereve poſſet.
Hunc inter pugnas compellat Servilius ſic.

Amicum in neceſſitate poſitum deſerere turpe eſt Ovid. lib. 2. de Ponto.

Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem nec paſſu ſtare tenaci:
Turpe laborantem deſeruiſſe ratem:
Turpe ſequi caſum, & fortunæ accedere amicum,
Et, niſi ſit ſolus, eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati,
Non hæc Ægidæ, Pyrithoique fides:

Quos

Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſus tota theatra ſonant.

Amicum deſerere probum virum pudet, nec decet.

Plautus in Trinummo.

Deſerere illum & dejuvare in rebus adverſis pudet.

Lucanus lib. 8: bel. civi:

Adverſis non deeſſe decet, ſed læta ſecutos,
Nulla fides unquam miſeros elegit amicos.

Amici peccantes reprehendendi ſunt.

Ovid. lib 2. de Ponto.

Corripis, ut debes, ſtulti peccata ſodalis,
Et mala me meritis ferre minora doles:
vera facis, ſed ſera mea convicia culpæ,
Aſpera confeſſo verba remitte reo.

Amicum & propinquum peccantem, non reprehendere, facinus eſt immane.

Plautus in Trinummo.

Na amicum caſtigare ob meritam malam noxiam
Immane eſt facinus, verùm in ætate utile, & conducibile.
Nam ego amicum hodie meum concaſtigabo pro commerita coxia
Invitus, ni me id invitet, ut faciam, fides.

Auſonius in Solinis Senten.

Clàm coarguas propinquum, palàm laudaveris.

Amicum qui non defendit alio culpante, ille fugiendus eſt.

Horat ſatyr. 4. lib. 1:

---- Abſentem qui rodit amicum.
Qui non defendit alio culpante, &c.
---- Hic niger eſt: hunc tu Romane caveto.

Amici bona quæque largiuntur, ac ingenio cedere qui velint, rari ſunt.

Martial. 8 Epigram.

Aurum & opes, & rura frequens donabit amicus:
Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Amici fideles certi atque ſtabiles rari ſunt.

Plautus in Bacchis.

Multi more iſto, atque exemplo vivunt, quos cum cenſeas

Tibi

Tibi amicos, reperiuntur falsi falsimonijs,
Lingua factiosi, inertes opera, subtesta fide.

Idem in Pseudolo.

Pauci ex multis sunt amici homini, qui certi sient.

Amicorum absentia amanti dura.

Terentius in Heauton.

Nam dum abs te absum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves,
Praterquam tui carendum quòd erat.

Amicorum beneficia in eorum adversitate maximè rememoranda atque reddenda sunt.

Plaut. in Cap.

PH. Ut adhuc locorum feci, faciam sedulo,
Ut potissimum in rem quod rectè conducat tuam,
Id petam, id persequarq; corde, & animo, atq; virib:

Et infra.

Si ego item memorem, qua me erga multa feceris bene
Nox diem adimat.
AGE. Nunc adest occasio
Benefacta cumulare, ut erga hanc rem geras fideliter.

Silius Italic, lib. 2, Punic:

----- Qua tanta oblivio recti,
Magnum, atque in magnis rebus populisq; virisque
Adversam ostentare fidem: Nunc tempus inire
Prælia pro Rutulis, nunc signa aciemque movere.
Dum trepida res & medicinam vulnera poscunt.
Is locus officio, quum cessant prospera, quumque
Dura ad opem fortuna vocat: Nam læta fovere
Haud quaquam magni est animi decus.

Verba sunt Decii Capuani de fidelitate Romanis post Cannensem cladem servanda. Amicorum communia sunt omnia.

Terrent. in Adelph:

----- Nam vetus verbum hoc quidem est:
Communia esse amicorum inter se omnia.

Amicorum confortatio, est dolorum alleviatio, atque diminutio.

Ovid. 1. de Ponto.

Reddita confusæ nuper solatia menti
Auxilium nostris spemq; tulere malis:

Utque

Utque Machaonijs Paantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente jacens & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo,
Et jam deficiens sic ad tua verba revixi,
Ut solet infuso vena redire mero.

Stat. Theb. 9.

---- Alterni præbent solatia luctus.

Amicorum incommoda æquo animo toleranda sunt: hoc enim est amicitiæ insolubile vinculum.

Horat. Satyr. 3. Lib. 1.

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quòd sit vitium non fastidire, &c.
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.

Amicorum visio amanti non parvum gaudium adfert.

Terentius in Eunucho.

O festus dies hominis, amice:
Salve, nemo est, quem ego magis nunc cuperem videre quam te.

Amicos consulere debemus in re ambigua.

Plautus in Menæchmis.

Ibo, & consulam hanc rem amicos, quid faciendum censeant.

Cat. lib. 44

Auxilium à notis petito, si forte laboras;
Nec quisquam melior medicus quam fidus amicus.

DE AMORE.

Amor Deus est, seu puer alatus, ut à multis fingitur.

Seneca in Hippolyto.

Deum esse amorem, turpiter vitio favens
Finxit libido: quóque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit:
Natum per omnes, scilicet, terras vagum
Erycina mittit. Ille per cœlum volans,
Proterva tenera tela molitur manu
Regnúmque tantum minimus in superos habet.

Vana

Vana iſta demens animus aſcivit ſibi,
Veneriſque nutrem finxit, atque arcus Dei.

Idem in Octavia.

Volucrem eſſe Amorem fingit immitem Deum:
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcuſque ſacros inſtruit ſava face:
Genitumque credit Venere, Vulcano ſatum.

Amor à forma incenſus durabilis non eſt.

Victor.

..... Si forma placet venientibus annis,
Cedet amor: ſola eſt ſenium quæ neſcit honeſtas

Amor mentis vis eſt maxima, atque blandus animi calor.

Seneca in Octavia.

Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor eſt, juventæ gignitur luxu, otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.

Propertius lib. 2. eleg.

Quicunq; ille fuit puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuiſſe manus?
Hic primum vidit ſine ſenſu vivere amantes,
Et levibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum:
Scilicet alterna quoniam jactamur in unda,
Noſtraque non ullis permanet aura locis:
Et merita hamatis manus eſt armata ſagittis,
Et pharetra ex humero Gnoſſia utroque jacet.
Ante ferit quoniam tuti quam cernimus hoſtem,
Nec quiſquam ex illo vulnere ſanus abit.

Amor cæcus dicitur, eo quod cæcos amantes reddit.

Ovid. Epiſt. 1. Heroid.

..... Quid deceat non videt ullus amans:

Seneca in Hippolyto.

..... Quæ memoras ſcio
Vera eſſe nutrix, ſed furor cogit ſequi
Peiora; vadit animus in præceps ſciens,
Remeatque ſupra ſana conſilia appetens:
Sic quum gravatam navita adverſa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado,

Quod

Quod ratio poscit, vincit, ac regnat furor,
Potensque tota mente dominatur Deus.

Idem in Medea.

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat patiturve frænos;
Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obvius enses:

Plautus in Trinummo

scio te sponte non tuapte erasse, sed amorem tibi
Pectus obscurasse.

Owen.

Ebrietas & amor similes: extinguit uterq;
Corporis, ebrietas lumina: mentis, amor.

Propert. lib. 2. Eleg.

Ante pedes cæcis lucebat semita nobis:
Scilicet insano nemo in amore videt.

Idem eodem ad Demophoontem.

Quæris Demophoon, cur sim tam mollis in omnes?
Quod quæris quare non habet ullus amor.

Amor stabilis sede in aliqua non est, sed ubique errat.

Ovid: 3. de Arte amandi.

Errat, & in multa sede moratur amor.

Owen.

Usque fluit fugitivus amor refluitq; vicissim
Ut mare, quid mirum? nam venus orta mari.
Nulla fides veneri, levis est interq; planetas
Ponitur, haud inter sydera fixa Venus.

Amans immoderate famam propriam parvi facit: ideo talis amor surdus dicitur.

Prop. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

Ah pudeat, certe pudeat, nisi fortè quod aiunt
Turpis amor surdis auribus esse solet.

Amor carnalis divitiis alitur.

Ovid. 2. de Remedio amoris.

Cur nemo est Hecaten, nulla est quæ ceperit Irum?
Nempe, quod alter egens, altera pauper erat.

Amor carnalis otio nutritur, ac luxu juventæ gignitur.

Ovid. de Remed. amor, lib. 1.

Ergo ubi visus eris nostra medicabilis arte,
Fac monitis fugias otia prima meis.

Hæc

Hæc ut ames faciunt: hæc ut fecère, tuentur:
Hæc sunt jucundi cauſſa cibuſq; mali.
Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptaq; jacent & ſine luce faces.
Owen. Mon. 95.

Qui vult virgineum cælebs ſervare pudorem
Otia deviter, fœmineoſq; choros.
Sæpe pudicitiam mulier formoſa propinquâ,
Eripuit caſtis, multaq; damna dedit.
Ovid. lib. 1. Eleg.

Et in vacuo pectore regnat amor.
Seneca in Octavvia.

Amor eſt. Juventæ gignitur luxu, otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.
Quem ſi fovere, aut alere deſiſtas; cadit,
Breviq, vires perdit extinctus ſuas.
Amoris artes quæ ſint, & qualem hominem potiſſimum poſtulet.
Plautus in Trinummo.

Amoris artes eloquar, quemadmodum expediant: nunquam
Amor quemquam niſi cupidum hominem poſtulat, ſed in plagas
Conjicere eos cupit, eos conſectatur, ſubdole blanditur, abs re
Conſulit, blandiloquentulus, harpago, mendax, cupes avarus,
Elegans, diſpoliator, latebricolarum hominum corruptor.
Blandus, inops, celati indagator. nam quam ad quod clamat,
Quàm extemplo ſavis ſagittatis percuſſus eſt, illico res foras
Labitur, liquitur, da mihi hoc vel meum, ſi me amas, ſi audis,
Ibe ille cucullus: ocelle mi, fiat & iſthuc, & ſi amplius vis dari, (non ſat.
Dabitur ibi illa pedentem ferit. jam amplius orat.
Id eſt mali, ni amplius etiam, quod bibit, quod come eſt,
Quod facit ſumpti, nox datur: ducitur familia tota,

Veſtiſpicii,

Vestiſpicii unctor, auri custos, flabelliferæ, sandaligerulæ,
Cantrices, ciſtellatrices, nuncii, renuntii, raptores panis & peni
Fit ipſe, dum illis comis eſt, inops amator.
Amator, credulus ſive ſuſpicioſus eſt.
Ovid. Epiſt. 6. Hypſipile Jaſo.
Credula res amor eſt, utinam temeraria dicar,
Criminibus falſis inſimulaſſe virum.
Amatoris manum celerem eſſe oportet.
Plautus in Bacchid.
Celerem oportet eſſe amatoris manum.
Amaſiæ viſio amanti ebibit ſanguinem
Plautus in Curculione.
Suſſilite obſecro, & mittite iſtanc foras,
Quæ mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.
Amans carnaliter amaſiam fugiat.
Ovid. 1. de remedio amoris.
Tu tantum, quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias:
Nec quot tranſieris, ſed quot tibi quære, ſuperſint
Millia, nec maneas ut prope, finge moras.
Tempora nec numera, nec erebro reſpice Romam:
Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoſte fugâ eſt,
Idem lib. de Remed. amoris.
Manat amor nectus ſi non ab amante recedas,
Turbaque in hoc omnes ingenioſa ſumus.
Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Utile finitimis abſtinuiſſe locis.
Non facilè eſuriens poſita retinebere menſa:
Et multam ſaliens incitat unda ſitim.
Amor carnalis fugiendo vincitur, contra vero augetur.
Ovid. 10. Metamorph.
Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam: retinet malus ardor amantem:
Idem lib. 2. de Remed. amoris.
Ut penè extinctum cinerem, ſi ſulphure tangas
Vivet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic niſi vitaris quicquid revocabit amorem,
Flamma redardeſcet, quæ modò nulla fuit:

Amor carnalis visione causatur.
Manil. lib. 1.

..... Consensus hebes quia visus ademptus.
Virgil. Eloq. 8

Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error.
Ovid. Epistola 12. Heroid.

Tunc ego te vidi, tunc cœpi scire quis esses:
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi & perii, nec notis ignibus arsi,
Ardet ut ad magnos pinea teda deos.
Plautus in Mercatore.

Ego illic aspicio forma eximia mulierem,
Quam ego postquam aspexi, non ita amo, ut sani solent
Homines, sed eodem pacto, ut insani solent.
Amor carnalis evanescit citissimè, tempore absentiáque.
Ovid. 2 de Arte amandi.

Lentescunt tempore curæ,
Vanescitq; absens & novus intrat amor.
Claudianus in Epist. ad Olibrium.

..... Spatio debilitatur amor.
Amor carnalis labore sedatur.
Ovid. lib. 1. de Remedio amoris.

..... Finem qui quæris amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.
Quæritur Ægisthus quare sit factus adulter,
In promptu causa est, desidiosus erat.
Amor carnalis timoris res est plena.
Ovid. Epist. 1. Heroid.

Quando ego non timui graviora pericula veris?
Res est sollicti plena timoris amor.
Amor carnalis mala innumera secum adfert, nec non miserum amantem reddit.
Plautus in Mercatore.

Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent:
Cura, ægritudo, nimiaq; elegantia.
Hoc non illum modo, qui amat, sed quemcunq; attigit
Magno atque solido mulctat infortunio.
Nec pol profectò quisquam sine grandi malo,
Præterquam res patitur studet elegantiæ,

Sed

Sed amori accedunt etiam ultra hæc quæ dixímus,
Insomnia, rumina, error & terror, & fuga,
Ineptia, stultitiaq; adeo & temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas, & malevolentia,
Inhæret etiam aviditas, desidia, injuria,
Inopia, contumelia, & dispendium.

Idem in Trinummo.

Nam qui in amore præcipitavit, pejus perit, quam si saxo saliat.

Terentius in Eunucho.

Here, quæ res in se neque consilium, neq; modum
Habet ullum, eam consilio regere non potes:
In amore hæc omnia insunt vitia: injuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum: incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere: nihilo plus agas,
Quam si des operam, ut eum ratione insanias.

Tibullus eleg. ult. lib. 2.

Acer amor, fractas utinam tua tela sagittas
Scilicet extinctas aspiciamq; faces.
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & insana mente nefanda loqui.

Virgil. Eclog. 8.

Sævus amor ducit natorum sanguine matrem
Commaculare manus. *Ut de Medea legitur: Sic & Scilla Nisi regis filia amoris impatiens, patrem interemit. de quo Ovid. lib. 7. Metamorph. ad longum.*

Amor carnalis ab animo illico resecandus est, & ad hoc exhortatio utilis.

Ovid. 1. de remedio amoris.

Utile propositum est sævas extingere flammas,
Nec servum vitiis pectus habere suum.
Me duce damnosas homines compescite curas:
Rectaq; cum sociis me duce navis eat.

Ibidem.

Dum licet, & modici tangunt præcordia motus;
Si piget, in primo limine fiste pedem.
Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi,

Et

Et tuus incipiens ire reſiſtat equus:
Nam mora dat vires, &c.
Ibidem.

Quale ſit id quod amas celeri circumſpice mente:
Et tua laſuro ſubtrahe colla jugo.
Ibidem.

Verba dat omnis amans, reperitq; alimenta morando,
Optima vindicta proxima quæque dies.
Ibidem.

Sed quia delectat veneris decerpere flores;
Dicimus aſſiduè, Cras quoque fiet idem.
Interea tacita ſerpunt in viſcera flammæ,
Et mala radices altius arbor agit.
Idem Epiſtola, 16 Heroid.

Dum novus eſt, cœpto potius pugnemus amori:
Flamma recens parva ſparſa recedit aqua.
Seneca in Hippolyto.

Compeſce amoris impii flammas precor.
Plautus in trinummo.

..... Mille modis amor
Ignorandu'ſt: procul abigendus eſt, atque abſtinendum:
Nam qui in amore præcipitavit, pejus perit, quàm ſi ſaxo ſaliat:
Terentius in Andria.

Ah quanto ſatius eſt, te id dare operam qui iſtum amorem ex animo dimoveas tuo,
Quàm id loqui, quo magis libido fruſtra incendatur tua?
Propertius lib. 2. Eleg.

Dum licet, injuſto ſubtrahe colla jugo.
Amor amantem maxime cruciat.
Virgil. Ecloga 2.

Me tamen urit amor. Quis enim modus adſit amori?
Idem 4. Æneid.

At regina gravi jamdudum ſaucia cura,
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.
Ibidem.

..... Eſt mollis flamma medullas
Interea, & tacitum vivit ſub pectore vulnus.
Uritur infœlix Dido, totaq; vagatur

Urbe

Urbe furens: qualis conjecta cerva sagitta.
Quam procul incautum nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis, liquitq; volatile ferrum
Nescius, illa fuga sylvas saltusq; peragrat
Dictæos, hæret lateri lethalis arundo.
Ovid. 1. Metamorph.

Utque leves stipulæ demptis adolentur aristis
Ut facibus sepes ardent, quas fortè viator
Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit, sic pectore toto
Uritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Idem lib. 3. Metamorph.

Sed tamen hæret amor, crescitq; dolore repulsa,
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ,
Adducitq; cutem macies.
Idem lib. 10. Metamorph.

Noctis erat medium, curasq; & corpora somnus
Solverat, at virgo Cinyreia pervigil igne
Carpitur indomito, furiosaq; vota retractat:
Et modo desperat, modo vult tentare, pudetque,
Et cupit, & quid agat non invenit: utq; secuti
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quò cadat in dubio est, omniq; à parte timetur;
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc, momentaq; sumit utroque.
Idem 2. de remedio amoris.

Artibus innumeris mens oppugnatur amantum,
Ut lapis æquoreis undique pulsus aquis.
Idem Epistola 11. Heroid.

Fugerat ore color, macieiq; adduxerat artus,
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec somni faciles, & nox erat annua nobis,
Et gemitum nullo læsa dolore dabam.
Idem Epistola 13. Heroid.

Sive latet Phœbus, seu terris altiùs extat,
Tu mihi luce, dolor, tu mihi nocte venis.
Ovid. 2. de arte amandi.

Quod juvat exiguum est, plus est quod lædit amantes:
Proponant animo multa ferenda suo.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla;

Cærula

Cærula quot baccas Palladis arbor habet,
Littora quot conchas, tot sunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo spicula felle madent.

Seneca in Hippolyto

Torretur æstu tacito, & inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor:
Erumpit oculis ignis, & lassæ genæ,
Lucem recusant, nil item dubiæ placet,
Artusq; varie jactat incertus dolor.
Nunc ut soluto labitur moriens gradu,
Et vix labente sustinet collo caput:
Nunc se quieti reddit, & somni immemor;
Noctem querelis ducit: attolli jubet,
Iterumq; poni corpus & solvi comas:
Rursusque fingi, semper impatiens sui;
Mutatur habitus, nulla jam Cereris subit
Cura, aut salutis: vadit incerto pede,
Jam viribus defœta: non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor.
Populatur artus cura: jam gressus tremunt,
Teneræque nitida corporis cecidit decor.
Et qui tenebant signa Phœbææ facis,
Oculi, nil gentile, nec patrium micant.
Lacrymæ cadunt per ora, & assiduo genæ
Rore rigantur, qualiter Tauri jugis
Tepido madescunt imbre profusæ nives.

Idem in eadem tragœdia.

Pectus insanum vapor
Amorque torret, intimas æstus vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Visceribus ignis mersus, & venis latens
Ut agilis, altas flamma percurrit trabes.

Plautus in Milite.

Summe ego miser, qui nusquam bene queo quiescere?
Si domi sum, foris est animus: si foris sum, animus domi est:
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium.

Propert. lib. 3. eleg. ad Cynthiam.

Non tot Achæmeniis armantur fusa sagittis
Spicula; quot nostro pectore fixit amor,

Ovid. lib. 6. Metamorph.

Concipit interea validos Aetias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat frustra Medea repugnans;
Nescio quis Deus obstat, ait, miriq; quid hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.

Amanti ob amati absentiam candida nigra, dulcia amara, &c. videntur.

Titus Calphurnius Ecl. 3.

Te sine, vel misero mihi lilia nigra videntur,
Nec sapiunt fontes, & aceſcunt vina bibenti:
At, si tu venias, & candida lilia sient,
Et sapient fontes & dulcia vina bibentur.

Olympius Nemesianus Eclog. 2.

Heu heu nulla meæ tangit te cura salutis?
Pallidior buxo, violaque simillimus atræ,
Omnes ecce cibos, & nostri pocula Bacchi
Horreo, nec placido memini concedere somno.
Te sine, væ misero mihi, lilia nigra videntur,
Pallentesq; rosæ, nec dulce rubens hyacinthus,
Nullos nec myrtus, nec laurus spirat odores.
At si tu venias & candida lilia sient,
Purpureæq; rosæ tum dulce rubens hyacinthus,
Tunc mihi tum myrto laurus spirabit odores.

Amans, scilicet terrena, miser est atque instabilis.

Plautus in Persa.

Miser est qui amat.

Propert. ad Cynthiam lib. 2. eleg.

Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus undæ,
Nec dubio nubes vertitur atra Noto;
Quàm facile irati verbo mutantur amantes.

Ibidem eleg. 18.

Durius in terris, nihil est quod vivat, amante;
Nec, modò si sapias, quod minus esse velis.

Amator & re & animo perit.

Plautus in Truculento.

Bis perit amator; ab re, atque animo simul.

Amor & melle & felle facundissimus est.

Plautus in Cistellaria.

Amor & melle & felle est fœcundissimus: gustu dat dulce,

Amarum

Amarum ad ſatietatem uſque aggerit.

Plaut.

Fel quod amarum eſt,
Amor mel facit.

Amoris vulnus immedicabile.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

Certa quidem noſtra eſt, noſtra tamen una ſagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi quod nullis amor eſt ſanabilis herbis,
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes!

Idem Epiſtola 5.

Me miſeram quod amor non eſt medicabilis herbis,
Deſtituor prudens artis ab arte mea.

Propert. lib. 2. eleg ad Mæcenatem.

Omnes humanos ſanat medicina dolores:
Solus amor morbi non amat artificem.
Tarda Philoctetæ ſanavit crura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides.
Et Deus extinctum Creſſis Epidaurius herbis
Reſtituit patriis Androgeona focis:
Myſus & Hæmonia juvenis, qua cuſpide vulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.
Hoc ſi quis vitium potuit mihi demere, ſolus
Tantalea poterit tradere poma manu.
Dolia virgineis idem ille repleverit urnis,
Ne tenera aſſidua colla graventur aqua.
Idem Caucaſea ſolvet de rupe Promethei
Brachia, & à medio pectore pellet avem.

Amor immoderata res eſt.

Virgil. Eclog. 2.

Me tamen urit amor. Quis enim modus adſit amori?

Ovid. 4. de Ponto.

Verum quid faciam? res immoderata cupido eſt:
Da veniam vitio mitis amice meo.

Propert. lib 2. eleg.

Errat qui finem veſani quærit amoris:
Verus amor nullum novit habere modum.

Amor laborem non sentit.
Seneca in Hippolyto.

Non me per altas ire si jubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi jugis,
Non si per ignes ire; & infesta agmina,
Cunctèr paratis ensibus pectus dare.

Plautus in Mercatore.

Neque ullat mihi obstabit amnis, neque mens, neque adeo mare:
Nec calorem, nec frigus metuo: neq; ventum, neque grandinem:
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim:
Non concedam, neque conquiescam usquam noctu neque diu,
Prius profectò, quàm aut amicam, aut mortem investigavero.

Amor militiæ species est.
Ovid 2. de Arte amandi.

Militiæ species amor est, discedite segnes:
Non sunt hæc timidis signa tuenda viris.
Nox & hyems, longæque viæ, sævique labores
Mollibus his castris, & dolor omnis, inest.
Sæpe feres imbrem cœlesti nube solutum,
Frigidus in nuda sæpe jacebis humo.

Idem lib. 1. eleg.

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido,
Attice, crede mihi, militat omnis amans.
Quis nisi vel miles, vel amans, & frigora noctis,
Et denso mistas perferet imbre nives?

Amor audacem fortémve amantem reddit.
Ovid. lib. 4. Metamorph.

Callida per tenebras versato cardine Thysbe
Egreditur, fallitque suos, adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum, dictáque sub arbore sedit:
Audacem faciebat amor.

Idem lib. 6. Metamorph.

Et nihil est quod non efferano captus amore
Ausit.

Idem 13. Epistola Heroid.

Fortius ille potest multo qui pugnat amore.

Amor inertes odit.
Ovid. 2. de Arte amandi.

Amor odit inertes.

Amet

Amor metu caret.
Seneca in Medea.

Amor timere neminem verus potest?

Statius ad Claudiam uxorem.

Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gavisa domos si passus Ulysses.

Amor adeo mutat amantes, ut vix cognoscantur.
Terentius in Eunucho.

Dii boni quid hoc morbi est? Adeon' homines immutarier
Ex amore, ut non cognoscas eundem esse?

Amor celari non potest.
Ovid. 4. Metamorph.

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo:
Conscius omnis abest, nutu signisq; loquuntur,
Quóque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.

Idem Epistola 12. Heroid.

Perfide, sensisti? Quis enim celaverit ignem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Idem 15. Epist. Heroid.

Sed malè dissimulo. Quis enim celaverit ignem?
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Idem eadem Epistola.

Quà licet & possum, lector celare furorem,
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Statius lib 1. Heroid.

Nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit, lucemque genarum
Tingit, & impulsam tenui sudore pererrat.

Amor mulierum immoderatus bellorum sæpe causa extitit.
Virgil. de Venere & Vino.

Bellum sæpe petit ferus exitiale Cupido.

Ovid. 2. lib. eleg.

—— Nisi rapta fuisset
Tyndaris, Europæ pax, Asiæq; foret.
Fœmina sylvestres Lapithas, populumq; biformem
Turpiter appositio vertit in arma mero.
Fœmina Trojanos iterum nova bella movere
Impulit in regno, juste Latine, tuo
Fœmina Romanis iterum nuper urbe recenti
Immisit soceros, armaq, sæva dedit.

Amor obſtinatis fræna impoſuit ſæpe, atque odium in intimum amorem vertit.

Seneca in Hippolyto.

Nihil immune eſt, odiumque perit
Quum juſſit amor, veteres cedunt
Ignibus iræ.

Idem eadem Tragœd.

Sæpe obſtinatis induit frænos amor,
Et odia mutat.

Amor novercas etiam vincit.

Idem eadem Tragœd.

..... Quid plura canam?
Vincit ſævas cuncta novercas.

Amor vincit omnia, nulliſque parcit.

Virgil. Eclog. 10.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Idem ad Meſſallam.

Omnia vincit amor. Quid enim non vinceret ille?

Ovid. 1. Metamorph.

Filius huic Veneris, Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus, ait: quanto nos animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor eſt tua gloria noſtra.

Ovid. Epiſt. 2. Heroid.

Quicquid amor juſſit, non eſt contemnere tutum:
Regnat, & in ſuperos jus habet ille Deos.

Idem Epiſt. 9. Heroid.

Quem non mille feræ, quem non Steneleius hoſtis,
Non potuit Juno vincere, vicit amor.

Propert. 27.

..... Diducere amantes
Non queat invitos Jupiter ipſe duos.

Seneca in Hippolyto.

Iſte laſcivus puer ære nitens,
Tela quàm certo jaculatur arcu:
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectus penitus medullas.
Nulla pax iſti puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.

Propert;

Propert. lib. 1. eleg. ad æmulum suum Gallum.

Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti:
Nescit amor priscis cedere imaginibus.

Idem lib 2. eleg. ad Cynthiam.

Quò fugis? ah demens, nulla est fuga tu licet usque
Ad Tanaim fugias, usque sequetur amor.
Non si Pegasei vertaris in aere dorso,
Nec tibi si Persei moverit ala pedes;
Vel si te secta rapiant talaribus aura,
Nil tibi Mercuri proderit alta via.
Instat semper amor supra caput, instat amanti,
Et gravis ipse super libera colla sedet.
Excubat ille acer custos, & tollere nunquam
Te patietur humo lumina capta sen el.

Amoris finis mors tantùm.

Nec modus & requies, nisi mors, reperitur amoris.

Propert. lib. 2. c. 1.

Laus in amore mori.

Amor verus post mortem durat.

Lucan. lib. 4.

Nostros non rumpit funus amores.

Propert. 2. 14.

Fas est præteritos semper amare viros.

Amorem inveteratum deponere facile non est

Seneca in Hippolyto.

Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Serò recusat ferre quod subiit jugum.

Amans vitiosè, si ab illo liberari cupit, sæpe propria re- cogitet mala, mulierumque scelera.

Ovid. lib. 1. de Remed. amoris.

Tu modo, qui quod amas ægrè dediscis amare,
Nec potes, & velles; posse docendus eris.
Sæpe refer tecum scelerata facta puellæ,
Et pone ante oculos omnia damna tuos.

Terentius in Eunuch.

Id verò est, quod mihi puto palmarium
Me reperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores possit noscere
Maturè, ut quum cognorit, perpetuò oderit.
Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius,

Nec magis compositum quicquam nec magis elegans.
Quæ cum amatore suo quum cœnant, liguriunt:
Ha um videre ingluviem, sordes, inopiam,
Quàm inhonestæ solæ sint domi, atque avidæ cibi,
Quo pacto ex jure hesterno panem atrum vorent:
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.

Amantium imagines, projiciendæ sunt.
Ovid. lib. 2 de Remed. amoris.

Si potes, & ceras remove; quid imagine muta
Carperis? hoc periit Laodameia modo.

Amantium scripta igni tradenda sunt
Ibidem.

Scripta cave relegas, blandæ servata puellæ:
Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone feros, quamvis invitus, in ignes:
Et dic, Ardoris sit rogus iste mei.

Amor gravitásque morum haud bene conveniunt.
Ovid. lib. 3. Metamorph.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.

Amantibus lex dari non potest.
Boetius metro 12. lib. 3.

Quis legem dat amantibus?
Major lex amor est sibi.

Amoris immensi expressio lepidissima
Virgil. Ecloga 1.

Ante leves ergo pascentur in æthere cervi,
Et freta destituent nudos in littore pisces,
Ante pererratis amborum finibus exul,
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,
Quàm nostro illius labatur pectore vultus.

Idem in Mæcenatis obitum.

Et decet, & certè vivam tibi semper amicus,
Nec tibi qui moritur desinit esse tuus.
Ipse ego quicquid ero, cineres interq; favillas,
Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Idem ad Battarum.

Dulcia amara prius fient, & mollia dura:
Candida nigra oculi cement, & dextera læva:

Migrabunt

Migrabunt casus aliena in corpora rerum,
Quam tua de nostris emigret cura medullis.

Olympius Nemesianus Ecloga 2.

Nam dum Pallas amat turgentes sanguine baccas,
Dum Bacchus vites Deus, & sata prima Priapus,
Pascua læta Pales; Idas te diliget unam.

Ovid. Epist. 17. Heroid.

Rupe sedens aliqua spectos tua littora tristis:
Et quò non possum corpore, mente feror.

Idem lib. 2. de Ponto.

Ante meos oculos præsto est tua semper imago.
Et videor vultus mente videre tuos.
Denique tantus amor nobis, charissime, semper;
Quantus in Æacidem, Actoridemq; fuit.
Non ego si biberes securæ pocula lethes,
Excidere hæc eredam pectore posse tuo.
Longa dies citior brumali tempore, noxque
Tardior hyberna solst tialis erit.
Nec Babylon æstus, nec frigora Pontus habebit,
Calthaque Pæstanas vincet odore rosas.
Quàm tibi nostrarum veniant oblivia rerum.

Idem eodem lib. ad Rufum.

Ut quanquam longè toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis ante mei venient oblivia nobis,
Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hinc animam vacuas reddemus in auras,
Quàm fiat meriti gratia vana tui.

Idem lib. 4. de Ponto.

Da mihi (si quid ea est) hebetantem pectora lethen,
Oblitus potero non tamen esse tui.

Claud. in Epist. ad Olibrium

Excidimusne tibi? lucem jam condet Hydaspes,
Et Tartesiaco sol oriâre vado.
Candescat Geticis Meroe conversa pruinis,
Claraq; ite vetito proluat ursa mari.

Plautus in Trinummo.

Omnibus amicis, quod mihi est, cupio esse idem.

Terentius in Hecyra.

Verùm te hoc moneo unum, qualis sim amicus.
Aut quid possim, potius quàm inimicus, periculum facias.

Lucretius I. *de nat. rerum.*

Sed tua me virtus tamen, & spectata voluntas
Suavis amicitiæ, quem vis perferre laborem
Suadet, & inducit noctes vigilare serenas.

Amor verus adversis rebus crescit.
Ovid. 4. *de Ponto.*

Nam quum præstiteris verum mihi semper amorem;
Hic tamen adverso tempore crevit amor.

Amor suavia, jucundave omnia reddit: ubi vero abest, è contra.
Plautus in Cassina.

Nam ubi amor condimentum inerit, cuivis placitu-
rum credo.
Neque falsum prorsus, neque suave esse potest quic-
quam, ubi amor
Non admiscetur: fel, quod est amarum, id mel faciet,
hominem ex tristi lepidum & lenem,

Amor conjugii sacramentum castè nescit.
Boëtius Metro. 8. *lib.* 2.

Hic & conjugii sacrum
Castis nectit amoribus.

Verus conjugalis amor in quo consistat.
Ovid. lib. 5. *Trist.*

Esse bonam facile est, ubi quod vetet esse, remotum
est;
Et nihil officio nupta quod obstet habet.
Quum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum est pietas, id socialis amor.

Amoris conjugalis vis.
Martialis lib. 1. *epig. de Portia.*

Conjugis audisset fatum quum Portia Bruti,
Et subtracta sibi quæreret arma dolor:
Nondum scitis, ait, mortem non posse negari?
Credideram satis hoc vos docuisse patrem.
Dixit, & ardentes arido bibit ore favillas,
I nunc, & ferrum, turba molesta, nega.

Statius lib. 3. *Sylvarum.*

Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gavisa domos, si passus Ulysses.

Idem initio 5. *libri.*

Laudentur proavis, seu pulchro munere formæ,
Qui morum caruere bonis, falsoq; potentes

Laudi-

Laudis egent veræ, tibi quanquam & origo niteret,
Et felix species, multumque optanda maritis:
Ex te major honos, unum noviſſe cubile,
Unum ſecretis agitare ſub oſſibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiaſſet raptor amorem,
Dulichiive proci, nec qui fraternus adulter
Caſtæ Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ ſi pondera gazæ,
Indorumq; dapes, Serumque Arabumque potentes
Divitias: mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori, vitamque impendere famæ.
Nec ſi conſtriſte rigent, nimiúſque in moribus horror,
Sed ſimplex, hilariſque fides, & mixta pudori
Gratia: quid ſi anceps mētu ad majora vocaſſet
Illa vel armiferas pro conjuge læta catervas,
Fulmineoſq; ignes mediiq; pericula ponti
Exciperet melius, quod non adverſa probarunt.

Amans licita perſeverare debet, moraliter.
Ovid 1. de Remed. Amoris.

Si quis amat quod amare juvat, feliciter ardet:
Gaudeat, & vento naviget ille ſuo.

Amantes carnaliter, advertunt ea quæ non creduntur.
Terentius in Heauton.

Novi ego amantium animum, advertunt graviter quæ non cenſeas.

Amantes carnaliter, ætate, ſatietatéve ſua deſerunt amaſias.
Plautus in Meſtel.

..... Stulta es tu planè,
Quæ illum tibi æternum putas fore amicum, & bene volentem.
Moneo ego, te deſeret ille ætate, & ſatietate.
Paulo poſt.
Si dictis nequis perduci ut vera hæc credas
Mea dicta, ex factis noſce. Videsquæ ſim, & quæ fui antea;
Nihilò ego minus, quàm nunc tu, amata ſum, atq; uni modò geſſi morem.
Qui pol me, ubi ætate hoc caput colorem commutavit,
Reliquit, deſeruitq; me: tibi idem futurum credo.

Idem

Idem in Epidico.

Illam amabam olim, nunc jam alia cura impendet pectori.

Amantium iræ amoris redintegratio est.
Plautus in Amphitruone.

Nam in hominum ætate multa eveniunt hujusmodi.
Capiunt voluptates, mox rursum miserias:
Iræ interveniunt, redeunt rursum in gratiam,
Verum ira, si quæ fortè eveniunt hujusmodi
Inter eos, rursum si reventum in gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se quam prius.

Terentius in Andria.

Amantium iræ amoris redintegratio est.

Ovid: lib. 2. de Art. amandi.

Quæ modò pugnarunt jungunt sua rostra columbæ,
Quarum blanditias verbaq; murmur habet.

Horat. Satyr. 3. lib. 2.

In amore hæc insunt mala, bellum,
Pax rursum.

Oxen.

Bellum, pax rursum, vitia hæc in amoribus insunt
Se comitantur enim semper Eros & Eris.

Amor creaturis naturaliter omnibus inest ad finem boni, nec aliter durare possunt.
Boetius libro 6. lib. 2.

Hic est cunctis communis amor,
Repetunt; boni fine teneri,
Qui non aliter dare queant,
Nisi converso rursus amore,
Refluant causæ, quæ dedit esse:

Amor cœlicolarum, id est, sanctorum immensus est,
Plautus in Persa.

SAGARIST. Es ne tu huic amicus? DORT,
Tanquam dii omnes, qui cœlum colunt.

Amor auro non virtute conciliatur sc. sæpissime.
Ovid. lib. 2. de Art amandi:

Aurea nunc vere sunt sæcula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Ipse licet venias musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Amor

Amor hoſpitibus certus ſtabiliſq; non eſt.
Ovid: Epiſt. 16. Heroid.

Certus in hoſpitibus non eſt amor: errat, ut ipſi
Quumq; nihil ſperes firmius eſſe, fugit.
Hypſipile teſtis, teſtis Minoia virgo,
In non exhibitis utraq; juncta thoris:
Omnia Medeæ fallax promiſit Iaſon;
Pulſa eſt Æſonia non minus illa domo.

Amanti proterat quæcunq; agit & male.
Plautus in Fœnulo.

Ita me dii ament, tardo amico nihil eſt quicquam iniquius,
Præſertim homini amanti, qui, quicquid agit, properat omnia.

Olympius Nemeſianus Ecloga 4.

Quiſquis amat pueros, ferro præcordia duret,
Nil properet, diſcatq; diu patienter amare,
Prudenteſq; animos teneris non ſpernat in annis,
Perferat & faſtus; ſic olim gaudia ſumet,
Si modo ſollicitos aliquis Deus audit amantes.

Amanti longa videntur omnia.
Ovid. Epiſt. 18. Heroid.

Longa mora eſt nobis omnis, quæ gaudia differt:
Da veniam faſſæ, non patienter amo.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mæce.

Ut nox longa quibus mentitur amica, dieſq;
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Amare oportet omnes, qui quod dent habent, vulgare dictum.
Plautus in Truculento.

..... Amare oportet
Omnes qui quod dent habent. Nam mihi hæc meretrix
Quæ hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnem
Ex pectore movit meo Phroneſin. Nam φρόνησις
eſt ſapientia.

Amare recuſat unuſquiſq; quæ habere minimè ſperat.
Ovid. Epiſt. 16. Heroid.

Ferrea, crede mihi, non ſum: ſed amare recuſo
Illum, quem fieri vix puto poſſe meum.

Amarè

Amari cupidus alios amet.
Ovid. 2 de art. amandi.

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.
Martial. 16. Epigram.

Ut præstem Pyladen, aliquis mihi præstet Orestem:
Hoc non fit verbis, Marce: ut ameris, ama.
Amari potius quam timeri eligere debet quilibet.
Plautus in Asinaria.

Nolo ego metui, amari mavolo.
Amat seipsum unusquisq; super omnia.
Terentius in Andria.

Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet,
Omnes sibi melius esse malle, quam alteri.
Idem in Adelphis.

Quenquámne hominem in animo instituere, aut
Putare, quod sit charius, quam ipse est sibi?
Ovid. lib 3. de arte amandi.

Non avis aucupibus monstrat qua parte petatur,
Non docet infestos currere cerva canes.

Amor bonus leges servat.
Statius 1. Sylvarum.

Discite securi, quorum de pectore mixtæ
In longum coiere faces, sanctusq; pudicas
Servat amicitiæ leges amor.

Amor patriæ dulcis, immensusq; est.
Ovid 1. de Ponto.

Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta retexit opus.
Ibidem.

Nescio quo natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui:
Quid melius Roma? Sythico quid frigore pejus?
Hac tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Quum bene sint clausæ cavea Pandione natæ,
Nititur in sylvas quæq; redire suas.

Amor carnalis summus est, ad auras evolat.
Owen.

Est amor in nobis, in lignis ut latet ignis:
Ignis uti lignum, nos levis urit amor.
Ligna sed in cineres vanescunt, ignis in auras:
Nos cinis, & noster quid nisi fumus amor?

DE ANIMA.

Anima de ſuper datur, ſc. à Deo.

Juvenal. Satyr. 15.

Senſum à cœlesti demiſſum traximus arce,
Cujus egent prona, & terram ſpectantia mundi.
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoq; : mutuus ut nos
Affectus petere auxilium & præſtare juberet :
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, & proavis habitatas linquere ſylvas,
Ædificare domos, laribus conjungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limine ſomnos,
Ut collata daret fiducia : protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere civem
Communi dare ſigna tuba, defendier iiſdem
Turribus, atque una portarum clave teneri.

Boëtius metro 6. lib. 3.

Hic clauſit membris animos.
Ceiſa ſede petitos,
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.

Idem metro 9. lib 3.

Tu cauſis animas paribus vitaſq; minores
Provehis & levibus ſublimes curribus apras
In cœlum, terramq; ſeris, quas lege benigna
Ad te converſas reduci facis igne reverti.

Silius Italic lib. 15. bel. Pun.

Poſtquam conticuit finiſq; eſt addita dictis :
Tunc virtus. Quaſnam juvenem florentibus, inquit,
Pellicis in fraudes annis, vitaq; tenebras ?
Cui ratio & magnæ cœleſtia ſemina mentis
Munere ſunt conceſſa Deûm, mortalibus alti
Quantum cœlicola tantundem animalibus iſti
Præcellunt cunctis, tribuit namq, ipſa minores,
Hos terris natura deos.

Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

Dicam, ait, ac penitus cauſſas labemq; docebo
Mopſus ad aſtra tuens, Nam ſi mortalia membra
Sortituſq; breves, & parti tempora fati,

Perpe-

Perpetimur, ſocius ſuperi quondam ignis Olympi,
Fas ideo miſcere neces, ferroq; morantes
Exigere hinc animas, redituraq; ſemina cœlo.

Manilius lib. 4. Aſtronom. c.

Jam nuſquam natura latet, pervidimus omnem,
Et capto petimur mundo, noſtrumq; parentem
Pars tua conſpicuus, genitiq; accedimus aſtris.
An dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtro?
In cœlumq; redire animas, cœloq; venire?
Utq, ſit ex omni conſtructus corpore mundus
Ætheris atque ignis ſummi terræq; mariſq;
Spiritum, & in toto rapidum qui juſſa gubernat
Sic eſſe in nobis terrenæ corpora ſortis
Sanguineas animas animi, qui cuncta gubernat
Diſpenſatq; hominem, quid mirum noſcere mundum?
Si poſſunt homines, quibus eſt & mundus in ipſis.
Exemplumq; Dei quilque eſt, & imagine parva?
An quoquam genitos, niſi cœlo credere fas eſt
Eſſe homines?

Virgil. 6. Æneid.

Igneus eſt ollis vigor & cœleſtis origo.

Paulinus ad Auſon.

Mens quippe lapſis quæ ſuperſtes artibus
De ſtirpe durat cœliti.
Senſus neceſſe ſimul, & affectus ſuos
Tenebat æquæ, & vitam ſuam.

Anima creatur denuo juxta corporis exigentiam, & ambo ſimul creſcunt, atq; deficiunt, ut Epicurei tenent.

Lucret. 3. de rerum natura.

Præterea gigni pariter cum corpore, & unâ
Creſcere ſentimus, pariterque ſenescere mentem.
Nam velut infirmo pueri, teneroq; vagantur
Corpore; ſic animi ſequitur ſententia corpus.
Inde ubi robuſtis adolevit viribus ætas,
Conſilium quoq; majus, & auctior eſt animi vis.
Poſt ubi jam validis quaſſatum eſt viribus ævi
Corpus, & obtuſis ceciderunt viribus artus
Claudicat ingenium, delirat linguaq; menſque
Omnia deficiunt, atque uno tempore deſunt.
Quapropter fateare neceſſe eſt: quæ fuit ante
Interiiſſe, & quæ nunc eſt, nunc eſſe creatam.

Horum

Horum opinio in hoc vera est, quum dicunt, quod rationalis anima creatur vid. Supra: anima desuper datur. Sed quod cum tempore crescat, deficiatque hoc falsum est, ut infra liquet.

Anima immortalis est, non autem brutorum, ut quidem ponunt, sed rationalis tantum.

Propert. lib. 4. Eleg.

Sunt aliquid manes, lathum non omnia finit:
Luridaque evictos effugit umbra rogos.

Claud. de 4 Honorii Consulatu.

Discе orbi, quod quisque sibi, quum conderet artus
Nostros æthereis miscens terrena Prometheus
Synceram patri mentem furatus Olympo
Continuit claustris, indignantemque revinxit.
Et quum non aliter possent mortalia fingi,
Adjunxit geminas: illa cum corpore lapsa
Interent, hæc sola manet, bustoque superstes
Evolat, hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum prospecturamque laboris,
Illas inferius collo, præceptaque summæ
Passuras dominæ & quas statione locavit.

Anima mortalis est, secundum Epicureorum insulsam opinionem.

Seneca in Troad.

Hæc omnes petimus fata, nec amplius,
Juratos superis qui tetigit lacus,
Usquam est. Ut calidis furnus ab ignibus,
Vanescit spatium per breve sordidus:
Ut nubes gravidas, quas modo vidimus,
Arctoi Boreæ dissipat impetus:
Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
Velocis spacii meta novissima.
Spem ponant avidi, solliciti metum.
Quæris quo jaceas post obitum loco?
Quo non nata jacent:
Tempus nos avidum devorat, & chaos,
Mors individua est noxia corpori,
Nec parcens animæ.

Lucret.

Lucret. lib. 1 de natura rerum.

Ennius æternis exponit versibus edens,
Quod neq; permaneant anima, neq, corpora nostra.

Anima agilis est & invisibilis.

Virgilius Eclog. 1.

O Meliboœ, Deus nobis hæc otia fecit,

Idem 6. Æn. Æneæ verba ad patrem.

----- Da jungere dextras,
Da genitor, teq; amplexu ne subtrahe nostro.
Sic memorans largo fletu simul ora rigabat.
Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par levibus ventis, volucriq; simillima somno:

Ovid. lib. 8. Metamorph.

Inq; leves abiit paulatim spiritus auras.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Hic alacer colla amplexus materna petebat,
Umbraq; ter frustra per inane petita fefellit.

Anima Dei in contemplatione sita torvos intuetur tyrannos à vera patria exules.

Boetius metro 1. lib. 4.

Quod si terrarum placeat tibi
Noctem relictam visere,
Quos misere torvos populi timent
Cernes tyrannos exules.

Anima à terrenis sublevata, obscuras ruinas vitat, demq; finem ac principium suum esse cognoscit.

Boetius metro 18. lib. 3.

Hoc quicquid placet excitatq; mentes
Infimis tellus aluit cavernis:
Splendor, quo regitur, vigetatque cœlum,
Vitat obscuras anima ruinas.

Idem metro 1. lib 4.

Huc si reducem referat via,
Quam nunc requiris immemor,
Hic dices, memini, patria est mihi,
Hinc ortus, his sistam gradum.

Anima

Animæ corporibus unitæ in obſcuro carcere, nec non multis paſſionibus dediticæ dicuntur eſſe.

Virgil. 6. Æneid.

Igneus eſt illis vigor, & cœleſtis origo
Seminibus: quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque, dolent gaudentque, nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cœco

Animæ bonæ, ſeu purgatæ, ad loca ducuntur æremiſſima, id eſt, ad cœlum, moraliter.

Virgil. 6. Æneid.

Hic locus eſt, partes ubi ſe via findit in ambas
Dextera, quæ Ditis magni ſub mœnia tendit,
Hac iter Elyſium nobis: At læva malorum
Exercet pœnas, & ad impia Tartara mittit.

Ibidem.

.....Exinde per amplum
Mittitur Elyſium, & pauci læta arva tenemus:

Lucanus lib. 13. bel. civil.

Sedibus Elyſiis, campoque expulſa piorum,
Ad Stygias inquit tenebras, manesque nocentes
Poſt bellum civile trahor.

Lucretius 2. de natura rerum.

.....Et quod miſſum 'ſt ex ætheris oris,
Id rurſum cœli ſtellantia templa receptant.

Martialis 12. Epigam.

Accipient olim quum te loca læta piorum,
Non erit in Stygia notior umbra domo.

Silius Italic. l. 2. bel. Pun.

At vas ſyderea quas nulla æquaverit ætas,
Ite decus terrarum animæ, venerabile vulgus
Elyſium, & caſtas ſedes decorate piorum.

Idem lib. 10. bel. Pun.

Hæc Libys atque tepens crepitantibus undique flammis
Ætherea anima exſultans evaſit in auras.

Idem 13. bel. pun.

Tum ſeducta loco, & laxata lucida nocte
Clauſtra nitent, quæ ſecreti per limitis umbram
Elyſios ducant campos, his turba piorum

Nec

Nec stygio in regno, cœli nec posta sub axe.
Verùm ultra Oceanum.

Idem 15. lib.

..... At queis servatus feminis ortus
Cœli porta patet.

Statius lib. 10. Thebaid.

..... Dant clara meanti
Astra locum.

Idem lib. 5. Sylvarum

Parce precor lacrymis, sævo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
Sic ego nec furias, nec deteriora videbo
Tartara, & Elysias fœlix admittar ad oras.

Manilius lib. 2. Astronomic.

Nostra loquar, nulli vatum debebimus ortu,
Nec furtum, sed opus veniet, soloque volamus
In cœlum curru, propria rate pellimus undas.

Animæ hominum post mortem in brutorum corpora ingrediuntur, secundum Pythagoricorum opinionem, quæ falsa est.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Morte carent animæ, semperque priore relicta
Sede, novis domibus vivunt habitantque receptæ.
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram.

Ibidem.

..... Inque ferinas
Possumus ire domos, pectudumque in corpora condi,
Corpora quæ possint animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certe.

Tibullus 4 Eleg. lib.

Quinetiam mea tunc tumulus quum texerit ossa,
Seu natura dies fato properat mihi mortem,
Longa manet seu vita, tamen mutata figura
Seu me fingit equum rigidos percurrere campos
Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus:
Sive ego per liquidum volucris vehar aera pennis:
In quemcunque hominem me longa receperit ætas,
Incœptis de te subtexam carmina chartis.

Claudianus

Claudianus 1. de raptu Proſerpinæ.

Quos ubi per varios annos, per mille figuras,
Egit lethæo purgatos flumine, tandem
Rurſus ad humanæ revocat primordia vitæ.

Anima paulatim viros exerit.

Lucret. lib. 3.

... Cum corpore mentem
Creſcere ſentimus pariterque ſeneſcere.

DE ANIMO.

Animi cupiditates qui ſubegit rationi, is latius regnat, quam ſi totum mundum ſuo ſubjiceret imperio.

Horat. Ode 2. lib. 2.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quàm ſi Lybiam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Animum vincens in juventute, in numero reportabit bona. Si vero ſuperatus fuerit, tunc è contra erit.

Plautus in Trinummo.

Qui homo cum animo inde ab ineunte ætate depugnat ſuo,
Utrum id itane eſſe mavelit, ut eum animus æquum cenſeat.
An ita potius, ut parentes eum eſſe, & cognati velint?
Si animus hominem perpulit, actum eſt: ſi animo ſervivit, non ſibi.
Si ipſe animum perpulit dum vivit, victor victorum cluet.
Tu ſi animum vicifti potius, quam animus te, eſt quod gaudeas.

Animus æger, ſeu malo depravatus appetitu, falſa pro veris videt.

Seneca in Oedipo.

An æger animus falſa pro veris videt?

Horatius Satyr. 2. lib. 2.

Quæ virtus, & quanta, boni, ſit vivere parvo,

Ruſticus

Rusticus enormis, sapiens crassaq; Minerva,
Discite, non inter lances, mensasq; nitentes
Quum stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclinis falsis animus meliora recusat:
Verùm hic impransi mecum disquirite.

Animi corporisque ægritudo, intimatio perpulchra: Ovid. lib. 2. de Ponto.

Vivimus ut nunquam sensu careamus amaro,
Et gravior longa fit mea pœna mora.
Sic inconsumptum Titii, semperque renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, jecur.
Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,
Sive pruinosæ noctis agantur equi:
Sic mea perpetuis liquescunt pectora curis,
Ignibus admotis ut nova cera solet.

Ibidem ad Rufinum.

Nec tamen exhibuit tantas facundia vires,
Ut mea sint dictis pectora sana tuis.
Ut multum demas nostro de pectore curæ,
Non minus exhausto, quod superabit erit:

Idem lib. 3. de Trist.

Nec cœlum nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura;
Hei mihi, perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Sive mei caussa est in regione mali:
Ut tetigit Pontum, vexant insomnia, vixque
Ossa tegit macies, nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova lasit hyems:
Is mea membra tenet, nec viribus allevor ullis,
Et nunquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo quam corpore, mente: sed ægra est
Utraque pars æquè, binaque damna fero.

Idem 4. Trist.

Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
In circumspectu stat sine fine sui.

Animus corpusve cœli temperie juvatur. Ovidius 2. de Ponto.

Temperie cœli corpusque animusque juvatur.

Animus

Animus corporales roborat vires, & omnia vincit.
Idem ibidem.

Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit:
Ille etiam vires corpus habere facit.

Exiguo corpori major interdum
animus ineſt.
Sil. lib. 6.

Vividus exiguis membris vigor.
Stat. lib. 1.

----- Totuſque infuſa per artus
Major in exiguo regnabat corpore virtus.

Animus æquus, ærumnæ condimentum eſt.
Plautus in Rudente.

Animus æquus, optimum eſt ærumnæ condimentum.
Idem in Captivis.

In re mala animo ſi bono utare adjuvat.
Idem in Pſeudulo.

Bonus animus in re mala, remedium eſt mali.

Animus impatiens verba monentis reſpuit, nec non
odio habet.
Ovid. lib. 1. de Remed. amor.

Impatiens animus nec adhuc tractabilis arte,
Reſpuit, atque odio verba monentis habet.

Animus ambiguus ad utramque partem facillimè vertitur.
Terentius in Andria.

Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur.

Animus metu, cupiditatéve preſſus bonum ſibi
oblatum corrumpit, ſuiſque haud
frui valet bonis.
Horat. 2. Epiſt. Lib. 1.

Qui cupit, aut metuit, juvat illum ſic domus & res
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculus citharæ collecta ſorde dolentes.

Animi anxietas homini haud parum nocet:
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Jam mihi deterior cānis aſpergitur ætas,
Jamque meos vultus ruga ſenilis arat.
Jam vigor & quaſſo languentes corpore vires,
Nec juveni luſus qui placuēre, juvant.

Nec

Nec me si subito videas, agnoscere possis:
Ætatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos, sed & altera causa est,
Anxietas animi, continuusque labor.
Idem 2. de Ponto.

Unda locusque nocent, & caussa valentior istis,
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Ovid. 3. Trist. 8.

---- Vitiant artus ægræ contagia mentis.
Animi cruciatus vulnus insanabile esse dicitur: quia difficillime sanatur.
Ovid. 1. de Ponto.

Cura quoque interdum nulla est medicabilis arte:
Aut si sit, longa est attenuanda mora.
Animi anxietas mora, nec non labore quandoque sanatur, ut jam ex Ovid. ostendimus, & Seneca in Agamemnone docet, his verbis.

Proinde quicquid est, da spatium & tempus tibi.
Quod ratio nequit, sæpe sanavit mora.
Animus patienter omnia ferat.
Alciat. Embl.

Prospera non insient animum non aspera frangant:
Utra cadat, neutrâ mens generosa cadet.
Animo imperare qui non potest, in servitute esse debet.
Martialis 2. Epigram.

Reges & dominos habere debet,
qui se non habet, atque concupiscit
Quod reges dominique concupiscunt.
Animo obtemperasse exile est voluptas, meque non pigebit quandoque.
Plautus in Bacchid.

Paulisper, Lyde, est libido
Homini suo animo obsequi. Jam aderit tempus quum se etiam
Ipse oderit.
Animo homines obsequi decet, dummodo sit in bonum.
Plautus in Amphit.

Amat, sapit, rectè facit, animo quando obsequitur suo,

Quod

Quod omnes homines facere oportet, dum id modo fiat bono.

Animo culpa detento nihil miserius.
Plautus in Mustel.

Nihil est miserius, quam animus hominis conscius.

DE ANIMALIBUS.

Animalia naturæ instinctu quoque modo futura præcognoscunt.
Manilius lib. 2. Astronomicon.

Denique sic pecudes, & multa animalia, terris
Quum maneant ignara sui, legisq; per ærum:
Natura tamen ad mundum revocante parentem,
Attollunt animos, cœlumq; ac sydera servant,
Corporaq; ad lunæ nascentis cornua lustrant,
Venturasque vident hyemes, reditura serena.

Horat. lib. 1. Satyr. 1.

Parvula (nam exemplo est) magni formica labori
Ore trahit, quodcunq; potest, atque addit acervo
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, & illis utitur ante
Quæsitis patiens.

Virgil. l. 4. Georg. de Apibus sic loquens, ait.

Præterea regem non sic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes
Observant: rege incolumi, mens omnibus una est:
Amisso, rupere fidem, constructaque mella
Diripuere ipsæ, & crates solvere favorum.
Ille operum custos, illum admirantur, & omnes
Circumstant fremitu denso stipantque frequentes.
Et sæpe attollunt humeris, & corpora bello
Objectant, pulcramque petunt per vulnera mortem:
His quidam signis, atque hæc exempla secuti,
Esse apibus partem divinæ mentis, & haustus
Æthereos dixere.

Ovid. lib. 14. Metam. de Cygni natura.

Carmina jam moriens canit exequialia Cygnus,

Idem 7. Epist. Heroid.

sic ubi fata vocant, udis abjectus in herbis,

Ad vada Mæandri concinit albus olor.
Martialis in Xeniis.
Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cygnus funeris ipse sui.
Juvenal. Satyr. 12.
Imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipsa facit, cupiens evadere damno
Testiculorum, adeo medicatum intelligit inguen.
Claudian. in præfat. 3 Honorii.
Aug. Consulat.
Parvos non aquilis fas est educere fœtus,
Ante fidem Solis, judiciumq; poli:
Nam pater excusso saliit quum germine proles,
Ovaq; maternus rupit hiulca tepor,
Protinus implumes convertit ad æthera nidos,
Et recto flammas imperat ore pati.
Consulit ardentes radios, & luce magistra
Naturam, vires, ingeniumque probat.
Degener & refugo torsit qui lumina visus,
Unguibus hunc sævis ira paterna ferit,
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Sustinuitq; acie nobiliore diem,
Nutritur, volucrumq; potens, & fulminis hæres,
Gesturus summo tela trisulca Jovi.
Animalia paucioribus indigent quam homines,
Lucretius lib. 5. de nat. rerum.
At varie crescunt pecudes, armenta, feræque:
Nec crepitacula eis opus est, nec cuiq; adhibenda'st
Almæ nutricis blanda & infracta loquela:
Nec varias quærunt vestes pro tempore cœli,
Denique non armis opus est, non mœnibus altis
Queis sua tutentur, quando omnibus omnia largè
Tellus ipsa parit, naturaq; dædala rerum.
Animalia quæque in hostes suos insurgunt,
Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.
Non solum taurus ferit uncis cornibus hostem,
Verum etiam instanti læsa repugnat ovis.
Horatius Epod libro.
Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar feris.
Juvenalis Satyr. 15.
Sed jam serpentum major concordia parcit
Cognatis

Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rapida cum tigride pacem
Perpetuam, savis inter se convenit ursis.
Propert. 2. 5.

Etiam instanti læsa repugnat ovis.
Animalia laudum munera cuncta suo
depromunt domino.
Ovidius in Philomela.

Cuncta suo domino depromunt munera laudum;
Seu semper sileant, sive sonare queant
Animalia lunæ ad motum alterantur.
Manilius lib. 2. Astron.

Ad Lunæ motum variant animalia corpus.
Animalia naturaliter devitant ea, quæ
semel læserunt.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Qui semel est lasus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem visum longe fugit agna, lupumque
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Idem lib. 1. de Tristib.

Terretur minimo pennæ stridore columba,
Unguibus accipiter saucia facta tuis.
Non procul à stabulis audet discedere, si qua
Excussa est avidi dentibus agna lupi.
Horatius lib. 1. Epist. ad Quintium.

Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum milvius hamum.
Animalia natura æquitatem colunt,
stat: Theb. 2.

Sunt & rapidis jura insita monstris
Fasque suum....

DE ARTE.

Artes septem liberales.

Gram. loquitur. Dia, vera docet: Rhe, verba colorat:
Mus canit. Ar, numerat: Geo, ponderat: As, docet astra.

Artium ingenuarum vis.
Ovid lib. 6. Metamorph.

....Non illa loco neque origine gentis
Clara, sed arte fuit. *Ibidem.*
.. Lydias tamen illa per urbes
Quæsierat studio nomen memorabile, quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Idem lib. 1. de Ponto:
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.
Idem 2 de Ponto.
Artibus ingenuis, quæsita est gloria multis.
Non solum juris sed bonarum etiam artium studiis vacandum est.
Ovid. 1. de arte amandi.
Discе bonas artes, moneo, Romana juventus,
Non tantùm trepidos ut tueare reos.
Idem lib. 2. de arte amandi.
Nec levis ingenuas pectus colvisse per artes
Cura sit, & linguas edidicisse duas.
Ars naturæ defectum in multis supplet,
Ovid. 1. de arte amandi.
Arte citæ, veloque rates, remoque reguntur,
Arte leves currus, arte regendus amor.
Sed tamen & tauri cervix oneratur aratro,
Frænaque magnanimi dente teruntur equi.

Ovid. de Philomela.
Psittacus humanas depromit voce querelas,
Atque suo domino χαῖρε, sonatque, vale.
Picæ loquax varias modulatur gutture voces,
Scurriliter strepitu quicquid & audit, ait.
Persius in proœmio.
Quis expedivit psittaco suum χαῖρε.
Picasque docuit nostra verba conari.
Magister artis, ingenique largitor,
Venter, negatas artifex sequi voces.
Statius lib 1. Sylvarum.
Psittace, dux voluerum, domini facunda voluptas,
Humanæ soleris imitator, Psittace, linguæ.
Artes ubique locorum homines comitantur:
Ovid, lib. 4. Trist.
Sola comes nostra perstitit illa fugæ. Sola

Sola nec insidias inter, nec militis ensem
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Cat. lib. 4.
Disce aliquid, nam cum subito fortuna recedit;
Ars remanet vitaque hominis non deserit unquam:

DE ASPERITATE.

Asperitas odium bellaq; caussit, atque in omni re nociva est
Ovid 2. de arte amandi.
Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
Asperitas odium lavaque bella movet.
Odimus accipitrem quia vivit semper in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.

DE ASTUTIA.

Astuti qui maxime videntur, quandoque decipiuntur.
Plautus in Captivis:
Qui cavet ne decipiatur, vix cavet quum etiam cavet:
Etiam quum caviſſe fatus est, sæpe is cautor captus est.
Terentius in Andria.
Fallacia alia aliam trudit.
Astutum fallere difficile est.
Seneca in Troade:
Simulata remove, non facile est tibi
Decipere Ulyssem: id est, vafrum, astutum, versipellem.

DE ASSVETVDINE.

Ab assuetis non fit passio
Ovid. 3. de Ponto.
Hæc quoque Naso feres: etenim majora tulisti:
Jam tibi sentiri saxina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratra,
Subtrahit & duro colla novella jugo.
Nos quibus assuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non sumus ulla rudes.

Idem l. b 3. de Trist.

Quique fugax rerum, securaq; ad otia natus,
Mollis, & impatiens ante laboris erat,
Ultima nunc patior, nec me mare portubus orbum
Perdere, diversæ nec potuere viæ,
Sufficitq; malis animus. Nam corpus ab illo
Accepit vires, vixq; ferenda tulit.

Idem lib. 5. de Trist lib.

Pone metum, valeo, corpusq; quod ante laborum
Impatiens nobis invalidumq; fuit,
Sufficit, atq; ipso vexatum induruit usu.
An magis infirmo non vacat esse mihi?

Idem lib. 2. de Arte Amandi.

---Nil assuetudine majus.

Idem eod. libro.

Quod male fers, assuesce, bene multa vetustas
Lenit,

Seneca in Thyeste

Jam tempus illi fecit ærumnas leves:

Idem in Octavia.

Parcite lacrymis, urbis festo
Latoq; die.
---Non hoc primum
Pectora vulnus mea senserunt:
Graviora tuli.

Valerius Flaccus lib. 5. Argonaut.

---tamen aspera regum
Perpetimur juga, nec melior patere recuso

Propert. lib. 2. Eleg.

Ac veluti primo taurus detrectat aratra,
Post venit assueto mollis ad arva jugo.

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

---Jam nulli flebile damnum,
Sed cursus solennis erat, campusq; furori.
Expositus, sensumque mali detraxerat usus.

Assueta difficulter relinquuntur.

Horat. Satyr. 5. lib. 12.

Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Ut canis à corio nunquam absterrebitur udo.

Sozin.

Assueti sceleris vitium dediscitur ægrè.

De

DE ATTENTIONE.

Attenti auditores ut sint exhortatio accommodata, Virgil. lib. 5. Æneid.

Accipite hæc animis, lætasque advertite mentes:
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.

Idem 10. Æneid.

Accipite ergo animis, atque hæc mea figite dicta.

Idem 11. Æneid.

Nunc adeò quæ sit dubiæ sententia menti,
Expediam, & paucis (animos adhibete) docebo.

Idem in Ætna.

Tu modo subtiles animo duce, percipe curas;
Occultamque fidem manifestis astrue rebus.
Mille sub exiguo ponam tibi tempore veras
Res, oculiq; docent, certas res credere cogunt.

Ovid. lib. 1. Fastorum.

Discę, mitu posito, vates operose, dierum
Quod petis, & voces percipe mente meas.

Plautus in Captivis.

Nunc hoc advertite, ut ea quæ sentio pariter sciatis

Terentius in Eunucho.

Date operam, & cum silentio animadvertite.

Silius Italicus lib. 16.

Mente favete pari, atque aures advertite vestras.

Manilius lib. 3. Astronomicon.

Huc ades O quicunque meis advertere cœptis
Aurem oculosque potes, veras & percipe voces;
Non ad juratos reges, Trojamque cadentem,
Impendas animum, nec dulcia carmina quæras.
Ornari res ipsa negat contenta doceri.

Plautus in Menæchmis.

Salutem primum jam à principio propitiam
Mihi atque vobis spectatores nuntio,
Adporto vobis Plautum lingua, non manu:
Quæso ut benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentum accipite, atque animum advortite,
Quàm potero in verba conferam paucissima.

Attentionis maximæ intimatio perpulcra Propertium lib. 2. Eleg.

Nunc mihi, si qua tenes, ab origine dicere prima
Incipe, suspensis auribus ista bibam.

DE AVARITIA.

Avaritia ſcelerum omnium mater eſt.
Claud. 2. lib. in Stiliconis laudes.

At primum ſcelerum matrem, quæ ſemper habendo
Plus ſitiens patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis avaritiam.

Petronius Arbiter in Satyris.

Orbem jam totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terræ, qua ſydus currit utrumque,
Nec ſatiatus erat: gravidis fœta pulſa carinis
Jam peragrabantur; ſi quis ſinus abditus ultra,
Si qua foret Tellus, quæ fulvum mitteret aurum,
Hoſtis erat, fœtiſque in triſtia bella paratis
Quærebantur opes: non vulgo nota placebant
Gaudia, non uſu plebeio trita voluptas.

Ibidem.

Nec minor in campo furor eſt, emptique Quirites
Ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt:
Venalis populus, venalis curia patrum
Eſt favor in pretio: ſenibus quoque libera virtus
Exciderat, ſpatiſque opibus converſa poteſtas,
Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat.

Lucanus lib. 3. bel. Civil.

Uſque adeo ſolus ferrum, mortemque timere
Auri neſcit amor. Pereunt diſcrimine nullo
Amiſſæ leges: ſed pars viliſſima rerum
Certamen moviſtis opes.

Ibidem lib. 7 bel. Civil.

Impulit amentes, aurique cupidine cæcos,
Ire ſuper gladios; ſuperque cadavera patrum,
Et cæcos calcare duces.

Propertius Eleg. 7. lib. 3.

Ergo ſollicitæ tu cauſſa pecunia vitæ es:
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.

Idem lib 3. Eleg. 13.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis,
Aurum omnes, victa jam pietate, colunt.
Auro pulſa fides, auro venalia jura.
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Tibullus

Tibullus 10. Eleg. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
Quam ferus, ac vere ferreus ille fuit?
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc brevior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit, nos ad mala noſtra
Vertimus, in ſavas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium eſt auri: nec bella fuerunt,
Fagineis adſtabat quum cyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat, ſomnumque petebat
Securus variæ dux gregis inter oves.

Avaritia homines ad omnia ferè pericula atque incommoda impellit.

Horat. lib. 2 Satyr. 1

---Quum te neque fervidus æſtus
Dimoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.

Idem 1. lib Epiſt. 1.

Impiger extremos curris mercator ad Indos
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Manilius lib. 4. Aſtronom.

Ut veniant gemmæ, totus tranſibitur orbis:
Nec lapidum pretio pelagus cœpiſſe pigebit.
Annua ſolliciti conſummant vota coloni,
Et quantæ mercedis erunt fallacia rura?
Quæremus lucrum navis mortemque ſequemur
In prædas, pudeat tanto bona velle reduci.

Idem lib. 5. Aſtrono.

----Nil eſt audere relictum,
Quæſtus naufragio petitur, corpuſque profundo
Immiſſum pariter, quam præda exquiritur ipſa:
Nam ſemper tanti merces eſt parva laboris,
Cenſibus æquantur conchæ, rapidumque notari
Vix quiſquam eſt locuples, oneratur terra profundo.
Tali ſorte ſuas arteis per littora tractat:
Aut emit externos pretio, mutatque labores
Inſtitor æquoreas varia ſub imagine mercis.

Propertius lib. 3. Eleg.

Ergo ſollicitæ tu cauſa pecunia vitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes,
Semina turarum de tapete orta tuo.

Avarus assidue eget.

Horat. lib. 1. epist. 1. ad Lollium.

Semper avarus eget, certum voto pete finem.

Idem Oda 16. lib. 3.

---Multa petentibus
Desunt multa.

Manilius lib 4.

Pauperiorque bonis quisque est quo plura requirit.

Ausonius in Biæ sententiis.

Quis dives? qui nil cupiat. quis pauper? avarus.

Claudia in Ruff. 1. lib.

Semper inops quicunque cupit.

Avarus hydropico assimilatur.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.

Avarus insanissimus est, sed non cognoscitur: quia major hominum pars eodem vitio jactatur.

Horat. Satyra 3. lib. 2.

Si quis emat cytharas, emptas comportat in unum,
Nec cytharæ studio, nec mensæ deditus ulli:
si scalpra, & formas non sutor: nautica vela
Adversus mercatuis: delirus, & amens
Undique dicatur merito. Quid discrepat istis,
Qui nummos, aurumq; recondit, nescius uti
Compositis, metuensq; velut contingere sacrum?
Nimirum insanus paucis videatur, eò quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.

Avarus perjurus exigua fiet re.

Juvenalis Satyra 14.

Falsus erit testis, vendit perjuria summa
Exigua, Cereris tangens aramque pedemque.

Avarus servus est,

Horat. lib. 1. Epist. 17. ad Quintum.

Quo melior servo, quo liberior sit avarus
In triviis fixum quum se dimittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque porro,
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui

Semper

semper in audenda festinat & obruitur re.

Avari divitias dummodo possideant, Deum pænamve omnem parvi faciunt.

Juvenalis 13 satyra.

Est alius metuens ne crimen pœna sequatur,
Hic putat esse deos, & pejerat, atque ita secum;
Decernat, quodcunque volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina sistro
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego nummos.

Avari insanabiles sunt.

Horatius oda 24. lib. 3.

.... scilicet improba
Crescunt divitiæ, tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei

Idem satyr. 1. lib. 1.

At bona pars hominum decepta cupidine falsi
Nil satis est, inquit.

Hos & Tantalo comparat ibidem.

Tantalus à labris, sitiens fugientia captat
Flumina, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis undique saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quid valeat nummus, quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius, adde
Quels humana sibi doleat natura negatis.

Lucanus lib. 7 bel. civil.

Invenêre quidem spoliato plurima mundo,
Bellorum in sumptus congestæ pondera massæ.
Sed non implevit, cupientes omnia mentes,
Quicquid fodit Iber, quicquid Tagus extulit auri.
Quodque legit dives summis Arimaspus arenis
Ut rapiant.

Seneca in Hercule Oeteo.

Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmifera
Sufficit Istri, nec tota sitim
Lydia vincit, nec qua Zephyro
Subdita tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum:
Nec si totus serviat Hebrus,
Auraq; dives cingat Hydaspes,

Intraq;

Intraq; suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem?
Avidis, avidis natura parum est.

Boetius metro 2. lib. 2.

Si quantas rapidis flatibus incitus
Pontus versat arenas,
Aut quot stelliferis edita noctibus
Cœlo sydera fulgent,
Tantas fundat opes, nec retrahat manum
Pleno copia cornu,
Humanum miseras haud ideo genus
Cessat flere querelas.
Quamvis vota libens excipiat Deus
Multi prodigus auri,
Et claris avidos ornet honoribus,
Nil jam parta videntur:
Sed quæsita vorans sæva rapacitas
Alios pandit hiatus,
Quæ jam præcipitem fræna cupidinem
Certo fine retentent?
Largis quum potius muneribus fluens
Sitis ardescit habendi,
Nunquam dives agit, qui trepidus gemens
Sese credit egentem.

Idem Metro 3. lib 3.

Quamvis fluente dives auri gurgite
Non expleturas cogat avarus opes,
Oneretq; baccis colla rubri litoris,
Ruraq; centeno scindat opima bove:
Nec cura mordax deserit superstitem:
Defunctumq; leves non comitantur opes.

Claudianus de inexplebili avaritia Ruffini: lib. 1. in Ruffinum sic ait.

Plenus sævitiæ, lucrique cupidine fervens,
Non Tartesiacis illum satiaret arenis
Tempestas pretiosa Tagi, non stagna rubentis
Aurea Pactoli: totumq; exhauserit Hermum,
Ardebit majore siti.

Ibidem de eodem.

Illecebris capitur: nimiumque elatus avaro
Pascitur intuitu.

Et iterum.

Creſcebat ſcelerata ſitis, prædaque recentis
Inceſtus flagrabat amor, nulluſque petendi
Cogendive pudor: crebris perjuria nectit
Blanditiis, ſociat perituro fœdere dextras,
Si ſemel è tantis poſcenti quiſque negaſſet,
Effera prætumido quatiebat corda furore.

Avari odioſi ſunt omnibus, etiam propinquis Horat. ſatyr. 1. lib. 1.

Non uxor ſalvum te vult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, quum tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non mereàris, amorem?

Plautus in Trinummo.

PHILTO. De magnis divitiis ſi quid
Demas, plus ſit, an minus? LY. Minus pater, ſed civi
Immunifico ſcis quid cantari ſolet, quod habes, ne habeas.
Et illud: quod nunc non habes, habeas malum, quandoquidem
Nec tibi bene eſſe potes pati, nec alteri.

Imprecatio Juvenalis ſatyr. 12. ut à nullo avaro ametur.

Vivat Pacuvius quæto, vel Neſtora totum:
Poſſideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet, nec amet quenquàm, nec ametur ab ullo.

Avari timent aſſidue. Horat. ſatyr. lib. 1.

An vigilare metu exanimem, noctesque dieſque
Formidare malos? fures, incendia, ſervos,
Ne te compilent fugientes hoc juvat: Horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.

Avaro divitiæ nihil proſunt, quum eis uti neſciat.

Owen.

Solus habet quod avarus habet, nil donat amico?
Nil niſi dat ſolus, non habet hoc quod habet.

Ovid. lib. 3. de ſine titulo.

Quid mihi fortunæ tantum? quid regna ſine uſu?
Quid niſi poſſedi dives avarus opes?

Sic aret mediis taciti vulgator in undis,
Pomaque quæ nullo tempore tangat, habet.

Avarum excusatio, seu sub specie boni deceptio, formicæ exemplo.

Horat. satyr. 1. lib. 1.

Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant
Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: Sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, & illis utitur ante
Quæsitis patiens.

Avarorum opes luxu hæredes profundunt. Claud. de bello Gild.

..... Quodcunque profunda
Traxit avaritia, luxu pejore refundit.

Epimenid.

Quas hominis congessit opes industria avari,
Hæredis spargit prodiga dextra mali.

Avarorum intimatio reprehensioque acerrima. Horat. lib. 3. Oda. 24.

Intactis opulentior
Thesauris Arabum, & divitis Indiæ,
Caementis licet occupes
Tyrrenum omne tuis & mare Ponticum:
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira necessitas,
Clavos, non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.

Idem lib. 1. satyr. 1.

Quid juvat immensum te argenti pondus & auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem,
At ni id fit, quid habet pueri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quam meus.

Cat. lib 44.

..... Fuge nomen avari

Quid

Quid tibi divitiæ prosunt si pauper abundas.

Juvenal. Satyr. 12.

Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebusque salutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed cæci vitio propter patrimonia vivunt.

Idem satyra 14.

Sed quò divitiæ hæc per tormenta coactas?
Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?

Persius Satyra 6.

Vende animam lucro, mercare, atque excute solers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
Cappadocas rigida pingues pavisse catasta
Rem duplica, feci jam triplex, jam mihi quarto
Jam decies redit in rugam, jam mihi quarto,
Inventus Chrysippe tui finitor acervi.

Martialis 8. lib. Epigr.

Rape, congere, aufer, posside, relinquendum est.

Avaris divitiæ nihil sunt, nisi temperato splendeant usu.

Horat. Oda lib. 2.

Nullus argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnæ
Crispe Salusti, nisi temperato
Splendeat usu:

Ovan.

Nil numerare juvat, nil addere semper acervo,
Multiplicare nihil, divide dives eris.

DE AUDACIA.

Audaciam reprimendam esse exhortatio dignissima.

Statius lib. 10. Theba.

Ille monet, Ne frena animo permitte calenti:
Da spatium tenuemque moram: mala cuncta ministrat
Impetus, hoc oro munus concede parenti.

Idem lib. 11. Thebaid.

Adde moram sceleri, & metire quod audes.

Ovid.

Ovid. lib. 11. Metamorph.

In audaces non est audacia tuta.

Audentes Deus juvat, seu fortuna, ut vulgo aiunt.

Virgil. 6. Æneid.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Tibullus.

Audendum est, fortes adjuvat ipse Deus:

Virgil. 10. Æneid.

Audentes fortuna juvat.

Claudianus ad Probinum.

Fors juvat audentes, prisci sententia vatis.

Ovid. lib 11. Metamorph.

Audentes Deus ipse juvat.

Idem 2. lib. Fastorum.

Audebimus ultima, dixit.

Viderit: audentes sorsque Venusque juvat.

Terentius in Phormione.

Fortes fortuna adjuvat.

Valerius Flac. lib 4. Argonaut.

Stetimus tamen, & Deus adfuit ausis,
Quin iterum idem aderit, credo, Deus.

DE AUDITU.

Auditui visus semper est præferendus.
Horat. in Arte Poet.

Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator.

Idem.

Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Auditum visui præferens laudandus non est.
Plautus in Truculento.

Non laudandus est, qui plus credit quæ audit, quam
Quæ videt: non placet quum illi plus laudant quæ audiunt,
Quàm quæ vident. Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti
Decem: qui audiunt; audita dicunt; qui vident, plane sciunt.

DE

DE AULA.

Aula in ſublimi fraudes, & ſcelera maximè regnant.

Seneca in Hippolyto.

Fraus ſublimi regnat in aula.

Idem in Thyeſte.

Ut nemo doceat fraudis & ſceleris viam,
Regnum docebit.

Aula exeat pius eſſe volens.

Lucan. lib. 8. bel. civil.

---- Exeat aula
Qui volet eſſe pius. Virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt.

Owen de Aulico. lib. 1.

Si bonus es, melior non major tempore fies;
Si magnus, major tempore, non melior.

DE AUTUMNO.

Autumnus eſt morboſus.

Ovid. lib. 4. de Arte amandi.

Sæpe ſub autumno, quum formoſiſſimus annus,
Plenaq; purpureo ſubrubet uva mero;
Quum modo frigoribus premimur, modò ſolvimur æſtu,
Aere non certo corpora languor habet.

DE AUXILIO.

Auxilium ferendum eſt mora ſeclusa.

Ovid. lib. 2. Metamorph.

Ad opem brevis hora ferenda eſt.

Idem lib. 2. de Ponto.

Brachia da laſſo potius prendenda natanti,
Nec pigeat mento ſuppoſuiſſe manum.

Auxilii divini imploratio diſertiſſima.

Virgil. Æneid. 2

Jupiter omnipotens precibus ſi flecteris ullis,
Aſpice nos hoc tantum, & ſi pietate meremur,
Da deinde auxilium pater, atque hæc omnia firma.

Auxilii divini imploratio lepidiſſima.

Virgil. Æneid. 2.

Ad te confugio, & ſupplex tua numina poſco.

Idem.

Idem 2. Æneid.

Quod te per ſuperos, & conſcia numina veri,
Per ſi qua eſt quæ reſtat adhuc mortalibus uſquam
Intemerata fides, oro, miſerere laborum
Tantorum, miſerere animi non digna ferentis.

Ovid. 1. Epiſt. Heroid.

Victa precor, genibuſque tuis regalia tendo
Brachia.

Idem 1. de Triſtib.

Quo magis, ô pauci, rebus ſuccurrite laſis,
Et date naufragio littora tuta meo.

B

DE BEATITUDINE.

Beatitudo hac in vita non eſt, nec eſſe poteſt ante obitum.

Ovid. lib. Metamorph.

..... Scilicet, ultima ſemper
Expectanda dies homini eſt, dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; funera debet.

Auſonius in Solonis ſententiis.

Dico tunc vitam beatam, quum peracta fata ſunt.

Ad veram beatudinem omnes vocantur, ubi conſummata requies eſt.

Boetius Metro. 10. lib. 3.

Huc omnes pariter venite capti,
Quos fallax ligat improbis catenis
Terrenas habitant libido mentes:
Hic vobis requies erit laborum:
Hic portus placida manens quiete:
Hoc unum miſeris patens aſylum.

Beatus bonus, ſapienſve tantum eſſe poteſt.

Horat. lib. 1. epiſt. ad Quintum.

Tu recte, vivis ſi curas eſſe quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium ſapiente bonoq; beatum.

Beatus

Beatus dicitur qui adversa æquanimiter suffert. Terentius in Phormione.

Beatus es, si unum desit, animus, qui modeste istuc ferat.

Beatus possidens multa non est, nec recte dicitur; sed potius virtute præditus. Horat. Oda. 9. lib. 4.

Non possidentem multa, vocaveris
Rectè beatum: rectiùs occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejusque letho flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

Beati divina visione illustrati, cœlestia, nec non terrena cernunt, ut de Pompeio Magno dicitur. Lucanus lib. 9. bel. civil.

Non illuc auro positi, nec thure sepulti,
Perveniunt. Illic postquam se lumine vero
Implevit, stellasque vagas miratur & astra
Fixa polis, vidit quanta sub nocte jaceret
Nostra dies, risitque sui ludibria trunci.

Supra de eodem titulo. Anima Dei in contemplatione sita, &c.

Beatorum gaudia immensa atque syncera sunt, necnon eorum loca amœnissima esse dicuntur, moraliter. Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut. ubi de duabus gemmeis portis loquitur.

Aut aliam (*S. portam*) tentare nefas, & tendere contra.
Rara, & sponte patet, si quando pectore ductor
Vulnera nota gerens, galeis præfixa rotisque
Cui domus, aut studium mortales pellere curas.
Culta fides, longeque metus, atque ignota cupido.
Seu venit in vitiis, castaque in veste sacerdos.
Quos omnes lenis plantis, & lampada quassans
Progenies Atlantis agit, lucet via late
Igne Dei, donec sylvas, & amœna piorum
Deveniant, camposque ubi sol, totumque per annum
Durat aprica dies thiasique chorique virorum,

Carmi-

Carminaque; & quorum populis jam nulla cupido.

Tibullus Elegia 3. lib. 1. de camporum Elysiorum amœnitate, in hunc modum loquitur.

His chorea, cantusq; vigent, passimq; vagantes
Dulce sonant tenui gutture carmen aves.
Fert casiam non culta seges totosque per agros
Floret odoratis terra benigna rosis.

Claud. item lib. 2. de raptu Proserp.

Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
Sydera, sunt orbes alii, lumenque videbis
Purius; Elysiosque magis mirabere campos,
Cultoresque pios. Illic pretiosior ætas,
Aurea progenies habitat, semperque tenemus
Quod superi meruere semel: nec mollia desunt
Prata tibi: Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores quos nec tua protulit Ætna.
Est etiam luci arbor prædives opacis,
Fulgentes viridi ramos curvata metallo.
Hæc tibi sacra datur fortunatumque tenebis
Autumnum, & fulvis semper ditabere pennis.

DE BELLO.

Bellum ex cupiditate ortum habet.

Lucan. lib. 1. bel. civil.

Hinc usura vorax, avidumque in fœnore tempus,
Et concussa fides, & multis utile bellum.

Tibullus eleg. 10. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
Quàm ferus, & vere ferreus ille fuit?
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata.
Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit, nos ad mala nostra
Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri; nec bella fuerunt
Fagineis adstabat quum cyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat, somnumque petebat
Securus varias dux gregis inter oves.

Belli amor crevit maximè.

Virgil. lib. 1. Georg.

Quippe ubi fas versum atq; nefas; tot bella per orbem

Tam

Tam multa ſcelerum facies: nec ullus aratro
Dignus honos: ſqualent abductis arva colonis:
Et curvæ rigidum falces conflantur in enſem:
Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum.
Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes
Arma ferunt, ſavit toto Mars impius orbe.
Ut quum carceribus ſeſe effudêre quadrigæ
Addunt ſe in ſpatia, & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

In bellum juvenes mittendi.

Claudian. Eutrop. 2.

Ignoſcant ſenio, juvenes ad pralia mittant.

Belli civilis cauſſæ quæ ſint.

Lucan. lib. 1. bel. civil.

Fert animus cauſſas tantarum exponere rerum,
Immenſumque aperitur opus, quid in arma furentem
Impulerit populum, quid pacem excuſſerit orbi.
Invida fatorum ſeries, ſummiſque negatum
Stare diu, nimioque graves ſub pondere lapſus.

Ibidem.

---- Tu cauſſa malorum
Facta tribus dominis communis Roma, nec unquam
In turbam miſſi feralia fœdera regni.

Belli civilis, generalis reprehenſio nec non aſperrima:

Horatius lib. Epodon.

Quò, quò ſcelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parúmne campis, atque Neptuno ſuper,
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam niſi in diſpar feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? reſponſum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentesq; perculſæ ſtupent.

Lucanus lib. 1. de bel. civil.

Quis furor ô cives: quæ tanta licentia ferri,
Gentibus inviſis Latium prabere cruorem?
Quumque ſuperba foret Babylon ſpolianda trophæis
Auſoniis, umbraque erraret Craſſus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura triumphos?
Heu, quantum terræ potuit pelagiq; parari

Hoc

Hoc, quem civiles hauserunt sanguine dextræ?

Idem lib. 2. bel. civil.

Nobilitas cum plebe perit, lateque vagatur
Ensis, & à nullo revocatum est pectore ferrum,
Stat cruor in templis, multaque rubentia cade
Lubrica saxa madent, nulli sua profuit ætas;
Non senis extremum piguit ferventibus annis
Præcipitasse diem, nec primo in limite vitæ
Infantis miseri nascentia rumpere fata.
Crimine quo, parvi cædem potuere mereri?
Sed satis est jam posse mori.

Tibullus eleg. 10. lib. 1.

Quis furor est atram bellis accersere mortem?
Imminet & tacito clam venit illa pede.
Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
Occupat in parva pigra senecta casa,
Ipse suas sectatur oves, at filius agnos,
Et calidam fesso comparat uxor aquam.

Belli eventus varii.

Virgil. lib 10. Æneid.

Hic magnus sedet Æneas, secumque volutat
Eventus belli varios.

Ovid. lib. 7. Metamorph.

Sexta resurgebant orientis cornua lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna, diúque
Inter utrumque volat dubiis victoria pennis.

Ovid. lib. 1. de Arte amandi,

Mars dubius, nec certa Venus, victique resurgunt,
Quosque neges unquam posse jacere, cadunt.

Seneca in Thebaid.

Nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum regis robur trahas,
Licet arma longe miles, ac latè explicet
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.

Silius Italic. lib. 6. bel. pun.

----- Et incerti fallax fiducia Martis.

Bello salus nulla est, igitur pax ab omnibus poscenda est.

Virgil. 11. lib. Æneid.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes:

Belli

Belli tempore portas claudere prodeſt.
Ovid. Eleg 6. lib. 1.

Urbibus obſeſſis clauſæ munimina portæ
Proſunt, in media pace quid arma times?
Ovid. 4. de Ponto.

---- Hic, ubi barbarus hoſtis
Ut fera plus valeant legibus arma, facit.
Bellum injuſte ſuſceptum ſuum finem non aſſequitur.
Propert 4. Eleg 6

Frangit & attollit vires in milite cauſa:
Quæ niſi juſta ſubeſt excutit arma pudor.

DE BENEFICENTIA.

Beneficium in bonos collatum haud parum prodeſt.
Plautus in Captivis.

Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea gravida eſt bonis.
Idem in Perſa.

Si quid bonis boni fit, eſſe idem & grave, & gratum ſolet.
Idem in Rudente.

Bonis quod bene fit, haud perit.
Beneficium accipere qui ſcit, ſed reddere neſcit, improbus eſt.
Plautus in Perſa.

---- Improbus eſt homo
Qui beneficium ſcit ſumere, & reddere neſcit.
Beneficii accepti recordatio perpetua eſſe debet, & ad hoc exhortatio digniſſima.
Plautus in Captivis.

At ſcire tu memento, quando hic quod voles habebis:
Nam ferè maxima pars mortem hunc homines habent, quod ſibi volunt,
Dum id impetrant boni ſunt, ſed id ubi jam penes ſeſe habent,
Ex bonis peſſimi, & fraudulentiſſimi ſunt,
Beneficia alteri impenſa rememoranda non ſunt.
Terentius in Andria.

Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat, Simo,

Et

Et id gratum fuisse adversum te, habeo gratiam.
Sed hoc mihi molestum: Nam istuc commemoratio
Quasi exprobratio est immemoris beneficii.

Mart. lib. 5. Epigr.

Quæ mihi præstiteris, memini, semperq; tenebo.
Cur igitur taceo, Posthume? tu loqueris.
Incipio quoties alicui tua dona referre,
Protinus exclamat, Dixerat ipse mihi.
Non belle quadam faciunt duo, sufficit unus
Huic operi: si vis ut loquar, ipse tace.
Crede mihi, quamvis ingentia, Posthume dones:
Auctoris pereunt garrulitate sui.

Ausonius in sent. Chilonis.

Tu bene si facias, non meminisse fas est.

Beneficium, quum opus est, à quovis etiam homine accipiendum est.

Terent. in Adelph.

Abs quovis homine, quum opus est, beneficium accipere gaudeas.
Verum enim verò id demum juvat, si quem æquum est benefacere, is facit.

Beneficia non beneficia.

Martial 5.

Quisquis magna dedit voluit sibi magna remitti.

Owen.

Munera qui dederit, sperat majora remitti:
Nemo suas vellet perdere gratis opes.

DE BLANDITIIS.

Blanditiæ ut deponantur, admonitio notabilis.

Ovid. lib. 3. eleg.

Desine blanditias, & verba potentia quondam
Perdere, non ego sum stultus, ut antè fui.

DE BONITATE.

Bonus est qui leges & patrum statuta ad unguem servat, quique ab inimicis etiam extollitur.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

..... Vir bonus est quis?
qui consulta patrum, qui leges, juraque servat.

Terentius

Terentius in Hecyra.

Namque eo pacto maximè, apud te meo erit ingenio fides;
Quum illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.

Bonus, ætatis suæ spatium ampliat.
Mart. lib. 10 Epigr.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus; hoc est
Vivere bis, vita posse priore frui.

Bonus est, qui studet esse quod ab aliis audit,
Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Tu rectè vives, si curas esse quod audis:
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum.

Bonus est qui in Deo tantum spem collocat, nec pro ipso tormenta mortémve horret.
Horatius ibidem.

Vir bonus, & sapiens audebit dicere, Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre, patiq;
Indignum coges? Adimam bona, nempe pecuniam
Lectos, argentum, tollas licet: in manicis, &
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simulatque volam, me solvet, opinor,
Hoc sentit, moriar, Mors ultima linea rerum est.

Bonus est maximis in divitiis positus, qui non peccat, quia hoc non facile est.
Martial. 11. Epig. in laudem Nervæ Trajani.

Tanta tibi est recti reverentia, Cæsar, & æqui,
Quanta Numæ fuerat: sed Numa pauper erat.
Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
Et quum tot Crœsos viceris, esse Numam.

Bonus est, qui virtutis amore non peccat.
Horat. lib. 1 Epist. ad Quintium.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Bonus ut malos non timeat, admonitio illustris.
Horat. lib. 1. Satyra 4.

... Sulcius acer
Ambulat & Capitius, rauci male, cumque libellis,
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.

Bonis bene erit, malis vero è contra.
Plautus in Captivis.

Bene merenti, bene profuerit: male merenti, par erit.

A bonis quæ expectantur potissimum.
Plautus in Trinummo.

Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem, Gloriam, & gratiam, hoc probis pretium'st.

Boni rari sunt.
Virgil. de vero bono.

vir bonus & sapiens, qualem vix repperit ullum Millibus è cunctis hominum consultus Apollo.

Juvenalis 13. Satyra.

Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.

Boni cari sunt.
Owen lib. 1. 87.

Si quicquid rarum carum est, preciumq; meretur; Crede mihi res est vir pretiosa bonus.

Boni malis parent, idque sæpissime.
Seneca in Hercule furente

.... Sontibus parent boni.

Jus est in armis, opprimit leges timor.

Veteres boni laudantur, sed eorum mores & ritus non observantur.
Ovid. lib. 1. Fastor.

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.

Eono consummatóve viro quæ conveniant.
Virgil. in viro bono.

Judex ipse sui, totum se explorat ad unguem. Quid proceres, vaniq; ferat quid opinio vulgi, Securus: mundi instar habens, teres atq, rotundus, Externæ ne quid labis per lævia fidat. Ille dies quam longus erit sub sydere Cancri, Quantaq; nox tropico se porrigit in Capricorno Cogitat, & justo trutinæ se examine pensat: Ne quid hiet, ne quid protuberet, angulus æquis Partibus ut coëat, nihil ut deliret amussis. Sit solidum quodcunq; subest, nec inania subtus Indicet admotus digitis pellentibus ictus.

Ibidem.

Non prius in dulcem declinat lumina somnum, Omnia quam longi reputaverit acta diei, (non? Quo præter gressus, quid gestum in tempore, quid

Cur

Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem,
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
Quid volui quod nolle bonum foret? Utile honesto
Cur malus ante tuli? Num dicto, aut deniq; vultu
Perstrictus quisquam? Cur me natura magis, quam
Disciplina trahit; sic dicta & facta per omnia
Ingrediens, ortoq; à vespere cuncta revolvens,
Offensus pravis, dat palmam & præmia rectis.

Boni sæpe à vitiis obruuntur.
Alcim.

Sape boni peccant, vitiis perit obruta virtus.

DE BONO.

Veri bonique fons est Deus.
Paulinus in Epist. ad Auson.

Quid enim tenere vel bonum aut verum queant,
Qui non tenent summæ caput,
Veri bonique fomitem & fontem Deum?

Summa boni quæ sit.
Auson. de 7 Sapientum sententiis.

Quanam summa boni? Mens quæ sibi conscia recti.

Bona nostra tum cognoscimus, quum à nobis sublata sunt.
Plautus in Captivis

Tum denique homines nostra intelligimus bona,
Quum quæ in potestate habuimus, ea amisimus.

Bona citius, ac prius quam mala,
è medio tolluntur.
Ovid Eleg. 6. lib. 2.

Optima prima fere manibus rapiuntur avaris,
Implentur numeris deteriora suis.

Meliora potius facienda, quam precanda sunt.
Ovid. lib. 7. Metamorph.

Dii meliora velint: quanquam non ista precanda,
Sed facienda mihi.

Bona pro vastinanda non sunt. Nam ea differre sapientis non est.
Tibul. lib. 1. Eleg. 4.

At si tardus eris, errabis; transiet ætas
Quam cito; nam segnis stat remeatq; dies.

Quam citò purpureos deperdit terra colores,
Quam citò formosas populus alba comas.
Vidi jam juvenem premeret quum serior ætas
Mœrentem stultos præteriisse dies.

Mart. lib. 1. Epig. ad Julium.

Non bene distuleris, videas quod posse negari:
Et solum hoc ducas, quod fuit esse tuum.
Expectant curæque catenatique labores:
Gaudia non remanent, sed fugitiva volant:
Hæc utraq; manu, complexuq; affere toto:
Sæpe fluunt, imo sic quoq; lapsa sinu.
Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam:
Sera nimis vita est crastina, vive hodie.

Bona vera quæ sint, pauci cognoscere valent.

Juvenalis 10. Satyra.

Omnibus in terris quæ sunt à Gadibus usque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atq; illis multum diversa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus?
Aut cupimus? Quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non pœniteat, votiq; peracti?

Ad peragendum bonum, exhortatio lepidissima.

Horat. lib. 1. Epist. ad Bullatium.

Tu quamcumque Deus tibi fortunaverit horam
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum,
Ut quocumque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas.

Seneca in Hippolyto.

Ætate fruere, mobili cursu fugit.
Optimos vitæ dies
Effluere prohibe.

Ibidem.

..... Dum licet, utere.
Tempus sed tacitum subruit, horaq;
Semper præterita deterior subit.

Martialis lib 3. Epigr.

Si sapis, utaris totis Coline diebus,
Extremumq; tibi semper adesse putes.

Bonum, benéve non vult, nisi qui bene operatur.

Plautus in Trinummo.

Nequicquam illud verbum est: bene vult, nisi qui benefacit.

Nil

Nil ſuavium quam bene rem gerere.
Plautus in Captivis.

Quid eſt ſuavius? quã bene rem gerere bono publico?

Bonum, quod quiſque operatur, ſibi facit.
Plautus in Trinummo.

Quid exprobras bene quod feciſti? tibi feciſti, non mihi.

Bonum ſummum ſpeculari qui vult, omnium terrenarum rerum cupiditates à ſe reſecare debet: quia ſi non, quicquid perſpicuum eſt, perdet.
Boetius Metro. 12. lib. 13.

Vos hæc fabula reſpicit,
Quicunque in ſuperum diem
Mentem ducere quæritis.
Nam qui tartareum in ſpecus
Victus lumina flexerit,
Quicquid præcipuum trahit,
Perdit dum videt inferos.

DE BREVITATE.

Brevitas in dicendo habenda eſt.
Horat. de arte Poetica.

Quicquid præcipies, eſto brevis, ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantq; fideles.

Terentius in Andria.

Quin tu uno verbo dic, quid eſt quod me velis.

Auſonius Paulino.

Eſt etenim comis brevitas: ſic fama renatum
Pythagoram docuiſſe refert, quum multa loquaces
Ambiguis ſererent verbis, contra omnia ſolum
Eſt, reſpondebat, vel *non*: ô certa loquendi
Regula: nam brevius nihil eſt, nec plenius iſtis,
Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant.

Ibidem.

Nemo ſilens placuit; multi brevitate loquendi.

Nimia brevitas obſcuram reddit orationem.
Horat. de arte Poetica.

Decipimur ſpecie recti: brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem lævia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget.

Satis breve eſt cui nihil demi poteſt.
Mart. lib. 2. Epigr.
Non ſunt longa, quibus nihil eſt quod demere poſſis.

C.

DE CANTU.

Cantus laborem mollit atque fallit:
Ovid lib. 4. Triſt.
Hoc eſt cur canter, vinctus quoq; compede, foſſor
Inducili numero, quum grave mollit opus:
Cantet & innitens limoſa pronus arena,
Adverſo tardam qui vehit amne ratem.
Quiq; refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulſa brachia verſat aqua.
Veſſus ut incubuit baculo, ſaxoque reſedit
Paſtor arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data penſa trahentis
Fallitur ancilla decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrneſſide triſtis Achilles
Æmonia curas attenuaſſe lyra.
Quum traheret ſylvas Orpheus, & dura canendo
Saxa, bis amiſſa conjuge mœſtus erat.
Bona voce præditus cantare debet.
Idem 1. de arte amandi.
Si vox eſt, cantes; ſi mollia brachia, ſalta:
Et quacunque potes dote placere, place.
Cantorum vitium quale ſit.
Horat. lib. 1. ſatyra 3.
Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Injuſſi nunquam deſiſtant.

DE CASTITATE.

Caſtitas uxoris dos magna apud Getas.
Horat. Oda 24. lib. 3.

Dos eſt magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri,
Certo fœdere caſtitas.

Caſtitatis

Castitatis seu virginitatis servandæ confirmatio.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Sæpe pater dixit, Generum mihi filia debes.
Sæpe pater dixit, Debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen tedas exosa jugales,
Pulcra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis:
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit.
Virginitate frui, dedit hoc pater ante Dianæ.
Idem lib. 8. Metamorph.

Ante ait moriar, quam sit tibi copia nostri.
Idem Epistola 8. Heroid.

Pro somno lacrymis oculi funguntur obortis,
Quaq; lacet fugio, sicut ab hoste, viro.
Seneca in Hercule furente.

MEG. Gravent catenæ corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta, non vincet fidem
Vis ulla nostram: moriar, Alcide, tua.
Plautus in Persa.

PERSA, Tua isthæc potestas est, pater; veruntamen
Quamquam res nostræ sunt, pater, pauperculæ,
Modicæ, & modestæ, melius est tamen ita vivere.
Nam ubi ad paupertatem accessit infamia.
Gravior paupertas fit, fides subtestior.
Idem in Sticho

PINAG. Non quòd dedisti nuptum abire nolumus.
Castitas Deo grata est.
Tibul. lib. 2. Eleg.

Vos quoq; abesse procul jubeo: discedat ab aris,
Cui tulit hesternæ gaudia nocte Venus.
Casta placent superis.
Virgilius 1. Æneid.

Hac casti maneant in religione nepotes.
Romani usq; adeo castitati studebant ut virgines Vestales etiam vivas tumularent, ob virginitatis violentiam.
Ovid. lib. 6. Fasto.

Nullaq; dicetur vittas temerasse sacerdos
Hoc duce, nec viva defodietur humo.
Sic incesta perit, quia quam violavit, in illa
Conditur: & tellus, vestaq; numen idem est.
Juvenal. Satyra 4.

Nemo malus felix, minimè corruptor, & idem

Incestus, cum quo nuper vittata jacebat
Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.

Remedia adversus libidinem.

Ores, casta legas, jejunes, otia vites,
Si vis servari corpora casta Deo.

DE CARMINIBUS.

Utilitas Carminum quæ sit.

Horat. lib. 2 Epist. ad August.

Scribimus indocti doctique poemata passim;
Hic error tamen, & levis hæc insania, quantas
Virtutes habeat, sic collige, &c.
Torquet ob obscœnis jam tunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis & invidiæ corrector, & iræ.
Recte facta refert, orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum:
Castis cum pueris, ignara puella mariti
Disceret unde preces, vates, ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit.
Cælestes implorat aquas docta prece, blandus
Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum,
Carmine dii superi placantur, carmine manes.

Olympius Nemesianus Ecloga 2.

Tum verò ardentes flammati pectoris æstus
Carminibus, dulcique parant relevare querela.

Idem Ecloga 4.

Cantet, amat quod quisque: levant & carmina curas.

Carmina homines beant ac mori vetant.

Horatius Oda 6. lib. 4.

Dignum laude virum Musa vetat mori.
Cœlo Musa beat.

Idem Oda 9. lib. 4.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, sed omnes illacrymabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Ovid. lib. 4. de Triſtib.

Carmine fit vivax virtus, expersque sepulchri
Notitiam seræ posteritatis habet.

Idem

Idem lib. 1 Eleg.

Scindentur veſtes, gemmæ frangentur & aurum:
Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Tibullus Eleg. 4. lib. 1.

Quem referent Muſæ, vivet dum robora tellus,
Dum cœlum ſtellas, dum vehet amnis aquas.

Carminum vis.

Ovid. lib. 2. Faſtorum.

Quod mare non novit, quæ neſcit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes;
Captaque erat lyricis Auſonis ora ſonis.

Ibidem.

Protinus in medias ornatus deſilit undas:
Spargitur impulſa cærula puppis aqua:
Inde (fide majus) tergo Delphina recurvo
Se memorant oneri ſuppoſuiſſe novo.
Ille ſedens, citharamque tenens, pretium q; vehendi,
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Silius Italic. lib. 11. bel. Pun.

Altera turbatum plectro moderata profundum
Et tenuit Phocas, & in omni Protea forma
Traxit, & æquoreo portavit Ariona dorſo.

Ibidem legit & Amphionis lyræ ſonitu Thebanam Civitatem conſtruxiſſe.

Idem & Propert. 3. affirmat.

Saxa Sithæronis Thebas agitata per artem,
Sponte ſua in muri membra coiſſe ferunt.

Sic & Orpheum carminibus & Cithara traxiſſe ferat, ſylvas, &c. à poetis fabulatur: eo quod efferatos hominum animos ſua lenivit doctrina atque eloquentia: nec non in unum eos redegit qui per devia ibant, ferarumq; more vivebant.

Horatius de Orpheo.

Threicius quondam vates fide creditur canora
Moviſſe ſenſus acrium ferarum,
Atque amnes tenuiſſe vagos,
Et ſurda cantu concitaſſe ſaxa,
Suaviſonoſque modos teſtudinis arbores ſequutæ
Umbram feruntur præbuiſſe vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigavit,

Doctaque vitam voce temperavit,
Juſtitiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
Noreſq; agreſtes expolivit Orpheus.
Horatius de arte Poetica.

Sylveſtres homines ſacer interpresq; Deorum
Cadibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſq; leones:
Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet. Fuit hæc ſapientia quondam
Publica privatis ſecernere, ſacra prophanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis;
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit: poſt hos inſignis Homerus, *&c.*
Carminibus Ovidium ab ineunte ætate deditus fuit.
Ovid. lib. 4. de Triſtibus.

At mihi jam puero cœleſtia ſacra placebant,
Inque ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et quod tentabam ſcribere verſus erat.
Carmina mentis tranquillitatem, nec non ſcribentis otium exigunt.
Ovid. de Sappho.

Nec mihi diſpoſitis jungam quæ carmina nervis
Proveniunt; vacuæ carmina mentis opus.
Idem lib. 1. de Triſtib.

Carmina proveniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſub tis tempora noſtra malis.
Carmina feciſſum ſcribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Horat lib 2. Epiſt. ad Jul. Florum

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbem.
Carmina honorem debitum non habent, id eſt, virtutes in pretio non ſunt, ſed divitiæ.
Ovid. lib. 2. de arte amandi.

Quid tibi præcipiam teneros quoq; mittere verſus?
Hei mihi non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur,
Dummodo ſit dives barbarus, ille placet.
Ibidem

Ibidem.

Ipſe licet venias muſis comitatus Homere:
Si nihil attuleris ibis Homere foras.

Titus Calphurnius Ecloga 4.

----- Levibus quem ſæpe cicutis
Ludere conantem vetuiſti fronte paterna,
Dicentem, Corydon te non ſemel iſta notavi.
Frange puer calamos, & inaneis deſere muſas,
Et potius glandes, rubicundaq; collige corna,
Duc ad mulctra greges, & lac venale per urbem
Non tacitus porta, quid enim tibi fiſtula reddet
quo tutère famem? certe mea carmina nemo,
Præter ab his ſcopulis ventoſa remurmurat Echo.

Vide infra tit. de Virtute, Virtutis præmium, &c.

DE CAUSIS.

Cauſa propagationis rerum omnium eſt caliditas cum humiditate temperata.

Ovid. 1. Metamorph.

Quippe ubi temperiem ſumpſere humoraq; calorq;
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus:
Quumque ſit ignis aqua pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.

Cauſas omnium quærere, vanum eſt.

Virgilius in Ætna.

Sed fruſtra certis diſponere ſingula cauſis
Tentamus.

Boëtius metro. 2. lib. 5.

Puro earum lumine Phœbum
Melliflui canit oris Homerus,
Qui tamen intima viſcera terræ
Non valet, aut pelagi radiorum
Infirma perrumpere luce.

Cauſſas rerum qui potuit cognoſcere, is fœlix.

Virgilius 2. Georgicon.

Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas.

Cauſſas omnium rerum præſertim divinarum, inveſtigare velle, inſcitia eſt. atq; fas non eſt.

Virgilius in Ætna.

Nam quæ mortali ſpes eſt, quæ amentia major

In

In Jovis errantem regno perquirere velle?
Ovid. lib. 3. Fastor.

Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quaque trahant superis sedibus arte Jovem,
Scire nefas homini est; nobis concessa canentur.
Caussas terrenarum rerum inquirere hominis est.
Virgilius in Ætna.

Sed prior hæc hominum cura est cognoscere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cœlestibus astris.
Ibidem.

Tantum opus ante pedes transire & perdere segnes,
Torquemur miseri in parvis.
Ibidem.

Leves cruciant animos & corpora causæ.
Ovid. lib. 3. Fasto.

----- Nobis concessa canentur,
Quæque pio dici vatis ab ore licet.

Causæ ejusdem diversi quandoque sunt effectus, & hoc ab materiæ variam dispositionem.
Ovid. lib. 1 de remedio amoris.

Discite sanari per quem didicistis amare:
Una manus vobis vulnus opemque feret.
Terra salutiferas herbas, eademque nocentes
Nutrit, & urticæ proxima sæpe rosa est:
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.
Idem lib. 4. de Ponto.

Nulla dies adeo est Australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis:
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mista fere duris utilis herba rubis.

Causa justa virtutem militis promovet, injusta deprimit.
Propertius.

Frangit & attollit vires in milite causa:
Quæ nisi justa subest, excutit arma pudor.

DE

DE CÆCITATE.

Cæcitatis humanæ detestatio.
Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

O miseras hominum mentes & pectora cæca :
Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis,
Degitur hoc ævi quodcunque est ?

Ovid. 6. Metamorph.

Pro superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent !

DE CÆLO.

Cælum peregrinas non patitur passiones.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Hæc super imposuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.

Cælestia signa quæ.
Virgil. de Sign. Cæles.

Primus adest Aries, Taurus insignibus auro
Cornibus, & Fratres, & Cancer aquatile signum.
Tum Leo terribilis Nemees, atque innuba Virgo :
Libra subit, caudaque animal quod dirigit ictum.
Armatusque arcu Chiron, & Corniger Hircus,
Fusor aquæ simul, & fulgenti lumine Pisces.

Manilius lib. 1. Astronom.

Aurato princeps Aries in vellere fulgens
Respicit admirans adversum surgere Taurum,
Submisso vultu Geminos & fronte vocantem :
Quos sequitur Cancer, Canerum Leo, Virgo Leonem
Æquato tum Libra die cum tempore noctis,
Attrahit ardenti fulgentem Scorpion astro,
In cujus caudam contentum, dirigit arcum
Mixtus equo, volucrem missurus jamque sagittam.
Tum venit augusto Capricornus sydere flexus,
Post hunc inflexum diffundit Aquarius urnam,
Piscibus assuetas avide subeuntibus undas,
Quos Aries tangit claudentibus ultima signa.

Cælum beatorum est locus.
Ovid. lib. 1 Metamorph.

Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent cœlestæ solum formaque Deorum,

Ibidem.

Ibidem.

Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:
Hac iter est superis ad magni tecta tonantis,
Regalemq; domum: dextra lævaque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitat diversa locis, à fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuere penates,
Hic locus est, quem si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.

Cœlum ardua acquiritur via.
Ovid. lib. 5. de Trist.

Ipse quoq; æthereas meritis invectus es arces:
Quo non exiguo facta labore via est.

Seneca in Hercule furente.

Non est ad astra mollis è terris via.

Valer. Flac. lib. 1 Argonaut.

Tendite in astra viri, mea primum regia mundo
Iapeti post bella, truces Phlegræque labores,
Imposuit durum vobis iter, & grave cœli
Instituit: sic ecce meus, sic orbe peracto
Liber, & expertus terras remeavit Apollo.

Cœlum virtutibus homines adipiscuntur, non pecunia.
Horat. Ode 2. lib. 3.

virtus recludens immeritis mori,
Cœlum negata tentat iter via.
Cœtusque vulgares & udam
Spernit humum fugiente penna.

Seneca in Octavia.

Pulchrum eminere est inter illustres viros
Consulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, sæculo pacem suo:
Hæc summa virtus, petitur hac cœlum via,
Sic ille patriæ primus Augustus parens
Complexus astra est: colitur & templis Deus:

Idem in Hercule Oeteo.

Sed locum virtus habet inter astra.

Valer. Flac. lib. 6. Argon.

.... Nulla cœlum reparabile gaza.

Silius

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Audendo bella expedias, pigra extulit aſtris
Haud unquam ſeſe virtus.

Cœleſtia cognoſcentes, terrena quæque parvi faciunt atque contemnunt.

Manilius lib. 2. Aſtronomic.

Illa fuit, quæ divitias, quæ deſpicit aurum,
Imperia & faſces, mollemque per otia luxum:
Et blandis adverſa ſonis, dulcemque per aures
Affectum & modico noſcenda ad fata labore.

DE CIBO.

Cibus vires debilitatas reborat.

Valerius Flac. lib. 2. Argonaut.

Hæc ubi dicta dedit, Cereris tum munere feſſas
Reſtituunt vires, & parco corpora Baccho.

Ciborum varietas tam animo, quam corpori nocet.

Horatius ſatyra 2. lib. 2.

.....Nam variæ res
Ut noceant homini, credas; memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit: At ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent: ſtomachoque tumultum.
Lenea feret pituita: Vides ut pallidus omnis
Cœna deſurgit dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.

Ciborum parcus, ad omne opus promptus eſt.

Horatius ſatyra. 2. lib. 2.

Alter ubi dicto citius curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.

Cibus vulgaris quilibet, acceptus jejuno ſtomacho.

Horat. 2. Sat. 2.

Jejunus raro ſtomachus vulgaria temnit.

DE CHRISTO.

Chriſti Dei adventus, vere, & moraliter, ſeu pie, intelligendo.

Claudianus de laude Chriſti.

Proles vera Dei, cunctiſque antiquior annis:
Nunc genitus, qui ſemper eras, lucisque repertor:

Ante

Ante tuæ, matrisque parens: quem miſit ab aſtris
Æquævus genitor, verbique in ſemina fuſum
Vigineos habitare ſinus, & corporis arcti
Juſſit inire vias, parvaque in ſede morari,
Quem cedes non ulla capit, qui lumine primo
Vidiſti quicquid mundo naſcente creâras.
Ipſe opifex opus ipſe fuit, dignatus iniquas
Ætatis ſentire vices, & corporis hujus
Diſſimiles perferre modos, hominemque ſubire,
Ut poſſis monſtrare Deum, ne lubricus error,
Et decepta diu varii ſolertia mundi,
Pectora tam multis ſinerent mortalia ſecla
Auctorem neſcire ſuum.

Virgil. Eclog. 4.

Ultima Cumæi jam venit carminis ætas,
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo:
Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna.
Jam nova progenies cælo demittitur alto.

Titus Calphurn. Eclog. 4.

Vos O præcipuè nemorum gaudete coloni,
Vos populi gaudete mei, licet omne vagetur
Securo cuſtode pecus, nocturnaque paſtor
Claudere fraxinea nolit præſepia crate:
Non tamen inſidias prædator ovilibus ullas
Adferet, aut laxis abiget jumenta capiſtris
Aurea ſecura cum pace renaſcitur ætas,
Et redit ad terras tandem ſqualore ſituque
Alma Themis poſito, juvenemque beata ſequuntur
Secula, maternis cauſſam qui luſit in ulnis
Dum populos Deus ipſe reget, dabit impia victas
Poſt tergum Bellona manus ſpolataque telis
In ſua vetanos torquebit viſcera morſus,
Et modò quæ toto civilia diſtulit orbe,
Secum bella geret nullos jam Roma Philippos
Deflebit, nullos ducet captiva triumphos:
Omnia tartareo ſubigentur carcere bella,
Immergentque caput tenebris, lucemque tenebunt:
Candida pax aderit, nec ſolum candida voltu
Qualis ſæpe fuit, quæ libera Marte profeſſo,
Quæ domito procul hoſte, tamen graſſantibus armis
Publica diffudit tacito diſcordia ferro
Omne procul vitium ſimulatæ cedere pacis.

Juſſit,

Jussit, & insanos dementia condidit enses.
Nulla catenati feralis pompa senatus.
Carnificum lassabit opus, nec carcere pleno
Infœlix ratos numerabit curia patres,
Plena quies aderit, quæ stricti nescia ferri,
Altera Saturni revocet Latialia regna,
Altera regna Numæ, qui primus ovantia cædi
Agmina Romuleis & adhuc ardentia castris
Pacis opus docuit, jussitque silentibus armis
Inter sera tubas, non inter bella sonare.
Nec jam adumbrari faciem mercatus honoris,
Nec vacuos tacitus fasces, & inane tribunal
Accipiat Consul, sed legibus omne reductis
Jus aderit, moremq; fori, vultumq; priorem
Reddet, & affi ctum melior Deus adferet ævum.
Exultet, quæcunque Notum gens ima jacentem,
Erectumq; colit Boream, quæcunq; vel ortu,
Vel patet occasu, mediove sub æthere servit.

Idem Eclog. 4.

Illius ut primum sensernnt numina terræ,
Cœpit & uberiar, succis fallentibus olim,
Luxuriare seges, tandem legumina plenis
Vix resonant siliquis, nec præfoeata malignum
Messis habet lolium: nec inestibus albet avenis:
Jam neq; damnatos metuit jactare ligones
Fossor, & invento (si fors dedit) utitur auro,
Nec timet, ut nuper, dum jugera versat arator,
Ne sonet offenso contraria vomere massa,
Jamq; palam presso magis ac magis instat aratro.

Quæ Christus humano generi præstiterit bona moraliter & verè.

Lucretius lib. 6. de nat. rerum.

Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
Et finem statuitq; cupidinis atq; timoris.
Exposuitq; bonum summum, quo tendimus omnes,
Quid foret, atq; viam monstravit tramite parvo.
Qua possemus ad id recto contendere cursu
Quidve mali foret in rebus mortalibus, atque
Quod flueret naturali jure, atq; veniret.
Seu casu, seu vi; quod sic natura parâsset:
Et quibus è portis occurri cuique deceret,
At genus humanum frustra plerunque probavit;

Volvere

Volvere curarum triſtes in pectore fluctus.

Claudianus de Chriſto ſervatore.

Chriſte potens rerum redeuntis conditor ævi,
Vox ſummi, ſenſuſque Dei, quem fundit ab alta
Mente pater, tantique dedit conſortia regni:
Imperia tu noſtra domuiſti crimina vitæ.
Paſſus corporea mundum veſtire figura,
Affarique palam populos hominemque fateri.

Ibidem.

Quin & ſupplicii nomen nexuſque ſubiſti,
Ut nos ſubriperes letho, mortemque fugares
Morte tua.

Miracula Chriſti.

Claudianus de mirac. Chriſti.

Angelus alloquitur Mariam, quo præſcia verbo
Concipiat, ſalva virginitate, Deum.
Dant tibi Chaldæi prænuncia munera reges;
Myrram homo, rex aurum, ſuſcipe thura Deus.
Permutat lymphas in vina liquentia Chriſtus,
Quo primum facto ſe probat eſſe Deum.
Quinque explent panes, piſces duo, millia quinque,
Et Deus ex parvo plus ſupereſſe jubet:
Editus ex utero cæcus nova lumina ſenſit,
Et ſtupet ignotum ſe meruiſſe diem:
Lazarus è tumulo, Chriſto inclamante, reſurgit,
Et duræ mortis lex reſoluta perit.
Nutantem quatit unda Petrum, cui Chriſtus in alto
Et dextra greſſus firmat, & ore fidem.
Exſanguis Chriſti contingit fœmina veſtem,
Stat cruor in venis: fit medicina fides.
Juſſus poſt multos graditur paralyticus annos
(Mirandum) lecti portitor ipſe ſui.

Chriſti vox contra damnatos in Judicii univerſalis die pronunciandæ (moraliter dico) quæ erit. Ea voce prolata atque audita, dæmonum turba in eos ruent.

Ovid. l. b. 3. Metamorph.

Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataque duris
Corpora tormentis ſtygiæ demittite morti.

Ibidem.

---- ruit omnis in unum
Turba furens, cunctæ coeunt, trepidumque ſequuntur,

Jam

Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.

DE CLEMENTIA.

Clementiæ vis & laus ſumma.
Claud. in Stiliconis laud. lib. 2.

Principio magni cuſtos clementia mundi,
Quæ Jovis incoluit zonam, quæ temperat æthram
Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
Cælicolûm. Nam prima chaos Clementia ſolvit,
Congeriem miſerata rudem, vultuq; ſereno
Diſcuſſis tenebris in lucem ſecula fudit.

Clementia, pro aris & templis hominum pectoribus fruitur.
Claudianus in Stiliconis laudes. 2 lib.

Hæc dea pro templis & thure calentibus aris
Te fruitur, poſuitque ſuas hoc pectore ſedes.

Clementiæ doctrina præceptaque,
Claudianus ibidem.

Hæc docet, ut pœnis hominum, vel ſanguine paſci
Turpe ferumque putes, ut ferrum marte cruentum
Sic cum pace premas, ut non infenſus alendis
Materiam præſtes odiis, ut fontibus ultro
Ignoviſſe velis, deponas otyus iram
Quam moveas, precibus nunquam implacabilis obſtes,
Obvia proſternas, proſtrataque more leonum
Deſpicias. Alacres ardent quum ſternere tauros,
Tranſiliunt prædas humiles; hæc ipſe magiſtra
Dat veniam victis, hæc exhortante calores
Horrificos, & quæ nunquam nocitura timentur
Jurgia, contento ſolo terrore coercet,
Ætherei patris exemplo, qui cuncta ſonoro
Concutiens tonitru Cyclopum ſpicula defert
In ſcopulos, & monſtra maris, noſtriq; cruoris
Parcus in Oetæis exercet fulmina ſylvis.

Clementiæ germana eſt fides.
Claud. in Stiliconis laudes, lib. 2.

Huic diva germana fides, eademque ſororis
Corde tuo delubra tenens ſeſe omnibus actis
Inſerit.

Ibidem

Ibidem.

.....Hæc nullo docuit liveſcere fuco
Nunquam falſa loqui, nunquam promiſſa morari:
Inv iſos odiſſe palam, non virus in alto
Condere, non latam ſpeciem pretendere fraudi,
Sed certum, mentique patem componere vultum
Occulto ſavire vetat, prodeſſ: remittit.

Clementia principes decet.

Seneca in Octav.

Pulcrum eſt eminere inter illuſtres viros:
Conſulere patriæ, parcere affli:tis, fera
Cæde abſtinere, tempus atque iræ dare;
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus, petitur hâc cœlum via.

Ovid.

Sit piger ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Clementiæ bona commmodáve.

Claudianus ibidem.

Hæc & amicitias longo poſt tempore firmat,
Manſuroque adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium parvo ſtrepitu, nec vincula noxa
Diſſolvi patitur, nec faſti dire priorem
Allicitur veniente novo, benefacta tenere,
Reſpuere offenſas facilis, pariterque minoris
Officii, magnique memor ſuperare laborat:
Urque hoſtes armis, meritis ſic vincit amicos.
Hæc fovet abſentes: hæc longe ſola remotis
Conſulit, hæc nullis avidam rumoribus auram
Pandit, ut ignavum nunquam laſura clientem
Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus.
Non vivis annexus amor, meminiſſe ſepulto.
Deſinit in prolem, tranſcurrit gratia patrum.

Clementiâ, res ſuccedunt melius quam feritate,

Claudius in Conſulatum Manlii.

Se jactent alii, ſtudeant feritate timeri,
Addictoq; hominum cumulent æraria cenſu,
Lene fluit Nilus, ſed cunctis amnibus extat
Utilior, nullo confluſus murmure vires.
Acrior & rapidus tacitas prætermeat ingens
Danubius ripas. Eadem Clementia ſavi
Gurgitis immenſum deducit in oſtia Gangem;
Torrentes immane fremant, lapſique minentur

Ponti-

Pontibus, involvant ſpumoſo vertice ſyſvas.
Pax majora decet, peragit tranquilla poteſtas;
Quod violenta nequit, mandataque fortius urget
Imperioſa quies.

Clementiâ nihil in homine melius:
Terentius in Adelphis.

——Reipſa reperi
Facilitate nihil eſſe homini melius neque clementia.

Clementia timoris maximum remedium eſt.
Seneca in Octavia.

Magnum timoris remedium clementia.

Clementia ſola æquat nobis Deos.
Claud. de 4. Honorii conſulatu.

Bis pius in primis. Nam quum vincamur in omni
Munere, ſola deos æquat clementia nobis.

Clementia principum ſæpe nocet.
Cuniber lib. 1. 478.

---- Plus ſæpe nocet patientia regis
Quam rigor: ille nocet paucis, hæc incitat omnes
Dum ſe ferre ſuos ſperant impune reatus.

DE COGNITIONE SVI.

Cognoſcunt ſeſe pauci.
Perſius ſatyra 4.

Ut nemo in ſeſe tentat diſcendere, nemo,
Sed prædcenti ſpectatur mantica tergo.

Horat. Satyra 3. lib. 1.

Mævius abſentem Nævium quum carperet, heus tu,
Quidam ait, ignoras te, an ut ignotum dare nobis
Verba putas, Egomet mi ignoſco, Mævius inquit.
Stultus & improbus hic amor eſt dignuſq; notari.

Terentius in Heauton,

Dii veſtram fidem: Itan' comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena melius ut videant & judicent, quam ſua? !
An eò fit, quia in re noſtra, aut gaudio ſumus
Præpediti nimio, aut ægritudine?

Cognoſcere ſeipſum debet unuſquiſque in actione propria, & ad hoc admonitio lepidiſſima.

Horat. lib. 1. Satyr. 3.

----Denique teipſum

Concute,

Concute, num tibi quid vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam e multo tudo mala. Namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.

Persius Satyra 1.

--Ne te quæsiveris extra.

Idem Satyra 3.

Discite que, O miseri, & causas cognoscite rerum,
Quid sumus, aut quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ, quam mollis flexus, & undæ,
quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Utile nummus habet, patriæ charisque propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te Deus esse
Jussit, & humana qua parte locatus es in re,
Disce.

Idem 4. Satyr.

Respice quod non es, tollet sua munera cerdo:
Te rum habita, & noris quam sit tibi curta suppellex.

Scipsum ignorare & aliena scire vituperabile:

Juvenal. Satyr 11.

--Illum ego jure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus: hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata distet ab arca
Sacculus è cœlo descendit γνῶθι σεαυτὸν
Figendum & memori tractandum pectore, sive
Conjugium quæras, vel sacra in parte senatus
Esse velis. Nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Ulysses:
Ancipitem seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas, te consule, die tibi quis sis
Orator vehemens an Curtius, an Matho. Bucca
Noscenda est mensura tui, spectandaque rebus
In summis, minimisque etiam quum piscis emetur.

Boet. 2. Conf. 5.

Cæteris animantibus sese ignorare natura est
Hominibus vitio venit.

DE COMMUNIONE RERUM.

Communia naturaliter sunt omnia. De quo vide etiam titulum de Elementis.

Horat. Satyr. 2. lib. 2.

Nam propriæ tellurjs herum natura, neque illum,

Nec

Nec me, nec quenquam ſtatuit. Nos expulit ille,
Illum aut ægquitas, aut vicini inſcitia juris:
Poſtremo expellit certe vivacior hæres.

Communia erant omnia antiquitus.
Seneca in Hippolyto.

.....Hoc equidem reor
Vixiſſe ritu prima quos miſtos dies
Profudit: Nulla his auri fuit
Cæca cupido, nullus in Campo ſater
Diviſit agros arbiter populis, lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates,
Virgil. lib. 2. Georg.
Ante Jovem nulli ſubigebant arva coloni:
Nec ſignare quidem, aut partiri limine campum
Fas erat, in medium quærebant, &c.

DE CONCORDIA.

Concordia parvo dives eſt.
Silius Italicus lib. 9. Bel. Pun.
Velle ac nolle ambobus idem, ſociataque juto
Mens uno, ac parvis dives concordia rebus.

Ad concordiam ſervandam exhortatio.
Titus Calphurnius, Eclog. 2.
Eſte pares, & ob hoc concordes vivite: nam vos
Et decor, & cantus, & amor ſociavit, & ætas.

Claudia, in Epithal. Pal. & Ser.
Vivite concordes, & noſtrum diſcite munus.

Concordiæ maritalis deſcriptio.
Ovid. lib. 8. Metamorph.
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa ſunt annis juncti juvenilibus, illa
Conſenuere caſa, paupertatemque ferendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam:
Nec refert dominos, illic famuloſve requiras;
Tota domus duo ſunt, iidem parentque, jubentque.

Horat. 1. Od. 13.
Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſos querimoniis
Suprema citius ſolvit amor die.

DE

DE CONFESSIONE.

Confessio peccati erratiue veniam impetrat.
Ovid. lib. 11. Metamorph.

Mite Deûm numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, factique fide data munera solvit.
Idem lib. 11. Metamorph.
Numen confessis aliquod patet.
Quæ sint confessionis impedimenta,
Terentius in Adelphis.
Nunc illud, quod si omnes omnia sua consilia confe-
rant,
Atque huic malo salutem quærant, auxilii nihil ad-
ferant,
Tot res repente circumvallant, unde emergi non po-
test:
Vis, egestas, injustitia, solitudo, infamia,
Hoccine seculum; O scelera, O genera sacrilega!
Confessio peccata remittenda sunt.
Horatius Satyr. 3. lib. 1.
Qui ne tuberibus propriis offendat amicum;
Postulat, ignoscat verrucis illius: æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Claud. in Epigram. Satin factionis.
En adsum, & veniam confessus crimina posco:
Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles:
Victrices furias matris placavit Orestes.
Reddidit Alcides Priamo quas ceperat arces.
Pellæum juvenem regum flexere ruinæ:
Darium famulis manibus doluisse peremptum
Fertur, & ingenti solatus fata sepulchro,
Tradita captivo spatiosior India Poro,
Conditor hic patriæ, sic hostibus ille pepercit,
Hunc virtus tua digna sequi.

DE CONSCIENTIA.

Conscientia bona aheneus est homini murus.
Horat. lib. 1 Epist. ad Mecenatem.
---- At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si rectè facies: hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Ovid.

Ovid. lib. 4. Fastor.

Conscia meus recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba sumus.

Plautus in Amph.

cui non deliquit, decet
Audacem esse & confidenter pro se & proterve loqui.

Conscientia bona nihili facit infortunium, non secus ac laurus fulmen.

Camer. Embl.

Sic illæsa malis constat pulcherrima virtus
Laurus ut est diris integra fulminibus.

Conscientiæ stimulus mentem assidue rodit.

Ovidius lib. 14 de Ponto.

Estur ut occulta vitiata putredine navis,
Æquoreos scopulos ut cavat unda salis:
Roditur ut scabra positum rubigine ferrum,
Conditus ut tineæ carpitur ore liber:
Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
Fine quibus nullo conficiantur habent.
Nec prius hi mentem stimuli, quam vita relinquent,
Quiq; dolet, citius quam dolor ipse, cadet.

Idem lib. 1. Fastor.

Conscia mens ut cuiq; sua est, ita concipit intra
Pectora, pro facto spemq; metumq; suo.

Juvenalis 13 satyra.

Exemplo quodcumq; malo committitur, ipsi
Displicet auctori: prima hæc est ultio, quod se
Judice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallacis prætoris vicerit urnam.
Quid sentire putas omnes Calvine recenti
De sceleri, & fidei violatæ crimine?

Ibidem.

Nullane perjuri capitis fraudisq; nefandæ
Pœna erit? abreptum credo hunc & graviore catena
Protinus, & nostro (quid plus vel tua?) necari
Arbitrio.

Ibidem.

..... Cur tamen hos tu
Evasisse putes? quos dixi; conscia facti
Mens habet attonitos: & surdo verbere cædit
Occulto quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,

Quas & Seditius gravis invent & Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Lucanus lib. 7. bel. civil.

..... Omnes in Cæsare manes
Hunc omnes gladii, quos aut Pharsalia vidit,
Aut ultrix visura dies, stringente senatu,
Illa nocte premunt: illum intera monstra flagellant
Heu quantum miseto pœna mens conscia differt!
Seneca in Hippolyto

Quid pœna præsens, conscia mentis pavor,
Animusque culpa plenus & semet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla securum fuit.
Plautus in Milite.

At hoc me facinus miserum macerat,
Meumque cor, corpusque cruciat.
Terentius in Andria.

Vix sum apud me, ita animus commotus est metu.
Statius lib. 3. Thebaid.

..... Invigilant animo, scelerisque parati
Supplicium exercent curæ. Tunc plurima versat
Pessimus in dubiis timor.
Plautus in Mustellaria.

Nihil est miserius, quam animus hominis conscius.

DE CONFORTATIONE.

Lepidissima sui ipsius confortatio.
Ovid. lib. 5. de Tristibus.

Quid dubitas, & tuta times? accede, rogaque:
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Seneca in Hippolyto.

Aude anime, tenta, perage mandatum tuum,
Intrepida constent verba: qui timide rogat,
Docet negare.
De confortatione afflictorum lege tit. de Afflictione.

DE CONSILIO.

Consilium bonum vel saluberrimum alteri impendere, & sibi non posse consulere, flagitium est.
Terentius in Heauton.

..... Téne istuc loqui?

Nonne

Nonne flagitium eſt, te aliis conſilium dare;
Foris ſapere, tibi non poſſe auxiliarier?
Plaut. in Epidico.

Quid faciam? men' rogas? tu quidem
Ante hac aliis ſolebas dare conſilia mutua.
Salubre conſilium ægrotis ſani facilè dant, at ubi ipſi decumbunt, conſilio egent.
Terentius in Andria.

Facile omnes quum valemus recta conſilia ægrotis damus:
Tu ſi hic ſis, aliter ſentias.
Malum conſilium conſultori peſſimum.
Claudianus lib. 1. in Eutrop.

Quam bene diſpoſitum terris, ut dignus iniqui
Fructus conſilii primis auctoribus inſtet.
Sic, multos fluvio vates arente per aras,
Hoſpite qui cæſo monuit placare tonantem,
Inventas primum Buſiridis imbuit annos,
Et cecidit ſævi, quo dixerat, hoſtia ſacri.
Sic opifex tauri, tormentorumq; repertor,
Qui funeſta novo fabricavetat æra dolori,
Primus inexpertum, ſiculo cogente tyranno,
Senſit opus, docuitq; ſuum mugire juvencum.
Conſilium poſt facta inutile.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Quum poteram recto tranſire Ceraunia velo,
Ut fera vitarem ſaxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodeſt dicere facto,
Qua mea debuerit currere cymba via?
Conſilio prius quam armis ſapientem experiri decet.
Terentius in Eunucho.

Omnia prius experiri conſilio, quàm armis, ſapientem decet.
Conſilium ex re capiendum eſt.
Ovid. lib. 1. Eleg. ſive Am.

Conſilium nobis, réſque locuſque dabunt.
Conſilia opportunitas ſuperat.
Sophoc. in Phil.

Momentum haud exiguum confert
Rebus agendis opportunitas:
Conſilia omnia ſuperat.

DE CONSOLATIONE.

Consolandi sunt homines congruo tempore.
Ovid. 4. de Ponto.

Temporis officium solatia dicere certi est,
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
At quum longa dies sedavit vulnera mentis,
Intempestive, qui movet illa, novat.

Consolari amicum, scelus non est.
Ovid. 2. de Ponto.

Nec scelus admittis, si consoleris amicum,
Mollibus & verbis aspera fata leves.

DE CONSTANTIA.

Constantia quibus instruat hominem.
Claud. 2. Paneg. in laud. Stilico.

.... Constantia, futile nequid,
Infirmumq; geras.

Constantiæ maximæ intimatio, exemplaque celeberrima.
Virgil. 4. Æneid.

Mens immota manet, lacrymæ volvuntur inanes.
Ovid. lib. 8. Metamorph.

..... Flamma Meleagrus ab illa
Uritur, & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magno superat virtute dolores.
Ibidem libro 9.

..... Nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit.
Idem lib. 13. Metamorph.

Fortis, & infœlix, & plusquam fœmina virgo,
Ducitur ad tumulum, diroq; fit hostia busto.
Utere jamdudum generoso sanguine dixit,
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Idem Epist. 15: Paris Helenæ.

Nec piget, haud unquam stulte elegisse videbor;
Permanet in voto mens mea firma suo.
Idem lib. 5. de Tristibus. Epistola loquitur de Ovidio;

Fert tamen (ut debet) casus patienter amaros,
More nec indomiti fræna recusat equi.

Neu fore perpetuum ſperat ſibi numinis iram,
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.

Horat. Oda. 9. lib. 4.

..... Eſt animus tibi
Rerumque prudens, & ſecundis
Temporibus, dubiiſque rectus.

Lucanus lib. 5 bel. civil.

Intrepidus quamcunq; datis mihi numina mortem
Accipiam.

Idem lib. 9. bel. civil.

Ille Deo plenus, tacita quem mente gerebat,
Effudit dignas adytis, è pectore voces.
Quid quæri, Labiene, jubes? an liber in armis
Occubuiſſe velim potius, quam regna videre?
An ſi vita nihil, ſed longa? an differat ætas?
An noceat vis ulla bono? fortunaq; perdat
Oppoſita virtute minas? laudandaq; velle
Sit ſatis, & nunquam ſucceſſu creſcet honeſtum?
Scimus, & hoc nobis non altius inſeret Hammon.

Silius Italicus lib. 1. bell. Pun.

At Pœni, ſuccenſa ira, turbataq; luctu,
Et ſævis gens lata, ruunt, tormentaque portant.
Non ignes, candenſq; chalybs, non verbera paſſim
Ictibus innumeris lacerum ſcindentia corpus,
Carnificeſve manus, penituſve iuſuſa medullis
Peſtis, & in medio lucentes vulnere flammæ,
Ceſſavere ferum viſu dictuque, per artem
Savitiæ extenti, quantum tormenta jubebant
Creverunt artus, atque omni ſanguine rupto
Oſſa liquefactis fumarunt fervida membris
Mens intacta manet, ſuperat, ridetque dolores
Spectanti ſimilis, feſſoque labore miniſtros
Increpitat, dominique crucem clamore repoſcit.

Statius lib. 2. Sylvarum.

Aſt hic, quem gemimus, fœlix; hominesq; deoſq;
Et dubios caſus, & cæca lubrica vitæ,
Effugit immunis fati; non ille rogavit,
Non timuit, metuitve mori.

Idem lib. 5. Sylvarum de Priſcilla.

Nec tamen hic mutata quies, probitaſve ſecundis
Intumuit, tener idem animus, moreſq; modeſti,
Fortuna creſcente manent.

De Fabii Maximi constantia, pete titulum, De adversitate.

Hannibalis constantiam Silius Italicus Scinter cætera lib. 3. bel. Pun. describit.

An Romana juga, & famulas Carthaginis arces
Perpetiar? Stimulant manes, noctisq; per umbras
Increpitans genitor: stant aræ atque horrida sacra
Ante oculos: brevitasq; vetat mutabilis horæ
Prolatare diem. Et qui sim, nesciat omnis
Gens hominum, lethiq; metu decora alta relinquam?
Quantum etenim distant à morte silentia vitæ?

De Reguli constantia. Horat. Oda 5. lib. 3. sic ait.

Fertur pudicæ conjugis osculum,
Parvosq; natos, ut capitis minor,
A se removisse, & virilem
Torvus humi posuisse vultum:
Donec labentes consilio patres
Firmaret auctor, nunquàm alias dato;
Interq; mœrentes amicos,
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes amicos,
Et populum reditus morantem:
Quàm si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

Reguli orationem in hunc modum Silius Italicus lib. 6. bel. Pun. describit.

Tunc palmas simul attollens, ac lumina cœlo;
Justitiæ rectique dator, qui cuncta gubernas
Nec levior mihi diva Fides, Serranaq; Juno,
Quos reditus testes jurata mente vocavi,
Sit mihi fas me digna loqui, Latiosque tueri
Voce focos. Ibo ad Tyrios non segnior, inquit,
Stante fide reditus, & salvo fœdere pœnæ.
Hic nobis rerum exitio desistite honorem
Tendere: tot bellis, totq; annis fregimus ævum.
Nunc etiam vinclis, & longo carcere torpent

Captivæ

Captivo in ſenio vires: fuit ille, nec unquam
Dum fuit à duro ceſſavit munere Martis
Regulus, exſangui ſpectatis corpore nomen.
At non Carthago fraudum domus, inſcia quantum
E nobis reſtet, juvenes parat aſpera ferro
Pectora captivos noſtra penſare ſenecta.
Ite dolos contra, genſq; aſtu fallere læta,
Diſcat, me capto, quantum tibi Roma ſuperſit.
Nec vero placeat, niſi quæ de more parentum
Pax erit, expoſcunt Libyci, nobiſque dedêre
Hæc referenda pari libeat ſi pendere bellum
Fœdere, & ex æquo geminas conſcribere leges.
Sed mihi ſit ſtygios ante intraviſſe penates,
Talia quam videam ferientes pacta Latinos.
Hæc fatus, Tyrias ſeſe jam reddidit iræ.

De Scævolæ conſtantia, ſic Martial. lib. 1. Epig.

Dum peteret regem decepta ſatellite dextra,
Injecit ſacris ſe peritura focis.
Sed tam ſæva pius miracula non tulit hoſtis,
Et raptum flammis juſſit abire virum:
Urere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.
Major decepta fama eſt & gloria dextræ,
ſi non erraſſet, fecerat illa minus.

De eodem & Silius Italicus lib 9. bell. Pun. Scipionis conſtantiam exprimit Silius Italicus lib. 13. his verbis.

Tum juvenis, quacumque datur ſors durior ævi
Obnitemur, ait, culpa modo pectora ceſſent.

Idem de Camilli Conſtantia, lib. 7. ait.

.....- Quantus qualiſque fuiſti
Quum pulſus lare & extorris Capitolia curru
Intrares exul, tibi corpora caſa, Camille,
Damnata quot ſunt dextra? peccata fuiſſent
Ni conſulta viro, menſque impenetrabilis iræ:
Mutaſſentque ſolum ſceptris Æneia regna,
Nullaque nunc ſtares terrarum vertice Roma.

Cochlitis conſtantiam & fortitudinem idem his verbis lib. 13. adumbrat.

..... Tulit ille ruentem

Tybridis in ripas regem, soluſq, revulso
Pone ferox ponte, excluſit redeuntia regna.

Conſtans eſt, qui adverſa æquè ac proſpera æquanimiter ſuffert.
Horat. Oda 10. lib. 2.

Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus.

Conſtantem virum blandæ non movent verba, moraliter.
Virgil. lib. 3. Geor.

Non umbræ altorum nemorum, non mollia poſſunt
Prata movere animum.

DE CONTAGIONE.

Contagia ſunt vitanda: nam multa mala inferre ſolent.
Ovid. lib. 2. de Rem. Amor.

Si quid amas, nec vis, facias contagia vites:
Hæc etiam pecori ſæpe nocere ſolent.
Dum ſpectant oculi læſos, lædunturque & ipſi:
Multaq; corporibus tranſitione nocent.
In loca nonnunquam ſiccis arentia glebis
De prope currenti flumine manat aqua.

Juvenalis ſatyra 2.

.... Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro
Unius ſcabie cadit, & porrigine porci;
Uvaque conſpecta livorem ducit ab uva.

Virgil. Ecloga 1.

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Ovid. 3. de Ponto.

Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Contagia malorum hominum nihil nocent juxtè ac benè viventi.
Paulinus ad Auſo.

Non recipit mens pura malum: neq; lævibus hærent
Inſperſæ fibris maculæ, ſi Vaſcone ſaltu
Quiſquis agit purus ſceleris vitam inter iniquos,
Nulla ab inhumano morum contagia ducit
Hoſpite.

De

DE CONVITIO.

Convitium indignis si dicitur, maledictum: si verò dignis, benedictum esse dicitur.
Plautus in Curcul.

Indignis si malè dicitur, maledictum id esse dico:
Verum si dignis dicitur, benedictum'st meo quidem animo.

DE CORRECTIONE.

Corrigere opus aliquod, quam scribere laboriosius.
Ovid. lib. 1. de Ponto.

Quum relego, scripsisse pudet; quia plurima cerno
Me quoque, qui feci, judice, digna lini.
Nec tamen emendo: labor hic quam scribere major,
Mensq; pati durum sustinet ægra nihil.
Idem lib. 3. de Ponto.
Scribentem juvat ipse favor, minuitq; laborem,
Cumq; suo crescens pectore fervet opus.
Corrigere at res est tantò magis ardua, quantò
Magnus Aristarcho major Homerus erat.

DE CREDULITATE.

Credendum cito non est.
Owen.

Qui cuivis quidvis credit, malè creditur illi:
Quo credis mihi plus hoc tibi credo minus.
Ovid. lib. 3. de Arte Amandi.
Nec esto credideris: quantum cito credere ladat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.
Nulla res tam facilis est, quin initio difficilis sit creditu.
Lucretius lib. 2. de natura rerum.
Sed neque tam facilis res ulla'st, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet. Itemq;
Nil adeo magnum, neq; tam mirabile quicquam,
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.
Propriæ potius conscientiæ credendum, quam alterius encomio.
Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.
Tu recte vivis, si curas esse, quod audis.

Jactamus jampridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente, bonoq; beatum.
Credibilia, scilicet, credenti nihil nocet,
Ovid. 2. lib. Eleg.
..... At vos quod quisque loquatur
Credite, credenti nulla procella nocet.
Idem lib. 3. de Tristib.
Vix equidem credar, sed quum sint præmia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.

DE CRUDELITATE.

Crudelitatis maximæ intimatio.
Ovid. Epist. 7. Heroidum.
Te lapis & montes, innataque rupibus altis
Robora, te sævæ progenuêre feræ.
Idem lib. 3. de Tristib. contra insultantem exilio suo.
Savior es tristi Busiride, savior illo
Qui falsum lento torruit igne bovem.
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.
Lucanus lib. 2. bell. civil.
..... Quid sanguine manes
Placatos Catuli referam? quum victima tristeis
Inferias marius, forsan nolentibus umbris,
Pendit inexpleto non fanda piacula busto:
Quum laceros artus, æquataque vulnera membris
Vidimus, & toto quamvis in corpore cæso,
Nil animæ lethale datum, moremque nefandæ
Dirum sævitiæ pereuntis parcere morti:
Avulsæ cecidere manus; exsectaque lingua
Palpitat, & muto vacuum ferit aera motu.
Hic aures, alius spiramina naris aduncæ
Amputat, ille cavis evolvit sedibus orbes,
Ultimaque effodit, spectatis lumina membris:
Vix erit ulla fides tam sævi criminis unum
Tot pœnas cepisse caput, sic mole ruïna
Fracta sub ingenti miscentur pondere membra?
Nec magis informes veniunt ad littora trunci
Qui medio periere freto.

Claud.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

..... Quis prodere tanta relatu
Funera? quis cædes poſſet deflere nefandas?
Quid tale immanes unquam geſtiſſe feruntur,
Vel Scinis Iſthmiacæ pinu, vel rupe profunda
Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi, Buſiridis aræ
Clementes! Jam Cinna pius, jam Spartace lenis
Ruffino collatus eris.

De Tulliæ Servii Tullii filiæ crudelitate (qua per patris cadaver carpentum, in quo ſedebat, ire coegit) ſic ſcribit Ovid. lib. 6. Faſt.

Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxque vias.
Corpus ut aſpexit, lacrymis auriga profuſis
Reſtitit: hunc tali corripit illa ſono,
Vadis, an expectas pretium pietatis amarum?
Due, inquam, invitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facti eſt, dictus ſceleratus ab illa
vicus, & æterna res ea preſſa nota eſt.

Ob hoc tam immane facinus Tullia non ſolum hîc punita eſt, ſed & in inferno acerrimas pœnas ſuſtinet.

Seneca in Octavia.

..... Dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia conjux, quæ per caſi
Membra parentis egit ſavos
Impia currus, laceroque ſeni
Violenta rogos nata negavit.

Silius Italic. lib. 3. bell. Pun.

Quum ſubito aſpectu turbatus Scipio poſcit
Quæ pœna cauſſa, & qui ſint in crimine manes.
Tum virgo patrios fregit quæ curribus artus,
Et ſtetit adductis ſuper ora trementia frænis
Tullia, non ullos ſatis exhauſturæ labores,
Ardenti Phlegethonte natæ, fornacibus atris
Fons rapidus furit, atque uſtas ſub gurgite cautes
Egerit, & ſcopulis pulſat flagrantibus ora.

Ovidius lib. 1. Eleg. de Eriphyle à filio interempta.

Ex quibus exierat, trajecit viſcera ferro.

Filius

Filius, & pœna cauſſa monile fuit.

Silius Italicus lib. 6. bel. Punic. de Pœnorum in Regulum civem Romanum crudelitate inter alios ſic ait.

Prafixo paribus ligno mucronibus omnes
Armantur laterum crates, denſuſq; per artem
Texitur erecti ſtantiſque ex ordine ferri
Infœlix ſtimulus ſomnuſque hac fraude negatur.
Quoſcunque inflexus producto tempore tortor
Inclinavit iners, fodiunt ad viſcera corpus.

De Syllæ crudelitate, ſic Lucanus lib. 2. bel: civili.

Sylla quoque immenſis acceſſit cladibus ultor.
Ille quod exiguum reſtabat ſanguinis urbi
Hauſit, dumq; nimis jam putrida membra recidit,
Exceſſit medicina modum, nimiumq; ſequuta eſt:
Qua morbi duxere manus, periere nocentes.
Sed quum jam ſoli poſſent ſupereſſe nocentes,
Tunc data libertas odiis, reſolutaq; legum
Frænis ira ruit, non uni cuncta dabantur,
Sed fecit ſibi quiſque nefas, ſemel omnia victor
Jufſerat, infandum domini per viſcera ferrum
Egit famulus, nati maduere paterno
Sanguine: certatum eſt, cui cervix caſa parentis
Cederet: in fratrum cecinerunt præmia fratres.
Buſta repleta fuga, permiſtaq; viva ſepultis
Corpora, nec populum latebra cepere ferarum.
Hic laqueo fauces, eliſaq; guttura fregit,
Hic ſe præcipiti jaculatus pondere, dura
Deſiluit percuſſus humo, morteſq; eruento
Victori rapuere ſuas, hic robora buſti
Extruit ipſe ſui, nec dum omni a ſanguine fuſo:
Deſilit in flammas & dum licet occupat ignes.
Colla ducum pilo trepidam geſtata per urbem,
Et medio congeſta foro: cognoſcitur illic
Quicquid ubiq; jacet ſcelerum: non Thracia tantum
Vidit Biſtonii ſtabulis pendere Tyranni
Poſtibus Antæi Libyæ, nec Gracia mœrens
Tot laceros artus Phiſæa flevit in aula.

Crudelitatis reprehenſio perpulchra. Ovid. lib. 5. de Triſtib.

Quæ tibi res animos in me fecit improbe? cúrve

Caſibus

Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti
Nostra, quibus possunt illacrymare fera?
Exiget ad dignas ultrix Rhamnusia pœnas.
Impositio calces quod mea facta pede.

Idem lib. 7. Metamorph.

Dii te summoveant, ô nostri infamia seculi,
Orbe suo, telluseque tibi, pontusque negetur.

Ad erudelitatem deponendam exhortatio.

Martialis lib. 9. Epigr.

Deponas animos truces monemus.

Crudelis exiſtens multos caveat.

Ausonius in senten. Periandri.

Multis terribilis, caveto multos.

DE CULPA.

Culpæ conscius dum reprehenditur pallet, stupet, ac tacet.

Ovid. lib. 2. Metamorph.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!

Horat. lib. Epodon.

Furórne cæcus an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.

Juvenalis satyra 1.

Ense velut stricto, quoties Lucidius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est.
Criminibus tacita sudant præcordia culpa:
Inde iræ & lacrymæ.

Seneca in Oedipo.

Effare, dubitas? cur genas mutat color
Quid verba quæris? veritas odit moras.

Culpa cui objecta est, omne, quod dubium putat, odit.

Seneca in Oedipo.

—— Quisquis in culpa fuit,
Demissus omne odit quod dubium putat.

Culpa nemo carere dicitur.

Terentius in Hecyra.

Mulier fecit. Mirandum ne id est? censen' te posse
Ullam reperire mulierem, quæ careat culpa?

An

An quia non delinquunt viri?

Culpa vacans confidenter pro se loqui debet.

Plautus in Amphytrione.

Mulier es, audacter juras. ALC. Quæ non deliquit, decet
Audacem esse: confidenter pro se, & protervè loqui.

Idem in Captivis.

Decet innocentem servum, atque innoxium
Confidentem esse; suum apud herum potissimum.

Culpa si non recidatur supplicio, nihil prosunt tristes querimoniæ.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa recidit?

Culpa secunda pœnam meretur.

Ovid. Amor 19.

.... Pœnam culpa secunda ferat.

DE CUPIDITATE.

Cupiditatis sedes, jecur.

Claud. de 4. Honorii cons.

At sibi cuncta petens, nil collatura cupido
In jecur, & tactus imos compulsa recessit.
Quæ velut immanes referat dum bellua rictus
Expleri pascique nequit, nunc verbere curas
Torquet avaritiæ, stimulis nunc flagrat amorum,
Nunc gaudet, nunc mœsta dolet, satiataque rursus
Exoritur, cæsaque redit pollentius hydra.

Cupiditas divitiarum malorum ferè omnium causa est.

Sophoc. Antigon.

Nihil hominibus pernde noxium:
Evertit urbes propriis è sedibus,
Domoque cives excutit; docet, animos
Mutat bonos, ut se ad malas res applicent:
Fallacias quasvis struere quibuslibet,
In rebus omnibus agere impiè.

Virgil. lib. 5. Æneid.

..... Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Ovid.

Ovid. lib. 3. Metamorph.

Consilium sapiens? sceleris nisi pramia magnas
Adjecisset opes animi irritamen avari.

Horat. Oda 16. lib. 3.

..... Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio. Et diffidit urbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.

Juvenalis Satyra 11.

Inde ferè scelerum causa, nec plura venena
Miscuit aut ferro grassatur sæpius ullum
Humana mentis vitium, quàm sæva cupido
Indomiti sensus. Nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri: Sed, quæ reverentia legum,
Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?

Seneca in Hippolyto.

Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps.

Plautus in Captivis.

Odi ego aurum, multa multis sæpe suasit perperam.

Lucret. lib. 3. de rerum natura.

Denique avaritiæ, & honorum cæca cupido,
Quæ miseros homines cogunt transcendere fines
Juris, & interdum socios scelerumque ministros
Noctes atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes.

Idem lib. 5.

..... Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, bellóque fatigant.

Silius Italic. lib. 3. bel. Pun.

Prodigere in bellum facilis promissa feroces
Augebant animos argenti pondera, & auri.

Cupiditas habendi maximè crevit.

Virgil. de Ætna.

..... subter
Scrutamur rimas, evertimus omne profundum;
Quæritur argenti semen nunc aurea vena.

Boetius metro. 5. lib. 2.

Sed savior ignibus Ætna.

Fervens

Fervens amor ardet habendi.

Cupiditas hominum finem non habet.
Ovid. lib. 1. Fastorum.

Vix ego Saturno quenquam regnante videbam;
Cujus non animo duleis lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi:
Vix ultra quò jam progredíatur habet.
Plaris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis,
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.
Ast postquam fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit summos vertice Roma deos,
Creverunt & opes, & opum furiosa libido:
Et quum possideant plurima, plura petunt.
Quærere ut absumant absumpta requirere certant.
Arque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.
Sic quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quò plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ.

Idem lib. 2. eleg.

Venator sequitur fugientia, capta relinquit
Semper: & inventis ulteriora petit.

Juvenalis satyra 14.

Interea pleno quum turget sacculus ære,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.
Et minus hanc optat, qui non habet, ergo paratur
Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum:
Et proferre libet fines: majorque videtur,
Et melior vicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliva.

Martialis lib. 12. Epigram.

Habet Aphricanus millies, & tamen captat:
Fortuna multis nimis dat, satis nulli.

Homines cupiditate habendi cæcati, utilia nociváve non cernunt,
Ovid. lib. 11. Met. de Midæ voto, ut omnia quæ tangeret in aurum mutarentur.

Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium gaudens altore recepto.
Ille male usurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nocituraque munera solvit
Liber, & indoluit quod non meliora petisset.

Latus

Lætus abit, gaudetque malo Berecynthius heros,
Pollicitique fidem tangendo singula tentat.
Tum vero sive ulla sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat.
Lamina fulva dapes admoto dente premebat,
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque miserque
Effugere optat opes, & quæ modo voverat odit.
Copia nulla famem relevat, sitis arida guttur
Urit, & invisо meritus torquetur ab auro.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Non faciunt homines plerumque cupidine cæci,
Et tribuunt ea', quæ non sunt sibi commoda vere.

Cupiditas regnandi malum habet.

Maphæum Vegium lib. 13. Æneid. Virgil. addito.

..... quantos humana negotia motus
Alternasque vices miscent? quo turbine fertur,
Vita hominis? O fragilis damnosa superbia sceptri,
O furor, ô nimium dominandi innata cupido,
Mortales quo cæca vehis? quo gloria tantis
Inflatos transfers animos quæsita periclis?
Quot tecum insidias? quot mortes? quanta malorum
Magnorum tormenta geris? quot tela? quot enses,
Ante oculos si cernis, habes? heu dulce venenum?
Et mundi lethalis honor, heu tristia regni
Munera, quæ haud parvo constent: & grandia rerum
Pondera, quæ nunquam placidam promittere pacem,
Nec requiem conferre queant? heu sortis acerbæ
Et miseræ regale decus magnoque timori
Suppositos regum casus, patique negatos.

Cupiditatem Alexandri Magni his verbis. Juvenalis satyr. 11. perstringit.

Unus Pellæo juveni non sufficit orbis,
Æstuat infœlix angusto limite mundi,
Ut Gyarn clausus scopulis, parvaque Seripho,
Quum tamen à figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit.

Cupidus timidusque catenam nectit
qua trahi valeat.

otium

Boetius metro. lib. 1.

At quisquis trepidus pavet vel optat
Quod non sit stabilis, suique juris
Adjecit clypeum, locoque motus
Nectit, qua valeat trahi, catenam.

Cupidorum castigatio accommodata.

Juvenalis Satyra 3.

..... Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum
Ut somno careas, ponendaque præmia sumas
Tristis, & à magno semper timearis amico.

DE CURIS.

Inanis hominum curæ taxatio.

Persius Satyra 1.

O curas hominum, ô quantum est in rebus inane!

Cura interdum nulla arte visi mora est medicabilis.

Ovid. lib. 1. de Ponto.

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut si sit longa est attenuanda morâ.

Curæ animo inclusæ affligunt magis quam propulsatæ.

Statius lib. 3. Thebaid.

Invigilant animo, scelerisque parati
Supplicium exercent curæ.

Seneca in Medea.

Nullâ vis flammæ, tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti,
Quanta quum conjux viduata tædis
Ardet & odit.

Curæ hominum opibus haud levantur, sed crescunt magis.

Horat. Oda 15. lib. 2.

Non enim gazæ, neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.

Idem Oda 1. lib. 3.

..... Timor & minæ
Scandunt eodem quo Dominus, neque
Decedit ærata triremi: &

Post

Post equitem sedet atra cura.

Idem Oda 16. lib. 3.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames.

Tibullus Eleg. lib. 3.

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri,
Arvaque si findant pinguia mille boves?
Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis
Tænare sive tuis, sive Chariste tuis?
Et nemora in domibus sacros imitantia lucos,
Auratæque trabes, marmoreumque solum?
Quidve in Ærythræo legitur quæ littore concha,
Tinctaque sydonio murice lana juvat?
Et quæ præterea populus miratur in illis,
Invida quæ falso plurima vulgus amat?
Non opibus mentes homini, curæque levantur,
Nam fortuna sua tempora lege gerit.

Claud. lib. 2. in Ruffinum.

At procul exanguis Ruffinum perculit horror:
Infecta pallore genæ, stetit ore gelato
Incertus pèteretne fugam, veniamne subactus
Posceret, an tantos sese transferret in hostes.
quid nunc divitiæ? quid fulvi vasta metalli
Congeries? quid purpureis effulta columnis
Atria? prolatæve juvant ad sydera moles?
Addit iter, numeratque dies spatioque viarum
metitur vitam, torquetur peste futura:
Nec recipit somnos, & sæpe cubilibus amens
Excutitur, pœnamque luit formidine pœnæ.

DE CURIOSITATE.

Curiosus alienas res procurat.

Plautus in Sticho.

Sed curiosi sunt hic quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maximo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Terens. in Andria.

More hominum evenit, ut quid sim nactus mali
Prius rescires tu, quam ego illud, quod tibi evenit boni.

Curiosus nullus est qui malevolus non sit.

Plautus in Sticho.

Nam curiosus nemo est, qui non sit malevolus.

DE

D.

DE DAMNATIS.

Damnati multi, electi vero pauci.
Virgil. 6. Æneid.

..... Pauci quos æquus amavit
Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus.

Damnati quietem optant, sed Dei lex justitiaque vetant.
Horat. lib. Epod. Ode 17.

Optat quietem Pelopis infidi pater
Egens benignæ Tantalus semper dapis.
Optat Prometheus obligatus aliti.
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum, sed vetant leges Jovis.

Damnatorum pœnæ diversæ innumerabiles, atque perpetuæ sunt.
Ovid. in Ibid.

Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuasque
Æacus in pœnas ingeniosus erit.
Nec mortis pœnas mors altera finiet hujus,
Horaque erit tantis ultima nulla malis.
Nec mala voce mea poterunt tua cuncta referri,
Ora licet tribuas multiplicata mihi.

DE DECEPTIONE.

Deceptus semel veretur etiam non verenda.
Plautus in Captivis.

Nunc certum est, nulli post hæc quicquam credere,
Satis sum deceptus semel.

Ovid. lib 2. de Ponto ad Atticum.

Proxima subsequitur quid agas, audire voluntas:
Et modo quicquid agas fit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit, sed me timor ipse malorum
Sæpe supervacuos cogit habere metus.
Da veniam quæso, nimioque ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Ibidem.

Membra reformidant mollem quoq; saucia tactum,
Vanaque

Vanaque ſollicitis incitat umbra metum,
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil niſi triſte meo.
Decipite potius ſinas quam tu alios fallas:
Seneca in Thebaid.
Quoties neceſſe eſt fallere, aut falli à ſuis:
Patiare potius ipſe, quam facias ſcelus.

DE DELITIIS.

Delitiis ad aſtra non itur.
Seneca in Hercule furente.
Non eſt ad aſtra mollis è terris via.
Ovid. lib. ult. de Triſt. Eleg. 3.
Ipſe quoque athereas meritis invectus es arces,
Quo non exiguo facta labore via eſt.
Delitioſorum intimatio perpulchra, ſeu potius reprehenſio notabilis.
Juvenalis ſatyra 13.
Te nunc delitias extra communia cenſes
Ponendum: quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis:

DE DESIDIA.

Deſidia Ægiſtho cauſſa adulterii fuit.
Ovid. lib. 1. de Remed. amoris.
Quæritur, Ægiſthus quare ſit factus adulter,
In promptu cauſſa eſt, deſidioſus erat.
Pugnabant alii tardis apud Ilion armis,
Quo tulerat vires Græcia tota ſuas.
Sive operam bellis vellet dare, nulla gerebat;
Sive foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, fecit: ne nil ageretur, amavit:
Sic venit ille puer, ſic puer ille manet.
Deſidiam vitare qui cupit, amet,
Ovid. lib. 1. Eleg. ſive Amo.
Qui non vult fieri deſidioſus, amet.
Nam inertes amor odit, ut ſupra titulo De amore oſtenſum eſt prolixius.

DE DESPERATIONE.

Non eſt deſperandum in adverſis.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offenſi numinis horret opem.
Anſhelm. in Mon.

Non læta extollant animum, nec triſtia frangant.
Seneca in Medea.

Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.
Deſperatio audaces homines reddit.
Ovid. 2. de Ponto.

Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
Porrigit ad ſpinas, duraque ſaxa manus.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,
Audet in humanos feſſa venire ſinus.
Nec ſe vicino dubitat committere tecto,
quæ fugit infeſtos territa cerva canes.
Deſperare ſalutem nonnunquam ſolatio eſt.
Ovid. 3. de Ponto.

Proximus huic gradus eſt bene deſperare ſalutem,
Seq; ſemel vera ſciſſe periſſe fide.

DE DETRACTORIBUS.

Detractores bonum quemque corrumpere ſtudent, poſſuntque.
Terentius in Andriæ prologo.

Id iſti vituperant factum, atque in eo diſputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant.
Dehinc ut quieſcant porro moneo: & deſinant
Maledicere, malefacta ne noſcant ſua.
Terentius in Phormione.

---- Nihil eſt, Antipho,
Quin mâle narrando poſſit depravarier.
Tu quod boni eſt excerpis, dicis quod mali eſt,
Detractores fugiendi ſunt ſummopere.
Horat. ſatyra 4. lib. 1.

---- Abſentem qui rodit amicum,
qui non defendit alio culpante, ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamq; dicacis;
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere

qui

qui nequit, hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

Ut penitus notum si tentet crimina serves,
Tuterisq; tuo fidentem praesidio: qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Tum tua res agitur, paries quum proximus ardet
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Detractores moribus similes sunt, eo quod alienum cibum, id est, famam, assidue rodunt, id est, deturpant.

Plautus in Captivis.

Quasi mures semper edimus alienum cibum,
Ubi res prolatæ sunt, quum rus homines eunt,
Simul prolatæ sunt nostris dentibus.

Detractorum admonitio lepidissima, ut à sua desistant detractione.

Horatius Epodon. lib. Oda 6.

Cave, cave, namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua:
Qualis Lycamba spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

Vid. item tit. de Alienis, de Mævio, qui Nævium (teste Horat. lib. 1. Sat. 3.) carpserat.

Martial. lib. 6. Epigr.

Audes praeterea, quos nullus noverit, in me
Scribere versiculos, miseras & perdere chartas:
At si quid nostræ tibi bilis inusserit ardor,
Vivet, & harebit, totoque legetur in orbe,
Stigmata nec vafra delebit Cinnamus arte:
Sed miserere tui, rabido nec perditus ore
Fumantem nasum vivi tentaveris urti.
Sit placidus licet, & lambant digitosq; manusque:
Si dolor & bilis si justa coegerit ira,
Ursus erit, vacua dentes in pelle fatiges,
Et tacitus quæras, quam possis rodere carnem.

Terentius in Eunucho.

Nullum est jam dictum quod non dictum sit prius,
Quare æquum est vos cognoscere atque ignoscere.

DE DEO.

Deum creator gubernatorque omnium rerum est.
Boetius metro. 3. lib. 1.

O stelliferi conditor orbis,
Qui perpetuo nexus solio
Rapido cœlum turbine versas,
Legemque pati sydera cogis:
Tu frondifluæ frigore bruma
Stringis lucem breviore mora:
Tu quum fervida venerit æstas,
Agiles noctis dividis horas,
Tua vis varium temperat annum:
Ut quas Boreæ spiritus aufert,
Revehat mitis Zephyrus frondes.
Quæque Arcturus semina vidit,
Sirius altas urat segetes.
Nihil antiqua lege solutum
Linquis propriæ stationis opus:
Omnia certo fine gubernas.

Deum fecisse omnia ex quodam Chao quidam asserunt, sed falso, quum veritas doceat omnia ex nihilo esse producta.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlum,
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis, indigestaque moles,
Nec quicquam nisi pondus iners, congestaq; eodem
Non bene junctarum discord a semina rerum, &c.
Hanc Deus & melior litem natura diremit:
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aere cœlum,
Quæ postquam evolvit, cæcoq; exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.

Reliqua suis locis patebunt.
Ibidem lib. 1. Fastor.

Me Chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant:
Aspice quam longi temporis acta canam!
Lucidus hic aër, & quæ tria corpora restant,
Ignis, aqua, & tellus, unus acervus erant.
Ut simul hæc rerum secessit lite suarum,
Inque novas abiit massa soluta domos, &c.

Vide

Vide item Claudianum de laude Stiliconis 2 lib. tit. de Clemencia.

Deum autem gubernare omnia, passim auctores tradunt.

Horat. Oda 12. lib. 1.

..... Qui res hominum ac Deorum,
Qui mare & terras variisq; mundum
Temperat horis.

Virgil. Ecloga 8.

Nec curare Deûm credis mortalia quenquam?

Horat. Oda 4. lib. 3.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas,
Imperio regit unus æquo.

Titus Calphurnius Eclog. 4.

..... Deus ipse canatur,
Qui populos urbesque regit, pacemque togatam.

Seneca in Hippolyto.

O magna parens natura Deûm,
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui sparsa cito sydera mundo,
Gursusque vagos rapis astrorum,
Celerique polos cardine versas,
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Ut nunc canæ frigora brumæ,
Nudent sylvas,
Nunc arbustis redeant umbræ:
Nunc æstivi colla leonis
Cererem magno fervore coquant:
Vires suas temperet annus?

Boetius Metro 6. lib. 4.

Sedet interea conditor altus,
Regumque regens flectit habenas,
Rex & dominus, fons & origo,
Lex et sapiens arbiter æqui,
Et quæ motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat:
Nam nisi rectos revocans ictus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Quæ nunc stabilis continet ordo,

Dissepta suo fonte fatiscant:

Silius Italicus lib. 6. bell. Pun.

Justitiæ, rectiq; dator, qui cuncta gubernas.

Statius lib. 5. Thebaid.

——Cuncta hæc superûm demissa suprema
Mente fluunt.

Manilius lib. 1. Astronomicon.

Ac mihi tam præsens ratio non ulla videtur,
Qua pateat mundum divino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec sorte coisse magistra,
Ut voluit credi, qui primus mœnia mundi
Seminibus struxit minimis, inq; illa resolvit,
Æquis & maria & terras, & sydera cœli,
Ætheraq; immensos fabricantem finibus orbes,
Solventemque alios, consta e, & cuncta reverti
In sua principia & rerum mutare figuras.
quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis, cæcoq; creatum fœdere mundum?
Si sors ista dedit nobis, sors ipsa gubernet.
At cur dispositis vicibus consurgere signa:
Et velut imperio præscriptos reddere cursus
Cernimus ac nullis properantibus ulla relinqui?
Cur eadem æstivas exornant sydera noctes
Semper, & hybernas eadem, certamque figuram
Quisque dies reddit mundo, certamque relinquit?

Claud. lib. 1 in Ruffinum.

Sæpe mihi dubiam traxit sententia mentem,
Curarent superi terras, an nullus inesset
Rector, & incerto fluerent mortalia casu:
Nam quum dispositi quæsissent fœdera mundi,
Præscriptosque maris fines, annique meatus,
Et lucis noctisque vices, tunc omnia rebar
Consilio firmata Dei, qui lege moveri
Sydera, qui fruges diverso tempore nasci,
Qui variam Phœben alieno jusserit igne
Compleri, solemq; suo, porrexerit undis
Littora, tellurem medio libraverit axe.

Deus immobilis cuncta movet, seu moveri facit.
Seneca in Thyeste.

Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

Boetius

Boetius Metro. 9. lib. 3.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire jubes, ſtabiliſq; manens das cuncta moueri,
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſſæ
Materia fluitantis opus, verum inſita ſummi
Forma boni, liuore carens.

Plautus in Rudente.

Qui gentes omnes, marisq; & terras mouet,
Ejus ſum ciuis ciuitate cœlitum, &c.

Manilius lib. 1. Aſtronomic.

..... Deus eſt qui non mutatur in æuo.
Nunquam trauſuerſas ſolem decurrere ad arctos,
Nec mutare vias, & in ortum vertere curſus,
Auroramque nouis naſcentem oſtendere terris,
Nec lunam certos excedere luminis orbes:
Sed ſeruare modum, quo creſcat, quoue recedat,
Nec cadere in terram pendentia ſydera cœlo.

Deum mundi animam eſſe quidam aſſerunt; ſed falſo quia tunc paſſibilis eſſet: niſi intelligunt quod Deus ſit omnia, id eſt, omnium cauſſa.

Virgil. Eclog. 3.

Ab Jove principium muſæ; Jouis omnia plena:
Ille colit terras; illi mea carmina curæ.

Idem lib. 4. Georgic.

..... Deum namque ire per omnes
Terraſque tractuſque maris, cœlumque profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum
Quemq; ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.

Idem lib. 6. Æneid.

Principio cœlum ac terras campoſq; liquentes,
Lucentemque globum lunæ, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit, totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet:
Inde hominum pecudumq; genus, vitaque volantum
Et quæ marmoreo fert monſtra ſub æquore pontus,
Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Eſtque Dei ſedes niſi terra, & pontus & aër,
Et cœlum, & virtus, ſuperos quid quærimus ultra?
Jupiter eſt quodcunque vides, quodcunque moueris.

Owen.

Omnia de nihilo qui fecit, is omnia ſolus:
Quod Deus ex nihilo fecit, id omne nihil.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

Hoc opus immenſi conſtructum corpore mundi,
Membraque naturæ diverſa condita forma
Aeris atque ignis, terræ pelagiq; jacentis
Vis animæ divina regit, ſacroque meatu
Conſpirat Deus, & tacita ratione gubernat.
Et multa in cunctis diſpenſat fœdera partes,
Altera ut alterius vires faciatque feratque,
Summaq; per varias maneant cognata figuras.

Idem lib. 2. Aſtro.

Namque canam tacita naturæ mente potentem
Infuſumque Deum cœlo, terriſque, fretoque,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem,
Totumque alterno conſenſu vivere mundum,
Et rationis agi motu, quum ſpiritus unus
Per cunctas habitet partes atque irriget orbem:
Omnia pervolitans, corpuſque animale figuret.
Quod niſi cognatis membris contexta maneret
Machina, & impoſito pareret tota magiſtro,
Ac tantum mundi regeret prudentia ſenſum;
Non eſſet ſtatio terris, non ambitus aſtris,
Hæreretque vagus mundus, ſtandoq; rigeret,
Nec ſua diſpoſitos ſervarent ſydera curſus.
Noxque alterna diem fugeret, rurſumque fugaret.
Non imbres alerent terras, non æthera venti,
Non pontus gravidas nubes, nec flumina pontum
Nec pelagus fonteis, nec ſtaret ſumma per omneis
Pars ſemper partes æquo digeſta parente,
Ut neque deficerent undæ, nec ſydera nobis.
Nec cœlum juſto majuſve minuſve volaret.
Motus alit, non mutat opus: ſic omnia toto
Diſpenſata manent mundo, dominumq; ſequuntur.
Hic igitur Deus & ratio, quæ cuncta gubernat,
Ducit ab æthereis terrena animalia ſignis.
Quæ quanquam longo cogit ſubmota receſſu,
Sentiri tamen ut vitamq; ac fata miniſtrent
Gentibus, ac proprios per ſingula corpora mores:
Nec minus eſt quærenda fides; ſic temperat arva
Cœlum, ſi varias fruges reddítque rapítque,

Sic

Sic pontum movet, & terris immittit & aufert.

Deus amore gubernat omnia,
Boetius lib. 2. Metro. 8.

Quod mundus ſtabili fide
Concordes variat vices,
Quòd pugnantia ſemina
Fœdus perpetuum tenent,
Quod Phœbus roſeum diem
Curru provehit aureo,
Ut quas duxerit heſperus
Phœbe noctibus imperet,
Ut fluctus avidum mare
Certo fine coerceat,
Nec terris liceat vagis
Latos tendere terminos.
Hanc rerum ſeriem ligat
Terras ac pelagus regens,
Et cœlo imperitans Amor.

Idem lib. 4. Metro. 6.

Hic eſt cunctis communis amor,
Repetuntque boni fine teneri,
Qui non aliter durare queant
Niſi converſo rurſus amore
Refluant cauſæ quæ dedit eſſe.

Claud. de 4. Honorii conſulatu.

Nonne vides operum qui ſe pulcherrimus ipſe
Mundus amore ligat, nec vi connexa per ævum
Conſpirant elementa ſibi? quo limite Phœbus
Contentus medio, contentus littore pontus:
Et qui perpetuo terras ambitque vehitque,
Nec premat incumbens oneri, nec ceſſerit aer.

Deus animantibus omnibus gignitivam virtutem tradidit ob ſpeciei conſervationem.

Seneca in Hippolyto.

Providit ille maximus mundi parens,
Quum tam rapaces cerneret fati minas,
Ut damna ſemper ſobole repararet nova.

Olympius Nemeſianus Eclog. 4.

Cerva marem ſequitur, taurum formoſa juvenca,
Et venerem ſenſere lupæ, ſenſere leænæ,
Et genus aereum volucres, & ſquamea turbæ,
Et montes ſylvæq; ſuos habet arbor amores.

Deus audit omnia quæ homines fantur; videtque, moraliter.
Ovid. lib. 4. de Ponto.

Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certè scis hæc superis ascite videsque
Cæsar, & est oculis subdita terra tuis.

Et vere, ut Plaut. in Capt.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus auditque & videt.

Deus solus novit omnia, præsentia præterita, & futura. Ergo Jupiter, Diana, Cæsar, &c. non sunt Dii, quia non noverunt omnia.
Ovid. lib. 1. de Tristib.

Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt,
A culpa facinus scitis abesse mea.

Juvenal. satyr. 10.

.... At illis.
Notum, qui pueri, qualisq; futura sit uxor.

Lucan. lib. 6 bel. civil.

.... Nequeunt animam sibi reddere fata,
Consumpto jam jure semel.

Ovid. lib. de Ponto.

Nescit enim Cæsar, (quamvis Deus omnia norit)
Ultimus hic qua sit conditione locus.

Deus videt cuncta.
Ovid. lib. 13. Metamorph.

Aspiciunt oculis superi mortalia justis.

Boetius Metro. 2. lib. 3.

Haud sic magni conditor orbis,
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terræ mole resistunt:
Non nox atris nubibus obstat:
Quæ sint, quæ fuerint, veniantque
Uno mentis cernit in ictu.
Quem quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere solem.

Statius lib. Sylvarum.

.... Vidit, qui cuncta suorum
Novit, & inspectis ambit latus omne ministris:
Nec mirum, videt ille ortus obitusq; quid Arctos,

Quid

Qu'd Boreas hybernus agat, ferriq; togaq;
Conſilia, atque ipſam mentem probat.

Deus cauſſas omnium cognoſcit tantum, Virgilius in Æn.

Solis ſcire modum, & quanto minor orbita lunæ eſt;
Cur illi brevior, cur iſti pervolet orbis
Annuus: ille monet quæ certo ſidera currant
Ordine, quæve ſua careant incondita cura.
Scire vices etiam ſignorum, & tradita jura,
Nubila cur cœlo terræ denuntiet imbres,
Quo rubeat Phœbe, quo frater palleat igni,
Tempora cur valeant anni primaq; juventa.
Ver præit æſtatem, cur æſtas ipſe ſeneſcit,
Autumnoque obrepit hyems, & in orbe recurrit
Axem ſcire Helices, & triſtem noſſe Cometem,
Lucifer unde micet, quaque Heſperus, unde Bootes,
Saturni cur ſtella tenax, cur Martia pugnax,
Quo rapiant nautæ, quo ſydere lintea tendant:
Scire vias maris, & cœli prædicere curſus,
Quo volet Orion, quò Syrius incubet index,
Et quæcumq; jacent toto miracula mundo,
Non digeſta pati, nec acervo condita rerum
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede
Singula, divini eſt animi, ac jucunda voluptas.

Deus vult ac peragit omnia. Ovid. lib. 8. Metamorph.

..... Immenſa eſt finemque potentia cœli
Non habet, & quicquid ſuperi voluere peractum eſt.

Deus vitam viventium dat auferſque. Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Sed ſatis eſt orare Jovem, qui donat & auferit:
Det vitam, det opes, æquum mi animum ipſe parabo.

Deus poteſt omnia. Ovid. lib 4. Metamorph.

..... Pars omnia veros
Poſſe Deos memorant.

Idem lib. 8. Metamorph.

..... Immenſa eſt, finemq; potentia cœli
Non habet.

Ovid.

Ovid. de Arte Amandi.

..... Facile est omnia posse Deo.

Deus pater est omnium.

Boetius Metro. 6. l b. 3.

Omne hominum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Unus enim rerum pater est,
Unus qui cuncta ministrat.
Ille dedit Phœbo radios,
Dedit & cornua lunæ,
Ille homines etiam in terris
Dedit & sydera cœlo.

Lucretius lib. 2 de natura rerum.

Denique cœlesti sumus omnes semine oriundi.
Omnibus ille idem pater est.

Deus perfectissimus est, perfecteque cunctas mundi partes absolvit.

Boetius Metro 9. lib. 3.

Perfectasque jubes perfectum absolvere partes.

Deus pulcherrimus est.

Ibidem.

..... Tu cuncta superno
Ducis ab exemplo; pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens, similique imagine formans.

Deus prudentissimus est: nam terras ab aquis prudenter sejunxit.

Horat. Oda 3. lib 1.

Necquicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impia
Non tangenda rates transiliunt vada.

Deus tempora quæque propriis officiis aptat.

Boetius Metro, 6. lib. 1.

Signa temporaque propriis
Aptans officiis Deus.
Nec quas ipse coercuit
Misceri patitur vices.

Deus principio esset moraliter.

Lucan. lib. 8. bel. civil.

..... Si numina nasci.
Credimus, aut quemquam fas est cœpisse deorum.

Deo

Deo nihil majus eſt.
Horat. lib. 1. Oda 12.

Unde nihil majus generatur ipſo,
Nec viget quicquam ſimile aut ſecundum

Mantuan. lib. 3. Sylv.

Cuncta Deus replet, Deus eſt ſupra, Deus infra.

Deo ſubjiciuntur omnia.
Ovid. lib. 4. de Triſtib.

Nil ita ſublime eſt, ſupraque pericula tendit,
Non ſit ut inferius, ſuppoſitumque Deo

Dei voluntate omnia fiunt, qua ſemota, nihil fieri, ſeu eſſe poteſt.
Lucanus lib. 9. bel. civil.

Hæremus cuncti ſuperis, temploque tacente
Nil agimus niſi ſponte Dei.

Plautus in Amphit.

Ita quoque comparatum eſt in ætate hominum,
Ita diis placitum, voluptati ut mœror comes conſequatur.

Dei voluntas, ſeu diſpoſitio immutabilis eſt.
Statius lib. 1. Achilleidos.

Ne pete Dardaniam fruſtra Theti mergere claſſem
Fata vetant, ratus ordo Deûm, miſcere cruentas
Europæque Aſiæque manus, conſultaque bella
Jupiter, & triſtes edixit cædibus annos.

Manil. lib. 1.

..... Deus eſt qui non mutatur in avo.

Deo reſiſtere fas poſſibileque homini non eſt.
Claudianus lib. 1 in Ruffinum.

Signa quidem, & ſocii, divos attollere contra,
Nec fas eſt, nec poſſe reor.

Deus manum ſi ſubtraheret ſuam, id eſt, amorem, à rerum gubernatione, omnia in nihilum cederent.
Boetius Metro. 8. lib. 3.

Hæc ſi frena remiſerit,
Quicquid nunc amat invicem
Bellum continuo gerit.
Et quam nunc ſocia fide.
Pulchris montibus incitant,
Certant ſolvere machinam.

Deus invisibilis est, sc. corporali visione.
Lucret. lib. 5. de natura rerum.

Tenuis enim natura deum, longeque remota
Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.

Deus cognoscibilis est per effectum tantum.
Lucanus lib. 3. de bell. civil.

Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Scire adhuc cœlo solum regnare tonantem.

Deus requies, vector, dux, via, principium.
finisve ultimus est omnium.
Boetius metro. 9. lib. 3.

Tu requies tranquilla piis, te cernere finis,
Principium, vector, dux, semina, terminus idem.

Deus diligit nos magis, quam ipsi nos.
Juvenalis Satyra 10.

Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt dii
Charior est illis homo quàm sibi.

Deus honorandus est super omnia,
& animo, & lingua.
Virgilius lib. 1. Georg.

In primis venerare Deos, atque annua magnæ
Sacra refer Cereri.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

..... Cognovit numina castus
Evinctus vitta crines albente sacerdos,
En Deus est, Deus est, animis linguisq; favete
Quisquis adest, dixit.

Idem lib. 1. de Arte Amandi.

Esse Deos, & ut expedit, esse putemus
Dentur in antiquos thura, merumque focos.

Deo parent omnia, & ab illius nutu
dependent, moraliter.
Petronius Arbiter in frag.

Quicquid in orbe vides paret mihi, florida tellus
Quum volo spissatis arescit languida succis,
Quum volo fundit aquas scopulis, atque horrida sic
Niliades jaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Submittit fructus, Zephyriq; recentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes: mihi flumina parent,
Hyrcanaque tygres: jussi & servire dracones:

Cui Deus bene vult, illi ne bina quidem
venena nocere possunt.

Ausoni

Ausonius in Epigram.

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito.
Nec satis ad mortem credidit esse datum.
Miscuit argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem vis geminata necem,
quam pia cura Deûm? prodest crudelior uxor,
Et quum fata volunt, bina venena juvant.

Deus mentes & pectora hominum gaudet inhabitare, non metallo, &c.

Statius lib. 12. Thebaid.

Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Dei; mentes habitare & pectora gaudet.

Deus scit quæ nobis potissimum conveniunt, ideoq; Dei voluntas ubique petenda est.

Juvenalis Satyra 10.

Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis rebusq; sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt dii,
Carior est illis homo, quam sibi: nos animorum
Impulsu, & cæca, magnaq; cupidine ducti
Conjugium petimus, partumq; uxoris. At illis
Notum qui pueri, qualisq futura sit uxor.

Deus majora dona, quam exigimus, sæpe præstat, moraliter.

Ovid. lib. 2. de Tristib.

Non precor ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse deos.

Deus bonorum omnium remunerator est,

Ovid. lib. 2. Fastor.

Dii pia facta vident. Astris Delphina recepit
Jupiter & stellas jussit habere novem.

Plautus in Captivis.

Est profecto Deus, qui qua nos gerimus auditque & videt:
Bene merenti bene profuerit, male merenti par erit.

Deus misericors est summopere, moraliter.

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Crede mihi, miseris cœlestia numina parcunt
Nec semper læsos, & sine fine premunt.

Idem

Idem lib. 3. de Triſtib.

Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc ubi detonuit, ſtrepituque exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aera reddit aquis.
Jure igitur rectorque Deûm genitorque vocatur;
Jure capax mundus nil Jove majus habet.

Deus orantes exaudit.

Ovid. lib. 1. de Arte Amandi.

Flectitur iratus voce rogante Deus.

Idem lib. 2. de Triſtibus.

Sed ſolet interdum fieri placabile numen,
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.

Martial. lib. 8. Epigram. 8.

Et Dominum mundi flectere vota ſolent.

Deus orantes in eorum detrimentum, exaudit ſæpiſſime, ut moraliter de Midæ regis hiſtoria explicari poteſt.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

Hic Deus optanti gratum, ſed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto:
Ille male uſurus donis ait, Effice quicquid
Corpore contigero fulvum vertatur in aurum:
Annuit optanti, nocituraque munera ſolvit
Liber, & indoluit quod non meliora petiſſet, &c.

Reliqua pete ex tit. de Cupiditate.

Deus nunc haud ſyncere colitur.

Statius lib. 5. Thebaid.

---- Niger omnibus aris
Ignis, & in nullis ſpirat Deus integer extis.

Deus cor hominum mutare poteſt.

Virgil. lib. 1. Æneid.

.... Ponuntque ferocia Pœni
Corde volente Deo.

Deus ſuperbis reſiſtit, atque eos humiliat.

Horat. Oda 24. lib. 1.

..... Valet ima ſummis
Mutare & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens.

Seneca in Hercule furente.

Dominare tumidus; ſpiritus altos gere,
Orquitur ſuperbos victor à tergo Deus.

Deum

Deum offendens, ſ. peccando, impunè non erit.
Lucan lib. 3 bel. civil.

..... Quis enim laſos impunè putaret
Eſſe Deos? ſervat multos fortuna nocentes,
Et tantum miſeris iraſci numina poſſunt.
Ovid. lib. 1. de Arte Amandi.

Nec ſecura quies illos, ſimiliſque ſopori
Detinet: innocui vivite, numen adeſt,
Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſervet,
Fraus abſit, vacuas cædis habete manus.
Deus tyrannos alaciter punit.
Perſius ſatyra 3.

Magne pater Divûm ſævos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, quum dira libido
Moverit ingenium ferventi tincta veneno,
Virtutem videant intabeſcantque relicta:
Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci?
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter ſervices terruit?
Deus malorum acerrimus punitor eſt.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Occidit una domus, ſed non domus una perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erynnis.
In facinus juraſſe putes, dent ocyus omnes
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.
Horat. Oda 3. lib. 3.

..... Scimus ut impios
Titanas, immanemque turbam
Fulmine ſubſtulerit caduco.
Dei ira malum omne ſecum trahit, moraliter, nec ei quicquam reſiſtere poteſt.
Ovid. lib. 3. de Triſtibus.

Omne trahit ſecum Cæſaris iramalum.
Ibidem libro. 4.

Nil adeò validum eſt (adamas licèt alliget illud)
Ut maneat rapido firmius igne Jovis.
Dei ira quos premit, miſeros facit.
Seneca in Hercule Oeteo.

Cæleſtis ira quos premit miſeros facit:
Humana nullos.
Deus timendus eſt, & ad hoc exhortatio utilis.

Virgil:

Virgil. lib. 1. Æneid.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma.
At ſperate deos, memores fandi atque nefandi.

Plauto in Pſeudulo.

Deos maxime æquum eſt metuere.

Deus judex juſtiſſimus rerum omnium eſt.

Plautus in Rudente.

Quotidie ille ſcit, quis hic quærat malum,
Qui hic litem apiſci poſtulant perjurio,
Mali res falſas qui impetrant apud judicem,
Iterum ille eam rem judicatam judicat.
Majore mulcta mulctat quam litem auferunt:
Bonos in aliis tabulis exſcriptos habet.

Deus peccantibus quandoque obſtat.

Statius lib. 3. Thebaid.

..... Deus ecce furentibus obſtat.

Deo opera hominum, bona malave ſint, nihil conferunt.

Lucanus lib. 3. bel. civil.

..... Si calicolis furor arma dediſſet,
Aut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes,
Non tamen auderet pietas humana vel armis,
Vel votis prodeſſe Jovi: ſortiſque Deorum
Ignarum mortale genus.

Dei gloria augeri non poteſt moraliter.

Ovid. lib. 2. de Triſtibus.

Non tuâ carminibus major fit gloria, nec quo
Ut major fiat, creſcere poſſit, habet:

Dei ignorare bona, ſcelerum omnium cauſſa eſt.

Silius Italic. lib. 4. bel Pun.

Heu primæ ſcelerum cauſſæ mortalibus ægris
Naturam neſcire Deûm!

Dei dona ſunt quæ homines poſſident.

Martialis lib. 11. Epigram.

Omnia quum tibi ſint dono conceſſa Deorum,
Si quod habes, non vis, ergo quid accipies?

Deo gratiæ ob bona innumera conceſſa aſſiduè referendæ ſunt, aliorum exemplo.

Sic Tityrus apud Virg. eclog. 1.

O Meliboœe. Deus nobis hæc otia fecit,
Namque erit ille mihi ſemper Deus, illius aram

ſæpe

Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boves, ut cernis, & ipſum
Ludere quæ vellem, calamo permiſit agreſti.
Idem & Demipho apud Terent. in Phorm.

Diis magnas merito gratias habeo, atque ago,
Quando evenere hæc, frater, nobis proſpere.
Deus terrena parvi facientibus, amore ſui ſe. innumera largitur bona.
Horatius Oda 16. lib. 3.

Quanto quiſque ſibi plura negaverit,
A Diis plura feret.
Deo vacans, ſegnis vocandus non eſt.
Paulinus.

Huic vacantem, vel ſtudentem, deditum,
In hoc reponentem omnia,
Ne quæſo ſegnem, neve perverſum putes:
Ne crimineris impium.
Dei ſpiritus in Poetis eſſe dicitur. Quia quicquid boni dicunt, à Deo eſt.
Ovid. lib. 6. Faſtorum.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo:
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Tibullus lib 3. de Arte amand.

Eſt Deus in nobis, ſunt & commercia cœli,
Sedibus athereis ſpiritus ille venit.
Dei charitatem ſeu lucem quiſquis notare poterit, ſolis radios lucidos eſſe negabit.
Boetius Metro. 10. lib. 3.

Hanc quiſquis poterit notare lucem,
Candidos Phœbi radios negabit.
Deum videns fœlix eſt.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Fœlices illi, qui non ſimulacra, ſed ipſos,
Quique Deûm coram corpora vera vident,
Dei viſio eſt ultimus hominum finis.
Boetius Metro 9. lib. 3.

Tu requies tranquilla piis, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.
Idem metro. 12. lib. 3.

Fœlix qui potuit boni,
Fontem viſere lucidum:

Dii gentium nihil numinis habent, quia vitii dicuntur,
Virgil. lib. 1. Æneid.

Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat æquor,
Ilium in Italiam portans victosque penates.

Martialis lib. 8. Epigram.

Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui rogat ille facit.

Diis æquandus est qui cum fortuna, id est, adversitate moritur.
Seneca in Hercule Oeteo.

Par ille est superis, cui pariter dies
Et fortuna fuit.

Deos nocere ac invidere mortalibus non decet:
Claud. de raptu Proser. lib. 3.

..... Nec enim livescere fas est,
Vel nocuisse deos.

DE DIE.

Nullus est dies mœrore vacans in hac vita.
Seneca in Troade.

..... Nulla dies
Mœrore caret, sed nova fletus
Caussa ministrat.

Hoc adeò verum esse Dionysius tyrannus exemplo notabili comprobavit, quum cuidam, qui illum fœlicem asserebat, ensem alligatum setæ equinæ capiti superimponeret.

Horat. Oda 1. lib. 3.

Districtus ensis, cui super impia
Cervice impendet, non Siculæ dapes,
Dulcem elaborabunt saporem,
Nan aurum, citharæque cantus
Somnum reducens.

Dies lætitiæ post ærumnas quandoque advenit.
Tibullus eleg. 6. lib. 3.

Venit post multos una serena dies.

Ovid. lib. 2. de Tristib.

Sed solet interdum fieri placabile numen,
Nube solet pulso candidus ire dies.

Dies

Dies ſereni plures quam nebuloſi.
Ovid. 5. de Triſtibus.

Si numeres anno ſoles & nubila toto,
Invenies nitidum ſæpius iſſe diem.

Dies perfido nocendi aditum præſtat.
Seneca in Oedipo.

Aditum nocendi perfido præſtat dies.

Diei indagatio lepidiſſima.
Virgil. lib. 11. Æneid.

Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera atque labores.

Dies quiſque ſupremus putandus.
Cat. lib. 1.

Cum dubia incertis verſetur vita periclis
Pro lucro tibi pone diem, quicunque laboras.

DE DISCIPULIS.

Diſcipulorum officium.
Auſonius in Protreptico ad nepot.

Diſce libens, tetrici nec præceptoris habenas
Deteſtere nepos nunquam horrida forma magiſtri;
Ille licet triſtis ſenio, nec voce ſerenus,
Aſpera contractæ minitetur jurgia frontis,
Nunquam immanis erit, placet aſſuetudine vultus:
qui ſemel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Pappos aviaſque trementes
Ante ferunt patribus ſeri nova cura nepotes,
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
Theſſalico permixtus equo, nec pinnifer Atlas
Amphitryoniadem puerum, ſed blandus uterque
Mitibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.
Tu quoque ne metuas quamvis ſchola verbere multo
Increpet, & truculenta ſenex gerat ora magiſter.
Degeneres animos timor arguit, at tibi conſta
Intrepidus, nec te clamor, plagæque ſonantes,
Nec matutinis agitet formido ſub horis,
Quod ſceptrum vibrat ferula, quod multa ſuppellex
Virgea, quod mollis ſcuticam pratexit aluta,
Quod fervent trepido ſubſellia veſtra tumultu,
Pompa loci, & vani fugiatur ſcena timoris.

Ovid. lib. 1. de Artis.

Phillyrides puerum citharæ præfecit Achillem,

Atque

Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties socios, toties exterruit hostes
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro,
verberibus justas præbuit ille manus.

DE DISCORDIA.

Discordiæ descriptio.

Prudent. de Conc. & disc. p.

..... Scissura domestica, turbat
Rem populi titubatque foris quod dissidet intus:
Ergo cavete viri, ne sit sententia discors
Sensibus in vestris.

Petronius Arbiter Satyricus.

Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput, hujus in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.
Stabant irati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque inter toto lacerata pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.

Discordia res maximæ dilabuntur.

Virgil. in Bucol. 1. Ecloga.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quò discordia cives
Perduxit miseros? en queis consevimus agros?

Discordia Cœlos intravit, & superos adbella coegit.

Silius Italicus 9 lib.

..... Discordia demens
Intravit cœlos superosque ad bella coegit.

Discordia, dementes dicitur, eo quod dementet homines.

Discordia gaudet ima summis permiscere.

Silius Italicus 13. bel. Pun. sec.

..... Et discordia gaudens
Permiscere fretum cœlo.

DE DISSIMULATIONE.

Dissimulatoris intimatio reprehensione dignissima.

Martialis lib. 4. Epigram.

Decipies alios verbis vultuque benigno:

Nam

Nam mihi jam notus dissimulator eris.

Dissimulata verba sæpe profectu carent.
Ovid. lib. 3. de Ponto.

Quum toties eadem dicam, vix audior ulli,
Verbaque profectu dissimulata carent.

Dissimulare affecto non est facile.
Tibullus Eleg. 7. lib. 3.

Hei mihi difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente jocum.
Nec bene mendaci risus componitur ore:
Nec bene sollicitis ebria verba sonant.

Cornelius Gallus.

Certe difficile est abscondere pectoris æstus:
Panditur & clauso sæpius ore furor.

Dissimulasse utile multis fuit.
Ovid. lib 2. Fastorum.

Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
Tutus ad insidiis, dire Superbe, tuis.

Idem lib 2. de Arte Amandi.

Utile qua multis dissimulasse fuit.

Horat.

Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

Dissimulatio principi necessaria.
Pecenst. symb.

Nescit regnare qui nescit dissimulare.

DE DIVITIIS.

Divitiarum vis ac potestas:
Horat. 2. serm.

..... Divina humanaque
Divitiis parent.

Petronius Arbiter in satyr.

quisquis habet nummos secura naviget aura,
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaen, ipsumque licebit
Acrisium semper credere, quod Danaen:
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat causas, sitque Catone prior,
Jurisconsultus paret, non paret habento,
Atque esto quicquid Servius & Labeo.

multa

Multâ loquor, quidvis nummis præsentibus opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Jovem.

Divitiæ animi corporisve ægritudines non levant.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Non domus & fundus, non æris acervus & auri
Ægroto domino deducit corpore febres,
Non animo curas. Valeat possessor oportet
Si comportatis rebus bene cogitet uti.

Divitiæ non sunt appetendæ affectu, scilicet, maximè: quia congestæ assidue hominem cruciant.

Juvenalis satyra 10.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census.

Divitiæ mentis aciem haud illustrant, sed potius in veri boni ignorantia cæcos involvunt possidentium animos.

Boetius Metro. 2 lib. 1.

Heu quam præcipiti mersa profundo
Mens hebet, & propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras?
Terrenis quoties flatibus acta
Crescit in immensum noxia cura,
Hic quondam cœlo liber aperto,
Suetus in æthereos ire meatus
Cernebat rosei lumina solis,
Visebat gelidæ sydera Lunæ
Et quæcunque vagos stella recursus
Exereet varios flexa per orbes,
Compressam numeris victor habebat.

Idem metro. 10. lib. 3:

Non quicquid Tagus aureis arenis
Donat, aut Hermus rutilante ripa,
Aut Indus calido propinquus orbi,
Candidus miscens virides lapillos,
Illustrant aciem: magisque cæcos
In suas condunt animos tenebras.

Divitiæ ignobilem nobilitare haud valent.

Horatius lib. Epodon in Menam.

Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.

Divitiæ

Divitiæ à morte revocare vel liberare neminem possunt.

Valerius Flac. lib. 6. Argonaut.

Nulla cœlum reparabile gaza.

Horatius Oda 3. lib. 2.

Cedes coemptis saltibus & domo
Villaq; flavus quam Tyberis lavat,
Cedes: & extructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Diréne prisco natus ab Inacho
Nil interest an pauper & infima
De gente, sub divo moreris
Victima nil miserantis orci.

Idem Oda lib. 3.

Est ut vir viro latius ordinet
Arbusta sulcis, hic generosior
Descendat in campum petitor,
Moribus hic meliorque fama
Contendat, illi turba clientum
Sit major: æqua lege necessitas
Sortitur insignes & imos.
Omne capax movet urna nomen.

Horat. lib. 2. epist. ad Florum.

Quid vici prosunt, aut horrea, quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, si metit orcus
Grandia cum parvis non exorabilis auro?

Seneca in Octavia.

Licet extruat marmoribus atque auro tegat
Superbus aulam, limen armata ducis
Servent cohortes: mittat immensas opes
Exhaustus orbis, supplices dextram petant
Parthi cruentam, regna divitias ferant:
Veniet dies tempusque quo reddet suis
Animam nocentem sceleribus, jugulum hostibus,
Desertus, & districtus, & cunctis egens.

Martialis lib. 1. Epigram.

Divitior Crispo, Thrasea constantior ipso,
Lautior & nitido sis meliore licet,
Nil addit penso Lachesis, fusoque sororum:
Explicat, & semper de tribus una negat.

Statius lib. 5. Sylvarum.

Quid probitas, aut casta fides? quid numina prosunt
Culta

Culta Deûm? furva miseram circum undique lethi
Vallavere plagæ, tenuantur dura sororum
Licia, & exacti supereſt pars ultima fili.
Nil famuli cœtus, nil ars operoſa medentum
Auxiliata malis.

Auſonius in Epigram.

Effigiem rex Cœſe tuam ditiſſime regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus.
Conſtitit, utque procul ſolito majore cachinno
Concuſſus, dixit, Quid tibi divitiæ,
Nunc proſunt regum rex ô ditiſſime, quum ſis
Sicut ego ſolus, me quoque pauperior?
Nam quacunque habui mecum fero, quum nihil ipſe
Ex tantis tecum Cœſe feras opibus.

Divitiæ ut in morte homines haud ſequuntur, ita nec auro ſepultos in cœlum perducunt.

Ovid. 5. de Triſtibus.

Non ego divitias dando tibi plura dediſſem,
Divitis ad manes nil feret umbra ſuos.

Horatius Oda 14. lib. 2.

Languida tellus & domus & placens
Uxor, neque horum, quas colis, arborum
Te præter inviſas cupreſſos
Ulla brevem dominum ſequetur.

Idem l. b. 2. epiſt. ad Jul. Florum

Sed vocat uſque ſuum, qua populus adſita certis
Limitibus? vicina refugit jurgia, tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema
Permutes dominos, & cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur uſus, & hæres
Hæredem alterius, velut unda ſupervenit undam.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

..... Ditiſſimus agri
Occumbis generoſe Volunx, nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris, patrio nec regia quondam
Præfulgens ebore, & poſſeſſa mapalia ſoli
Profuerint. Quid rapta juvant? quid gentibus auri
Nunquam extincta ſitis? modo quem fortuna fovendo
Congeſtis opibus, dominſque referſit opimis,
Nudum tartarea portabit navita cymba,

Propertius

Propertius lib. 3. Eleg. ad amicam iratam.

Nunc maris in tantum ventis jactamur, & hostem
Quærimus, atque armis nectimus arma nova.
Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas,
Nudus ad infernas stulte vehere rates:
Victor cum victis pariter miscebitur umbris
Consule cum Mario capte Jugurtha sedes.
Lydus Dulichio non distat Cœsus ab Iro.
Optima mors parca, quæ venit apta die.

Lucanus lib. 9. bel. Civil.

Non illuc auro positi, nec thure sepulti
Perveniunt.

Divitiæ male acquisitæ diuturnæ esse non possunt, & ut ita sint precatio notatu digna.

Ovid lib. 3. Eleg.

O si neglecti quisquam est Deus ultor amantis,
Jam male quæsitas pulvere vertat opes.

Divitiæ malorum innumerorum sæpe causa sunt.

Tibullus Elegia 9. lib. 2.

Sæpe solent auro multa subesse mala.

Divitiæ maximæ sunt, æquo animo parcè vivere.

Lucretius lib. 5 de natura rerum.

Quod si quis vera vitam ratione gubernat,
Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè
Æquo animo; neque enim est usquam penuria parvi.

Divitiæ homini nihil prosunt, nisi eis utatur.

Cornelius Gallus.

Quid mihi divitiæ, quarum si dempseris usum,
Quamvis largus opum, semper egenus ero?
Imo etiam pœna est, partis incumbere rebus.
Quas quum possideas, est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
Captat, & appositis abstinet ora cibis.

Divitiarum accumulatores seipsos fraudant, suo malo, quæ alii cum gaudio profundunt.

Plaut. in Aulul.

Heu me miserum, miserum, perii malè perditus, pessimè ornatus eo.
Tantum gemiti & malæ molestæ hic dies mihi obtulit famem & pauperiem.

Per-

Perditissimus ego sum omnium in terra.
Nam quid mihi opus vita 'st, qui tantum auri
Perdidi, quod custodivi sedulo? egomet me fraudavi
Animumque meum geniumque meum, nunc eo alii
Latificantur, meo malo & damno: pati nequeo.

Divitiarum custodia maxima est, quæ misera esse dicitur, quia miserum sæpissime hominem reddit.
Juvenalis Satyra 14.

Tantis parta malis cura majore metuque
Servantur: misera est magni custodia census.

Divitiis parent omnia.
Horat. Satyr. lib. 2.

..... Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulchris
Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens, etiam rex,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum
Speravit magna laudi fore.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

Posterius res invent'st, aurumque repertum,
Quod facile & validis & pulchris dempsit honorem.
Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti.

Ovid. lib. 3. de auri potentia.

Jupiter admonitus nihil esse potentius auro,
Corrupta pretium virginis ipse fuit.
Dum merces aberat, durus pater, ipsa severa,
Ærati postes, ferrea turris erat:
Sed postquam sapiens in munera venit adulter,
Prabuit ipsa sinus, & dare jussa, dedit.

Ut divitiæ elargiantur pauperibus, exhortatio observatione digna.
Horatius satyr. 2. lib. 2.

..... Ego vectigalia magna
Divitiasque habeo, tribus amplas regibus: ergo
Quod superat non est melius quo insumere possis?
Cur eget indiguus quisquam te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deûm? cur improbe charæ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi rectæ semper erunt res?

Et

Et infra.

Nam propriæ tellūris herum natura, neque illum,
Nec me, nec quenquam ſtatuit.

Quatenus utendum diuitiis.

Auſonius in Epigram.

Re fruere, ut natus mortalis, dilige ſed rem,
Tanquam immortalis: ſors eſt in utroq; verenda.

Diuitiæ & bona quæque temporalia, recte utenti bona ſunt, & è contra.

Terentius in Heauton.

Quid reliqui eſt quin habeat, quæ quidem eſſe in homine dicuntur bona, parentes,
Patriam incolumem, amicos, genus, cognatos,
Diuitias? atque hæc perinde ſunt, ut illius animus eſt, qui ea poſſidet:
Qui uti ſcit, ei bona ſunt: Illi, qui non utitur rectè, mala.

Diuitiæ imperant, ſi eis uti homines ignorantiſſimi vero, è contra, ſeruiunt.

Horatius lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Imperat, aut ſeruit collecta pecunia cuiq;,
Tortum digna ſequi potius, quam ducere funem.

Diuitiæ immenſæ animo non ſufficiunt.

Iuuenalis Satyra 14.

Nec Crœſi fortuna unquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia.

Diuitiæ in communi ut ponantur, vel ut contemnantur exhortatio perpulchra.

Horat. 24. lib. 3.

Vel nos in Capitolium
Quo clamor vocat & turba faventium,
Vel in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
ſummam materiam mali,
mittamus.

Terentius in Adelph.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum.

Ditior eſſe nequit quæ victui ſuppetunt habens una cum corporali valetudine.

Horat. lib. 1. Epist. ad Iccium.

---- Tolle querelas.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

Ditior est qui nil cupit, quàm qui totum possidet orbem.

Juvenal. satyr. 14.

Sensit Alexander, testa quum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.

Ausonius in Biæ Priencæi sententiis.

Quis dives? qui nil cupit.

Dives amicos habet, pauper è contra,
Plaut. in Sticho.

Nam hoc tu facito cogites, ut cuique homini res parata est,
Firmi amici sunt: si res lassæ labant, itidem amici collabascunt.

Res amicos invenit.

Lucan. lib. 8.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

Dives esse, fierique cito qui vult, quid fas sit atque nefas haud curat, cernitque.

Juvenalis satyr. 14.

---- Nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. sed quæ reverentia legum?
Quis metus aut pudor est unquam properantis avari?

Divites si beneficium ab aliquo receperint, ipsorum gratia levis est: sin vero injuriam, iras plumbeas gerunt.

Plautus in Pseudolo.

Verum ita sunt isti nostri divites,
Si quid benefacias, levior pluma est gratia: si quid peccatum'st
Plumbeas iras gerunt.

Divites elati atque superbi sunt.

Terentius in Hecyra.

Quia paululum vobis accessit, sublati sunt animi:

Divites

Divites pauperes fastidire non debent & ad hoc notabilis exhortatio.

Martial. lib. 3. Epigrammatum.

sunt tibi, confiteor, diffusi jugera campi,
Urbanique tenent prædia multa lares.
Et servit dominæ numerosus debitor arcæ,
Sustentatque tuas aurea mensa dapes.
Fastidire tamen noli Ruffine minores:
Plus habuit Didymus, plus habet Philomelus habet.

DE DOCTRINA.

Doctrina in tenera ætate acquisita indelebilis esse dicitur.

Seneca in Troade.

Dediscit animus serò, quod didicit diu.

Ovid. lib. 6. Fastorum.

Cætera jampridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco pratereunda mihi.

Qui bona didicit, haud æquum facit, si ea dediscit.

Plautus in Amphitryone.

Haud æquum facit, quod qui didicit, id dediscit.

Addiscere qui dedignatur non levi castigatione dignus est.

Horatius de Arte Poetica.

Cur nescire pudens prave quàm discere malo?

Idem lib. 1. Epist. ad Mæcenat.

Ne cures ea quæ stulte miraris, & optas:
Discere & audire, & meliori credere non vis.

Doceri ab hoste fas est, scilicet quandoque

Ovid. lib. 4. Metamorph.

..... Fas est & ab hoste doceri.

Docere quilibet audet ea quæ bene didicit, at non è contra.

Horatius lib. 2. Epist. ad Augustum.

Navem agere ignarus maris timet, abroganum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorum est,
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.

Properti. lib. 2. Eleg. ad Mæcenat.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Docere ignota atq; non ſcita nullum poteſt.
Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos:
Qua ratione queas traducere leniter ævum.

Docens utilia deſiſtere non decet,
Horatii exemplo.
Horat. Satyr. lib. 2.

Dixerit inſanum qui me, totidem audiet, atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.

DE DOLORE.

Quis vere atque ex animo doleat.
Martialis l b. 1. Epigram.

Non luget quiſquis laudari Gellia quærit,
Ille dolet vere, qui ſine teſte dolet.

Doloris maximi intimatio.
Ovid. ult. her. Sappho.

Et lacrymæ deerant oculis, & verba palato:
Adſtrictum gelido frigore pectus erat.
Poſtquam ſe dolor imminuit: mea pectora planxi,
Nec puduit ruptis exululare comis.
Non aliter, quam ſi nati pia mater adempti
Portat ad extructos corpus inane rogos.

Idem lib. 1. de Ponto.

Jam dolor in morem venit meus: utque caducis
Percuſſu crebro ſaxa cavantur aquis,
Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu,
Vixque habet in nobis jam nova plaga locum,
Nec magis aſſiduo vomer tenuatur ab uſu,
Nec magis eſt curvis Appia trita rotis,
Pectora quam mea ſunt ſerie ealcata malorum.

Idem lib. 3. de Ponto.

Utque reformidant inſuetum lumina ſolem,
Sic ad latitiam mens mea ſegnis erat.

Idem lib. 1. de Triſtibus.

Quocunque aſpiceres, gemitus, luctuſque ſonabant
Formaque non taciti funeris intus erat.
Si licet exemplis in parvis grandibus uti,
Hec facies Trojæ quum caperetur erat.

Idem lib. 3. de Triſtibus.

Nil niſi fle.e libet, nec noſtro parcior imber
Lumine, de verna quæ nive manat aqua.

Ibidem

Ibidem.

Vivere me dices, sed sic, ut vivere nolim,
Nec mala tam longa nostra levata mora.

Idem lib. 1. de Tristibus.

Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumpsi;
Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora spatioque suo coitura putavi
Vulnera, non aliter, quam modo facta, dolent,
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.

Plaut. in Milite.

Cor miserum meum quidem guttatim contabescit,
Quasi in aquam inderis salem.

Dolorem comitatur gaudium.

Claudianus de bel. Get.

.... Semperque vicissim
Gaudia præmissi cumulant inopina dolores.

Ovid.

Gaudia post luctus veniunt, post gaudia luctus:
Semper in ambiguo spes metuve sumus.

Dolore vinci malum est, nec virum decet.

Seneca in Thebaid.

Sed flecte mentem, pectus antiquum advocat,
Victasque magno pectore arumnas doma,
Resiste, tantis in malis vinci malum est.

Ibidem.

Pauca, ô parens magnanime, miseranda precor,
Ut verba natæ mente placata audias:
Non te ut reducam veteris ad specimen domus,
Habitumque regni flore pollente incliti,
Peto, aut ut iras tempore, aut ipsa mora
Fractas remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victa malis
Dare terga: non est ut putas virtus, pater,
Timere vitam: sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere ac retro dare.

Dolor constantes etiam frangit.

Valer. Flac. lib. 3. Argonaut.

Ris Zephyri jam vela vocant, fiducia mœstis
Nulla viris, ægra assidue mens carpitur æstu.
Ipse etiam Æsonides, quanquam tristissima rerum

Castigandæ duci, vultuque premenda sereno,
Dulcibus indulget lacrymis, aperitque dolorem.
Tibullus lib. 3. Eleg. 2.

Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostro
Ingenio: frangit fortia corda dolor.
Dolor inclusus homines magis cruciat.
Ovid. lib. 5. de Tristibus.

Strangulat inclusus dolor, atque cor æstuat intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.
Sedul.

Sua vulnera nutrit
Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.
Seneca in Agamemn.

Magis exuruntur, quos secreta lacerant curæ.
Dolor nimium improbatur.
Juv. Satyr. 13.

Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.
Dolor animum summopere rodit, ingenio item artibusque adversatur.
Statius lib. 2 Thebaid.

..... Exèdere animum dolor, iraque demens.
Ovid lib. de Sappho.

Nunc vellem facunda forem, dolor artibus obstat,
Ingeniumque meis substitit omne malis.
Non mihi respondent veteres in carmine vires,
Plectra dolore tacent, muta dolore lyra est.
Dolore lacrimis egeritur, vindictaque minuitur
Ovid. lib. 4. de Tristibus.

Fleque meos casus, est quædam flere voluptas,
Expletur lacrymis, egeriturque dolor.
Seneca in Troade.

..... Arbitrio tuo.
Implere lacrymis fletus, ærumnas levat.
Ovid. lib. 1. sine titulo.

At tu ne dubita: minuet vindicta dolorem.
Levius est dolor, qui consilium capere potest.
Seneca in Troade.

Levis est dolor, qui consilium capere potest.
Major dolor caussatur ut plurimum ex terrenarum rerum, quam de amicorum & propinquorum amissione.

Juvenalis

Juvenalis satyra 13.

Quandoquidem accepto claudenda est janua damno
Et majore domus gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi, quam funera: nemo dolores
Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto:
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Dolor ut absit ab aliquo deprecatio lepidissima.

Ovid. lib. 5. de Tristibus.

Dii facerent utinam talis status esset in illo,
Ut non tristitiæ caussa dolenda foret.

Doloris immensi ex alicujus amici morte caussati expressio.

Virgil. lib. 4. Georg. de Orpheo Eurydicen defiente.

Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aerea deserti ad Strymonis undam
Flevisse, & Helidis hæc evoluisse sub antris,
Mulcentem tigres & agentem carmine quercus,
Qualis populea mœrens philomela sub umbra
Amissos queritur fœtus, quos durus arator
Observans, nido implumes detraxit: At illa
Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis late loca questibus implet.

Ovid. lib. 8. Metamorph.

Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dedisset,
Tristia persequerer miserarum dicta sororum.

Idem lib. 13. Meta. de Hecubæ dolore.

Aspicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore,
Et pariter vocem lacrymasque introrsus obortas
Devorat ipse dolor, duroque simillima saxo
Torpet, & adversa figit modo lumina terra,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus,
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati
Vulnera præcipue: seque armat & instruit ira.
Quæ simul exarsit, tanquam regina maneret
Ulcisci statuit, pœnaque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leæna,

Signaque nacta pedum, ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis,
Colloquiumque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi quod nato redderet aurum.
Credidit Odryſius, prædaque aſſuetus amore,
In ſecreta venit.

Idem lib. 2. de Philomela.

Omnis adeſt ætas, mœrent juveneſque ſeneſque,
Auſoniæ matres, Auſoniæque nurus.

Horat. Od. 9 lib. 2.

Tu ſemper urges flebilibus modis
Myſten ademptum, nec tibi veſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.

Statius lib. 5. Sylvarum.

Fera quidem tanto ſtruitur medicina dolori,
Altera quum volucris Phœbi rota torqueat annum:
Sed quum plaga recens, & adhuc in vulnere primo
Nigra domus queſtu, miſeramque acceſſus ad aurem
Conjugis orbati, tunc flere, & ſcindere veſtes
Et famulos laſſare greges, & vincere planctus,
Fataque & injuſtos rabidis pulſare querelis
Cœlicolas ſolamen erat: Licet ipſe levandos
Ad gemitus ſylvis comitatus, & amnibus Orpheus
Adforet, atque omnis pariter matertera vatem
Omnis Apollineus tegeret, Bacchique ſacerdos,
Nil cantus, nil fila, deis pallentis Averni,
Eumenidumque audita comis mulcere valerent,
Tantus in attonito regnabat pectore luctus.

Dolor ſolatio temporis magis augetur.

Auſon. par. 10.

Non licet obductam ſenio ſopire dolorem:
Semper crudeſcit nam mihi pœna recens,

Idem ibid.

Admittunt alii ſolatia temporis ægri
Hæc gravjora facit vulnera longa dies.

DE DOLO,

Solus an virtus in hoſte quis quæriti q. d. nullus vel rara Virgil.

Virgil. lib. 2. Æneid.

Mutemus clypeos, Danaûmque insignia nobis
Aptemus. Dolus an virtus quis in hoste requirat?

Doloſi ut vulpes fugiendi.

Horat. de Arte Poet.

Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

DE DORMITATIONE.

Dormiens multum infelix dicitur.

Ovid. lib. 2. Eleg.

Infelix tota quicunque quieſcere nocte
Suſtinet, & ſomnos præmia magna vocat:

Dormientes libenter cum parvo damno haud quieſcunt.

Plautus in Rudente.

..... Vigilare decet hominem
Qui vult ſua tempori confidere officia.

Nam qui dormiunt libenter, ſine lucro, & cum malo quieſcunt.

DE DOTE.

Dos puellarum veræ divitiæ non ſunt, ſed pudicitia, pudor, cupiditatumque refrænatio.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Dos eſt magna parentium
Virtus & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas,
Et peccare nefas, aut pretium mori.

Plautus in Amphitryone.

Non ego illam mihi dotem duco eſſe, quæ dos dicitur,
ſed pudicitiam & pudorem, & ſedatum cupidinem,
Deum metum, parentum amorem, & cognatum concordiam.
Tibi morigera, atque ut munifica ſim bonis, proſim probis.

Idem in Aulul.

Dummodo morata ſit, veniat, dotata eſt ſatis.

Auſonius in Hæ ſententiis.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.

Dos magis quam fama puellarum diligitur.
Plautus in Persa.

Tace stulta, non tu nunc hominum mores vides,
Quoiusmodi? hic eum mala fama facile nubitur,
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur:

Dotem accipiens imperium vendit.
Plaut. in Asinaria.

Argentum accepi dote, imperium vendidi.

Vide de his plura in titulo De mulieribus.
Mulieres dotatæ, &c.

DE DUCIBUS.

Dux alios virtute atque in omni re præcedere debet, præcipue Catonis exemplo, & ad hoc exhortatio notabilis.
Lucanus lib. 9. bel. civil.

O quibus una salus placuit mea signa sequutis
Indomita cervice mori, componite mentes
Ad magnum virtutis opus, summosque labores.
..... Primus arenas
Ingrediar, primusq; gradus in pulvere ponam,
Me calor æthereus feriat, mihi plena veneno
Occurrat serpens, fatoque pericula vestra
Prætentate meo, sitiat quicunque bibentem
Viderit, aut umeras nemorum quicunque petentem
Æstuet, ut equitem ped tum præcedere turmas,
Deficiat: si quo fuerit discrimine notum
Dux an miles eam.

Et infra.

Ipse manu sua pila gerens, præcedit anheli
Militis ora pedes, monstrat tolerare labores,
Non jubet, & nulla reh tur cervice supinus,
Carpentoque sedens, s mni pareissimus ipse est,
Ultimus haustor aquæ, quum tandem fonte reperto
Indiga cogatur latices potare juventus
Stat dum lixa bibat.

Et infra de eodem Catone.

..... Cogit tanto tolerare labores
Summa ducis vi tus, qui nuda fusus arena
Excubat, atque omni fortunam provocat hora.

Silius Italic. lib. 1. bel Pun.

Primus in re manum, postremus ponere Martem,

Claud.

Claud. de 4. Honorii conſ:

..... Nec deſine tales
Nate ſequi: ſi bella tonant, prius agmina duris
Exerce ſtudiis, & ſævo præſtrue Marti.
Non brumæ requies, non hybernacula ſegnes
Enervent torpore manus.

Et ſequitur.

Si longa moretur
Obſidio, tum vota cave ſecura remittas,
Incluſumque putes: multis damnoſa fuêre
Gaudia, diſperſi pereunt ſomnoque ſoluti,
Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
Neu tibi regificis tentoria longa redundent
Delietis, non imbelles ad ſigna miniſtros
Luxuries armata trahat: neu flantibus auſtris,
Neu pluviis cedas, neu defenſura calorem
Aurea ſub moveant rapidos umbracula ſoles.
Inventis utere cibis, ſolabere partes
Æquali ſudore tuas. Si collis iniquus,
Primus ini. Sylvam ſi cædere provocat uſus,
Ne pudeat ſumpta quercum ſtravíſſe bipenni,
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundum
Prætentet ſonipes, fluvios tu protere curru
Hærentes glacie, liquidos tu ſcinde natatu:
Nunc eques in medias equitum te conſere turmas,
Nunc pedes aſſiſtas peditis, tum promptius ibunt
Te ſocio: tum conſpicuus, gratuſque geretur
Sub te teſte labor.

Ducis eſt ſubjectis parcere, ſuperbos vero debellare.

Virgil. 6. Æneid.

Hæ tibi erunt artes, pacíſque imponere morem,
Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.

Claud de bel. Getico.

..... Ignoſcere pulchrum
Jam miſero, pœnæque genus vidiſſe precantem.

Ducis præſentia non parum prodeſt: abjentia vero è contra.

Virgil. lib. 2. Æneid.

Tum vero incumbunt, urget præſentia Turni.

Plautus in Amphitryone.

Ubi ſummus imperator non adeſt ad exercitum,

Citius

Citius quod non facto est usus sit, quam quod facto est opus.

Lucan. lib. 9.

Ipse manu sua pila gerens, præcedit anheli
Militis ante pedes: monstrat tolerare labores,
Non jubet.

Ducis virtus maxima est hostem interimere ex Neronis sententia.

Seneca in Octavia.

Extinguere hostem maxima est virtus ducis.

Nulla ducis virtus excellentior esse dicitur amore & liberalitate.

Martialis lib. 5. Epigram.

Quatenus hi non sunt, esto tu Cæsar amicus:
Nulla ducis virtus dulcior esse potest.

Duci turpis est somnolentia.

Silius Italicus lib. 3. Civil.

Turpe duci totam summo consumere noctem
Objector Libyæ, vigili stant bella magistro.

Dux optimus quis sit.

Claud. de bel. Getico.

.....Ductorque placebat,
Non qui præcipiti traheret simul omnia casu,
Sed qui maturo vel læta, vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar,
Nec pro successu tumidus spatiumq; morandi,
Vincendique modum mutatis nôsset habenis.

Duce percusso milites diffugiunt.

Ovid. lib. 3. Fastorum.

Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit error, ut olim
Amisso duce rege vagantur apes.

Valer. Flac. lib. 4. Argon.

Bebricas extemplo sparg t fugi, nullus adempti
Regis amor, montem celeres sylvamque capessunt.

Cives servare virtus est maxima ducis, ex Senecæ sententia.

Seneca in Octavia.

Servare cives major est virtus patriæ patri.

DE

E

DE EBRIETATE.

Ebrietas quæ ſit fevenda.

Ovid. lib. 2. de Remedio amoris.

Aut nulla ebrietas, aut tanta ſit, ut tibi curas
Eripiat: ſi qua eſt inter utrumque, noceat.

Ebrietatem ſubſequitur arcanorum proditio, philautia, & ſuperbia.

Virgil. de Venere & Vino.

Arcanum demens detegit ebrietas.

Horat. lib. 1. Oda 18.

.... Subſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcaniq; fides prodiga perlucidior nitro.

Idem lib. 1. Epiſt. ad Torquatum.

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,
Spes jubet eſſe ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?

Ebrietas vera ut noceat, ſic facta prodeſt ſæpe.

Ovid. de Arte amandi.

Ebrietas ut vera noceat ſic ficta juvabit.

Ebrietas voluptatis comes eſt.

Silius Italic. 15. bel. pun.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.

Vinum immoderate ſumptum non parum obeſt.

Ovid. lib. 2. de Remedio amoris.

Quid tibi præcipiam de Bacchi munere quæris?
Vina parant animos veneri,

Idem de Arte amandi lib. 2.

Vina parant animos faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo, diluiturque mero.
Tunc veniunt riſus, tunc pauper ea nua ſumit,
Tunc dolor, & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes arvo rariſſima noſtro
Simplicitas, artes excutiente Deo.

Tibullus

Tibullus lib 1 eleg. 7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.

Horat. Oda 18. lib. 1.

At ne quis modici transiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Enius
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi.

Manil. lib. 5.

Ardescit vino vitium, virosque ministrat
Bacchus.

Prop. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

DE ELECTIS.

Electi sunt pauci.

Virgil. lib. 6. Æneid.

..... Pauci quos æquus amavit
Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus.

Ibidem.

..... Pauci læta arva tenemus.

Idem in viro bono.

Vir bonus & sapiens, qualem vix repperit unum
Millibus è multis hominum consultus Apollo.

Ausonius de septem sapientum sententia.

Plures esse Bias pravos, quam clara Priene.

DE ELEMENTIS.

Elementa quatuor sunt, ex quibus duo levia existunt scil. ignis & aer, quæ sursum naturaliter tendunt. Aqua vero & terra gravia sunt, & deorsum naturaliter tendunt.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet, ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur;
Et totidem gravitate carent, nulloque premente

Alta

Alta petunt, aer atq; aere purior ignis:
Idem lib. 1. Fastorum.

Altum flamma petit, propior locus aera cepit,
Sederunt medio terra fretumque loco.
Manilius lib. 1. Astronom.

Ignis in æthereas volucer se sustulit auras;
Summaque complexus stellantis culmina cœli
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit
Proximus in tenues descendit spiritus auras;
Aeraque extendit medium per inania mundi.
Ignem flatus alit vicinis subditus astris.
Tertia sors undas stravit, fluctusque natantes
Æquore perfudit toto nascentia ponto,
Ut liquor exhalet tenuis, utq; evomat auras,
Aeraq; ex ipso ducentem semina pascat.
Ultima subsedit glomerato pondere tellus.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Ignea convexi vis, & sine pondere cœli
Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.
Proximus est aer illi levitate, locoque
Densior his tellus, elementaq; grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui, circumfluus humor
Ultima possedit, solidumque coercuit orbem.
Ibidem.

Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formaque Deorum
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.
Elementa generabilia corruptabiliave invicem sunt.
Ovid. lib. 15. Metamorph.

Quæ quanquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resolutaque tellus
In liquidas rarescit aquas, tenuatus in auras
Aeraque humor abit, dempto quoq; pondere rursus
In superos aer tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemq; retexitur ordo,
Ignis enim densum spissatus in aera transit,
Hinc in aquas, tellus glomerata cogitur unda.
Elementa omnia & cœlestia quæque communia sunt.
Ovid. lib. 6. Metamorph.

Accessit

Accessit, positoque genu Tirania terram
Pressit ut hauriret gelidos potura liquores:
Rustica turba vetat, dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? Usus communis aquarum est,
Nec solem proprium natura, nec aera fecit,
Nec tenues undas, ad publica munera veni,
Quæ tamen, ut detis, supplex peto.

DE ELOQUENTIA.

Eloquentiæ vis quanta.
Virg. lib. 1. Æneid.

Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat,
Collectasq; fugat nubes, solemq; reducit.
Ac veluti magno in populo quum sæpe coorta est
Seditio, sævitque animis ignobile vulgus,
Jamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate gravem, ac meritis si forte virum quem
Conspexere, silent, arrectisque auribus adstant:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.
Sic cunctis pelagi cecidit fragor, æquora postquam
Prospiciens genitor, &c.

Ovid. in Pisonem.

Judicis affectum, possessaque pectora tentas,
Victus sponte sua sequitur quocunque vocasti,
Flet si flere libet, gaudet gaudere coactus,
Et te dente capit judex, si non habet iram:
Sic auriga solet ferventia Thessalus ora
Mobilibus frenis in aperto flectere campo.
Qui modo non solum rapido permittit habenas
Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in auras
Flexibiles rictus, & nunc cervice rotata
Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
Quis non attonitas judex tua respicit ora?
Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
Nam tu sive libet pariter cum grandine nimbos
Densaque vibrata iaculari fulmina lingua:
Seu juvat adstrictas in nodum cogere voces,
Et dare subtili vivacia verba catena,
Dulci seu mavis, liquidoque fluentia cursu
Verba, nec incluso, sed aperto pingere flore;
Vim Laertiadæ, brevitatem vincis Atridæ:
Inclyta Nestorii cedit tibi gloria mellis.

Cur

Owen.

Ancipiti Eloquium longe penetrantius enſe
Hoc rabiem motam ſedat & arma virum.

Eloquens forti viro dignior eſt, eique præponitur.

Ovid. lib. 13. Metamorph.

Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſſere meis: tibi dextera bello
Utilis, ingenium eſt quod eget moderamine noſtro.
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes, pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes,
Nos animo. Quantoque ratem qui temperat anteit
Remigis officium, quanto dux milite major:
Tanto ego te ſupero, necnon in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu: vigor omnis in illis.

Ibidem.

Mota manus procerum eſt & quid facundia poſſet:
Tunc patuit, fortiſque viri tulit arma diſertus.

Valer. Flac. lib. 4. Argonaut.

Sed te non animis, nec ſolis viribus æquum
Credere, ſæpe acri potior prudentia dextra.

Eloquentiæ fructus maximus eſt.

Ovid. lib. 2. de Triſtibus.

Dicitur, innocuas ut agat facundia cauſas:
Protegit hæc ſontes, immeritoſque premit.

Lucan. 7. bel. de Cicerone,

Romani maximus auctor
Tullius eloquii, cujus ſub jure, togaque
Pacificas ſavus tremuit Catilina ſecures,
Addidit invalidæ robur facundia cauſſæ.

Ovidius ad Piſonem.

Quin age majorum juvenis facunde tuorum
Scande ſuper titulos, & avitæ laudis honores,
Armorumque decus præcede forenſibus actis.
Sic etiam magnæ jam tunc Ciceronis juventa
Laurea facundis ceſſerunt arma togatis.

Eloquentia affectu maximo appetenda non eſt, quum noceat quandoque.

Juvenalis ſatyra 10.

Eloquium ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare.

Eloquio

Eloquio sed uterque perit orator, utrumque
Largus & exundans leto dedit ingenii fons:
Ingenio manus est, & cervix cæsa: nec unquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.

DE EXEMPLIS.

Exempla aliorum quæ vim habeant.

Horat. lib. 1. ser. Satyra. 4.

Insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Quum me hortaretur parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mi ipse parâsset:
Nonne vides Albi ut male vivat filius? utque
Barus inops? magnum documentum ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Quum deterrerer, Sectani dissimilis sis,
Ne sequerer mœchas, concessa quum venere uti
Possem, deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat, &c.
... -Sic me
Formabat puerum dictis & sive jubebat,
Ut facerem quid, habes auctorem quo facias hoc,
Unum ex judicibus selectis objiciebat.
Sive vetabat: an hoc inhonestum, & inutile factu
Necne sit addubites? Flagret rumore malo quum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis.

Juvenalis Satyra 14.

Sic natura jubet, velocius & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Quum subeant animos auctoribus, &c. *Ibidem.*
... -Quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus.

Cat. lib. 3.

Multorum disce exemplo quæ facta sequaris,
Quæ fugias: vita est nobis aliena magistra.

DE EXPERIENTIA.

Experientia ad scientiam acquirendam maxime confert.

Terentius

Terentius in Adelphis.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, usus semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, nescias:
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Ovid. 6. Metamorph.

Seris venit usus ab annis.

Experientia facit artem.

Manilius lib. 1. Astron.

Postquam omnis cœli species redeuntibus astris
Percepta, in proprias sedes, & reddita certis
Fatorum ordinibus sua cuique potentia forma,
Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Ovid. lib. 2. de Arte amandi.

Scit bene venator cervis ubi retia tendat,
Scit bene qua frendens valle moretur aper:
Aucupibus noti frutices: qui sustinet hamos,
Novit quæ multo pisce natentur aquæ.

Experientia est providentiæ magistra.

Propert. Eleg. 11. lib. 3.

Venturam melius præsagit navita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Da veniam quæso, nimioque ignosce timori
Tranquillas etiam naufragus horret aquas:
Qui semel est imius fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis arma subesse putat.
Sæpe canem visum longe fugit agna, lupumque
Credit, & ipse suam nescia vitat opem:
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum,
Vanaque sollicitis incitat umbra metum:
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

E

DE FACILITATE.

Facilia quæque in principio difficilia videntur.

Lucret. lib. 2. de nat. rerum.

Sed neque tam facilis res ulla 'st, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet. Faci-

Facilia aggredi difficile non est.
Ovid. lib. 3. de Trist.

In cauſſa facili cuivis licit eſſe diſerto,
Et minimæ vires frangere quaſſa valent.
Subruere eſt arces, & ſtantia mœnia virtus:
Quilibet ignavi præcipitata premunt.
Manilius lib. 3. Aſtronom.

Facile eſt ventis dare vela ſecundis,
Fœcundumque ſolum varias agitare per artes,
Auroque atque ebori decus addere, quum rudis ipſa
Materies niteat.
Facilitate atque clementia nil homini melius.
Terentius in Adelphis.

Re ipſa reperi,
Facilitate nihil eſſe homini melius, neq; elementia.

DE FACTO.

Quæ quis vult facere, ea publicare non debet.
Auſonius in Thaletis Sententiis.

Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.
Factum æternum haud eſſe poteſt; quia nil ſit æternum
Seneca in Hercule Oeteo.

Verum eſt quod cecinit ſacer
Tangens Threiciam chelym
Orpheus Calliopæ genus:
Æternum fieri nihil.
Facti fama etiam poſt mortem manet.
Ovid. lib. 2. Faſtorum.

Fama manet facti, poſito velamine currunt,
Et memorem famam qui bene geſſit habet.
Factum ſemel infectum fieri non poteſt, ob contradictionis repugnantiam.
Horat. Oda 29. lib. 3.

Cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel ſole puro, non tamen irritum
Quodcunque retro eſt efficiet, neque
Diffinget, infectumque reddet
Quod fugiens ſemel hora vexit.
Plaut. in Aulularia.

Factud eſt illum: fieri infectũ non poteſt.

Idem.

Idem de Captiv.

Quod male feci crucior, modo si infectum fieri posſit

Facinus maximum abſque periculo non committitur.

Terentius in Heauton.

Non fit ſine periculo facinus magnum & memorabile.

DE FALLACIA.

Fallacia alia aliam ſæpe expellit.

Terentius in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.

Fallere aliquem ſub amici nomine, tuta frequenſque eſt via, at criminoſa tamen.

Ovid. lib. 1. de Arte amandi.

Tuta frequenſque via eſt per amici fallere nomen.
Tuta frequenſque licet ſit via, crimen habet.

Ex Theogn.

Fallere d' fficile eſt inimicum; at amicus amicum
Fallere non magno, Cyrne, labore poteſt.

Fallentes fallere licet.

Ovid. lib. 1. de Arte amandi

Fallite fallentes; ex magna parte profanum
ſunt genus: in laqueos quos poſuere cadant.

Aliter.

Fallere fallentem, fraudemque repellere fraude,
Exemploque licet ludere quamque ſuo.

DE FAMA.

Fama velox eſt atque eundo creſcit: merito igitur, fallax loquaxque dicitur.

Virgil. lib. 4. Æneid.

Extemplo Lybiæ magnas it fama per urbes,
Fama, malum, quo non aliud velocius ullum,
Mobilitate viget viresque acquirit eundo.
Parva metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingreditur que ſolo, & caput inter nubila condit:
Illam terra parens ira inritata deorum
Extremam (ut perhibent) Cœo, Enceladoq; ſororem
Progenuit, pedibus celerem, & pernicibus alis,
monſtrum, horrendum, ingens: cui quot ſunt corpore plumæ

Tot

Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora sonant, tot surrigit aures,
Nocte volat cœli medio, terræque per umbram,
Stridens, nec dulci declinat lumina somno:
Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat urbes,
Tam ficti pravidique tenax, quam nuntia veri.

Ovid. lib. 9. Metamorph.

Fama loquax pervenit ad aures
Deianira tuas, quæ veris addere falsa
Gaudet, & à minimo sua per mendacia crescit.

Idem lib 12. Metamorph.

Orbe locus medio est inter terrasque fretumque,
Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi.
Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce,
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patet, tota est ex ære sonanti.
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque silentia parte,
Nec tamen est clamor, ised parvæ murmura voces,
Atria turba tenet, veniunt leve vulgus, euntque,
Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum, confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
Crescit, & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Ipsa quid in cœlo rerum pelagoque geratur,
Et tellure videt, totumque inquirit in orbem.

lib. 4. de Ponto.

En ego lætarum veloci tibi nuncia rerum
Fama per immensas aere lapsa vias.

Martialis lib. 7. Epigr.

Certus abest auctor, sed vox hoc nuntiat omnis:
Credo tibi, verum dicere, fama, soles.

Plautus in Perſa.

Inimici famam non ita, ut nata est, ferunt.

Famam bonam amittere pejus est, quam nobilissima quæque.

Horatius Satyra 2. lib. 1.

Fama

Fama malum gravius, quam res trahit. An tibi abunde.
Perſonam ſatis eſt, non illud, quicquid ubique
Officit evitare, bonam deperdere famam?

Famam incontaminatam ſervans dives ſat eſt.
Plautus in Muſtella.

Ego ſi bonam famam mihi ſervaſſo, ſat ero dives.

Fama hominum licet longa ſit, tamen à morte ſecunda tandem delebilis eſt.
Boetius Metro. 7 lib. 2.

Quid O ſuperbi colla mortali jugo
Fruſtra levare geſtiunt?
Licet remotos fama per populos meam
Diffuſa linguas explicet,
Et magna titulis fulgeat claris domus,
Mors ſpernit altam gloriam,
Involvit humile pariter, & celſum caput;
Æquatque ſummis infima,
Ubi nunc fideles oſſa Fabricii manent?
Quid Brutus, aut rigidus Cato?
Signa ſuperſtes, fama tenuis, pauculis
Inane nomen literis,
Sed quid decora novimus vocabula?
Num ſcire conſumptos datur?
Jacetis ergo prorſus ignorabiles.
Nec fama notos effieit
Quod ſi putatis longius vitam trahi,
Mortalis aura nominis:
Quum ſera vobis ſapiet hoc etiam dies,
Jam vos ſecunda mors manet.
Auſonius in Epigram.

Miremur periiſſe homines, monumenta fatiſcunt?
Mors etiam ſaxis, nominibuſque venit.
Fama, ſeu virtutis nomen, ſupereſt tantum, cætera vero mortis ſunt.
Ovid. lib. 2. Faſtorum.

Fama manet facti, poſito velamine currunt,
Et memorem famam, qui bene geſſit habet.
Idem de Sappho.

At mihi Pegaſides blandiſſima carmina dictant,
Jam canitur toto nomen in orbe meum.

Idem

Idem lib. 3. de Ponto.

Corpora debentur mœstis exsanguia bustis,
Effugiunt structos nomen honosque rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Orestem,
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

Idem 4. de Ponto.

Famaque post cineres major venit.

Idem lib. 1. Eleg.

Scindentur vestes, gemmæ frangentur, & aurum,
Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Idem ib. 3. de Tristibus.

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego quum patria caream, vobisque, domoque,
Raptaque sint adimi quæ potuere mihi,
Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque,
Cæsar in hoc potuit jura habere nihil.
Quilibet hanc lævo vitam mihi finiat ense;
Me tamen extincto fama superstes erit.

Propert. lib. 1. Eleg.

At non ingenio quæsitum nomen ab avo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.

Ausonius in Thaletis Sententiis.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

DE FAME.

Famis descriptio.

Ovid 8. Metamorph.

Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus;
Frigus iners: illic habitant Pallorque Tremorque
Et jejuna Fames.

Et infra.

Quæsitamque Famem lapidoso vidit in antro,
Unguibus & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus, pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri,
Auxerat articulos macies, genuumque tumebat
Orbis

Orbis & immodico prodibant tubere tali.

Latrante ſtomacho omnis mora bilem movet.
Plautus in Amphi.

Fames & mora bilem in naſum conciunt.

Eſurienti dulcia guſtabilisve ſunt quæque.
Ovid lib. 6. Metamorph.

Hauſtus aquæ mihi Nectar erit: vitamq; fatebor
Accepiſſe ſimul, vitam dederitis in undis.

Horat. Satyra 2. lib. 2.

Jejunus ſtomachus raro vulgaria temnit.

Silius lib. 2.

—— Rabidi jejunia ventris
Inſolitis adigunt veſci.

Fames omnia expugnat.
Lucan. lib. 3.

Aſſerit urbes ſola fames.

DE FATO.

Fatum (ſeu cauſarum ordo) immutabile eſt, ex quo humanum genus regi neceſſario quidam opinantur; ſed falſo niſi intelligant per Fatum Dei voluntatem, & hæc immutabilis eſt, ut ſupra oſtenſum titulo de Deo. *Virgil. lib. 6. Æneid.*

Deſine fata Deûm flecti ſperare precando,

Juvenalis Satyra 9.

Fata regunt homines.

Seneca in Oedipo.

Fatis agimur, credite fatis.
Non ſollicitæ poſſunt curæ
Mutare rati ſtamina fuſi.
Quicquid patimur mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto,
Servarque ſua decreta colus
Lacheſis dura revoluta manu.
Omnia certo tramite vadunt.
Primuſque dies dedit extremum,
Non illa Deo vertiſſe licet,
Quæ nexa ſuis currunt cauſis.
It cuique ratus prece non ulla
Mobilis ordo: multis ipſum
Timuiſſe nocet: multi ad fatum
Venere ſuum, dum fata timent.

Idem in Octavia:

Regitur fatis mortale genus,
Nec sibi qu squam spondere potest
Firmum & stabile: petq; casus
Volvitur varios semper nobis
Metuenda dies.

Manilius lib. 2. Astronom.

Mitto, quod certum est, & inevitabile fatum.

Idem lib. 4. Astronom.

Solvite, mortales, animos, curasque levate,
Totque supervacuis vitam deflere querelis.
Fata regunt orbem, certa stant omnia lege.
Longaque per certos signantur tempora cursus,
Nascentes morimur: finisque ab origine pendet.
Tunc & opes, & regna fluunt, & sæpius orta
Paupertas, artesque datæ, moresque creati,
Et vitia & clades, damna & compendia vitæ.
Nemo caret damno, poterit nec habere negatum,
Fortunamve suis invitam prendere votis,
Aufugere instantem. Sors est sua cuique ferenda,
At nisi fata darent leges vitæque necisque,
Fugissent ignes Æneam, Troja sub uno
Non eversa viro, fatis vixisset in ipsis;
Aut lupa projectos nutrisset Martia fratres,
Romaque sic enata foret, pecudumque magistri
In Capitolinos auxissent culmina montes,
Includive sua potuisset Jupiter arce
Captus, vel caput hic orbis foret igne sepulto.
Vulneribus victor repetisset Mutius urbem:
Solus & oppositis clausisset Horatius armis
Pontem, orbemque simul, rupissent fœdera virgo,
Tresque sub unius fratres virtute jacerent,
Nulla acies tunc evicit pendebat, ab uno
Roma viro, regnumque orbis fortita jacebat,

Fatum divinæ subjicitur potestati.

Statius lib 5. Sylvarum.

..... Heu durus fati tenor, estne, quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Accessisse moræ, si tu pater omne teneres
Arbitrium, cæco gemeret mors clausa barathro,
Longius & vacuæ posuissent stamina Parcæ.

Fata, id est, adversa qui proculcavit, ac vitæ bona, id est

eſt, proſpera projecit, nullo ei opus eſt ut mortem cupiat petatque. Utrumque enim velle timidi eſt.

Seneca in Oedip.

Qui fatâ proculcavit, ac vitæ bona
Projecit atque abſcidit, & caſus ſuos
Onerávit, ipſi, ceu video, nullo eſt opus,
Quare ipſe mortem cupiat, aut quare petat.
Utrumque timidi eſt velle. Contemplit mori,
Qui non concupiſcit.

DE FAVORE.

Favor hominum nulla arte quæritur melius quam ſervare hominem.

Ovid. lib. 2. de Ponto Eleg. 9.

Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas:
Et melior nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphatem Læſtrigona devovet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?

Favor opus adjuvat, laboremque minuit.

Ovid. lib. 1. de Ponto.

Scribentem juvat ipſe favor, minuitque laborem,
Cumque ſuo creſcens pectore fervet opus.

DE FELICITATE.

Felix boni fontem, id eſt, Deum videre qui potuit

Boetius metro. 12. lib. 3.

Felix qui potuit boni.
Fontem viſere lucidum,
Felix qui potuit gravis
Terræ ſolvere vincula.

Felix non erat, qui potuit cadere.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Quid me felicem toties jactáſtis amici?
Qui cecidit, ſtabili non erat ille gradu.

Felix dicitur, quem aliena pericula cautum reddunt.

Tibullus eleg. 7. lib. 3.

Os ego nunc moneo: felix quicunque dolore
Alterius diſces poſſe carere tuo.

Plautus.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Terentius.

Ex aliis periculum facito tibi quod ex usu siet.

Felix dicitur mortis metum qui suis subjecit pedibus.

Virgil. lib. 2. Georg.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
Atque metus omneis, & inexorabile fatum
Subjecit pedibus, strepitumque Acherontis avari.

Felix dicitur qui suis contentus vivit, neque se aliis negotiis immiscet.

Claud. de Sene Veronensi.

Felix, qui propriis ævum transegit in arvis,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem.
Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
Unius numerat secula longa casæ.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
Non freta mercator timuit, non classica miles,
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinæ nescius urbis
Aspectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, non consule computat annum,
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager solem, idemque reducit,
Metiturque suo rusticus orbe diem.
Ingentem meminit parvo qui gramine quercum
Æquævumque videt consenuisse nemus.

Et infra.

Erret & extremos alter scrutetur Iberos,
Plus habet hic vitæ, plus habet ille viæ.

Felix esse dicitur qui terrenas cupiditates superavit.

Juvenalis Satyra 13.

Plurima fœlix
Paulatim vitia atque errores exuit omnes.

Boetius Metro. 12. lib. 3.

Fœlix qui potuit gravis
Terra solvere vincula.

Felices dicuntur, æquanimiter sustinentes incommoda præsentis vitæ.

Juven

Juvenal. Satyra 13.

..... Dicimus autem
Hoc quoque fœlices qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum vitæ didicêre magistræ.

Fœlices vocantur illi quorum amor, scilicet Dei & proximi, usque ad mortem perseverat.

Horat. Oda 13. lib. 1.

Fœlices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citus solvet amor die.

DE FIDE.

Fidei commendatio maxima eo quod sine ipsâ pax nusquam reperitur.

Silius Italic. lib. 2. bel. Pun. fec.

Ante Jovem genetrix, decus divûmque hominumque,
Quæ sine non tellus pacem, non æquora norunt,
Justitia consors, tacitumque in pectore numen:
Exitiumne tuæ dirum spectare Sagunthi,
Et tot pendentem pro te dea cernere pœnas
Urbem lenta potes? moritur tibi vulgus, & una
Te matres vincente fame: te mœsta virorum
Ora vocant, primaque sonant te voce minores:
Fer cœlo auxilium, & fessis da surgere rebus
Hæc satus Alcmena.

Fidei ad Herculem responsi lepidissima, quæ ait, se regiones omnibus malis pollutas habitare non posse.

Ibidem.

..... Contrà cui talia virgo: (rumpi,
Cerno equidem, nec pro nihilo est mihi fœdera
Statque dies ausis olim tam tristibus ultor.
Sed me pollutas properantem linquere terras,
Sedibus his, tectisque Jovis succedere adegit
Fœcundum in fraudes hominum genus, impia liqui,
Et quantum terrent, tantum metuentia regna,
Et furias auri, nec vilia præmia fraudum,
Et super hæc ritu horrificos ac more ferarum
Viventeis rapto populos luxuque solutum
Omne decus, multaque oppressum nocte pudorem.
Vis colitur, jurisque locum sibi vendicat ensis.

Et probris cessit virtus: En aspice gentes,
Nemo insons, pacem servant commercia culpæ.

Fides clementiæ germana.

Claudianus lib 2. in Stiliconis laudes.

Huic diva germana fides, eademque sororis
Corde tuo delubra tenent.

Fides amorem amicitiasque maxime servat.

Ibidem.

Hæc & amicitias longo post tempore firmat,
Mansuroque adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium, parvæ strepitu nec vincula noxæ
Dissolvi patitur, nec fastidire priorem
Allicitur veniente novo: benefacta tenere,
Resouere offensas facilis, pariterque minoris
Officii, magnique memor, superare laborat:
Utque hostes armis, meritis sic vincit amicos.

Propert. lib. 2. Eleg.

Multum in amore fides, multum constantia prodest.

Fides Deo placet magis quam sacrificium.

Ovid. Epist. 18.

Non bove mactato cœlestia numina gaudent,
Sed quæ præstanda est, & sine teste, fide.

Fides tarda solet esse in rebus magnis.

Ovid. Epist. 16. Heroid.

Tarda solet magnis rebus inesse fides.

Fides adversis rebus abest.

Lucanus lib. 6. de bel civil.

Clausa fides miseris.

Seneca in Hercule Oeteo.

Non rata fides ubi jam melior
Fortuna ruit.

Silius Italicus lib. 11. bel. Pun. secun.

---- Stat nulla diu mortalibus usquam
Fortuna titubante fides.

Fides empta haud perdurat.

Claudianus de 4. Honor. Consul.

Perdurat non empta fides, nec pectora merces
Alligat.

Fides quandoque scelus est.

Seneca.

Præstare fateor posse me tacitam fidem

Si scelere careat; interdum scelus est fides.

Fides opere non verbo præstanda est.

Ovid. lib. 2. Fastorum

Surgit qui dederat clarum Collatia nomen,
Non opus est verbis, credite rebus, ait.

Fides regnis postponenda non est.

Silius Italicus lib 2. bel. Pun. secun.

Quis vero non æqua dedit victoria nomen,
Audite, ô gentes, neu rumpite fœdera pacis.
Nec regnis pone forte fidem .....

Fides prohibet arcana loqui.

Seneca in Oedipo.

Fatere, ne te cogat ad verum dolor
PH. Prohibet fides.

Fides insensibus major est, quàm in juvenibus, ipsa quippe robustos annos exigit.

Lucan. lib. 8. bel civil.

Ardua quippe fides robustos exigit annos.

Idem de Ptolomæo rege.

Pelæusque puer gladio tibi colla recidit
Magne tuo.

Seneca in Oëtavia.

Teneris in annis haud satis clara est fides.

Claud. de 4. Honorii Consul.

..... Præmissa futuris
Dant exempla fidem.

Fides atque taciturnitas servis necessaria est.

Terentius in Andria.

Nihil isthac opus est arte ad hanc rem, quam paro,
Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
Fide & taciturnitate.

Fides nusquam tuta est.

Virgil. lib. 4. Æneid.

Nusquam tuta fides.

Manilius lib. 2. Astron.

Perque tot ætates hominum, tot tempora & annos,
Tot bella & varios etiam sub pace labores,
Ut fortuna fidem quærat, vix invenit usquam.
At quanta est scelerum moles per secula cuncta?
quamque onus invidiæ non excusabile terris?
Venales ad fata patres, matrumque sepulchra

Imposuit, Phœbus noctem terrasque reliquit.
Quid loquar eversas urbeis, & prodita templa?
Et varias pacis clades, & mixta venena,
Insidiasque fori, cædes in mœnibus ipsis,
Et sub amicitiæ grassantem nomine turbam?
At populo sævus est, & abundant cuncta furore,
Et fas atque nefas mixtum, legesque per ipsas
Savit nequities, pœnas jam noxia vincit,
Scilicet in multos, quoniam discordia vincit,
Corpora nascuntur pax est sublata per orbem,
Et fidei rarum fœdus, pacisque tributum:
Utque sibi cœlum, sic tellus dissidet ipsa,
Atque hominum gentes inimica sorte feruntur.

Fides inter aulicos rara.

Seneca.

Non intrat unquam regium limen fides.

Ilgm Al.

Tu quicunque es qui sceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset,
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides, &c.

Fidei violator amarissimas luet pœnas.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun. sec.

..... Qui frangere rerum
Gaudebit pacta, ac tenues spes linquet amici,
Non illi domus, aut conjux, aut vita manebit
Unquã expers luctus, lacrymaq; aget æquore semper,
Ac tellure premens, aget ægrum nocte dieque
Dispecta ac violata fides.

Quantum nummorum habent homines, tantum habent & fidei.

Juvenalis Satyra 3.

Quantum quisque sua nummorum servat in arca,
Tantum habet & fidei.

DE FIDELITATE.

Fidelis in pecuniis, etiam in arcano tegendo fidelis existimandus est.

Terentius in Phorm.

Cujus tu fidem in pecunia perspexeris,
Velere ei verba credere?

Fidem

Fidem in mala injustave causſa ſervare, ſcelus eſt.
Seneca in Hercule Oeteo.

Præſtare fateor poſſe me tacitam fidem
Si ſcelere careat, interim ſcelus eſt fides.

Fidelitatis ſervandæ precatio, ſeu admonitio dignissima.
Ovid. Epist. 19. Heroid.

Ut valeant, aliæ ferrum patiuntur & ignes;
Fert aliis triſtem ſuccus amarus opem.
Nil opus eſt iſtis, tantum perjuria vita,
Teque ſimul ſerva, meque, datamque fidem.

Seneca in Hercule Oeteo.

Sed te per omne cœlitum numen precor,
Per hunc timorem, quicquid arcani apparo
Penitus recondas, & fide tacita premas.

Plautus in Capt.

Fac fidelis ſis fideli, cave fluxam fidem geras.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Vox (*ſcilicet fidei*) occulta ſubit, paſſim diffuſa per aures:
Fœdera mortales ne ſævo rumpite ferro,
Sed caſtam ſervate fidem: fulgentibus oſtro
Hac potior regnis.

Fidelitatis ſervandæ & omiſſio promptiſſima,
Terentius in Phormione.

Iſthæc mihi res ſollicitudini eſt,
Neque defetiſcar unquam adeo experiner.
Donec tibi id quod pollicitus ſum, effecero.

Ibidem.

Quanta hæc mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi eſſet fides.

Fidelissimi viri intimatio perpulchra, maxime in promiſſorum ſyncerissima obſervatione.
Plautus in Aſinaria.

Eidem homini, ſi quid recte curatum velis,
Mandes, moriri ſeſe miſere mavolet,
Quam non perfectum reddat, quod promiſerit.

Fideles ſeu fœdera obſervantes, nunc egent, fœdifragi vero ditantur.
Claud. lib. 1. in Eutrop.

..... At nunc qui fœdera rumpit,
Ditatur: qui ſervat, eget.

DE FILIIS:

Filii domandi sunt, atque ad laborem paulatim assuefaciendi; moraliter.
Virgil. lib. 3. Georg.

Tu quos ad studium atque usum formabis agrestem;
Jam vitulos hortare, viamque insiste domandi,
Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de vimine circlo
Cervici subnecte, dehinc ubi libera colla
Servitio adfuerint, ipsis è torquibus aptos
Junge pares, & coge gradum conferre juvencos.

Claud. in Panegyr. 3. Honorii Consul.

Mox ubi firmasti recto vestigia gressu,
Non tibi desidiis molles, nec marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permisit inertes,
Sed nova per duros instruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit indole vires,
Prigora sæva pati, gravibus non cedere nimbis,
Æstivum tolerare jubar, transnare sonoras
Torrentum furias, ascensu vincere montes,
Planiciem cursu, valles & concava saltu,
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes,
In galea postare nives, nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda:
quóque magis nimium pugnæ inflammaret amorem
Facta tui numerabat avi.
Hos tibi virtutum stimulos, hæc semina laudum,
Hæc exempla dabat, non otyus hausit Achilles
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Sive lyræ, cantus, medicas seu disceret herbas.

Filius à parentum moribus degenerans.
Horat. Oda 6. lib. 3.

Ætas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Filii tales esse dicuntur, ut eos parentes esse sinunt.
Terentius in Adelph.

Sic fiet modo, ut nunc est, quæso,
Ut quisque filium suum vult esse, ita est.

Filii parentum acta moresque, ut plurimum imitantur. De quo infra tit. de parentibus plura.

Horat. Oda 4. l. b. 4.

Fortes creantur fortibus & bonis.
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Seneca in Hippolyto.

Redit ad auctores genus,
Stirpemque primam degener sanguis refert.

Filii obedientes hilariter quod decet parentibus paragunt.

Terentius in Andria.

P. Neque isthic, neque alibi tibi usquam erit in me mora.
S I. Facis quod te decet,
Quum isthoc, quod postulo, impetro cum gratia.

Filii parentum mortem appetunt sæpissime.

Terent. in Adelphis.

.... Porro autem dum studeo illis ut quam plurimum
Facerem, contrivi in quærendo vitam, atque ætatem meam.
Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab his fero, odium
Meam autem mortem expectant.

Filias nuptui invitas tradere insciti est.

Plautus in Sticho.

Stultitia est, pater, venatum ducere invitos canes.
Hostis est uxor, invita quæ ad virum nuptum datur.

Filiarum pudicitiam parentes servare non nimis possunt.

Plautus in Epidico.

Docte & sapienter
Dicis, non nimis potest pudicitiam quisquam suæ servare filiæ.

Filia pudica & casta domi sedet.

Pont. Amor. conj.

Quæ casta est thalamo gaudet laribusque paternis
Turba nocet; turba crimina ubique placent.

DE

DE FINE.

Finis acta probat.

Ovid. Epistola 1. Heroidum.

Exitus acta probat, careat successibus opto
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Miserabilis summorum imperatorum ac regum finis.

De Crassi fine, sic Ovid. lib. 6. Fast.

Crassus ad Euphraten aquilas, natumque, suosque,
Perdidit, & letho est ultimus ipse datus.

Et Lucanus lib. 2. bel. civil.

..... Miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculavit sanguine Carras.

De Crœsi fine in hunc modum Ovid. lib. 4 de Ponto.

Divitis audita est cui non opulentia Crœsi?
Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

Ibidem, de Dionysii tyranni fine.

Ille Syracusia modo formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.

Idem lib. 5. de Tristib. de eodem.

Vilis qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ille cibo.

De eodem sic Juvenalis 10. satyr.

Qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantum res anxius optat:

Idem eadem satyra de Hannibalis fine.

Expende Hannibalem, quot libras in duce summo
Invenias? hic est, quem non capit Africa Mauro
Perfusa Oceano, Niloque admota tepenti.
Rursus ad Æthiopum populos, altosque elephantes
Additus imperiis Hispania, Pyrenæum
Transilit: opposuit natura alpemque nivemque
Diduxit scopulos & montem rupit aceto.
Jam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit.
Actum (inquit) nihil est, ni Pœno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono Suburra.
O qualis facies, & quali digna tabella,
Quum Getulo ducem portaret bellua luscum
Exitus ergo quis est? ô gloria, vincitur idem,

Nempe

Nempe & in exilium præceps abit, atque ibi magnus
Miranduſque cliens, ſedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat jugulare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim,
Non gladii, non ſaxa dabunt, non tela, ſed ille
Cannarum vindex & tanti ſanguinis ultor
Annulus: i demens, & ſævas curre per alpes
Ut pueris placeas, & declamatio fias.

Idem Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

..... Vagus exul in urbe
Errabit toto patriis projectus ab oris,
Te, gaque vententem trepidans Carthago videbit,
Sæpe Sagunthinis ſomno hic exterritus umbris,
Optabit cecidiſſe manu, ferroque negato,
Invitas quondam ſtygias bellator ad undas
Deformata feret liventi membra veneno.

Sic & Manilius lib. 4. Aſtron.

Quid referam Cannas, admotaque mœnibus arma?
Varronemque pigrum, magnum quod vivere poſſet?
Poſtque tuos Thraſimene lacus? Fabiumq; morantem?
Accepiſſe jugum victas Carthaginis arces?
Spectatum Hannibalem noſtris cecidiſſe catenis,
Exiliumq; rogi furtiva morte luiſſe?

De Marii fine, qui ſepties Conſ. fuit. ſic Ovid. lib. 4. de Ponto.

Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix totiès conſule Roma fuit,
In cœno Marius jacuit, cannaque paluſtri,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.

Juvenalis 10. Satyra.

Exilium & carcer, Minturnarumque paludes
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc cauſſas habuere: quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
Si circumducto captivorum agmine, & omni
Bellorum pompa animam exhalaſſet opimam,
Quum de Theutonico vellet deſcendere curru?

Lucanus item lib. 2. bel. civil.

Quumpoſt Theutonicos victor Libycoſq; triumphos
Exul limoſa Marius caput abdidit ulva,
Stagna avidi texere ſoli, laxæque paludes
Depoſitum fortuna tuum, mox vincula ferri

Exedere

Exedère ſenem longuſque in carcere pudor.

Idem.

Idem pelago delatus iniquo,
Hoſtilem in terram, vacuiſq; mapalibus actus
Nuda triumphati jacuit per regna Jugurthæ
Et Pœnos preſſit cineres, ſolatia fati,
Carthago, Mariuſque tulit.

Et mox.

Septimus exequitur repetitis faſcibus annus,
Ille fuit vitæ Mario modus, omnia paſſo
Quæ pejor fortuna poteſt, atque omnibus uſo
Quæ melior, menſoque homini quid fata pararent.

Manilius lib. 4. Aſtron.

Et Cimbrum in Mario, Mariumque in carcere vinctum
Quod conſul toties, exul, ex exule conſul,
Et jacuit Lybicis compar jactura ruinis
Atque crepidinibus cepit Carthaginis urbem.
Hoc niſi fata darent unquam fortuna tuliſſet?

De Pompei Magni fine, ſic Ovid. lib. 4. de Ponto.

Quid fuerat Magno majus? tamen ille rogavit
Submiſſa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipſe magis.

Item Juvenalis ſatyr. 10.

Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas, ſed multæ urbes, & publica vota
Vicerunt. Igitur fortuna ipſius & urbis
Servatum victo caput abſtulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit, ceciditque Gethegus
Integer, & jacuit Catilina cadavere toto.

Manilius item lib. 4. Aſtron.

Quis te Niliaco perituram littore Magne
Poſt victas Mithridatis opes pelagusque receptum,
Et tres emenſo meritos ex orbe triumphos?
Quumque etiam poſſes alium cognoſcere magnum
Crederet, ut corpus ſepeliret naufragus ignis,
Et collecta rogum facerent fragmenta carina?
Quis tantum mutare poteſt ſine numine fati?

De Cæſaris miſerabili fine, hæc Manilius lib. 4. Aſtronomicon.

Ille

Ille etiam cœlo genitus cœloq; receptus
Quum bene compositis victor civilibus armis
Jura toga regeret, toties prædicta cavere
Vulnera non potuit, toto spectante senatu:
Indicium dextra retinens, nomenque cruore
Delevit proprio, possent ut vincere fata.

De Priami fine miserabili Juvenal. satyr. 10.

Incolumi Troja Priamus veniſſet ad umbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Cassandra incipiat, scyssaque Polyxena palla,
Si foret extinctus diverso tempore, quo jam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas,
Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
Eversa, & flammis Asiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue & miserabile collum
Præbet ab ingrato jam fastiditus aratro:
Exitus ille utcunque hominis.

Seneca in Troade de eodem.

Ille tot regum parens
Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget
Ardente Troja.

Manilius lib. 4. Astronomic.

Quid numerem eversas urbes, regumque ruinas?
Inque rogo Cræsum, Priamumq; in littore truncum,
Cui nunc Troja rogus?

De Ruffini interitu Claud. lib. 2. in Ruff.

Unus per medios audendi promptior enſe
Prosilit exerto, dictisq; & vulnere torvus
Appetit, hac Stilico, quem jactas pellere, dextra
Te ferit, hoc absens invadit viscera ferro:
Sic fatus: meritoq; latus transverberat ictu.
Felix illa manus, talem quæ prima cruorem
Hauserit, & festi pœnam libaverit orbis.
Mox omnes fodiunt hastis: artusque trementes
Dilaniant, uno tot corpore pila tepescunt.
Et non infecto puduit muerone reverti:
Hi vultus avidos, & adhuc spirantia vellunt
Lumina, truncatos alii rapuere lacertos,

Amputat

Amputat ille pedes, humerum quatit ille solutis
Nexibus, hic fracti reserat curvamina dorsi,
Hic jecur, hic cordis fibras, hinc pandit anheli
Pulmonis latebras: spatium non invenit ira,
Nec locus est odiis consumpto funere, vix tum
Deseritur: sparsumque cadit per tela cadaver.
Nec minus assiduis certant elidere saxis
Prodigiale caput quod jam de culpide summa
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quin etiam ludo concessa vagatur.
Æthra petens, pœnasque animi periolvit avari
Terribili lucro, vivosque imitata retentus
Cogitur adductis digitos inflectere nervis.

De Xerxis exercitu ac fine Juvenal 10 satyra in hunc modum scribit.

------ Creditur olim
Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
Audet in historia, constratum classibus eisdem
Suppositumque rotis solidum mare, credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Illa tamen qualis rediit Salamine relicta
In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis
Barbarus Æolio nunquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus, qui vicerat Ennosigæum?
Mitius id sane quod non & stigmate dignum
Credidit, huic quisquam vellet servire deorum?
Sed qualis rediit? nempe una nave cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadavera prora,
Has toties optata exegit Gloria pœnas.

Finis attendendus est in re omni, nam metrum & mensura omnium agentium est.

Juvenalis Satyra 10.

Festino ad nostros, & regem transeo Ponti,
Et Crœsum, quem vox justi facunda Solonis
Respicere ad longa jussit spacia ultima vitæ.

Ausonius de septem sapient.

Expectare solon finem docet, ortus Athenis.

Owen.

Respice principium potius, sed prospice finem,
Cœlum sæpicis nos despicientque solum.

Finis vitæ incertus est.

Ovid.

Ovid. de Philomela.

Vita data eſt utenda, data eſt ſine fœnore nobis
Mutua, nec certa perſoluenda die.

Horatius Oda 13. l.b. 2.

Quod quiſque vitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas,
Sed improviſa lethi
Vis rapuit, rapietque gentes.

Horat. l.b. Epodon.

Fugit juventus & verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus eſt odoribus:
Nullum à labore me reclinat otium:
Urget diem nox, & dies noctem: neque eſt
Levare tenta ſpiritu præcordia.

Seneca in Thyeſte.

Nemo tam divos habuit faventes
Craſtinum ut poſſet ſibi polliceri.

Statius lib. 2. Sylvarum.

Nos anxia plebes,
Nos miſeri, quibus unde dies ſuprema, quis ævi,
Exitus incertum, quibus inſtet fulmen ab aſtris,
Quæ nubes fatale ſonent: nil flecteris iſtis?
Sed flectere libens.

Ovid. lib. 5. de Triſtib.

Nil homini certum eſt, fieri quis poſſe putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego ſacra Getis?

Ad proprium finem omnia tendunt naturaliter, nec unquam quieſcunt, quouſque ei unita fuerint.

Boetius Metro 2. lib. 3.

Repetunt proprios quæque recurſus,
Reditque ſuo ſingula gaudent.
Nec manet ullis traditus ordo,
Niſi quod fini junxerit ortum,
Stabilemque ſui fecerit orbem.

Perſ. Sat. 3.

Eſt aliquid quò tendis & ad quod dirigis aream.

Prudent. Apoph.

Quod fieri recipit quandoque perire.

DE

DE FORMA.

Forma colorque naturalis nemini vitio datur sed adscititium.

Propert. Eleg. 18. lib. 2.

Ut natura dedit, sic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.

Forma bonum fragile est,

Ovid. lib. 2. de Arte amandi.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi jam venient cani, formose, capilli!
Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Idem de faciei Med.

..... Formam populabitur ætas,
Et placidus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera causa dolor.

Petronius Arbiter in satyr.

Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,
Vernantesq; comas tristis abegit hyems.
Nunc umbra nudata sua jam tempora mœrent,
Areaq; attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deûm, quæ prima dedisti
Ætatis nostræ gaudia, prima rapis.

Seneca in Hippolyto.

Anceps forma bonum mortalibus
Exigui donum breve temporis
Ut velox celeri pede laberis!
Non sic vere novo prata decentia
Æstatis calidæ dispoliat vapor
Sævit solstitio quum medius dies
Sed noctem brevibus præcipitat rotis,
Languescunt folio lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt rosæ,
Ut fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur, nullaque non dies
Formosi spolium corporis abstulit.
Res est forma fugax.

Idem

Idem in Hercule Oeteo.

Ut alta ſylvas forma vernantes alit
Quas nemore nudo primus inveſtit tepor:
At quum ſolutos expulit Boreas Notos,
Et ſæva totas bruma decuſſit comas,
Deforme foliis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter
Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus,
Maliſq; minus eſt, quicquid in nobis fuit
Olim petitum: cecidit, & partu labat:
Materque multum rapuit ex illo mihi,
Ætas citato ſenior eripuit gradu.

Nemeſianus Eclog. 4.

Non hoc ſemper eris, perdunt & gramina floreis,
Perdit ſpina roſas, nec ſemper lilia candent,
Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras,
Donum forma breve eſt, nec ſe tibi commodat omnis

Propert. lib. 2 Eleg.

Nec forma æternum, aut cuiquam eſt fortuna perennis.

Forma pudicitiæ contraria eſt atque nociva.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

.....Sed te decor iſte quod optas
Eſſe vetat, votoque tuo tua forma repugnat.

Idem epiſt. 15. Heroid.

Lis eſt cum forma magna pudicitia.

Juvenalis 10 ſatyra.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, quum Veneris fanum videt anxia mater:
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit: cuperet Rutila Virginia gibbum
Accipere, atque ſuam Rutilæ dare: filius autem
Corporis egregii miſeros trepidoſque parentes
Semper habet. Rara eſt adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ.

Terentius in Andria.

.....Hujus formam atque ætatem vides,
Nec clam te eſt, quam illi nunc utraque res inutiles
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam ſient.

Seneca in Hippolyto.

Raro forma viris (ſecula proſpice)
Impunita fuit.

Propert.

Propert 2, 17.

Formosis levitas semper amica fuit.

Cuiq; forma grata est.

Ovid. de faciei medica.

Est etiam placuisse sibi quæcunque voluptas,
Virginibus cordi grataque forma sua est.

Laudatas homini volucris Junonia pennas
Explicat, & forma multa superbit avis.

Forma donec mulieribus adest, diliguntur ab adolescentibus.

Terentius in Heauton.

Quippe forma impulsi nostra nos amatores colunt:
Hæc ubi immutata est, illi suum animum aliò conferunt.

Forma tam mala, quam bona latere non potest.

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Tam mala Thirsiten prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nereus conspiciendus erat.

Formam superbia comitatur.

Ovid lib. 1. Fastorum.

Fastus ineſt pulchris, sequiturq; superbia formam:

Forma vino perit.

Propert. lib. 2. Eleg.

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas,
Vino sæpe suum nescit amica virum.

Forma caduca mali est causa.

Owen.

Quid fidis formæ, populat quam morbus & ætas?
Multis causa mali candida forma fuit.

DE FORNICATIONE.

Fornicationis detestatio castigatioque vehemens.

Horat. Satyr. 2. lib. 1.

Quid inter
Est, in matrona, ancilla, peccesve togata?

Ibidem.

.....Quare, ne pœniteat te,
desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructûs.

Formam doctrina adornare debet.

Pont. Amor. coni. 1.

Artibus ingenuis forma juvanda bona est.

DE

DE FORTITUDINE.

Fortis eſt & æquanimiter utramq; fortunam ſuſtinet.
Horat. Oda 10. lib. 2.

Sperat infeſtis, metuit ſecu dis ;
Alteram ſortem bene præparatam
Pectus.

Ibidem.

Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Fortiſſimus eſt, qui pati metuenda promptus eſt, ſi inſtent, & differre poteſt.
Lucanus lib. 7. bel. civil.

.....Fortiſſimus ille eſt,
Qui promptus metuenda pati, ſi comminus inſtent
Et differre poteſt.

Forti viro omne ſolum patria eſt.
Ovid. lib. 1. Faſtorum.

Omne ſolum forti patria eſt, ut piſcibus æquor,
Ut volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Statianus lib. 8. Thebaid.

Omne homini natale ſolum.

Fortis miſer non dicitur.
Seneca in Hercule furente.

Quemcunque fortem videris, miſerum neges.

Fortitudo affectu maximo appetenda non eſt, quia per ſe nociva eſt.
Juvenal, ſatyr. 10.

...viribus ille
Confiſus periit, admirandiſque lacertis:

Fortitudo bonum fragile eſt.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

...Fletque Milo ſenior quum ſpectat inanes
Illos qui fuerant ſolidarum more ferarum
Herculeis ſimiles fluidos pendere lacertos.

Fortitudinem bonum fragile eſſe, & florin morem cito evaneſcere moraliter, Fabula illa de Ajace innuit, qui quum ſeipſum interemiſſet, cruor ille in florem dicitur commutatus.

Ovid;

Ovid. lib. 13. Metamorph.

Hectora qui ſolus, qui ferrum igneſque Jovemq;
Suſtinuit toties, unam non ſuſtinet iram,
Invictumque virum vicit dolor, arripit enſem:
Et meus hic certe eſt, an & hunc ſibi poſcit Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cade madebit,
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare niſi Ajax.
Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum,
Qua patuit, ferro lethalem condidit enſem:
Nec valuere manus infixum educere telum,
Expulit ipſe cruor, rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem.

Fortis à debili opprimitur quandoque.

Ovid. lib. 2. de Remedio Amoris.

Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum,
A cane non magno ſæpe tenetur aper.

DE FORTUNA.

Fortuna inſtabilis verſat hominum opera, ſecundum quoſdam.

Virgil. Eclog. 9.

---Sors omnia verſat.

Idem de Fortuna.

O Fortuna potens, quam variabilis,
Tantum juris atrox quæ tibi vendicas,
Everriſque bonos, eligis improbos,
Nec ſervare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus,
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Juſtos illa viros pauperie gravat,
Indignos eadem divitiis beat.
Hæc aufert juvenes, & retinet ſenes.
Injuſta arbitrio tempora dividens.
Quod dignis adimit, transfert ad impios,
Nec diſcrimen habet, rectaq; judicat:
Inconſtans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat perpetuo fovet,
Nec quos deſeruit perpetuo premit

Seneca in Hippolyto.

Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, ſpargitque manu

munera

Munera cæca, pejora fovens.
Manilius lib. 3. Astronom.
Fortuna sors prima data est, hoc illa per artem
Censetur titulo, quia proxima continet in se
Fundamenta domus, domuique hærentia cuncta
Qui modus in servis, quis sit consensus in arvis.
Ovidius Epist. Consol. ad Liviam.
Nempe per hos etiam fortuna injuria mores
Regnat, & incerta est hic quoque nixa rota.
Hic quoque sentitur, ne quid non improba carpat,
Savit, & injustum jus sibi ubique facit.
Scilicet immunis si luctus una fuisset
Livia, fortunæ regna minora forent.
Lucanus, lib. 2. bel. civ.
Sive nihil positum est, seu fors incerta vagatur,
Fertque refertque vices, & habent mortalia casum
Sit subitum quodcunque paras.
Plautus in Captivis.
Fortuna humana fingit arctatque ut lubet.
Manilius lib. 2. Astron.
Quod fortuna ratum faciat quis dicere falsum
Audeat? & tanta suffragia vincere sortis?
Ausonius in Epigram.
Fortuna nunquam fistit in eodem statu,
Semper movetur, variat & mutat vices.
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.
Istorum omnium opinio est falsa, ut infra tit. de sapientia liquebit, & hic ex Ovidio Epistola 1. Heroid.
.....Careat successibus opto.
Quisquis ab eventu facta notanda putat.
Fortuna seu casus, divinæ subjicitur potestati. Ovid. lib. 4. de Ponto.
Ludit in humanis divina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Boetius Metro 5. lib. 1.
Rupis Achemeniæ scopulis, ubi versa sequentum
Pectoribus figit spicula pugna fugax,
Tigris & Euphrates uno se fonte resolvunt,
Et mox adjunctis dissociantur aquis.
Si coeant, cursumque iterum revocentur in unum
Confluet alterni quod trahit unda vadi.

Con-

Conveniant puppes, & vulsi flumine trunci,
Miſtaque for tuitos implicet unda modos.
Quos tamen ipſa vagos terræ declivia caſus
Gurgitis & lapſi defluus ordo regit.
Sic quæ permiſſis fluitare videtur habenis,
Fors patitur frenos, ipſaque lege meat.

Fortunam deam facere inſcitia eſt.
Juvenalis Satyra 10.

Nullum numen abeſt ſi ſit prudentia, ſed te
Nos facimus fortuna deam, cœloque locamus.

Fortuna fortes timere dicitur, ignavos vero premere.
Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

Fortuna opes auferre poſſe dicitur, animum vero minime.
Seneca in Medea.

Fortuna opes auferre, non animum poteſt.

Fortunam proſperam retinens, hic ſapiens habetur; adverſam vero ſtultus.
Plaut. in ſcudulo.

Centum doctûm hominum conſilia, hæc una devicit Dea
Fortuna; atque hoc verum eſt, perinde, ut quiſque ea utitur.
Ita præcellet, atque exinde ſapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quid dicimus conſilium aceidiſſe hominem cautum eum
Eſſe declaramus: ſtultum autem illum quos vortit male.

Fortunæ, id eſt, præſentis vitæ bona fragilia inſtabiliaque ſunt.

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Quid facis ah demens? cur ſi fortuna recedat
Naufragio lacrymas eripis ipſe tuo?
Hæc dea non ſtabili quam ſit levis orbe fatetur,
Quæ ſummum dubio ſub pede ſemper habet.

Idem lib. 3. de Triſtibus.

Nempe dat, & quodcunque libet, fortuna rapitque;
Irus & eſt ſubito qui modo Cræſus erat.

Idem

Idem lib. 5. de Tristibus.

Passibus ambiguis fortuna volubilis erat:
Et manet in nullo certa tenaxq; loco.
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in levitate sua est.
Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaque de stipula nostra, brevisque fuit.

Horat. Oda 34. lib. 1.

.....Hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hinc posuisse gaudet.

Idem Oda 29 lib. 3.

Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii, benigna.

Juvenalis Satyra 7.

Si fortuna volet, fies de rhetore consul:
Si volet hæc eadem, fies de consule rhetor.

Seneca in Hercule furente.

Iniqua raro maximis virtutibus
Fortuna parcit, nemo se tuto diu
Periculis offerrre tam crebris potest.
Quem sæpe transit casus, aliquando invenit.

Idem in Hippolyto.

.....Nec ulli præstat velox
Fortuna fidem. *Idem in Medea.*
.....Rapida fortuna, ac levis,
Præcepsq; regno eripuit, exilio & dedit.
Confide regnis, quum levis magnas opes
Huc ferat, & illuc casus.

Idem in Octavia.

Quid me potens fortuna, fallaci mihi
blandita vultu, forte contentum mea,
Alte extulisti? gravius ut ruerem, edita
Receptus arce, torque prospicerem metus?

Ibidem.

Nero. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.
Sen. Crede obsequenti parcius, levis est dea.

Ovid. lib. 3. de Trist.

.....Sors tollit eosdem,
Et premit, incertas ipse verere vices.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Dum levibus male fida bonis fortuna faveret,
Pene caput tristis merserat hora meum.
Nunc quia fallacem mutavit nubila vultum,
Protrahit ingratas impia vita moras.

Idem Metro 3. lib. 2.

Quum polo Phœbus roseis quadrigis
Lucem spargere cœperit,
Pallet albentes hebetata vultus,
Flammis stella prementibus.
Quum nemus flatu Zephyri tepenti,
Vernis erubuit rosis,
Spirat insanum nebulosus Auster,
Jam spinis abeat decus,
Sæpe tranquillo radiat sereno
Immotis mare fluctibus,
Sæpe ferventes Aquilo procellas,
Verso concitat æquore.
Rara si constat sua forma mundo,
Si tantas variat vices.
Crede fortunis hominum caducis:
Bonis crede fugacibus.

Terentius in Hecyra.

O fortuna ut nunquam perpetuò es bona!

Manilius lib. 2. Astron.

Idcirco tanta est rerum discordia in ævo,
Et subtexta malis bona sunt, lacrymæque sequuntur
Vota, nec in cunctis servat fortuna tenorem.
Usque adeo permixta fluit, nec permanet usquam
Amisitque fidem variando cuncta per omnes.
Non annis anni, non menses mensibus usque
Conveniunt, seque ipse dies, aliumque relinquit,
Horaque non ulli similis producitur horæ.

Idem lib. 4. Astron.

Quid numerem eversas urbes, regumque ruinas?
Inquis rogo Croesum, Priamumque in littore truncum?
Cur nec Troja rogus? quid Xerxem, majus & ipso
Naufragium pelago? quid captos agmine reges?

Fortuna non habet pedes.
Sophocl. in Antig.

Nam rotat omnia

Fortuna

Fortuna, præcipites dat, & rursum erigit,
Juxta potentes atque miseros.

DE FRATRIBUS.

Fratrum benevolentia tenuis est.
Virgil. lib. 1. Æneid.

.....Regna Tyri germanus habebat
Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes,
Quos inter medius venit furor. Ille Sichæum
Impius ante aras, atque auri cæcus amore
Clam ferro incautum superat, securus amorum
Germanæ, factumque diu celavit, & ægram
Multa malus simulans vana spe ludit amantem.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est.
Silius Italicus lib. 16. bel. Pun.

.....Impia circo
Innumero fratres, cæca damnante furorem,
Pro sceptro armatis inierunt prælia dextris:
Is genti mos durus erat, patriumq; petebant
Orbati solium lucis discrimine fratres.
Statius lib 2. Thebaid.

.....Nondum ille peractis
Manibus ultrices animam servabat in iras.
Utque superstantem, pronamque in pectore sensit,
Erigit occulte ferrum, vitæque labantis
Reliquias tenues odio supplevit, & ensem
Jam latus fratri frater sub corde reliquit.
Manilius lib. 4. Astron.

Ecce patrem nati perimunt natosque parentes,
Mutuaque armati coeunt in vulnera fratres.

Romulus fratrem suum primum regnandi cupiditate tractus interimi mandavit, quod fossam transilierat.
Ovid. lib. 4. Fastorum.

Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocaret:
sintque Celer curæ, dixerat, acta tuæ.
Neve quis aut muros aut factam vomere fossam
Transeat: audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans humiles contemnere muros
Cœpit, & his populus, dicere, tutus erit?

Nec mora, transilit : retro Celer occupat ausum,
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Horat. lib. Epod.

---Acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ cædis
Ut immerentis fluxit in terram Remi,
Sacer nepotibus cruor.
Lucanus lib. 1. bell. civil.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit, nec gentibus ullis
Credite : nec longe fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
Fratrum odium maximum, imo ne morte quidem extinguendum.
Stat.

Ecce iterum fratres : primos ut contigit artus
Ignis edax, tremuere rogi, & novus advena busto
Pellitur : exundant diverso vertice flammæ

DE FRAUDULENTIA.

Fraudulenti virtute præditos sæpissime perdunt.
Ovid. lib. 2. Fastorem

Sic iterum, sic sæpe cadunt, ubi vincere aperte
Non datur : insidias, armaque tecta parant.
Fraude perit virtus.
Fraudem fraude pellere licet.
Ovid. lib. 1. de Arte amandi

Judice me, fraus est concessa repellere fraudem:
Armaq; in armatos sumere jura sinunt.
Fraudulentia multos præstantes & celebres reddidit.
Osorius 2. de glor.

Autolicus ille quo non præstantior alter,
Et fraudare homines & fallere numina divûm.

DE FRUGALITATE.

Frugalitatis commendatio dignissima.
Horat Oda 16 lib. 3.

---Bene est cui Deus obtulit
Parca quod satis est manu.
Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

Quod satis est cui contingit, nil amplius optet.

Idem

Idem Satyr. 1. lib 1.

At qui tenuli eget, quantum est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neq; vitam amittit in undis.

Ibidem.

Nescis quid valeat nummus, quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius adde
Queis humana sibi doleat natura negatis.

Supra de his plura tit. de Natura insatiet, Natura paucis, &c.

Seneca in Thyeste.

O quantum bonum est
Obstare nulli, carpere securas dapes.
Humi jacentem scelera non intrant casam,
Tutusque mensa carpitur angusta cibis.

Exhortatio ad frugalitatem.

Juvenalis Satyra 14.

Vivite contenti casulis, & collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim,
Vestinusq; senex: panem quæramus aratro
Qui satis est mensis:

Persius Satyra 3.

Rure paterno
Est tibi far modicum, purum & sine labe salinum?
Quid metuas? cultrixq; foci secura patella,
Hoc satis.

Plautus in Pudente.

Quicquid est domi, id sat est habendum.

De frugalitate quorundam principum, ac regum necnon Philosophorum.

Claud. lib 1. in Rufinum.

Contentus honesto,
Fabricius parvo, spernebat munera regum,
Sudabatq; gravi consul Serranus aratro,
Et casa pugnaces Curios angusta tenebat.
Hæc mea paupertas augustior, hæc mihi tecta
Culminibus majora tuis, tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
Terra dapes. Rapiunt Tyrios tibi vellera succos,
Et picturatæ saturantur murice vestes:
Hic radiant flores, & prati viva voluptas
Ingenio variata suo fulgentibus illic
Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba

Sollicitum curis non abruptura soporem.
Turba salutantum lætas ibi perstrepit ædes,
Hesternum cantus, labentis murmura rivi.
Vivitur exiguo melius, &c.

Reliqua tit. de Natura scripta sunt:
Juvenal. satyra 14. de Diogene.

Rensit Alexander, testa quum vidit in illa
Magnum habitatorem quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem:

Ibidem.

....Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam,
In quantum sitis atque fames, & frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis sufficit in hortis,
Quantum Socratici cœperunt ante penates.

Idem, satyr. 15.

Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquam homine, & ventri indulsit non omne legumen.

Tibul. de seipso Eleg. 1. lib. 1. sic ait.

Me mea paupertas vitæ traducat inerti
Dum meus assiduo luceat igne focus.

Ibidem.

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
Pocula, de facili composuitque luto.

Martialis in Xenia, de Porsenæ Thusciæ regis frugalitate, in hunc modum scribit.

Aretina nimis ne spernas vasa monemus:
Lautus erat Thuscis Porsena fictilibus:

Item de Agathocle Siciliæ regis frugalitate, necnon modestia. Ausonius libro Epigram. sic:

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem,
Atque abacum Samio sæpe oneravisse luto,
Herculi gemmatis quum poneret aurea vasis,
Et misceret opes, pauperiemque simul.
Quærenti causam respondit: Rex ego qui sum,
Sicaniæ figulo sum genitore satus.
Sortunam reverenter habe, quicunque repente
Dives ab exili progrediere loco.

Quanto securius autem liberint ex vasis fictilibus, vel unicus Juvenalis abunde testatur satyr. 10.

Sed

..... Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus, tunc illa time quum pocula sumes
Gemmata, & lato setinum ardebit in auro.
Idem Seneca in Thyeste.
Venenum in auro bibitur, expertus loquor.
Item in Hippolyto idem Seneca.
..... Regios luxus procul
Est impetus fugisse, sollicito bibunt
Auro superbi, quam juvat nuda manu
Captasse fontem: celerius somnus premit,
Secuto dura membra versantem thoro,
Idem in Hercule Oeteo.
Pectora pauper secura gerit:
Tenet è patula pocula fago,
Sed non trepida tenet illa manu:
Carpit faciles, vilesque cibos,
Sed non strictos respicit enses,
Aurea miscet pocula sanguis.

DE FURORE.

Furor amoris comes est.
Ovid. lib. 1. Eleg. sive Amo.
Blanditiæ comites tibi erunt, terrorque, furorque,
Assiduè partes turba sequuta tuas.
Furenti furioso que cedendum est.
Ovid. lib. 1. de Remedio Amoris.
Dum furor in cursu est, currenti cede furori:
Difficiles aditus impetus omnis habet
Stultus, ab obliquo qui quum discedere possit,
Pugnet in adversas ire narator aquas.
Furentibus Deus obstat,
Statius lib. 3. Thebaid.
.....Deus ecce furentibus obstat.
Nimius furor eventu caret.
Claud. de bel. Get.
Sed caret eventu nimius furor, improba nunquam
Spes latet diu.
Furor maximus insontem hominem reddidit, (id est, primus animi motus) quia in hominum potestate non est.
Seneca in Hercule furente.
Solus te jam præstare potest

Furor insontem; proxima puris
Sors est manibus, nescire nefas.

DE FUTURIS.

Futura celari homines Deus voluit, ut timeri sperarique liceat.
Horat. Oda 29. lib 3.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetque si mortalis ultra
Fas trepidat.

Lucret. lib. 2 bel. civil.

Sit subitum quodcunque paras, sit cæca futuri
Mens hominum fati, liceat sperare timenti.

Futura scire homini fas non est
Statius lib. 3. Thebaid.

.....Quid crastina volverit ætas
Scire nefas homini.

Admonitio ut à futurorum investigatione desistant.
Horat. Oda 9. lib. 1.

Quid sit futurum cras fuge quærere, &
Quem fors dierum cunque dabit lucro
Appone.

Cat. lib. 2.

Quid deus intendat noli perquirere sorte,
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

Idem oda 11. lib. 1.

Tu ne quæsieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem dii dederint, Leuconoe, nec Babylonios
Tentaris numeros: ut melius quicquid erit pati,
Seu plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam.

Futura incerta sunt.
Ovid. lib. 2. Fastorum.

Exitus in dubio est.

Silius Italic lib. 10. bel. civ.

.... Nostros fortuna labores
Versat adhuc, casusque jubet nescire futuros.

DE

G.

DE GAUDIO

Extremum gaudii luctus occupat.
Ovid. 7. Metamorph.

Gaudia, principium noſtri ſunt ſæpe doloris.

Poſt triſtitiam gaudium ſequitur.
Idem lib 7 Metamorph.

Fleb'le principium melior fortuna ſequuta eſt.

Idem lib 4. de Ponto.

Nil adeo fortuna gravis miſerabile fecit,
Ut minuant nullæ gaudia parte malum.
Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.

Idem 6. Faſtorum.

ſcilicet interdum miſcentur triſtia lætis.

DE GLORIA.

Gloria temporalis arte quæritur, necnon virtute.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis.

Idem de Philomela.

Facta diu vivent, operoſaque gloria rerum:
Hæc manet, hæc avidos effugit una rogos.

Gloriæ cupido contra patriam quoſdam induxit.
Juvenalis ſatyra 10.

---Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis titulique cupido.

Gloriæ ſeculi cupidus, cæli gloriam intueri debet, & tunc talis gloriæ pudebit, & ad hoc exhortatio pulchra.
Boetius Metro 7. lib. 2.

Quicunque ſolam mente præcipiti petit
Summumque credit gloria,
Late patentes ætheris cernat plagas,
Arctumque terrarum ſitum.

Brevemque replere non valentis ambitum
Pudebit aucti nominis

Gloriam temporalem fere cuncti appetunt.
Valer Flac. lib. 1. Argon.

Si qua operis tanti Domino consurgere ponto
Fama queat, tu sola animos, mentemque peruris
Gloria, te viridem videt, immunemque senectæ,
Phasidis in ripa stantem, juvenesque vocantem.

Gloriæ temporalis amor, ad ardua homines impellit; necnon vires illis præbet.
Ovid. lib. 4. de Tristib.

Denique non parvas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

Ovid. 4. Trifium.

Ardua per præceps, gloria vadit iter.

Idem lib. 4. de Ponto.

Excitat audito studium laudataque virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Silius Ital. lib. 6. bel. Pun.

Arripuit traxitque virum sax mentis honestæ
Gloria,

Prop lib. 4. Eleg.

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,
Non juvat ex facili lecta corona jugo.

Vana gloriosorum castigatio digna.
Terentius in Phormione.

Non sat est tuum te officium fecisse, si non id fama approbet?

Owen.

Omnibus invisa est stolida jactantia mentis,
Dum de te loqueris gloria nulla tua est.

DE GRATIA.

Gratia tarda ingrata esse solet,
Ausonius in Epigram.

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namque
Quum fieri properat, gratia grata magis.

Ibidem.

Si bene quid facias, facias cito: nam cito factum,
Gratum erit; ingratum gratia tarda facit.

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Gratiaq; officio, quod mora tardat, abest.

Gratia

Gratia pro rebus gratis datis debetur.
Ovid. lib. 1. Eleg. sive Am.

Gratia pro rebus merito debetur inemptis.

Gratia pluma levior est.
Plautus in Fœnule.

Si quid bene facias levior pluma est gratia.
Si quid peccarum sit, plumbeas iras gerunt.

DE GRATITUDINE.

Gratitudinis maximæ demonstratio dignissima.
Virgil. lib. 2. Æneid.

Dii (si qua est cœlo pietas, quæ talia curet)
Persolvant grates dignas, & præmia reddant
Debita.

Ovid. in ibid.

Dii meliùs, quorum longe mihi maximus ille est
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Huic igitur meritas grates quascunque licebit
Pro tam mansueto pectore semper agam.

Idem lib. 2. de Ponto.

Ore ferant grates (quoniam non possumus ipsi)
Dii tibi, qui referent, si pia facta vident.

Idem lib. 4. de Ponto.

Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
Qui mala sollicite nostra levatis, ero.

Ibidem.

Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet esse tuum.

Idem 1. de Tristibus.

Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis,
Perpetuusque animæ debitor hujus ero.
Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo,
Quam subeant animo meritorum oblivia nostro,
Et longa pietas excidat ista die.
Dii tibi sint faciles, & opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilemque meæ.

Idem lib. de Ponto.

Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates,

Flumina

Fluminaque in fontes cursu reditura supino,
Gratia quam meriti possit habere tui.

Idem lib. 5. de Trist.

—— Dum lumen solare tenebo,
Serviet officio spiritus iste tuo.

Plautus in Mustellaria.

Nunquam ego illi possum gratiam referre, ut meritus est de me

Terentius in Adelphis.

Quid ego nunc te laudem? sat certo scio,
Nunquam ita magnifice quicquam dicam, id virtus quin superet tua.

Ibidem.

Ah vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id assentari magis, quam quod habeam gratum, facere existimes.

Statius lib. 7. Thebaid.

Nec laudare satis, dignasque rependere grates
Sufficiam, referent superi.

Idem lib. 4. Sylvarum.

Qua celebrem mea vota lyra? Quas solvere grates
Sufficiam? non, si pariter mihi vertice Iuto
Nectat odoratas & Smyrna & Mantua lauros,
Digna loquar.

Virgil. lib. 4. Æneid.

—— Grates persolvere dignas
Non opis est nostræ, Dido.
Dii tibi, si qua pios respectant numina, si quid
Usquam justitia est, & mens sibi conscia recti,
Præmia digna ferant.

DE GULA.

Gulosus & liber nullus esse potest.

Horatius Satyra 2. lib. 2.

Rusticus, abnormis sapiens, crassique Minerva,
Discite non inter lances, mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclivis falsis animus meliora recusat.
Verum hic impransi mecum disquirite, cur hoc?
Dicam, si potero: male verum examinat omnis
Corruptus judex.

Gulosorum

Guloſorum effectus, caſtigatioque acerrima.
Juvenalis ſatyra 11.

Multos porro vides, quos ſæpe illuſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet exſpectare macelli,
Et quibus in ſolo vivendi cauſa palato eſt.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obſtantibus.

Lucanus lib 4. bel. civil.

....O prodiga rerum
Luxuries nunquam parvo contenta paratu,
Et quæſitorum terra, pelagoq; ciborum
Ambitioſa fames & lautæ gloria menſæ.

Statius lib. 4. Sylvarum

Ah miſeri quos noſſe juvat, quid Phaſidis ales
Oſtet ad hyberna Rhodope grue, quis magis anſer
Exta ferat? cur Thuſcus aper generoſior Umbro,
Lubrica qua recubent conchilia mollius alga?

Guloſis delectabiliora eſſe dicuntur, quæ pluris emuntur.
Juvenalis 11. Satyra.

... Interius ſi
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.

Petronius arbiter.

Ingenioſa gula eſt, ſæculo ſcarus æquore merſus
Aut menſam vivus perducitur, atque Lucrinis
Fruta littoribus vendunt conchilia cœnas.
Ut renovent per damna famem, jam Phaſidis unda
Orbata eſt avibus, mutoq; in littore tantum
Sola deſertis aſpirant frondibus auræ.

H

DE HYPOCRISI.

Hypocritarum caſtigatio dignſſima.
Juvenalis ſatyra.2.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt,
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus,
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo,

Si

Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum,
In tabulam Sullæ ſi dicant diſcipuli tres?

Perſius Satyra 5.

Pellículam veterem retinens, & fronte politus
Aſtutam vapido geſtas ſub pectore vulpem.

Seneca in Hippolyto.

Ubi vultus ille, & ficta majeſtas viri,
Atque habitus horreus, priſca & antiqua appetens,
Morumque ſenium triſte & aſpectu grave?
O vita fallax, abditos ſenſus geris.
Animiſque pulchram turbidis faciem induis,
Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantque molles dura.

Hypocritæ regnant, quia nigrum in candidum, hoc eſt malum in bonum vertunt, & è contra.

Ovid. lib 11. Metamorph.

Naſcitur Autolycus furtum ingeniosus ad omne
Qui facere aſſuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.

Juvenalis ſatyr. 3.

Cedamus patria, vivat Arturius iſthic,
Et Catulus, maneant qui nigrum in candida vertunt.

DE HOMINE.

Homo ex anima & corpore compoſitum eſt.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Nos quoq; pars mundi, quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus.

Homo mundi pars nobiliſſima.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet
Natus homo eſt, ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo.

Homini tantum ſitum rectus eſt datus, ut cœleſtia intueatur, contempleturque.

Ovid lib. 1. Metamorph.

Pronaque quum ſpectent animalia cætera terram,

Os

Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.
Boetius Metro 5. lib. 5.

Quam variis terras animalia permeant figuris
Namq; alia extento ſuntcorpore, pulveremq; verrunt
Continuumq; trahunt vi pectoris incitata ſulcum.
Sunt quibus alarum levitas vaga, verberetque ventos,
Et liquida longi ſpatia ætheris enatet volatu.
Hæc preſſiſſe ſolo veſtigia, gradibuſque gaudent:
Vel virides campos tranſmittere, vel ſubire ſylvas.
Quæ variis videas licet omnia diſcrepare formis,
Prona tamen facies hebetes valet ingravare ſenſus.
Unica gens hominum cellum levat altius cacumen,
Atque levis recto ſtat corpore, deſpicitque terras.
Hæc (niſi terrenus male deſipis) admonet figura,
Qui recto cœlum vultu peti-, exeriſque frontem,
In ſublime feras animum quoque, ne gravata peſſum
Inferior ſidat mens corpore celſius levato.
Silius Ital. lib. 13. bel. civil.

Nonne vides hominum ut celſos ad ſydera vultus
Sustulerit Deus, ac ſublimia finxerit ora,
Quum pecudes volucrumq; genus, formaſq; ferarum
Segnem atque obſcœnam paſſim ſtraviſſet in alvum?
Manilius lib. 4. Aſtron.

.....Projecta tacent animalia cuncta
In terra, vel merſa vadis, vel in aere pendent.
Omnibus una quies, venter ſenſuſq; per artus.
Et quia conſilium non eſt, & lingua remiſſa,
Unus & inſpectus rerum viteſque loquendi,
Ingeniumq; capax varias educit in artes.
Hic partus qui cuncta regit, ſuccellit in orbem,
Et domuit terram ad fruges, animalia cepit,
Impoſuitq; viam Ponto, ſtetit unus in arce
Erectus capitis, victorq; ad ſydera mittit
Sydereos oculos, propiuſque aſpectat Olympum,
Inquiritque Jovem: nec ſola fronte deorum
Contentus manet, & cœlum ſcrutatur in alto,
Cognatumque ſequens corpus ſe quærit in aſtris:
Claudianus de raptu Proſerp. lib. 3.

Quid mentem traxiſſe polo? quid profuit altum
Erexiſſe caput? pecudum ſi more peterrat
Avia?

Homines

Homines divinorum tantum capaces sunt, & hæc cognatio à mutorum grege eos sejungit.

Juvenalis satyra 15.

.... Quis enim bonus & face dignus
Arcana, qualem Ceres vult esse sacerdos,
Ulla aliena sibi credet mala? separat hæc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile solis
Sortiti ingenium, divinorumq; capaces,
Atq; exercendis capiendisque artibus apti.

Principium operationum suarum ac exitum homines in Deo collocare debent.

Horatius Oda 6. lib. 3.

Dis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.

Hominum genus felix dicitur, Dei si amor, quo cœlum regitur, suos animos regat.

Boetius Metro 7 lib. 3.

O felix hominum genus
Si vestros animos amor,
Quo cœlum regitur, regat.

Hominem misericordem, & ad omnia promptum esse oportet.

Plautus in Mostel.

Misericordias tandem habere hominem oportet.

Idem in Milite.

At quidem illuc ætatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.

Homines in malum proniores sunt quam in bonum.

Ovid. lib. 4. Fastorum.

Sed nos in vitium credula turba sumus.

Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.

Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones,
Ut te ipsum serves non expergisceris?

Juvenalis Satyra 6.

Paucæ adeo Ceres vittas contingere dignæ.

Idem satyra 13.

Mobilis & varia est firmè natura malorum
Quum scelus admittunt, superest constantia: quid fas
Atq; nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit

Damnatos

Damnator, fixa & mutari nescia. Nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Ejectum semel adtrita de fronte ruborem?
Quisnam hominum est quum tu contentum videris uno
Flagitio?

Terentius in Adelphis.

..... Nam tu quid agas,
Ubi si quid bene præcipies nemo obtemperet?

Claud. lib. 2. in Eutrop.

... Parvæ poterunt impellere causæ
In scelus; ad mores facilis natura reverti.

Homo ex lapidibus factus est post diluvium, ut fabulatur Ovid. 1. Metamorph. quibus innuitur humanæ conditionis miseria, ut ipse declarat.

Magna parens terra est, lapidesque in corpore terræ
Ossa reor dici: jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio, quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est, adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Discedunt, velantque caput, tunicasque recingunt,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpere, suumque rigorem,
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam sic non manifesta, videri
Forma potest homini, sed uti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum.
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa;
Quæ modo vena fuit, sub eodem nomine mansit,
Inque brevi spatio superorum numine saxa
Missa viri manibus faciem traxere virorum,
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu.
Inde genus durum sumus, experiensque laborum,
Et documenta damus, qua simus origine nati.

Hominum pernities maxima est homo, scilicet malus.

Plautus in Asinaria.

Lupus est homo homini, non homo, quum qualis sit non novit.

Ausonius

Ausonius in Biæ Pirenæi sententiis.

Pernities hominum quæ maxima? Solus homo alter.

Homo alteri quod fecerit, hoc idem ab alio recipere debet.

Prosp. Sent. 38.

Quod serimus metimus, quod damus accipimus.

Ovid lib. 13. Metamorph

En eget auxilio qui non tulit! utque reliquit
Sic linquendus erat, legem sibi dixerat ipse.

Hominum incommoda scire volenti, unum, vel unam domum intueri sat est; quia fere omnes æquè vitiosi sunt.

Virgil. lib 2. Æneid.

Accipe nunc Danaûm insidias & crimine ab uno
Disce omnes.

Juvenalis 13. Satyra.

Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit una domus, paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.

Homines, corporalem ob valetudinem acquirendam & conservandam, innumera fere incommoda sustinent, pro anima vero nec unum vix sustinere cæci volunt.

Ovid. lib. 1. de Remedio Amoris.

Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Esse, sed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
Æger: & oranti mensa negata mihi est.
Ut corpus redimas ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora levabit aqua.
Ut valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

---- Nam cur
Quæ lædunt oculos festinas demere, si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?

Homines amandi sunt, non eorum munera.

Ovid. Epist. 16. Heroid.

Aut ego perpetuo famam sine labe tenebo,
Aut ego te potius, quam tua dona, sequar.
Atque ea non spetno

Homines elati atque humiles sunt, sicut se res dant.

Terentius

Terentius in Hecyra.

..... Profecto hoc sic est, ut puto :
Omnibus nobis, ut res dant sese, ita magni atque humiles sumus.

Hominis ornamentum barba est.
Ovid. lib. 13. Metamorph.

Nec mea quod rigidis horrent densissima setis
Corpora, turpe putas; turpe est sine frondibus arbor,
Turpis equus, nisi colla jubæ fluitantia velent,
Pluma tegit volucres, ovibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ.

Homo mortuus idem non est qui prius erat.
Ovid. lib. 3. de Tristib.

Hector erat tunc quum bello certabat, & idem
Tractus ab Æmonio non erat Hector equo.

Humanæ miseriæ descriptio seu expressio notabilis.
Virgil. lib. 3. Georg.

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi,
Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus,
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Horat. Oda 7. lib. 4.

Pulvis & umbra sumus.

Owen:

Quid valet hic mundus, quid gloria, quidve triumphus
Post miserum funus pulvis & umbra sumus.
Pulvis & umbra sumus: pulvis nihil est, nisi fumus;
Sed nihil est fumus, nos nihil ergo sumus.

Statius lib. 2. Sylvarum.

.... Nos vilis turba caducis
Deservire bonis, semperque optare parati
Spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
Despicis errantes, humanaque gaudia rides.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Editus in lucem jacuit sine viribus infans.
Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum,
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutisque aliquo conamine nervis:
Inde valens veloxque fuit, spatiumque juventæ
Transit & emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ:

Sub-

Subruit hæc ævi demoliturq; prioris
Robora

Cornelius Gallus.

O quam dura premit miseros conditio vitæ?
Nec mors humano subjacet arbitrio.
Dulce mori miseris, sed mors optata recedit,
At quum testis erit præcipitata venit.

DE HONORIBUS.

Honores veri non sunt fortuiti muneris.
Ausonius in Solonis sentent.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

Honorantur hodie non nisi divites, quibus honores venum exponuntur.
Ovid. lib. 1. Fastor.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubiq; jacet.

Idem lib. 3. Eleg.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores,
Inde gravis judex, inde severus eques.

Honores ac opes ut stolidæ mentes ampliter accumulent imprecatio, quo postea illis liceat vera dona cognoscere,
Boetius Metro 8. lib. 3.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes, honores ambiant;
Et quum falsa gravi mole paraverint,
Tum vera cognoscant bona.

Honoris non intermoriturí intimatio.
Virgil. Eclog. 5.

Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit,
Dum thymo pascentur apes, dum rore cicadæ;
Semper honos, nomenque tuum, laudesq; manebunt.

Idem lib. 1. Æneid.

In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
Lustrabunt, convexa polus dum sydera pascet,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Honorabilis viri, qui ab omnibus poetis carmine celebretur digni, intimatio.
Olympius Nemesianus Ecl. 1.

Namque fuit dignus senior, quem carmine Phœbus,
Pancalamis, Sidibusq; Linus, modulatibus Orpheus

Concinerent

Concinerent, atque acta viri laudesq; sonarent.

Honoris fructus onus.

Tib.

Fructus honos oneris, fructus honoris onus.

DE HOSPITALITATE.

Hospitibus, scilicet bonis, quod confertur, ferenti quæstui est.

Plautus in Milite.

In bono hospite atq; amico quæstus est quod sumitur

Hospes ejicitur turpius, quam non admittitur.

Ovid. lib. 5. de Tristib.

Turpius ejicitur quam non admittitur hospes.

In hospitibus certum amorem non esse, supra. tit. de Amore ostensum est.

Amor in hospitibus certus est, &c.

Hospes ab hospite non est hodie tutus.

Ovid. lib. 1. Metamorph.

Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

DE HUMILITATE.

Humiles Deus extollit, superbos vero deprimit humiliatque.

Horatius Oda 34. lib. 1.

..... Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens.

Idem Oda 4. lib. 3.

Vim temperatam dii quoq; provehunt
In majus: idem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum Centimanus Giges
Sententiarum notus & integra
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta monstris terra dolet suis,
Mœret partus fulmine luridum
Missos ad orcum.

Claudianus de sepulchro speciosæ.

Magna repente ruunt, summa cadunt subito:

Humili viro laus sæpe contigit.

Seneca in Thyeste.

Laus vera humili sæpe contigit viro.

I.

DE IGNAVIA.

Ignavia admodum nocet.
Ovid. lib. 1. de Ponto.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium ni moveantur aquæ.
Et mihi si quis erat dicendi carminis usus,
Deficit, estque minor factus inerte situ.

Ignavos premit fortuna
Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

Ignavorum ac inertium reprehensio, & ad virtutem amplexandam exhortatio illustris.
Ovid. Heroid. Epist. 16.

Ad possessa venis, præceptaque gaudia serus:
Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet.

Boetius Metro 6. lib. 4.

Ite nunc fortes ubi celsa magni
Duxit exempli via, cur inertes
Terga nudatis? superata tellus
Sydera donat.

Ignavi recte cavent ne sibi invideatur.
Plautus in Bacch.

Sibi ne invideatur, ipsi ignavi rectè cavent.

DE IGNORANTIA.

Ignorantia quandoque excusat.
Ovid. Heroid. Epist.

Præterita veniam dabit ignorantia culpæ.

Ignorantia hominum reprehensio gravis, quod in terrenis rebus sapientiores sint quam in inquisitione summi boni.
Boetius Metro. 8. lib. 3.

Heu, heu, quæ miseros tramite devio
Abducit ignorantia.
Non aurum in viridi quæritis arbore,
Nec vitæ gemmas carpitis,

Non

Non altis laqueos montibus abditis
Ut piſce ditetis dapes.
Nec vobis capreas ſi libet ſequi
Thyrrena captatis vada,
Ipſos quinetiam fluctibus abditos
Norunt receſſus æquoris,
Quæ gemmis niveis unda feracior,
Vel quæ rubentis purpuræ:
Nec non quæ tenero pilce, vel aſperis
Præſtant Echinis littora.
Sed quônam lateat, quod cupiunt bonum
Nelcire cæci ſuſtinent,
Et quo ſtelliferum tranſabiit polum
Tellure demerſi petunt.

Ignorare ea, quæ unicuique in ſtatu ſuo ſcire convenit, malum eſt non mediocre, necnon inertis.
Horatius Satyra 6. lib. 2.

.... Sed quod magis ad nos
Pertinet, & neſcire malum eſt, agitamus: utrúmne
Divitiis homines, an ſint virtute beati,
Quidve ad amicitias, uſus, rectumve trahat nos,
Et quæ ſit natura boni, ſummumque quid ejus.
Seneca in Octavia.
Inertis eſt neſcire quid liceat ſibi.

Ignorans & indoctus non eſt Poeta vocandus.

Deſcriptas ſervare vices, operumque colores
Cur ego ſi nequeo ignoroque poeta ſalutor?
Cur neſcire pudens prave, quam diſcere malo?
Ignorantia malorum iners remedium eſt.
Seneca in Oedipo.
Iners malorum remedium ignorantia eſt.

DE IGNOTIS.

Ignota quæq; difficilia videntur, cognita vero facilia.
Terentius in Heauton.

Omnia hæc dum incipias gravia ſunt, dumq; ignores: ubi cognoveris, facilia.

Ignoti nulla cupido.
Ovid lib. 3. de Arte Amandi.

Quod latet ignotum eſt, ignoti nulla cupido:
Fructus abeſt, facies quum bona teſte caret.

Ignotæ rei nullus reſpectus.
Ovid. lib. de Arte Amandi.

Tu licet & Thamiram ſupere, atq; Orphea cantu;
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nunquam pinxiſſet Apelles,
Merſa ſub æquoreis illa lateret aquis.

DE IMPERITIA.

Imperito homine cur nihil ſit injuſtius.
Terentius in Adelphis.

Homine imperito nunquam quicquam injuſtius,
Qui nihil quod ipſe facit nihil rectum putat.

DE IMPERIO.

Imperium in bonos difficile non eſt.
Plautus in Milite.

Facile eſt imperium in bonos.

Imperium amicitiæ adjunctum ſtabilius eſt, quam quod vi ſit.
Terentius in Adelphis.

Nimium ipſus durus eſt, præter æquum & bonum,
Et errat longe mea quidem ſententia,
Qui imperium credat gravius eſſe, aut ſtabilius
Vi quod ſit, quam illud quod amicitia adjungitur.
Mea eſt ſic ratio & ſic in animum induco meum.
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet
Si ſperat fore clam, rurſus ad ingenium redit:
Ille, quem beneficio adjungas, ex animo facit,
Studet par referre: præſens, abſenſq; idem erit.

Parere melius quam imperare.
Lucret. lib. 5.

Satius multo parere quietum
Quam regere imperio res velle & regna tenere.

DE IMPOSSIBILI.

Impoſſibilia fieri exigentis, intimatio perpulchra.
Plautus in Moſtel.

Una opera ebur atramento candefacere poſtulas.

Impoſſi-

Impossibilitatis expressiones.

Virgilius Eclog. 1.

Ante leves ergo pascentur in æthere cervi,
Et fœta destituent nudos in littore pisces,
Ante pererratis amborum finibus, exul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tygrim,
Quam nostro illius labatur pectore vultus.

Ovid. in Ibin.

Desinet esse prius contrarius ignibus humor,
Junctaq; cum luna lumina solis erunt:
Parique eadem cœli Zephyros emittet & Euros,
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus.

Ibidem.

Et ver autumno, brumæ miscebitur æstas,
Atque eadem regio vesper & ortus erit,
Quam mihi sit tecum positis, quæ sumpsimus, armis
Gratia, commissis, improbe, rupta tuis:
quam dolor hic unquam spatio evanescere possit,
Leniat aut odium tempus & hora meum:
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.

Seneca in Thyeste.

Amat Thyestem frater? æthereas prius
Perfundet arctos Pontus, & Siculi rapax
Consistet æstus unda, & Ionia seges
Matura pelago surget, & lucem dabit
Nox atra terris: ante cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœdusq; jungent.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Longa dies citior brumali tempore, noxque
Tardior hyberna Solstitialis erit,
Nec Babylon æstum, nec frigora pontus habebit,
Calthique Pæstanas vincet odore rosas,
Quam tibi nostrarum veniant oblivia rerum.

Ibidem ad Græcinum.

Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas:
Quam male se præstet veteri Græcinus amico.

Ovid. 2. de Ponto.

Cinyphia segetis citius numerabis aristas,

Altique quam multis flo eat Hybla thymis.
Et quot aves motis nitantur in aera pennis,
Quotque natent pisces æquore, certus eris:
Quam tibi nostrarum statuatur summa laborum,
Quos ego jam terra, quos ego passus aqua.

Ibidem ad Rufum.

Nominis ante mei venient oblivia nobis,
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.

Persium satyra 5.

Sambucam citius caloni aptaveris alto.

Olympius Nemesianus Eclog. 1.

Namque prius siccis phocæ nascentur in arvis,
Hirsutusque freto vivet leo, dulcia mella
Sudabunt taxi, confusis legibus anni
Ante dabit floreis autumnus, ver dabit uvas,
Messem tristis hyems, æstas tractabit olivas,
Quam tacear, Meliboce, tuas mea fistula laudeis.

Claud. in Paneg. Probi, &c.

Ante dabunt hyemes Nilum, per flumina damæ
Errabunt, glacieque niger damnabitur Indus;
Ante Thesteis iterum conterrita mensis
Intercisa dies refugos vertetur in ortus,
Quam Probus à nostro possit discedere sensu.

Idem lib. 1. in Eutrop.

Jam testudo volat, profert jam cornua vultur,
Prona petunt retro fluvii vada, Gadibus ortum
Armenii texere dies, jam frugibus aptum
Æquor, & assuetum sylvis delphina videbo,
Jam cochleis homines junctos, & quicquid inane
Nutrit, Judaicis quæ pingitur India velis.

DE INCONTINENTIA.

Mulieres incontinentes sunt magis quam viri.

Propert. lib. 3. Eleg. de incon. muliere.

Objicitur toties à te mihi nostra libido,
Crede mihi, vobis imperat ista magis.
Vos ubi contempti rupistis frena pudoris,
Nescitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incensas citius sedatur aristas,
Fluminaque ad fontis sunt reditura caput.

Et

Et placidum Syrtes portum, & bona littora nautis
Præbeat hoſpitio ſæva Malea ſuo,
Quam poſſit veſtros quiſquam deprendere curſus,
Et rapidæ ſtimulos frangere nequitiæ.
Teſtis Cretæi faſtus, quæ paſſa juvenci
Induit abiegnæ cornua falſa bovi.
Teſtis Theſſalico flagrans Salmonis Enipeo,
Quæ voluit liquido tota ſubire Deo.
Crimen & illa fuit patriæ ſuccenſa ſenectæ
Arboris in frondes condita Myrrha novæ.
Nam quid Medeæ referam, quo tempore matris
Iram natorum cæde piavit amor?
Quidve Clytemneſtræ, propter quam tota Mycenis
Infamis ſtupro ſtat Pelopea domus?
Tuque ô Minoa venundata Scylla figura
Tondens purpurea regna paterna coma?
Hanc igitur dotem virgo deſponderat hoſti:
Niſe tuas portas fraude recluſit amor.

DE INFAMIA.

Infamia eſt immortalis, igitur ſummopere vitanda eſt.
Plautus in Perſa.

Pater, hominum immortalis eſt infamia:
Etiam tum vivat, quum eſſe credas mortuam.

Paupertas ſit gravior ſi ad illam accedat infamia.
Plautus in Perſa.

Quanquam res noſtræ ſunt, pater, pauperculæ,
Modicæ, & modeſtæ; melius'ſt tamen ita vivere,
Nam ubi ad paupertatem acceſſit infamia,
Gravior paupertas fit, fides ſubleſtior.

Infamia aliena teneros animos ſæpe à vitiis abſterret, ut funus vicinum ægros ab inferenda morte.
Horat. Satyr 4. lib. 1.

----- Avidos vicinum funus ut agros
Exanimat, mortiſque metu ſibi parcere cogit.
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitiis.

DE INFANTIA.

Infantis miseria quæ sit.
Ovid. lib. 15. Metamorph.

Editus in lucem jacuit sine viribus infans.
Lucret lib. 5. de natura rerum.

Tum porro puer (ut tempestate projectus ab undis
Navita) nudus humi jacet infans indigus omni
Vitali auxilio quum primum in luminis oras
Nixibus ex alvo matris natura profundit,
Vagituque locum lugubri complet, ut æquum'st,
Cui tantum in vita restet transire malorum.

Infantia pueritiave Veri adsimilatur.
Ovid lib. 15. Metamorph.

Nam tener & lactens, puerique simillimus avo
Vere novo est: tunc herba recens, & roboris expers
Turget, & insolida est: & spe delectat agrestes, &c.

DE INFERNO.

Infernales furiæ tres sunt, quæ nocentes assidue, acriterque cruciare dicuntur.
Ovid. in Ibin.

Hic tibi de furiis scindit latus una flagello,
Ut sceleris numeros confiteare tui.
Altera tartareis sectos dabit anguibus artus,
Tertia fumantes incoquet igne genas.

Inferni cruciatus innumeri patent.
Ovid. lib. 4. Metamorph.

Mille capax aditus & apertas undique portas
Urbs habet: utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo est turbamve accedere sentit,
Errant exangues sine corpore & ossibus umbræ.

Idem in Ibin.

In loca ab Elysiis diversa fugabere campis.
Quasque tenet sedes noxia turba cole.
Quæque gerunt humeris perituras Belides undas,
Exulis Ægypti turbæ cruenta nurus.

Seneca in Hercule furente.

Quid juvat durum properare fatum?
Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, facietque inerti
Vela Cocyto.

Idem

Idem in Oedipo.

Longus ad manes properatur ordo
Agminis mœsti.

Silius Ital. lib. 2 bel. Pun.

Tum demum ad manes perfecto munere Erinnys
Junoni laudata redit, magnamque sonora
Exultat rapiens secum sub tartara tuba.

Propert. lib. 2 eleg. ad Jovem.

Sunt apud inferno tot millia formosarum,
Pulchra sit in superis scilicet una Lycas.
Vobiscum est Lyde, vobiscum candida Tyro,
Vobiscum Europe, nec proba Pasiphe,
Et quot Troja tulit vetus, & quot Achaia formas
Et Phœbi, & Priami diruta regna senis,
Et quæ unq; erat in numero Romana puella,
Occidit: has omneis ignis avarus habet.

Claud. lib. 2. de raptu Proserp.

Conveniunt animæ, quantas violentior auster
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
Colligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas,
Cunctaq; præcipiti stipantur secula cursu
Insignem visura nurum.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Regna, ait, hic tenebras agitat, volitantq; per umbras
Innumeri quondam populi, domus omnibus una,
In medio vastum late se tendit inane.
Huc quicquid terræ, quicquid freta, & igneus æther
Nutrivit primo mundi genitalis ab ævo
Mors communis agit, descendunt cuncta, capitque
Campus ineos quantum interiit, restatque futurum.

Inferni initium seu via.

Virgil. lib. 6. Æneid.

..... Atlava malorum
Exercet pœnas & ad impia tartara mittit.

Ovid. lib. 4. Metamorph.

Est via declivis funesta nubila taxo.
Ducit ad infernas per multa silentia sedes,
Styx nebulas exhalat iners, umbraq; recentes
Descendunt illac, simulacraque funesta sepulchris;
Pallor hyemsq; tenet late loca senta, novique
Qua sit iter manes Stygiam quod ducat ad urbem
Ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.

Seneca in Hercule furente.

Spartana tellus nobile attollit jugum,
Densis ubi æquor Tænarus sylvis premit,
Hic ora solvit Ditis invisi domus,
Hiatque rupes alta & immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet:
Latumque pandit omnibus populis iter,
Hinc ampla vacuis spatia laxantur loeis,
In qua omne mersum pereat humanum genus,
Nec ire labor, ipsa deducit via:
Ut sæpe puppes æstus invitas rapit,
Sic pronus aer urget.

Silius Ital. lib. 13. bel. Pun. sec.

Hic vicina palus fama est Acherontis ad undas
Pandere iter, cæcas stagnante voragine fauces
Laxat, & horrendos aperit telluris hiatus,
Interdumq; novo perturbat lumine manes.

Statius lib. 2. Thebaid.

Hoc, ut fama, loco pallentes devius umbras
Trames agit, nigrique Jovis vacua atria ditat
Mortibus, Arcadii perhibent si vera coloni.
Stridor ibi & gemitus pœnarum, atroque tumultu
Fervet ager: sæpe Eumenidum vocesque manusq;
In medium sonuêre diem, lethique triformis
Janitor agricolas campis auditus abegit.

Valer. Flac. lib. 1. Argonaut.

Ingenti jacet ore chaos, quod fondere fessam
Materiem lapsumque queat consumere mundum,
Hic gemina æternum portæ, quarum altera dura
Semper lege patens populos regesque receptat.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Est locus extremum pandit qua Gallia littus
Oceani prætentus aquis, quo fertur Ulysses
Sanguine libato populum movisse silentum.
Illic umbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctaque vident migrare figuras.

Idem lib. 2. in Ruffinum.

Est locus infaustis, quo conciliantur in unum
Cocytus Phlegethonque vadis, inamœnus uterque
Alveus, hic volvit lacrymas, hic igne redundat.
Turris per geminos flammis vicinior amnes

Porrigitur,

Porrigitur, ſolidoque rigent adamante, ſiniſtrum
Proluit igne latus, dextra Cocytia fundit
Æquora, triſte gemens & fletu concita plangit.
Huc poſt emeritam mortalia ſecula vitam
Deveniunt ubi nulla manent diſcrimina fati:
Nullus honor, vanoque exutum nomine regem
Perturbat plebeius egens.

An ſit inferni pœna aliqua & quod non ſit ſecundum quorumdam ipſiſſimum opinionem.

Seneca in Hercule furente.

----- Verane eſt fama, ne foris
Tam fera reddi jura & oblito ſui
Sceleris nocenter debitas pœnas dare?
Quis iſte veri rector, atque æqui arbiter?

Idem in Troade.

----- Tænara, & aſpero
Regnum ſub domino, limen & obſidens
Cuſtos, non facili Cerberus oſtio
Rumores vacui, verbaque inania,
Et par ſollicito fabula ſomnio.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

----- Poſt mortem denique noſtram
Num quid ibi horribile apparet? Num triſte videtur
Quicquam? nonne omni ſomno ſecurius exſtat?
Atque ea nimirum quæcunq; Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe, in vita ſunt omnia nobis:
Nec miſer impendens magnum timet aere ſaxum
Tantalus, ut fama'st caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita divûm metus urget inanis
Mortales, caſumque timent, quem cuique ferat ſors:
Nec Tytion volucres ineunt Acheronte jacentem
Sed Tytius nobis hic eſt, in amore jacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor;
Aut alia quavis ſcindunt torpedine curæ, &c.

Inferni pœna diverſa eſt ſecundum hominum merita.

Virgil lib. 6. Æneid

Nec non & Tytion terræ omni-parentis alumnum
Cernere erat per tota novem cui jugera corpus
Porrigitur, roſtroque immanis vultur adunco
Immortale jecur tundens fœcundaque pœnis
Viſcera, rimaturque epulis habitatque ſub alto

Pectore, nec fibris requies datur ulla renatis,
Quid memorem Lapithas, Ixiona. Pirithoumque?
Quos super alta silex jamjam lapsura cadentique
Immin et adsimilis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulaque ante ora parata
Regifico luxu: furiarum maxima juxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas,
Exurgitque attollens vorem, atque intonat ore.
Hic quibus invisi fratres dum vita manebat,
Pulsatusve parens, & fraus innexa clienti,
Aut qui divitiis soli incubuere repertis,
Nec partem posuere suis, quæ maxima turba est:
Quique ob adulterium cæsi, quique arma sequuti
Impia, nec veriti Dominorum fallere dextras,
Inclusi pœnas exspectant.

Ibidem.

Saxum ingens volvunt alii, radiisque rotarum
Districti pendent; sedet, æternumque sedebit
Infelix Theseus, Phlegiasque miserrimus omnes
Admonet, & magna testatur voce per umbras
Discite justitiam moniti, & non temnere divos,
Vendidit hic auro patriam dominumque potentem
Imposuit, fixit leges pretio atque refixit.
Hic thalamum invasit natæ, vetitosque hymenæos,
Ausi omnes immane nefas, ausique potiti,
Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum,
Ferrea vox, omnes scelerum comprendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

Ibidem.

Quin & supremo quum lumine, vita reliquit,
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt: aliæ penduntur inanes
Suspensæ ad ventos, aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes.

Ovid. lib 4. Metamorph.

Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam pæna sua pœna coercet.

Viscera

Viſcera præbebat Tityus lanianda, novemque
Jugeribus diſtractus erat. Tibi Tantale nullæ
Deprenduntur aquæ, quæque imminet effugit arbor.
Aut petis, aut urges rutturum ſiſyphe ſaxum,
Volvitur Ixion, & ſe ſequiturque fugitque.
Molirique ſuis lethum patruelibus auſæ
Addidue repetent, quas perdunt, Belides undas.

Horatius Oda 13. lib 3.

Quam pene furiæ regna Proſerpinæ,
Et judicantem vidimus Aeacum,
Sedeſque diſcretas piorum, &
Aeolii fidibus querentem
Sippho puellis de popularibus
Et te ſonantem plenius aureo
Alcæe plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli?

Idem Oda 14. lib. 2.

Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans & Danai genus
Infame, damnatuſque longi
Siſyphus Aeolides laboris.

Seneca in Hercule furente.

Quod quiſque fecit patitur, auctorem ſcelus
Repetit, ſuoq; premitur exemplo nocens.

Silius Italic. lib 13. bel Pun. 2.

Has inter formas conjux Junonis averna
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina Regum.
Sunt vincti, ſeroq; piget ſub judice culpæ.
Circumerrant furiæ, pœnarumq; omnis imago.
Quam vellent nunquam ſceptris fulſiſſe ſuperbis.
Inſultant duro imperio, non digna, non æqua,
Ad ſuperos paſſi Manes, quæque ante profani
Non licitura vivis, tandem permiſſa queruntur,
Nunc alius ſævis religatur rupe catenis:
Aſt alius ſubigit ſaxum, perq; ardua montis
Vipereo domat hunc aterna Megæra flagello,
Talia lethiferis reſtant patienda tyrannis.

Statius lib. 8 Thebaid.

Forte ſedens media regni infelicis in arce
Dux Erebi populos poſcebat crimine vitæ
Nil hominum miſerans, iratuſq; omnibus umbris.
Stant furiæ circum, variaq; ex ordine montes,

Sævaque multisonas exercet pœna catenas.
Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.

Valer. Flac. lib. 3. Argonaut.

Quippe nec in ventos, nec in ultima solvimur ossa.
Ira manet, duratque dolor.

Idem.

Quisque suos fontes inimicaque pectora pœnis
Implicat, & varia meritos formidine pulsat.
At quibus in vita maduerunt sanguine dextræ,
Si fors sæva tulit miseros, vel proxima culpa,
Hos variis mens ipsa modis agitat, sua carpunt
Facta viros reddes, etiam nil amplius ausi
In lacrymas humilesque metus: ægramq; fatiscunt
Segnitiem. *Tibullus eleg. 3. lib. 1.*
At scelerata jacet cædes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra sonant.
Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sævit, & huc illuc impia turba fugit.
Illic Junonem tentare Ixionis ausi
Versantur celeri noxia membra rotæ,
Porrectusque novem Tytius per jugera terræ,
Assiduas in atro viscere pascit aves.
Tantalus est illic, & circum stagna, sed aerem
Jamjam poturi deserit unda sitim.
Et Danai proles, Venetis quod numina læsit
In cava Lethæas dolia portat aquas.

Ovid. in Ibin.

Poma pater Pelopis præsentia quærit, & idem
Semper eget, liquidis semper abundat aquis.
Jugeribusque novem qui summus distat ab imo,
Visceraque assidue debita præbet avi.

Inferni custos Cerberus est juxta Poetas. Tibullus lib. 1.

Tum niger in turba serpentum Cerberus ore
Stridet & aratas excubat ante fores.

Virgil. lib. 6. Æneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat, adverso recubans immanis in antro.

Quid autem sibi hæc figmenti velit, Lucret. lib. 3. de nat. rer. interpretatur.

Cerberus & furiæ, jam vero & luci egenus
Tartarus,

Tartarus, horriferos eructans faucibus æstus,
Qui neque sunt usquam, nec possunt esse profecto,
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Est insignibus insignis, sceleriſque nomella,
Carcer, & horribilis de saxo jactus eorum,
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tedæ,
Quæ tamen etsi absunt, at mens sibi conscia facti
Præmetuens adhibet stimulos, torretque flagellis
Nec videt interea qui terminus esse malorum
Possit, nec qui pœnarum denique finis,
Atque eadem metuit magis, hæc ne in morte gravescant
Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.

Inferni pœna æterna est.

Ovid. in Ibin.

Nec mortis pœnas mors altera finiet hujus,
Horaque erit tantis ultima nulla malis.

Juvenal. Satyra 2

Esse aliquos manes, & subterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una transire vadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, nisi qui nondum æra lavantur,
Sed tu vera puta Curius quid senserit, & duo
Scipiadæ? quid Fabricius? manesque Camilli?
Quid Cremeræ legio? & Cannis consumpta juventus?
Tot bellorum animæ.

Lucanus lib. 3. bel. civil.

Sedibus Elysiis, campoque expulsa piorum
Ad stygias, inquit, tenebras manesque nocentes
Post bellum civile trahor.

Seneca in Here. furen.

..... Certus in lusos tenet.
Locus nocentes, utque fert fama, impios
Supplicia vinclis sæva perpetuis domant.
Rapitur volucri tortus Ixion rota.
Cervice saxum grande Sisyphea sedet.
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur undas, abluit mentum latex,
Fidemque quum jam sæpe decepto dedit,
Perit unda in ore, poma destituunt famem,
Præbet volucri Tityus æternas dapes,
Urnæque frustra Danaidas plenas ferunt.

Errant

Errant furentes impiæ Cadmeides,
Terretque mensas avida Phineas avis.
Ibidem.

Qualis est nobis animus remota
Luce, quum mœstus sibi quisq; sensit
Obrutum tota caput esse terra,
Stat chaos densum, tenebræque turpes,
Et color noctis malus, & silentis
Otium mundi, vacuæq; nubes.
Sera nos illo referat senectus.
Ibidem.

Nemo ad id sero venit, unde nunquam
Quum semel venis, potuit reverti.
Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

..... Sed fœdere certo
Degeneres tenebris animas damnavit avernis.
Statius lib. 4. Thebaid.

Tartarea sedes, & formidabile regnum
Mortis inexpletæ, tuque ô sævissime fratrum
Cui servire dati manes, æternaque sontum
Supplicia, atq; imi famulantur regia mundi,
Solvite pulsanti loca muta.
Ibidem.

Audiris genitor vulgusq; exangue propinquat,
Panditur Elysium chaos, & telluris opertæ
Desilit umbra rapax, sylvæque & nigra patescunt
Tartara, liventes Acheron ejectat arenas,
Fumidus atra vadis Phlegeton incendia volvit
Et Styx diseretis incerfluа manibus obstat:
Ipsum pallentem solio, circumq; ministras
Funestorum operum Eumenides, Stigiæque severos
Junonis thalamos & mœstæ cubilia cernо.
In speculis mors atra sedet dominiq; sedentes
Adnumerat populos, major supereminet ordo.
Statius lib. 11. Thebaid.

Ite truces animæ, funestaq; tartara letho
Polluite, & cunctas Herebi consumite pœnas.
Idem lib. 3. Sylva.

Ad manes ignare fugis, nec flectere Parcas,
Aut placare malæ datur aspera numina Lethes.
Valer. l b. 3. Argonaut.

..... Quum deinde tremendi

Ad

A ſolium venere Jovis, queſtuq; nefandam
Edocuere necem.

Claud. lib. 2. de rapt. Proſerp.

----- Tu requiem latura piis, te judice ſontes
Improba cogentur vitæ commiſſa fateri.

Apud inferos animarum judices Æacus, Minos & Rhadamanthus eſſe dicuntur, eo quod in hac vita juſtiſſimi fuerunt.

Ovid. lib. 13. Metamorph.

Æacus huic pater eſt, qui jura ſilentibus illic
Reddit, ubi Æolidem ſaxum grave Siſyphon urget.

Idem in Ibin.

Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuaſque
Æacus in pœnas ingenioſus erit.

Horat. Oda 13. lib. 2.

Et judicantem vidimus Æacum

Idem Oda 8. lib. 4.

Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus & favor, & lingua potentium
vatum divitibus conſecrat inſulis.

Virgil. lib. 6. Æneid.

Gnoſius hæc Rhadamanthus habet duriſſima regna,
Caſtigatq; auditq; dolos, ſubigitq; fateri,
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

Seneca in Hercule furente.

Non unus alte ſede quæſitor ſedens
Judicia trepidis ſera ſortitur reis,
Auditur illo Gnoſius Minos foro,
Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit ſocer.

Statius lib. 4. Thebaid.

Arbiter hoc dura verſat Corycius urna,
Vera nimis poſcens, cogitq; expromere vitas
Uſq; retro, & tandem pœnarum lucra fateri.

Propert. lib. 3 Eleg.

Non tamen immerito Minos ſedet arbiter orci,
victor erat, quamvis æquus in hoſte fuit.

Claudianus lib. 2. in Ruffin.

----- Quæſitor in alto
Conſpicuus ſolio pertentat crimina Minos.

Et

Et juſtis dirimit fontes, quos nolle fateri
Viderit, ad mala mox tranſmittit verbera fratris;
Nam juſtè Rhadamanthus agit quum geſta ſuperni
Curriculi, totoſque diu proſpexerit actus,
Exæquat damnum meritis.

Inferni regreſſus non eſt.
Seneca in Hercule furente.

..... Atque avidum chaos
Gradumque retro flectere, haud unquam ſinunt
Umbræ tenaces.

Ibidem.

Sed nemo ad id ſero venit, unde nunquam
Quum ſemel venit, potuit reverti.

Idem in Hipolyto.

..... Non unquam amplius
Convexa tetigit ſupra, qui merſus ſemel
Adiit ſilentem nocte perpetua domum.

Owenus.

Ut niger in niveum nulla redit arte colorem
Spectat ab inferno ſic via nulla retro.

DE INFIRMITATE.

Infirmitatis maximæ intimatio.
Ovid. lib. 3. de Triſtibus.

Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura,
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Sive mei cauſſa eſt in regione mali:
Ut tetigi Pontum, vexant inſomnia, vixque
Oſſa tegit macies, nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percuſſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ nova læſit hyems:
Is mea membra tenet, nec viribus allevor ullis,
Et nunquam queruli cauſa doloris abeſt.

Idem lib. 4. de Triſtib.

Nam neque ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat,
Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa cutem.

Infirmos ſanari pudet ubi turpis eſt medicina.
Seneca in Oedipo.

Ubi turpis eſt medicina, ſanari pudet.

Infirmis parva cauſa nocet.

Ovid.

Ovid. lib 2. de Remedio Amoris.

Admonitu recreatur amor, vulnusq; novatum
Scinditur, infirmis causa pusilla nocet.

DE INGENIO.

Ingenium olim erat in pretio.
Ovid. lib. 3. Eleg.

Ingenium quondam fuerat pretiosius auro;
At nunc barbaria est grandis, habere nihil.

Ingenium exornat sæpe corporalem deformitatem, ut de Ovidio liquet.
Ovid de Sappho.

Si mihi difficilis formam natura negavit,
Ingenio forma damna rependo meæ.

Titus Calphurnius Eclog. 2.

Rusticus est fateor, sed non est barbarus Idas.

Ingenio comparatum decus mortem evadit reliqua vetustate destruuntur.
Propert. Eleg. 2. lib. 3.

Nam neque Pyramidum sumptus ad sydera ducti,
Nec Jovis Elæi cœlum imitata domus,
Nec Mausolæi dives fortuna sepulcri,
Mortis ab extrema conditione vacat.
Aut illis flamma, aut imber subducit honores,
Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab avo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.

Ingenio non ætate, sapientia acquiritur.
Plautus in Trinummo.

Non ætate, verum ingenio adipiscatur sapientia.

Ingenio alterius etiam amicissimi, qui velit cedere raro invenitur.
Martialis lib. 5. Epigram.

Aurum & opes, & rura frequens donabit amicus,
Qui velit ingenio cedere rarus erit.

Ingenium dilatione, necnon adversitate torpescit.
Ovid. lib. 5. de Tristibus.

Adde quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet, & est multo quam fuit ante minus:
Fertilis assiduo si non renovetur aratro
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Idem

Idem de Sappho.

Nunc vellem facunda forem, dolor artibus obstat,
Ingeniumq; meis substitit omne malis.

Ingenium adversa nudave, prosperavero celare solent.
Horatius satyra 8. lib. 2.

.... Ingenium res
Adversa nudare solent, celare secunda.

Ingenia summa sæpe in occulto latent.
Plautus in Captivis.

Sæpe summa ingenia in occulto latent.

Ingenium subitis inest casibus.
Martialis lib. 1. Epigram.

O quantum est subitis ingenium casibus.

DE INGRATITUDINE.

Ingratitudinis castigatio vehemens.
Ovid. lib. 5. Metamorph.

..... Conanti mittere Cepheus
Quid faeis exclamat, qua te germane furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam servatam dote rependis?

Plautus in Asinaria.

Ingrata atque irrita esse omnia intelligo,
Quæ dedi, & quod benefeci: ac posthac tibi
Male quod potero facere, faciamq; meritoque id faciam tuo.

Martialis lib 5. Epigram.

Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutas
Sic erit æternum, Pontiliane, vale.

Ingratitudinis maximæ expressio.
Ovid. lib. 2. de Tristib.

Hoc pretium vitæ vigilatorumq; laborum
Cepimus, ingenio est pœna reperta meo.

Ausonius in Epigram.

Ingrato homine terra pejus nil creat.

Catullus.

Desine de quoquam quicquam bene velle mereriq;
Aut aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt ingrata, nihil feciſſe benigne est,
Imo etiam tædet, tædet obestq; magis.

Ut

Ut mihi quem nemo gravius nec acerbius urget
Quam, modo qui me unum, atque unicum amicum habuit.

Juvenalis satyra 7.

Scire volunt omnes, mercedem solvere nemo.

Seneca in Hercule Oeteo.

Quis memor vivet tui
O nate populus? omne nam ingratum est genus.

Juvenalis Satyra 3.

Hæc tunc Umbricus, quando artibus, inquit, honestis
Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est heri quam fuit, atq; eadem eras
Deteret exiguis aliquid.

Ingratum amans nihil amat.

Plautus in Persa

Etenim nihil amas, quum ingratum amas,

Ingratum esse, est miserum esse.

Plautus in Cistella.

Hercle miserum est ingratum esse hominem.

Ingrato meritum exprobare, voluptas est.

Ovid. Epist 12. Heroid.

Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas,
Hac fruar, hac de te gaudia sola feram.

Ingrati sodales dimittendi sunt, & ad hoc exhortatio.

Juvenalis 11. satyra.

.....Ingratos ante omnia pone sodales.

DE INIMICITIIS.

Inimicitiarum nunquam intermorituarum expressio.

Ovid. in Ibin.

Pax erit irae nobis donec mihi vita manebit;
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.

Seneca in Medea.

Dum terra cœlum media librarum feret.
Nitidusque certas mundus evolvet vices,
Numerusq; arenis deerit, & solem dies,
Noctem sequentur astra dum siccas polus
Versabit arctos, flumina in pontum cadent,
Nunquam meus in pœnas cessabit furor.

Inimicitiæ

Inimicitiæ ac reliqua vitia omnia hoc seculo potissimum exercentur.
Ennius lib. 8. Annalium

Pellitur é medio sapientia, vigetur ineptus,
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur,
Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex jure manu consertum, sed magis ferro
Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Inimici minas contemnentis exemplum.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Sed licet arma feras, & vulnera sæva minearis:
Non tamen efficies ut timeare mihi.

DE INJURIA.

Injuria ignem, id est, odium vel furorem extinctum suscitat.
Ovid. lib. 3 de Arte amandi.

Quilibet extinctos injuria suscitat ignes.

Injuriæ nondum illatæ satius est resistere quam acceptam ulcisci.
Terentius in Eunuch.

Sed quod cavere possis stultum admittere est.
Malo ego nos prospicere, quam hunc ulcisci accepta injuria.

Injuriam immeriti inferre est iniquum, atq; stultitiæ maximæ.
Terentius in Hecyra.

Offerre injuriam me tibi immerenti iniquum est.

Plaut. in Curcul.

Male mereri de immerente, insciti est.

DE INNOCENTIA.

Innocens ubique tutus est, nihilque timet.
Horat. Oda 22. lib. 1.

Integer vitæ scelerisque purus
Non eget Mauri jaculis nec arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra.
Sive per Syrteis iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Innocens

Innocens & juſtus Dei iram haud veretur.
Ovid. lib. 4. de Triſt

Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram,
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.

Innocens ſeu mens recti conſcia famæ mendacia parvi pendit.
Ovid. lib. 4. Faſtorum.

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba ſumus.

Innocenti diviti calumnia inditur ut ex lite quæſtus aliquid abradatur.
Ovid. Eleg. de Nuce.

Sic reus ille fere eſt, de quo victoria luero
Eſſe poteſt, inopis vindice facta carent.

DE INVIDIA & LIVORE.

Invidiæ deſcriptio, ſeu effectus ipſius expreſſio propriſſima.
Virgilius de livore,

Livor, taibficum malis venenum
Intactis vorat oſſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quid quiſque furit, invidetq; ſorti
Ut debet ſibi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graves dolores,
Suſpirat, gemit, mœutitq; dentes,
Sudat frigidus iuuens quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum,
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat oſſa:
Non lux non cibus eſt ſuavis illi,
Nec potus juvat, aut ſapor Lyæi:
Nec ſi pocula Juppiter propinet,
Atque hæc porrigat & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipſe Nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit unquam,
Torquet viſcera carnifex cruentus:
Veſanos tacite movet furores
Intentans animo furcas Erinnys
Lethalis, Tityique vultur intus
Qui ſemper lacerat comeſtq; mentem,
Vivit pectore ſub dolente vulnus,

Quod

Quod Chironia nec manus levaret,
Nec Herbus, soboleve chara Phœbi.

Ovid. lib. 2. Metamorph.

Hue ubi pervenit bello metuenda virago,
Consistit ante domum. Neq; enim succedere tectis
Fas habet, & postes extrema cuspide pulsat.
Concussa patuere fores, videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum
Invidiam, &c.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies, livent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem vidi movere dolores.
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis,
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo
Successus hominum, carpitq; & carpitur una,
Suppliciumque suum est.

Et infra,

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, successibus atque Minervæ
Indoluit, baculumque capit, quem spinea totum
Vincula cingebant, adopertaque nubibus atris
Quacunque ingreditur florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & summa papavera carpit.
Afflatuque suo populos, urbesque domosque
Polluit, & tandem Tritonida conspicit aream
Ingeniis opibusque & festa pace virentem.
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit,
Cunctaque magna facit, quibus irritata dolore
Cecropis, occulto mordetur & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentaque miserrima tabe
Liquitur, & glacies incerto saucia sole.

Statius lib. 2. Thebaid.

.....Nec livida tabes
Invidiæ, quanquam functis & lumine cassis,
Defuit, unus ibi ante alios cui læva voluntas
Semper, & ad superos, hinc & gravis exitus ævi
Insultare malis, rebusque ægrescere lætis.

Invidiæ domus, & illius conditiones,
Ovid. lib. 2. Metamorph.

Protinus invidiæ nigro squalentia tabo

Te. a

Tecta petit, domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento,
Tristis & ignavi plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Ovid lib. 3. de Ponto.

Livor, ineis vitium, mores non exit in altos,
Utque latens ima vipera serpit humo.
Invidia mortalibus dirum exitium est, quæ res laudesq; hominum crescere non permittit.
Silius Italicus lib. 11. bel. Pun.

Dum malus obtrectat facta immortalia livor,
Nec sinit adjutas ductoris crescere laudes.
Idem 17. lib. bel. pun.

....O dirum exitium, O nihil unquam
Crescere, nec magnas patiens exsurgere laudes,
Invidia,
Invidia summa petit.
Ovid. lib. 1. de Rem. amoris.

Summa petit livor, perflant altissima venti:
Statius lib. 5. Syl.

Quisnam impacata consanguinitate ligavit
Fortunam, Invidiamq; Deus? quis jussit iniquas
Æternum bellare deas? nullamne notavit
Illa domum, torvo quam non hæc lumine figat
Protinus, & sæva perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares, inconcussiq; penates,
Nil mœstum. quid enim, quamvis infida levisque,
Fasare tam dextro posset fortuna timeri?
Invenêre viam liventia fata, piumq;
Intravit sæva larem. Sic plena maligno
Afflavit vineta noto, sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapida sic obvia puppi
Invidet, & velis adnubilat aura secundis.
Invidia majus tormentum à Siculis tyrannis non est inventum.
Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Invidiâ Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum.
Invidia vitium universale esse dicitur.
Plautus in Bacchid.

.....Nullus est qui non invideat
Rem secundam obtingere.

Invidia

Invidia virtus magnanima caret.
Alcim. pag. 427.

Nulli candida virtus
Invidet, invidiæ quanquam est subjecta malignæ.
Silius Ital. lib. 13. bel. Pun.

Magnanima invidia virtus caret.
Claudius in Stilichonis laud. 3.

Nulli pars æmula defuit unquam,
Quæ gravis obstreperet laudi, stimulisq; malignis
Facta sequebatur quamvis ingentia livor,
Solus hic invidiæ fines virtute relinquit,
Humanumque modum, quis enim livescere possit,
Quod nunquam pereant stellæ? quod Jupiter olim
Possideat cœlum, quod noverit omnia Phœbus?
Est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis
Invidiæ mensura capit.

Invidiam habens, diu haud esse solet.
Propert. libl 2. Eleg.

Invidiam quod habet, non tolet esse diu.

Invidere alieno bono non debet.
Persius saty 3.

——Neque invideas quod multa fidelia putet
In loculplete penu, defensis pinguibus umbris
Et piper, & pernæ Marsi monumenta clientis,
Menaq; quod prima nondum defecerit orci.

Superbis felicibus invidens, est demens.
Ausonius in Pittaci sententiis.

Demens superbis invidet felicibus.

Invidus aliena suis meliora esse assidue judicat.
Ovid. lib. 1. de Arte Amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris,
Vicinumq; pecus grandius uber habet.

Invidia aliena bona semper vituperat.
Ovid. lib. 2. de Remedio Amoris.

Ingenium magni livor detrectat Homeri;
Quisquis es, ex illo Zoile nomen habes.

Invidus cupit bona quæque pervertere.
Horat. saty 3. lib. 1.

At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit? multum demissus homo, illi
Tardo cognomen pingui damus, hic fugit omneis
Insidias

Inſidias, nullí q; malo latus obdit apertum.
Quum genus hoc inter vitæ verſetur, ubi acris
Invidia, arq; vigent ubi crimina, pro bene ſano,
Ac non incauto; fictum aſtutumq; vocamus.
Simplicior ſi quis, qualem me ſæpe liventer
Obtulerim tibi, Mæcenas, ut forte legentem,
Aut tacitum impellat, quovis ſermone moleſtus,
Communi ſenſu plane caret, injuimus.

Invidus parem habere non patitur:
Lucanus lib. 1. bel. civ.

----Stimulos dedit æmula virtus,
Nec quenquam jam ferre poteſt, Cæſarve priorem,
Pompeiuſve parem.

Lucret. lib. 3. de nat. rerum.

Macerat invidia ante oculos illum eſſe potentem,
Illum aſpectari claro qui incedit honore,
Ipſi ſe in tenebris volvi, cœnoq; queruntur.

Invidi antiqua nobis ſemper præferunt.
Martial. lib. 3. Epigrammatum.

Eſſe quid hoc dicam, vivis quod fama negatur,
Et ſua quod rarus tempora lector amat?
Hi ſunt invidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos ſemper ut illa novis.

Invidi ex aliorum bonis aſſidue cruciantur, & malis lætantur
Horatius lib. 5. Epiſt. ad Lollium.

Invidus alterius rebus macreſcit opimis.
Terentius in Adelphis.

Horcine eſt credibile aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam ut ſier,
Ut malis gaudeat, atque ex incommodis
Alterius ſua ut comparet commoda?

Invidi doctos ac virtute præditos, dum vivunt odio habent: poſtquam vero è medio ſublati ſunt eos optant ac deſiderant.
Idem lib. 2. de Ponto.

Scripta placent à morte quidem: quia lædere vivos
Livor, & inviſo carpere dente ſolet.

Idem

Idem lib. 4 de Ponto.

Non ſolet ingeniis ſumma nocere dies.

Idem lib. 1. Eleg.

Paſcitur in vivis livor, poſt fata quieſcit:
Tunc ſuus ex merito quemque tuetur honos.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

Clarus poſt genitis, quatenus heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Idem lib. 2. Epiſt. ad Auguſtum.

Urit enim fulgore ſuo, qui prægravat artes
Infra ſe poſitas, extinctus amabitur idem.

Silius Italic. lib. 17. bel. pun.

O dirum exitium mortalibus! O nihil unquam
Creſcere, nec magnas patiens exſurgere laudes,
Invidia.

Invidorum caſtigatio vehemens.

Martialis lib. 1. Epigr.

Qui ducis vultus & non legis iſta libenter,
Omnibus invideas, livide, nemo tibi.

DE IRA.

Ira in primis refrenanda eſt, & ad hæc admonitio.

Ovid. Epiſt. 3. Heroid.

Vince animos iramque tuam, qui cætera vincis.

Horat. lib. 1 Epiſt. ad Lol.

Ira furor brevis eſt, animum rege, qui niſi paret
Imperat & hunc frenis, hunc tu compeſce catena.

Seneca in Thebæ.

----. Pone veſanos, precor.
Animi tumores, teque pietati refer.

Terentius in Adelphis.

Tandem reprime iraeundiam, atque ad te redi.

Statius lib. 8. Theb.

Ille monet: ne frena animo permitte calenti,
Da ſpatium, tenuemque moram, male cuncta miniſtrat
Impetus, hoc oro munus concede parenti.

Auſonius de 7. Sapient.

Periander, trepidam moderare, Corinthius, iram.

Ira

Ira non sit diuturna.

Ovid. lib. 1. Eleg. 8.

Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:
Sæpe simultates ira morata facit.

Owen.

Sit brevis ira licet, non expedit esse furorem:
At quoniam furor est, expedit esse brevem.

Idem.

Ira cadat cum sole, at non cum sole resurgat:
Semper cum Phœbo currat ad antipodas.

Ira sedes ubi.

Claudianus de 4. Honorii Cons.

Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, avidamq; nocendi,
Præcipitemque sui rabie succensa tumescit.
Contrahitur stupefacta metu, quumque omnia secum
Duceret, & requiem membris vesana negaret,
Invenit pulmonis opem, madidumq; fluenti
Præbuit, ut tumida ruerent in mollia fibra.

Ira animum hominis, id est rationem, aufert.

Terent. in Heauton.

.....Præ iracundia,
Nec te dedemc, non sum apud me.

Idem in Adelph.

Ah me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.

Seneca de ira.

Ira mentis omne consilium premit.

Ira quicquid suggerit irato, atq; adeo etiam quicquid gerit, teli vice est.

Claud. de iracundo.

In jaculum quodcunque gerit dementia mutat,
Omnibus armatur rabies pro cuspide ferri.
Cuncta volant dum dextra ferox in vulnere sævit.
Pro telo genitur quicquid suggesserit ira.

Ovid. Epist. 6. Heroid.

Qualibet iratis ipse dat arma dolor.

Ira Dei, etsi lenta sit, tamen magna esse dicitur.

Statius lib. 5. Thebaid.

Videt hoc, videt, ille deûm regnator & ausis
Sera quidem, manet ira tamen.

Sophocl. Oedip.

...Tarde licet
Veniat, venit tamen horrido pede cœlitus
Delapsa tandem pœna

Statius 5. Theb.

Diis visum turbare domos, nec pectora culpa
Nostra vacant, nullos Veneri sacravimus ignes,
Nulla deæ sedes, movet & cœlestia quondam
Corda dolor, lentoque irrepunt agmine pœnæ.

Juvenalis Satyra 13.

Ut sit, magna tamen certe, lenta ira deorum est:
Ira deturpat iratum.

Ovid. lib. 3. de Arte amand.

Ora tument ira, nigrescunt sanguine venæ,
Lumina Gorgoneo saevius angue micant.
Ira reddit iratum fortem.

Virgil. lib. 6. Æneid.

At non tardatus casu, neque territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & vim suscitat ira.

Ovid. lib. 3. Eleg.

Quaslibet infirmas adjuvat ira manus.
Ira inclusa, magis nocet quàm reiterata.

Seneca in Medea.

Ira quæ tegitur nocet,
Professa perdunt odia vindictæ locum.
Ira mora evanescit ut glacies:

Ovid. 1. de Arte amandi.

Ut fragilis glacies, interit ira, mora.
Ira & vinum, arcana non retinent.

Horat. lib. 3. epist. ad Quint.

Arcanum neque tu servutaberis ullius unquam,
Commissumve teges & vino tortus & ira:
Iracundi facta infecta volunt esse, quæ
dolor & ira suaserunt.

Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.

...Qui non moderabitur iræ
Infectum volet esse, dolor quod suaserit & mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto,
Ira minas ingentes parturit.

Ovid. epist. 12. Heroid.

...Sed quid prædicere pœnam
Attinet? ingentes parturit ira minas,

Ira

Iratus haud facile flectitur.

Seneca in Medea.

Difficile quam sit animum ab ira flectere
Jam concitatum, quamque regale hoc putet
Sceptris superbas quisquis admovit manus
Qua cœpit ire, regia didici mea.

Irati hominis descriptio.

Persius satyra 3.

Nunc face supposita fervescit sanguis, & ira
Scintillant oculi, dicisque facisque quod ipse,
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

Fœlix qui iram ratione moderatur.

Simpl.

Diis proximus ille est
Quem ratio non ira movet.

DE JUDICIO.

Judicium quid sit?

Petronius Arbiter in Satyr.

Ergo judicium nihil est, nisi publica merces
Atque eques in cauſſa qui sedet, empta probat.
Judicium rectum, verumque non cernit judex, amore scilicet seu odio vel pecunia corruptus.

Horat. Satyr. 2. lib 2.

Dicam si potero: male verum examinat omnis
Corruptus judex.

Judicii universalis dies ob immensa hominum facinora indubie adveniet, in quo igne quæque terrena cremabuntur.

Ovid. lib. 1 Metamorph.

Esse quoque in fatis reminiscitur, adfore tempus
Quo mare, quo tellus correptaque regia cœli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.

Lucanus lib. 7. bel. civil.

Nil agis hac ira: tabesne cadavera solvat,
An rogus, haud referet: placido natura receptat
Cuncta sinu, finemque sui sibi corpora debent.
Hos Cæsar populos si nunc non usserit, igni
Uret cum terris, uret cum gurgite Ponti.
Communis mundo superest rogus, ossibus astra
Mixturus.

Seneca en Hercule Oeteo.

Jamjam legibus obrutis
Mundo conveniet dies,
Australis polus obruet,
Quicquid per Libyam jacet,
Et Spartus Garamas tenet:
Arctous polus obruet,
Quicquid subjacet axibus,
Et siccus Boreas ferit.
Titan exutiet diem
Avulsum trepido polo
Cœli regia concidet,
Certos atque obitus trahet,
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos,
Et mors fata novissima
In se constituet sibi.

Lucret. lib 5. de nat. rerum.

Principio maria, & terras, cœlumq; tuere,
Quorum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
Tres species tam dissimiles, tria talia texta
Una dies dabit exitio, multosque per annos
Sustentata ruet moles, & machina mundi.

Seneca in Hercule furente.

Rerumq; mœstus finis, & mundi ultimi.
Immotus aer hæret, & pigro sedet
Nox atra mundo, cuncta mœrore horrida,
Ipsique morte pejor est mortis locus.

Idem in Octavia.

.....Nunc adest mundo dies
supremus ille, qui premat genus impium
Cœli ruina, rursus ut stirpem novam
Generet renascens melior, ut quondam tulit
Juvenis.

In judicii ultimi die non misericordia, sed tantum vindicta in malis locus erit, in quo occulta quaq; hominum nuda apertaq; omnibus erunt.

Manilius lib. 1. Astronom.

Quæsitor scelerum veniet, vindexq; reorum,
Qui eommissa suis rimabitur argumentis,
In lucemq; trahet, tacitaq; licentia fraude,
Hinc etiam immitis tortor pœnæque minister.

Et

Et quisquis vero favit, vulpamve perodit,
Proditur, atque alto qui jurgia pectore tollat.

Hæc poterunt Tyndari verba apud Plautum in Captivis moraliter trahi ubi ait.

Nunc spes, opes, auxiliaq; á me segregant, spernuntque me.
Hic ille'st dies, quum nulla vitæ salus sperabilis est mecum,
Neque exilium exitio 'st, neq; adeo spes, quæ mihi hunc aspellat
Nec mendaciis subdolis mihi usquam mantellum est meis,
Nec sycophantiis, nec fucis ullum mantellum obviam 'st.
Neque precatio perfidiis meis, nec malefactis fuga 'st:
Nec confidentiæ usquam hospitium 'st, nec diverticulum dolis.
Operta quæ fuere, aperta sunt: patent prastigiæ.
Omnis res palam est, neque ullum Pol de hac re negotium est,
Quin male occidam, oppetamq; pestem.

Sic & illud ejusdem in Truculento.

Væ misero mihi, mea nunc facinora
Aperiuntur, elam quæ speravi fore.

Judicium seu sententia hominum fallax est.

Ovid. lib. 1. Fastorum.

Ipsa dolo, quæ sis; hominum sententia fallax:
Optima tu proprii nominis auctor eris.

Nullus judex accusati causam, seu rationem, ipso non respondente, noscere valebit.

Terentius in Phormione.

An quisquam judex est, qui possit noscere
Tua justa, ubi tute verbum non respondeas?

Judex in omni re irreprehensibilis erit.

Terentius in Heauton.

Tu es judex, ne quid acculandus sis, vide.

Judex sententiam haud proferre debet, nisi utraq; parte diligenter audita, quod nisi fecerit, licet æquum statuat, haud tamen justus erit.

Seneca in Medea.

Qui statuit aliquid, parte inaudita altera,
Æquum licet statuerit, haud æquus tamen.

Judicis est æquum honestumque utilitati præponere.

Horat. Oda 9. lib 4.

Vindex avaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus,
Judex honestum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, & per obstantes catervas,
Explicuit sua victor arma.

Judicis officium non est tantum res, sed & tempora perscrutari, quo peracto tutus erit.

Ovid. lib. 1. de Tristibus.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum
Quærere, quæsito tempore tutus eris.

Gunth. 7 136.

.....In cunctis causas & tempora rerum
Aspiciat, qui vera cupit decernere, judex.

Judicis torpori castigatio severa.

Ovid. lib. 1 eleg.

Non bene selecti judicis area patet.

Judicis ad justitiam exhortatio.

Gunth. 3. 60.

Parce bonis, & perde malos, propone quibusq; Justitiam, meritis compensans præmia cautis.

DE JURE.

Jura cur inventa sint.

Horat. lib 1. Sermo.

Jura inventa metu injusti
Fateor, & lecta diu, ne vim patiatur imbecillior.

Jus summum summa malitia est quandoque.

Terentius in Heauton.

.....Verum illud, Chreme,
Dicunt, jus summum summa malitia est,

Jura inventa sunt pro communi bono, atque utilitate inter homines conservanda.

Horatius satyra 3. lib. 1.

Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si fastosq; velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,

Dividit

Dividit ut bona diverſis, fugienda petendis.
Jura permittit arma in armatos ſumere.
Ovid. lib. 3. de Arte Amandi.

Judice me, fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaq; in armatos ſumere jura ſinunt.
Jus hodie in armis eſt.
Ovid. lib. 2. de Triſt.

Non metuunt leges, ſed cedit viribus æquum,
Victaque pugnaci jura ſub enſe jacent.
Seneca in Hercule furente.

Jus eſt in armis, opprimit leges pudor.
Jus periit omnino.
Seneca in Agamemnone.

Periere mores, jus, decus, fides.
Jus ſæpe vi opprimitur.
Lucanus lib. 1. bell. civil.

Imminet armorum rabies, ferrique poteſtas
Confundit jus omne manu, ſceleriq; nefando
Numen erit virtus, multoſque exibit in annos.

DE JUSTITIA.

Juſtitiæ vis.
Claud. de Conſ. Manilii. Theod.

Tu prima hominem ſylveſtribus antris
Elicis, & fœdo detergis ſecula victu.
Te propter, eolimus leges, animoſq; ferarum
Exuimus: nitidis quiſquis te ſenſibus hauſit,
Irruit intrepidus flammis; hyberna ſecabit
Æquora, confertos hoſtes ſuperabit inermis;
Ille vel Æthiopum pluviis ſolabitur æſtus,
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer.

Juſtitia deperdita eſt, quæ ad cœlos evolaſſe
fertur ob ſummam hominum malitiam.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Victa jacet pietas & virgo cæde madentes,
Ultima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.
Juvenalis ſatyra 6.

Paulatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſſit,
Hæc comite, atque duæ parirer fugere ſorores.
Idem lib. 1. Faſt.

Juſtitiam facinus mortale fugavit.

Seneca in Octavia.

Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus,
Astræa virgo, syderum magnum decus:
Cupido belli crevit, atq; auri fames,
Totum per orbem maximum exortum est malum.
Luxuria pestis blanda, cui dedit vires,
Robur; longum tempus, atque error gravis
Collecta vitia per tot ætates dii
In nos redundant, sæculo premimur gravi,
Quo scelera regnant, sævit impietas furens,
Turpis libido dominatur potens Venere.
Luxuria victrix orbis immensas opes
Jampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.

Justitia administranda est secundum hominum merita non autem juxta sanguinis affinitatem nobilitatemque, idq; priscorum Romanorum exemplo.

Ovid. lib. 13. Metamorph.

Proposita arma peto: meritis expendite causam,
---Nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quæratur in istis.

Seneca in Octavia.

Verè priorum virtus quondam
Romana fuit, verumq; genus
Martis in illis sanguisq; viris,
Illi reges hac expulerant
Urbe superbos, ultiq; tuos
Sunt bene manes, virgo dextra
Casa parentis nec servitium
Passerere grave, & improba ferret,
Præmia victrix dira libido,
Te quoq; bellum triste sequutum est
Mactata tua miseranda manu
Nata, Lucreti, stuprum savi
Passa tyranni.

Justitia armis valentior.

Ovid. lib. 3. Fastorum.

Evitur feritas, armisque potentius æquum est,
Et cum cive pudet conseruisse manus.

Justitia rectum utili præponere suadet.

Claud. lib. 1. Stilichon laud.

Justitia

Juſtitia utilibus rectum præponere ſuadet,
Communeſque ſequi leges, injuſtaq; nunquam
Largiri ſociis.

Juſtitiæ maxima exemplum in necis auctores:

Ovid. lib. 1. de Arte Amandi.

Dicitur Ægyptus caruiſſe juvantibus arva
Imbribus, atque annos ſicca fuiſſe novem.
Quum Thraſius Buſirin adiit, monſt atque piari
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Jovem.
Illi Buſiris: Dies Jovis hoſtia primus,
Inquit, & Ægypto tu dabis hoſpes aquam.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit, infelix imbuit auctor opus.
Juſtus uterq; fuit. Neq; enim lex juſtior ulla eſt,
Quàm necis artifices arte perire ſua.

Juſti viri deſcriptio elegans,

Olympus Nemeſianus Eglog. 1.

Heu, Melibœe, jaces lethali frigore tegnis
Lege hominum, cœlo dignus canente ſenecta,
Conciliiq, Deûm: plenum tibi ponderis æqui
Pectus erat, tu ruricolûm diſcernere lites
Aſſueras, varias patiens mulcendo querelas,
Sub te ruris amor, ſub te reverentia juſti
Floruit, ambiguos ſignavit terminus agros.
Blanda tibi vultu gravitas, & mite ſerena
Fronte ſupercilium, ſed pectus mitius ore.

Juſtum à rectitudine neq; tyrannorum,
neq; populi minæ movere queunt.

Horatius Ode 3. lib 3.

Juſtum & tenacem propoſiti virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida: neque Auſter,
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna manus Jovis:
Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ.

Injuſta à juſtis impetrare non decet; juſta autem ab injuſtis exigere inſcitia eſt.

Plautus in Amphitryone.

Juſtam rem, & facilem, eſſe oratam à vobis volo.
Nam juſte ab juſtis juſtus ſum orator datus.

Nam injusta ab justis impetrare non decet.
Justa autem ab injustis petere insipientia 'st.
Quippe illi iniqui jus ignorant neque tenent.
Cat. lib. 1.

Quod justum est petito, vel quod videatur honestum.
Nam stultum est petere id, quod possit jure negari:
Justa exigentem, ea impetrare oportet.
Plautus in Stichо.

Bonum jus dicis:
Impetrare oportet, quia æquum postulas.

DE JUVENTUTE.

Juventus senectæ similis, gravior est.
Ausonius in Chilonis sententia.

Illa juventus gravior, quæ similis senectæ.
Ovid. in Pisonem.

Est mihi, crede, meis animus constantior annis,
Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas
Cœperit.

Juvenilis ætas non est inutiliter terenda,
Tibullus lib. 1, eleg. 4.

At si tardus eris, errabis, transiet ætas,
Quam cito non segnis stat remeatque dies,
Quam cito purpureos deperdit terra colores,
Quam cito formosas populus alta comas,
Quam jacet, infirmæ venere ubi fata senectæ,
Qui prior Eleo est carcere missus equus.

Vidi jam juvenem, premeret quum serior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.

Juvenilis ætas valentior atq; uberior est aliis.
Ovid. lib. 15 Metamorph.

Fitq; valens juvenis: Neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior, nec quæ magis ardeat ulla.

Juvenes in officio retinendi sunt.
Plautus in Bacchid.

Cura, & castiga hominem probè,
Qui dedecorat te, me, amicos, atq; alios flagitiis suis.
Mant. contr. Impud.

Est opus ardentem frenis arcere juventam,
Nec sinere in mores luxuriare malos.

Juvenes

Seneca in Octavia.

Regenda magis fervida adolescentia.

Juvenes compti fugiendi sunt.

Ovid. Eph. Heroid.

Sint procul à nobis juvenes, ut fœmina, compti,
Fine coli modico forma virilis amat.

Seneca in Thyeste.

Juvenes in malum maxime proclives sunt,
Pejora juvenes facile præcepta audiunt.

Juvenes latitia decet, senes vero severitas.

Seneca in Hippolyto.

.....Propria describit Deus
Officia, & avum per suos ducit gradus.
Latitia juvenem, frons decet tristis senem.

Juvenes sanctos, id est, virtute claros, atq; pios
fata sordida haud attingunt.

Virgil. in Æna.

Nec sanctos juvenes attingunt sordida fata,
Sed juri cessere domus & jura piorum.

Juvenile vitium est, impetum animi
regere non posse.

Seneca in Troade.

Juvenile vitium est, regere non posse impetum.

Juvenum mores seu proprietates quæ sint.

Horat. in arte poetica.

Imberbis juvenis tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.

Terentius in Andria.

.....Ita est.
Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
Ut animum ad aliquod studium jungant: aut equos alere,
Aut canes ad venandum, aut ad Philosophos.

Juvenibus assentatio parentum, aut propinquorum non parum nocet.

Plautus in Bacchid.

Hei mihi, hei mihi, isthæc illum perdidit assentatio:
Nam absque te esset, ego illum haberem rectum ad-

ju-

Ingenium bonum :
Nunc propter te, tuamque pravus factu'ſt fiduciam.
Juvenilis ardor primo impetu furit, ac citiſſime evaneſcit.
Seneca in Octavia.
Juvenilis ardor impetu primo furit :
Langueſcit idem facile : nec durat diu
In Venere turpi, ceu levis flammæ vapor.

L

DE LABORE.

Laboribus vacandum eſt, dum anni, tempus, vireſq; ſinunt.
Ovid. lib 2 de Arte Amandi.
Dum vires anniq; ſinunt, tolerate labores :
Jam venier tacito curva ſenecta pede.
Aut mare navigiis, aut vomere ſcindite terram,
Aut fera belligeras addite in arma manus.
Idem lib. 3. de Arte Amandi.
Venturæ memores jam nunc eſtote ſenectæ,
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet & veros etiam nunc editis annos,
Diſcite: cuat anni more fluentis aquæ.
Titus Calphurnius Eclog 5.
.....Jam certe potes inſudare labori,
Jam pro me gnavam potes exercere juventam.
Tibullus Egleg 8. libr 1.
At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere, nam tardo labitur illa pede.
Labor vires non ſuperet.
Cat. lib. 3.
Quod potes id tentes, operis ne pondere preſſus
Succumbat labor, & fruſtra tentata relinquas.
Laboris impatiens ad virtutis culmen non aſcendet, fructuſq; ejus capiet, moraliter.
Claud. in Nupt Honorii.
Non quiſquam fruitur veris, doribus,

Hyblæos

Hyblæos latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos:
Arma ſpina roſæ, mella tegunt apes,

Labores quibus Hercules cœlum meruiſſe dicitur.

Boëtius metro 7. lib. 8.

Herculem duri celebrant labores;
Ille Centauros domuit ſuperbos,
Abſtulit ſævo ſpolium leoni,
Fixit & certis volucres ſagittis,
Poma cernenti rapuit draconi,
Aureo læva gravior metallo
Cerberum extraxit triplici catena.
Victor immitem poſuiſſe fertur
Pabulum ſævis dominum quadrigis.
Hydra combuſto periit veneno.
Fronte turbatus Achelous amnis
Ora demerſit pudibunda ripis.
Stravit Antæum Lybicis arenis.
Cacus Evandri ſatiavit iras.
Quoſq; preſſurus foret altus orbis,
Fetiger ſpumis humeros notavit.
Ultimus cœlum labor irreflexo
guſtulit collo, pretiumq; rurſus
Ultimi cœlum meruit laboris.
Ite nunc fortes ubi celſa magni
Ducit exempli via.

Laboris continui intimatio perpulchra.

Horat. lib. Epod. ad Canidiam.

Nullum à labore me reclinat otium.
Urget diem nox, & dies noctem, neq; eſt
Levare tenta ſpiritu præcordia.

Labor continuus res fortiſſimas debilitat, atq; corrumpit, ſenectamq; præmaturam inducit.

Ovid. 1. de Ponto,

Confiteor facere hoc annos, ſed & altera cauſa eſt,
Anxietas animi, continuuſque labor.
Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
Fortia taurorum corpora frangat opus.
Quæ nunquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,
Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus.
Occidet, ad circi ſi quis certamina ſemper

Non

Non intermissis curribus ibit equus.
Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis,
Me quoque debilitat series immensa laborum,
Ante meum tempus cogit & esse senem,
Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contra carpit utrumque labor.

A labore quandoque cessandum, moraliter.

Virgil. 3. Eclog.

Cláudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

Seneca in Hercule furente.

Post multa virtus opera laxari solet.

Labor assiduus vincit omnia, atq; investigat.

Virgil lib. 1. Georg.

----Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

Terentius in Heauton.

Nihil tam difficile est, quin inquirendo investigari possit.

Labor fit dulcis mercede.

Ovid. 6. Fast.

Fit dulcis mercede labor.

Pamphil.

Cum mercede labor gratior esse solet.

DE LACHRIMIS.

Lacrymis dolor egeritur atque levatur.

Ovid. lib. 4. de Tristibus.

Fleq; meos casus: est quædam flere voluptas,
Expletur lacrymis, egeriturque dolor.

Seneca in Troade.

---- Arbitrio tuo
Inplere lacrymis, fletus ærumnas levat.
Lacrymæ interdum pondus verborum habent.

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Nec tua si fletu sordentur verba, nocebit:
Interdum lacrymæ pondera vocis habent.
Amici mortui deflendi non sunt: quia lacrymis vitam revocari non possunt.

Ovid.

Ovid. Epist. ad. Liviam consol.

Supprime jam lacrymas, non est revocabilis istis
Quem semel umbrifera navita lintre tulit:
Sed rigidum jus est, & inevitabile mortis.

Propert. lib. 4. eleg. ad Paulum.

Desine, Paule, meum lacrymis urgere sepulchrum,
Panditur ad nullas janua nigra preces:
Quum semel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato stant adamante viæ.
Te licet orantem fusæ deus audiat aulæ,
Nempe tuas lacrymas littora surda bibent.

Lacrimæ ex maxima sæpe lætitia prosiliunt.

Plautus in Stycho.

----Ego te nunc conspicio libens,
Ut præ lætitia lacrymæ prosiliunt mihi!

Terentius in Adelphis.

Homini illico lacrymæ cadunt, quasi puero, præ gaudio.

Lacrymæ misericordiam sæpissime impetrant.

Ovid. lib. 1. de Arte amand.

Et lacrymæ prosunt, lacrymis adamanta movebis.

Idem lib. 1. de Ponto.

Quodque facis lacrymis opus est, non sanguine dixit,
Sæpe per has flecti Principis ira solet.

Lacrymas puellarum arma esse.

Ovid. 7. Metamorph. his verbis innuit.

Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.

Cat. lib. 3

----Lacrymis struit insidias dum fœmina plorat.

DE LAUDE.

Laus vera bonis ac doctis post obtum obtingit.

Propert. Eleg. 1. lib. 3.

Omnia post obitum fingit majora vetustas,
Majus ab exequiis nomen in ora venit.
Laudandi præsentes, cur non sint.

Terentius in Adelp.

Ah vereor coram in os te laudare amplius,

Ne

Ne id assentari magis, quam quod habeam gratum; facere existimes.

Laudibus alienis non accendendum est, sed quisq; de seipso examen suscipiat, verum sit, nec ne, quod ab aliis audit.

Persius satyra 1.

----Non, si quid turbida Roma
Elevet, accedas, examenque improbum in illa
Castiges trutina, nec te quaesieris extra.

Idem Satyr. 4.

Respue quod non es; tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, & noris quam sit tibi curta supellex.

Laudari magis animo quam voce vult, ille qui veri favoris gloriam quarit.

Seneca in Thyeste.

At qui favoris gloriam veri petit,
Animo laudari magis, quam voce volet.

Laus vera etiam humili viro contingit.

Seneca in Thyeste.

Laus vera humili saepe contingit viro.

Laudari appetunt omnes, quod reprehensibile non est, nisi finem recti in laudibus collocet.

Ovid. lib. 1 de Arte amandi.

Laudatas ostendit avis Junonia pennas:
Si tacitus spectes illa recondit opes.
Quadrupes inter rapidi certamina cursus,
Depexaque juba, plausaque colla juvant.

Idem, de faciei medicamine.

Laudatas homini volucris Junonia pennas,
Explicat; & forma multa superbit avis.

Juvenalis 10. satyra.

Bellorum exuviae truncis affixa trophaeis,
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victaque triremis
Aplustre, & summo tristis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: & haec se
Romanus, Graiusqu, & Barbarus induperator
Erexit, causas discriminis atque laboris
Inde habuit: tanto major fama sitis est, quam
Virtutis.

Persius satyra 3.

----Usque

...Usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, & dicier, Hic est.

Ibidem.

....Rides, ait, & nimis uncis
Naribus indulges, an erit qui velle recuset
Os populi meruisse, & cedro digno loquutus
Linquere?

Et sequitur.

Non ego quum scribo, si fo te quid aptius exit,
Quanquam hac raraavis est: si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam, neq; enim mihi cornea fibra est,
sed recti finemque, extremumq; esse recuso.

Parce laudabimus aliquem, ne postea illius peccata nobis pudorem incutiant.

Horat. lib. 1 Epist. ad Lol.

Qualem commendes etiam atq; etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus, Ergo
Quem sua culpa premit deceptus, omitte tueri.

Laudare seipsum potest quis, duplici de causa, & primo ad audientium edificationem secundo ad sui ipsius defensionem purgationemque, ut Ulysses.

Ovid. lib 13. Metamorph.

Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quam qua comprendere dictis
In promptu mihi sit, *&c.*

Laudare sua, & aliena vituperare nemo debet,

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes.

Sua unusquisque laudat.

Ovid. lib. 2. Fastor.

Quisq; suam (*scilicet uxorem*) laudat, studiis certamina crescunt.

Idem lib 3 de Ponto.

Ipse ego librorum video delicta meorum
Quum sua plus justo carmina quisque probet.
Auctor opus laudat, sic forsitan Accius olim
Thersiten,

Thersiten, facie dixerat esse bona.

Valer. Flac. lib. 5. Argonaut.

Auctor & est rerum cunctis tutela suarum.
Laudum cupidus de se credit omnia.

Juvenalis satyra 4.

----Nihil est quod credere de se
Non possit, quum laudatur diis æqua potestas.
Laus propria sordet.

Plautus in Epidico.

Nam strenuiori deterior si prædicat suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.

Cat. lib. 2.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse;
Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis.

Owen.

Narrent de te alii, proprio sordescit in ore
Gloria; si taceas, plus tibi laudis erit.
Laus ad clementiam inducens lepidissimam.

Ovid. lib. 10. Metamorph.

----Neque est de tigride natus,
Nec rigidos silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leæna.
Vincetur, repetendus erit, nec cœdia cœpti
Ulla mei capiam dum spiritus iste manebit.
Laus Homeri illustris.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

----Meruit Deus esse videri,
Et fuit in tanto non parvum pectore numen.
Carmine complexus terram, mare, sydera, manes:
Et cantu Musas, & Phœbum æquavit honore.

Manilius lib. 2. Astron.

Maximus Illiacæ gentis certamina vates
Ore sacro cecinit, patriam & sua jura petentem
Dum dabat, eripuit: cujusque ex ore profuso
Omnis posteritas latices in carmina duxit,
Amnemque in tenues sulsa est deducere rivos
Unius fœcunda bonis.
Salustii laus summa.

Martial. Apopboretis.

Hic erit, ut perhibent doctorum corda virorum,
Primus Romana Crispus in historia.
Philomela laus.

Ovid.

Ovid. lib. 2. de Philomela.

Dulcis amica veni, noctis solatia præstans:
Inter aves etenim nulla tibi similis.
Tu, Philomela, potes vocum discrimina mille,
Mille potes varios ipsa referre modos.
Nam qvamvis alia volucres modulamina tentent,
Nulla potest modulis æquivalere tuis,
Insuper est avium spatiis garrire diurnis,
Tu cantare simul nocte dieque potes,

Ibidem.

Scribere me voces avium Philomela coegit,
Qua cantu cunctas exsuperat volucres.

LECTIO.

Lectionis utilitas.

Horatius lib. 1. Epist ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum,
Ne te semper inops agitet, vexetque cupido,
Ne pavor & rerum mediocriter utilium spes.
Virtutem doctrina paret, naturane donet,
Qui minuat curas, qui te tibi reddat amicum,
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, & fallentis semita vitæ.

Claudianus de 4. Honorii Aug. Cons.

Interea musis animus dum mollior instet,
Et quæ mox imitere legas, nec desinat unquam,
Tecum Græca loqui, tecum romana vetustas.
Antiquos evolve duces, assuesce futuræ
Militiæ, Latium retro te confer in ævum.
Libertas quæsita placet, mirabere Brutum.
Perfidiam damnas, Metii satiabere pœnis.
Triste rigor nimius, Torquati despue mores,
Mors impensa bonum, Decios venerare ruentes.
Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto
Oppositus Cocles, Mutii te flamma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius; quid rebus in arctis
Dux gerat, ostendet Gallorum strage Camillus.
Discitur hinc, nullos meritis obsistere casus.
Prorogat æternum feritas tibi Punica famam,
Regule, successus superant adversa Catonis.

Discitur

Dicunt hinc quantum paupertas ſobria poſſit,
Pauper erat Curius, reges quum vinceret armis,
Pauper Fabricius Pyrrhi quum ſperneret aurum,
Sordida Serranus flexit dictator aratra,
Luſtrata lictore caſa, faſceſq; ſalignis
Poſtibus affixit collecta conſule meſſes
Et ſuleata diu trabeato rura colono.

Quid & quomodo legendum.

Auſonius in Protreptico.

Perlege quodcunque eſt memorabile, prima monebo
Conditor Iliados, & amabilis orſa Menandri
Evolvenda tibi, tu flexu & acumine vocis
Innumeros numeros doctis accentibus effer,
Affectuſq; impone legens, diſtinctio ſenſum
Auget, & ignavis dant intervalla vigorem.
Ecquando iſta mea contingent dona ſenectæ?
Quando oblita mihi tot carmina, totque per ævum
Connexa? hiſtoriæ ſoceo-, aulæque regum,
Et melicos liryeoſq; modos præfando novabis?
Obductoſque ſeni facies pueraſcere ſenſus?
Te præeunte nepos modulata poemata, Flacci,
Altiſonumq; iterum fas eſt didiciſſe Maronem.
Tu quoq; qui Latium lecto ſermone ferenti
Comis & aſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad nova vix memorem diverbia coge ſenectam,

Non eſſe legendas fabulas,

Martialis lib. 10. Epigr.

Qui legis Oedipoden, caligantemq; Thyeſtem;
Colchidas, & Scyllas, quid niſi monſtra legis?
Quid te vana juvant miſeræ ludibria chartæ?
Hoc lege, quod poſſis dicere jure, meum eſt.

DE LEGIBUS.

Legem ſtatuens legi ſe ſubjicere debet.

Auſonius in Pittaci ſententiis.

Pareto legi quiſquis legem ſanxeris.

Sidon. carm. 5.

Tum cætera paret
Turba libens, ſervit propriis cum legibus autor.

Leges latæ ſunt, ne fortes debiliores opprimerent.

Ovid. lib. 3. Faſtorum.

Inde

Inde datæ leges, ne fortior omnia posset:
Cœptaque sunt purè tradita sæva coli.

Leges sine moribus vanæ sunt, & nihil profi-
Horat. Oda 24. lib. 3. (ciunt

Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque solo nives
Mercatorem abigunt, horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?

Legum & juris peritus ad judicium præstandum idoneus erit.
Plautus in Epidico.

PE. Quem hominem inveniemus ad eam rem utilem?
AT. O. hic erit optimus,
Hic poterit cavere recte, jura qui & leges tenet.

Legibus quod est sancitum rescindi non debet, necnon incœpisse turpe fuit.
Terent: in Phormione.

Mihi non videtur, quod sit factum legibus
Rescindi posse, & turpe incœptum est.

Ibi leges nihil possunt, ubi pecunia regnat.
Petronius Arbiter in Satyr.

Qu'd faciant leges, ubi sola pecunia regnat?
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
Leges ex malis moribus incrementa sumunt.
Quæris quid crescant numerosa volumina legum?
Est ratio, crescit magnus in orbe dolus.
Phil. phil. lib. 6.

.....Mala dum crescunt, crescit cautela malorum
Munimenque novum contra nova tela repertum est.

Leges à malis moribus in potestatem redactæ sunt, parietibusque adfixæ, ubi illos adfigi æquius fuerat,
Plautus in Trinummo.

Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam.
Et sequitur.
.....Eæ miseræ etiam
Ad parietem sunt fixæ clavis ferreis, ubi malos mores
Adfigi nimio fuerat æquius.

Lege

Leges nullo discrimine pereunt.
Lucret. lib. 3. bel. civil.
---- Pereunt discrimine nullo
Amissæ leges: seu pars vilissima rerum
Certamen movistis opes.

DE LÆTITIA.

Lætitiæ maximæ intimatio.
Statius lib. 2. Sylvarum.
Secura procul hinc abite mœstes,
Hæc vita genialis est origo.
Cedat luctus atrox, genisque manent
Jam dulces lacrymæ, doloq; fessus,
Quicquid fleverat ante, nunc adoret,
Idem lib. 5. Sylvarum.
Qualem te superi, Priscilla, hominesque benigne
Aspexere die, quum primum ingentibus actis
Admotus conjux, victisti gaudia cœnæ.
Læti ut vivant homines admonitio lepidissima.
Seneca in Hercule furente.
---- Dum fata sinunt
Vivite læti, properat cursu
Vita citato, volucriq; die
Rota præcipitis vertitur anni.
Duræ peragunt pensa sorores,
Nec sua retro fila revolvunt,
At gens hominum fertur rapidis
Obvia fatis, incerta sui,
Stygias ultro quærimus undas.
Ovid. lib. 1. de Arte amandi.
Si vox est, cantas; si mollia brachia, saltas:
Et quæcunq; potes dote placere, place.
Idem lib. 2. de Arte amandi.
Qui sermone placet, taciturna silentia vitet,
Qui canit, arte canat; qui bibit, arte bibat.
Lætis (id est prosperis) rebus, modus ponendus est.
Statius lib. 2. Thebaid.
Pone modum lætis, satis ostro dives, & auro
Conspicuus, tenuem germani pauperis annum
Risisti, moneo regnorum gaudia temet

Dedoceas,

Dedoceas, patienſq; fugæ mereare reverti.

DE LIBERALITATE.

Liberalitas immortalem hominem reddit: quia ejus fructus, ſcilicet fama, remanet tantum.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni,
Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes:

Idem Oda 7. lib. 4.

Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.

Martialis lib. 5. Epigram.

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis,
Quas dederis ſolas ſemper habebis opes.

Idem l. b. 8. Epigram.

qui donas, facies ipſe Bleſianum.
Hoc longum tibi vita dum manebit,
Hoc & poſt cineres erit tributum.

Liberalitatis maxima intimatio

Virgil. lib. 11. Æneid.

Ante oculos interque manus ſunt omnia veſtras.

Ovid. lib 3 Faſto.

quid moror, & variis onero tua pectora cauſis?
Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.

Claud. in Panegyr. Prob. Probi.

Hinc non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes, ſed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas,
quippe velut denſo currentia munera nimbo,
Cernere ſemper erat populis undare penates,
Aſſiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios ſuperabat Iberos
Aurea dona vomens.

Idem lib. in Eutrop.

Nil negat, & ſeſe vel non poſcentibus offert.

DE

DE LIBERTATE.

Libertas nulla gratior est, quàm sub rege pio.
Claud. 3. lib. 1. in Stiliconis laudes.

Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Servitium: nusquam libertas gratior extat,
Quam sub rege pio.

Libertas operandi quidvis, plurimorum malorum causa est, præcipue adolescentibus.
Statius lib. 8. Sylv.

Quem non corrumpit pubes effrœna, novæque
Libertas properata togæ? ceu nescia falcis
Sylva comas tollit, fructumque expirat in umbras.

Liberi naturaliter sunt homines libentius, quàm servi.
Plautus in captivis.

Omnes profecto liberi libentius
Sumus, quam servimus.

Liber captivus avi pene similis est.
Plautus in captivis.

Liber captivus avi fere similis est.
Semel fugiendi si data est occasio
satis est: nunquam post illum possis prendere.

Liber quis vere sit.
Horat. Satyr. 7. lib 2.

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibique imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in seipso totus, teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari,
In quem manca ruit semper fortuna.

DE LIBIDINE.

Libido, scilicet dominandi, vel carnis, sanctos, virtute præditos, sæpe vicit.
Seneca in Hipp.

Vincit sanctos dira libido.

Libido in vetita irruit.
Claudianus lib. 2. in Eutrop.

Sed

Sed quia cæcus ineſt vitiis amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadentque brevem præſentia fructum,
Et ruit in vetitum, damni ſecura, libido.

Libidini homo naturaliter deditus eſt.
Terentius in Andria.

.... Ingenium eſt omnium
Hominum à labore proclive ad libidinem.

Libido fugiendo fugatur.
Pau. Hon.

Hunc fugiendo fuga, quem fuga ſola fugat.

Pambil.

..... Lignis creſcit creſcentibus ignis:
Detrahe ligna foco, protinus ignis abeſt.

DE LICENTIA.

Licentiam reſtrænare debet, qui civium rabiem ſedare, & pater patriæ inſcribi cupit.
Horat. Oda 24. lib. 3.

O quiſquis volet impias
Cædes aut rabiem tollere civicam:
Si quæret pater urbium
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrænare licentiam.

Licentia omnes deteriores reddit, præcipuè tamen adoleſcentes.
Terentius in Heauton.

Nam deteriores omnes ſumus licentia.
Quodcunque inciderit in mentem volet, neque id
Putabit pravum an rectum ſiet quod petet.
Tu rem perite, & ipſum non poteris pati,
Dare denegabis, ille ad illud illico,
Quo maxime apud te valere ſentiet,
Abiturum ſe abs te illico minabitur.

Idem in Adelphis.

..... Verum nimia illa licentia
Profecto evadet in aliquod magnum malum.

Juvenal. 14. ſatyra.

Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas, adeo indulgent ſibi latius ipſi.

Claud. de 4. Honori. conſ.

..... Proclivior uſus

In pejora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrena favet : tunc vivere caste
Asperius, quum prompta Venus : tum durius iræ
Consulimus, quum pœna patet.

DE LICITIS.

Licita ingrata sunt atque contemnuntur, illicita vero & vetita è contra appetuntur.
Ovid. lib. 2. Eleg.

Quod licet, ingratum est : quod non licet, acrius urit.

Idem lib. 3.

Cui peccare licet peccat minus, ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.

Non omnia quæ licent perpetranda sunt, sed quæ decent. Nam quæ decent facere laus est, non autem quæ licent.

Seneca in Octavia.

Id facere laus est quod decet, non quod licet.

Claud. de 4. Honorii Consul.

..... Sed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit
Occurrat, mentemque domet respectus honesti.

Plura de his quæras infra, in tit. de Vetitis.

DE LINGUA.

Lingua interpres est animi.
Horat. de Arte Poetica.

Post adfert animi motus interprete lingua:

Lingua non semper profert ea quæ sunt in mente, hoc est, lingua non semper animi interpres est.
Ovid. lib. 2. de Tristib.

Crede mihi, distant mores à carmine nostro,
Vita verecunda est, musa jocosa mea est :
Nec liber indicium est animi, sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Acius esset atrox, conviva Tereotius esset :
Essent pugnaces qui fera bella canunt.

Omne

Omne genus ſcripti gravitate Tragœdia vincit,
Hæc quoque materiam ſemper amoris habet.
Martial. lib 1. Epigram.

Innocuos cenſura poteſt permittere luxus,
Laſciva eſt nobis pagina, ita proba eſt.
Lingua quandoque quieſcere debet.
Anch. Mon.

Lingua ſuos habeat franos in corde ligatos.
Linguam habere venalem præſertim in judicio, turpe eſt.
Ovid. lib. 1. Eleg.

Turpe reos empta miſeros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.
Lingua eſt peſſima pars in malo homine.
Juvenalis ſatyra 9.

Vivendum eſt recte quum propter plurima, tum his
Præcipue cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas. Nam lingua mali pars peſſima ſervi.

DE LOCO

In loco deſipere, dulce eſt.
Horat. Oda 12. lib. 4.

Miſce ſtultitiam conſiliis brevem,
Dulce eſt deſipere in loco.
Ovidius ad Piſonem.

Temporibus ſervire decet: qui tempora certis
Ponderibus penſavit, eum ſi bella vocabunt,
Miles erit; ſi pax, poſitis toga geſtiet armis.
Hunc fora pacatum, bellantem caſtra decebunt.
Idem lib. 1. de Arte Amandi.

Si vox eſt, canta: ſi mollia brachia, ſalta,
Et quacunque potes dote placere, place.
Locus & res ſæpe conſilium in rebus dubiis dare ſolent.
Ovid. lib. 1. de Triſtib.

Difficile eſt tamen hic remis utaris, an aura
Dicere; conſiliuſim reſque locuſque dabunt.
Loco ſuo apte collocanda ſunt ea, de quibus nobis erit dicendum.
Horatius de Arte Poetica.

Singula quaque locum teneant sortita decenter.

DE LOQUACITATE.

Omnes mulieres loquaces habentur.
Plautus in Asinaria.

Nam multum loquaces merito habemur omnes,
Nec mutam profecto repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem illo in seculo.

Loqui tacenda laudabile non est.
Ovid. lib. 2. de Arte amandi.

Eximia est virtus præstare silentia rebus:
At contra gravis est culpa, tacenda loqui.

Loquacitas nocet plurimum.
Horat. lib. 1. epist. ad Sævum.

Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, invidiæque.

Ovid. lib. 2. Eleg.

Quærit aquas in aquis, & poma fugantia captat:
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Owen.

Vis sapiens dici? raro meditata loquare:
Sæpe loquax verbis proditur ipse suis.

Ausonius ad Paul.

.... Ut diversa sibi vicinaque culpa est,
multa loquens, & cuncta silens.

Loquax & garrulus est omnis, qui multa percontatur.
Horat. lib. 1. epist ad Lollium.

Percontatorem fugito: Nam garrulus idem est.

DE LUCRO.

Lucri amorem ut deponant cupidi, saltem exjugi mortis memoria, exhortatio pia.
Horat. Oda 12. lib. 4.

Verum pone moras, & studium lucri,
Nigrorumque memor dum licet ignium.

Lucrandi caussa ad quæque pericula se homines exponunt.
Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Lucra petens habili tauros adjungit aratro,

Et

Et durum terra ruſticus urget opus.
Luera petiturus freta perque patentia ventis,
Ducunt inſtabiles ſidera certa rates.

Lucrandi cauſſa rem divinam cupidi deſerunt.
Plautus in Pſeudolo.

Si lucri quid detur, potius rem divinam deſeram.

Lucrum maximum eſt interdum, pecuniam in loco negligere.
Terentius in Adelphis.

Pecuniam in loco negligere maximum interdum eſt lucrum.

Ovid. lib. 2. de Remedio Amoris.

Munera, quæ dederas, habeat ſine lite jubeto:
Eſſe ſolent magno damna minora bono.

Lucrum omne utile homini non eſt.
Plautus in Captivis.

Non ego omnino lucrum omne eſſe utile homini exiſtimo.
Scio ego, multos jam lucrum luculentos homines reddidit.
Eſt etiam ubi profecto damnum præſtat facere, quam lucrum.
Odi ego aurum: multa multis ſæpe ſuaſit peroeram,

Lucri odor cupido bonus eſt, etiam ex qualibet re.
Sententia Veſpaſiani eſt Imperatoris, quam
Juvenal. Satyra 14. ponit.

Nec credas ponendum aliquid diſcriminis inter
Unguenta, & corium: Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet.

Lucrum maximum paſcere egenos.
Owen.

Nullum majus erit lucrum quam paſcere egenos:
Fœnore nam grandi centupla dona feres.

DE LUDO.

Ludus multorum malorum cauſſa eſt.
Horat. lib. 1. Epiſt. ad Maxcenat.

Ludus enim genuit trepidum certamen & iram,
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

Ovid. lib. 1. de Arte amandi.

Sic ne perdiderit non ceſſat perdere luſor,

Et revocat cupidas alea ſæpe manus.
Idem lib 2. Triſt.

Ludi quoque ſemina præbent
Nequitiæ
In ludo pectora noſtra patent.
Ovid lib. 3. de Arte Amandi.

Tunc ſumus incauti, ſtudioque aperimur ab ipſo,
Nudaque per luſus pectora noſtra patent.
Ira ſubit deforme malum, lucrique cupido,
Jurgiaque & rixæ, ſollicituſq; dolor.
Crimina dicuntur, reſonat clamoribus æther,
Invocat iratos & ſibi quiſque deos.
Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur;
Et lacrymis vidi ſæpe madere genas.
Ludus eſt malum illis, qui crudo ſunt ſtomacho.
Horat ſatyra 5. lib 1.

Luſum it Mæcenas, dormitum ego, Virgiliuſque;
Namque pila lippis inimicum, & lucere crudis.

DE LUXURIA.

Luxuria orbis victrix rapuit opes, ut iterum turpiter perdat.
Seneca in Octavia.

Turpis libido dominatur (*ſ. nunc*) potens Venere.
Luxuria victrix orbis immenſas opes
Jampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.

Luxuria malum prædulce, ac peſtis blanda dicitur, eò quod homines caligine non parva hebetat atque effœminat.
Claud. lib. 2. in Stilic. laudes.

Nec te jucunda fronte fefellit
Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſæpe
Corporis arbitriis, hebetat caligine ſenſus,
Membráque Circæis effœminat acrius herbis.
Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior ulla
Interiùs, fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, torvos auro circumligat hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis.
Seneca in Octavia.

Totum per orbem maximum exortum eſt malum
Luxuria peſtis blanda, cui dedit vires

Roburque

Roburque longum tempus, atque error gravis.

Luxuria oritur maxime ex nimia rerum copia, otio, seu prosperitate, quæ innumerorum malorum caussa est, licet per accidens.

Horat. lib. Epodon.

Altera jam teritur bellis civilibus ætas,
Suis & ipsa Roma viribus ruit:
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Hetrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisque rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cœrulea domuit Germania pube,
Parentibusque abominatus Hannibal,
Impia perdemus devoti sanguinis ætas,
Ferisque rursus occupabitur solum.

Juvenal. Satyra 6.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil
Quum viridis gemmas collo circundedit, & quum
Auribus extensis magnos committit elenchos.

Lucanus lib. 1. bel. civil.

Namque ut opes nimias mundo fortuna subacto
Intulit, & rebus mores cessere secundis,
Prædaque & hostiles luxum suasere rapinæ,
Non auro, tectisve modus, mensæque priores
Aspernata fames, cultus gestare decoros
Vix nuribus, rapuere mares fœcunda virorum,
Paupertas fugitur, totoque accersitur orbe
Quo gens quæque perit.

Seneca in Hippolyto:

quisquis secundis rebus exultat nimis,
Fluitque luxu, semper insolita appetens,
Hunc illum magnæ dira fortunæ comes
subit libido: non placent suetæ dapes,
Non tecta, sani mores aut vilis cibus.
Cur in penates rarius tenuis subit
Hac delicatas eligens pestis domos?
Cur sancta parvis habitat in tectis Venus?
Mediumque sanos vulgus affectus tenet,
Et se coercent modica? contra divites,
Regnoque fulti, plura quam fas est, petunt?
Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.

Ibidem.

Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps, quæque succensas agit
Libido mentes, venit imperii sitis
Cruenta, factus præda majori minor,
Pro jure vires esse.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun:

---- Inde aspice late
Florentes quondam luxus quas verterit urbes,
Quippe nec ira deûm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocens animis illapsa voluptas.

Propert. lib. 3. Eleg.

Proloquar, atque utinam patriæ sim verus aruspex,
Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.

Claud. lib. 3. in Stilic. Laudes.

---- Nam cætera regna
Luxuries vitiis, odiisque superbia vertit.
Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas,
Atque idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit
Assyrio, Medoque tulit moderamina Perses,
Subjecit Persen Macedo cessurus & ipse
Romanis, hæc auguriis firmata Sibyllæ.

Idem lib. 3. de rapt. Proserp.

----- Sed quod dissuasor honesti
Luxus, & humanas obruat copia mentes,
Provocet ut segnes animos.

Luxuria à toris mœstis abesse solet.

Ovid. lib 3 de Ponto.

Nec vires adimit Venus is damnosa voluptas,
Non solet in mœstos illa venire thoros.

Luxuriæ dedita in Juventute qui fuit, in senectute, ægritudineve positus, vitam odit.

Persius satyr 5.

Hi eam pro induiget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris. sed quum lapidosa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, laremque paluſtrem,
Et sibi jam fere vitam ingemuere relictam.

Luxuria, cum omni ætate est turpis, tum senectuti fœdissima est

Ovid. lib. 1. eleg sive Amo.

Qui bello est habilis, Veneri quoque convenit ætas:
Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Luxu-

Luxuriæ deteſtatio notabilis, quæ in homine major quam in brutis eſſe dicitur.
Seneca in Hippol.

..... O tetrum genus.
Non ulla vinctum lege melioris ſoli,
Feræ quoque ipſæ veneris evitant neſas,
Generiſque leges inſcius ſervat pudor.

Ovid. lib. 9 Metamorph. Sodomiticum vitium his verbis adumbrat.

Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum;
Urit oves aries, ſequitur ſua fœmina taurum.
Sic & aves cocunt, interque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla eſt,

Luxuria male audit.
Cit. lib. 2.

Luxuriam fugito, ſimul & vitare memento
Crimen avaritiæ: nam ſunt contraria famæ.

M.

DE MALITIA.

Malitia atque impietas hominum maxime crevit.
Ovid. lib. 3. de Triſtib.

Sive locum ſpectes, locus eſt inamabilis, & quo
Eſſe poteſt toto triſtius orbe nihil.
Sive homines, vix ſunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi ſævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, ſed cedit viribus æquum,
Victaque pugnaci jura ſub enſe jacent.

Juvenalis ſatyra 1.

Nil erit ulterius quod noſtris moribus addat
Poſteritas, eadem capient facientque minores
Omne in præcipiti vitium ſtetit.

Seneca in Hippol.

Invenit artes bellicus Mavors novas,
Et mille formas mortis, hinc terras cruor
Infecit omnes fuſis, & rubuit mare
Tunc ſcelera dempto fine per cunctos domos,
Ierę, nullum caruit exemplo nefas.

A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,
Perimuntque fœtus impia matres suos,
Taceo novercas: mitius nil est feris.

Idem in Octavia.

Sed in parentis viscera intravit suum
Deterior ætas, eruit ferrum grave.
Aurumque, savas mox & armavit manus.
Partita fines, regna constituit, novas
Extruxit urbes, tecta defendit suis
Aliena telis, aut petit, prada imminens.

Plautus in Bacchidibus.

..... Ædepol
Natu illorum mores perquam meditatè tenes, sed etiam
Unum hoc, ex ingenio malo, malum inveniunt, suo:
Nulli amici sunt, inimicos ipsi in se omnes habent,
Atque se quum frustrantur, frustrari alios stolidi existimant.

Plautus in Trinummo.

Novi ego hoc seculum moribus quibus sit, malus bonum malum
Esse volt, ut sit sui similis; turbant, miscent mores malis rapax,
Avarus, invidus; sacrum prophanum, publicum privatum habent:
Hiulca gens, hac ego doleo, hæc sunt, quæ excruciant.
Hæc dies noctesque tibi canto, ut caveas: quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant.

Catullus Argon.

Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Justitiamque omnes cupida de mente fugarunt,
Perfudere manus fraterno sanguine fratres,
Destitit extinctos natus lugere parentes,
Optavit genitor primavi funera nati,
Liber ut innupta poteretur flore juventa:
Ignaro mater substernens se impia nato,
Impia non verita est divos scelerare penates,
Omnia fanda nefanda, malo permixta furore,

Justificam

Juſtificam nobis mentem avertêre deorum,
Quare nec tales dignantur viſere cœtus,
Nec ſe contingi patiuntur numine claro.

Malus fœlix eſſe nequit, etiamſi ditiſſimus ſit.

Juvenalis ſatyra 4.

Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?
Jugera quot vicina foro? quas emerit ædes?
Nemo malus fœlix.

Nemo uſque adeo malus eſt, quin bonus eſſici poſſit, ſi reprehenſioni aures accommodet.

Horatius lib. 1. Epiſt. ad Mœcenat.

Invidus, iracundus, iners, vinoſus, amator,
Nemo adeo ferus eſt, ut non mitescere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Nemo repente fuit peſſimus.

Juvenalis 2. ſatyra.

Nemo repente fuit turpiſſimus, accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo.

Lucanus lib. 1. bel. civil.

---- Nullus ſemel ore receptus
Pollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.

Omnis Malus, ſervus eſt, etiamſi rex ſit.

Boetius Metro 2. lib. 4.

Quos vides ſedere celſo
Solii culmine reges
Purpura claros nitente,
Septos triſtibus armis,
Ore torvo comminantes,
Rabie cordis anhelos,
Detrahat ſi quis ſuperbis
Vani tegmina cultus,
Jam videbit intus atras
Dominos ferre catenas.
Hinc enim libido verſat
Avidis corda venenis.
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens:
Mœror aut captos fatigat,
Aut ſpes lubrica torquet.

Ergo

Ergo quum caput tot unum
Cernas ferre tyrannos,
Non facit quod optat ipse
Dominis pressus iniquis

Claudianus de 4. Honorii cons.

Tu licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te seres adorent;
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
servitii patiere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges, tunc omnia jure tenebis,
Quum poteris rex esse tui

Mali à statuis nihil differunt, nisi quod illorum imago vivit.

Juvenal. satyra 8.

..... At tu
Nil nisi Ceeropides, truncoque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.

Mali ad nocendum assidue proni sunt, & eis nullum tempus ad nocendum angustum est.

Seneca in Medea.

Nullum ad docendum tempus angustum est malis?

Mali conscium nunc diligitur tantum.

Juvenalis satyra 3.

Quis nunc diligitur, nisi conscius? & cui fervens
Æstuat occultis animus semperque tacendis?
Nil tibi te debere putat, nihil conferet unquam
Participem qui te secreti fecit honesti.
Carus erit Verri, qui Vertem tempore quo vult
Accusare potest.

Quod malis omnia ex sententia ut plurimum succedunt, bonis vera contra, hinc quidam de Dei providentia dubitant, asserentes hominum genus à fortuna regi (ut titulo de Fortuna, ostensum est) sed falso. Tolluntur autem in altum, ut lapsu majore ac graviore ruant.

Seneca in Hippolyto.

Sed cur idem qui tanta regis,
Sub quo vasti pondera mundi
Librata suos ducunt orbes,
Hominum nimium securus ades,
Qui sollicitus prodesse bonis,

Nocuisse

Nocuiſſe malis.

Boetius Metro 5. lib. 1.

Omnia certo fine gubernas,
Hominum ſolos reſpuis actus
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantas lubrica verſat
Fortuna vices? premit inſontes
Debita ſceleri noxia pœna?
At perverſi reſident celſo
Mores ſolio, ſanctáque colcant
Injuſto jure colla nocentes?
Latet obſcuris condita virtus
Clara tenebris juſtúſque tulit
Crimen iniqui.
Nil perjuria, nil nocet ipſis
Fraus mendacii ce ëmpta colore.
Sed quum libuit viribus uti,
Quos innumeri metuunt populi
Summos gaudeant ſubdere reges,
O jam miſeras reſpice terras
Quiſquis rerum fœdera nectis,
Operis tanti pars non vilis,
Homines quatimur fortunæ ſalo.
Rapidos rector comprime fluctus,
Et quo cœlum regis immenſum
Firma ſtabiles fœdere terras.

Claud. 1. lib. 1. in Ruffinum.

Sed quum res hominum tanta caligine volvi
Aſpicerem, latoſque diu florere nocentes,
Vexarique pios, rurſus labefacta cadebat
Religio, cauſæque viam non ponte ſequebat
Alter us, vacuo qua ſemina currere motu
Affirmet, magnumque novas per inane figuras
Fortuna, non arte regi, quæ numina ſenſu
Ambiguo, vel nulla putat, vel neſcia noſtri.
Abſtulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Abſolvitque deos. Jam non ad culmina rerum
Invictos creviſſe queror, tolluntur in altum
Ut lapſu majore ruant.

Mali ſunt, bonis qui maledicunt.

Plautus in Bacchid.

Mali ſunt homines qui bonis dicunt malè,

Mali non quieſcunt, niſi prius aliquod malum perpetraverint.
Juvenalis ſatyra 3.

Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit dormire: quibuſdam
Somnum rixa facit.

Malo benefacere tantum periculum eſt, quantum bono malefacere.
Plautus in Pœnulo.

..... Malo benefaeere tantundem
Eſt periculum, quantum bono malefaeere.

Malos homines terra nunc educat.
Juvenalis ſatyra 15.

Terra malos homines nunc educat.

DE MALIS.

Mala æquanimiter ſuſtinens, demum haud parva reportabit bona.
Plautus in Aſinaria.

Fortiter malum qui patitur, idem poſt potitur bonum.

Mala incerta dubiaque magis angunt hominem.
Seneca in Agamemnon.

Exprome; elades ſcire qui refugit ſuas,
Gravat timorem: dubia plus torquent mala.

Illata mala æquanimiter tolerat, qui majora veretur.
Seneca in Hercule furente.

Quiſquamne ſegnis tanta toleravit mala?
Majora quiſquis timuit.

Mala alterius prius reſcimus, quam bona.
Terentius in Andria.

More hominum evenit, ut quid ſim nactus mali
Prius reſcires tu, quam ego illud quod tibi evenit boni.

Maxima mala non diu latitant.
Seneca in Medea.

Magna non latitant mala,

DE MATRIMONIO.

Matrimonium inter æquales bene contrahitur, & ſic contrahendum eſt.
Ovid, Epiſt. 9. Heroid.

Quam male inæquales veniunt ad aratra juvenci,
Tam premitur magno conjuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus ſpecies laſura ferentes:
Si qua voles apte nubere, nube pari.

Ad contrahendum matrimonium mora utilis eſſe dicitur.
Ovid. lib. 3. Faſtorum.

Nubere ſiqua voles quamvis properabitis ambo,
Differ: habent parvæ commoda magna moræ.

Matrimonium & regnum duos una non capit.
Ovid. lib. 3. de Arte Aman.

Non bene cum ſociis regna Venuſque manent:

Seneca in Agamemnone.

Nec regna ſocium ferre, nec tædas ſciunt.

Matrimonii encomium.
Horat. lib. 1. Carm. Oda 13.

Felices ter & ampliùs,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſus querimoniis
Suprema citiùs ſolvet amor die.

Propertius lib. 2. Eleg.

Exemplo junctæ tibi ſint in amore columbæ,
Maſculus, & totum fœmina conjugium.

DE MEDICINA.

Varia medicina danda eſt, juxta ægritudinum exigentiam.
Ovid, lib. 2. de Remed. amo.

Nàm quoniam variant animi, variabimus artes:
Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

Medicina congruo tempore data prodeſt.
Ovid. lib. 1. de remed. amo.

Temporibus medicina valet: data tempore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Medicina

Medicina omnes morbos sanare potest.
Propertius lib. 2. eleg.

Omnes humanos sanat medicina dolores,
Solus amor morbi non amat artificem.

Medicis, bene habentibus non est opus,
sed male habentibus.
Ovid. lib. 3. de Ponto.

Firma valent per se, nullúmque Machaona quærunt,
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Medicus non potest omnes ægri-
tudines sanare.
Ovid. lib. 1. de Ponto.

Non est in medico semper relevetur ut æger,
Interdum docta plus valet arte malum.
Afferat ipse licet saeras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis:
Cura quoque interdum nulla est medicabilis arte,
Et si sit, longa est extenuanda mora.

DE MEDIOCRITATE.

Mediocritas in omni re tenenda est, & ad hoc exhor-
tatio lepidissima.
Ovid. lib. 2. Metamorph.

Altiùs egressus cœlestia tecta cremabis,
Inferius terras: medio tutissimus ibis.

Idem lib. 8. Metamorph.

..... Postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motaque pependit in aura,
Instruit & natum: medioque ut limite curras
Icare, ait, moneo: ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola.

Horat. Oda 10. lib. 2.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Aurcam quisquis mediocritatem

Diligit

Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Seneca in Oedipo.

Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem Zephyro levi
Vela, ne pressæ gravi
Spiritu antennæ tremant:
Lene sed modicum fluens
Aura, nec vergens latus
Ducat intrepidam ratem,
Tuta me media vehat
Vita decurrente via.
Gnosium regem timens
Alta dum demens petit
Artibus fidens novis,
Certat & veras aves
Vincere, & falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium secat
Dædalus libans iter
Nube sub media stetit
Alitem spectans suam.
Quicquid excessit modum
Pendet instabili loco
Idem in Agamemnone.

Fœlix mediæ quisquis turbæ
Partem quietus aura stringit
Littora tuta, timidúsque mari
Credere cymbam, remo terras
Propiore legit.
Boetius Metro 4. lib. 2.

Quisquis volet perennem
Cautus ponere sedem
Stabilisque, nec sonori
Sterni flatibus Euri,
Et fluctibus minantem
Curat spernere pontum;
Montis cacumen alti,
Bibulas vitet arenas.

Illud

Illud protervus Auster
Totis viribus urget:
Hæ pendulum soluta
Pondus ferre recusant.
Fugiens periculosam
Sortem sedis amœnæ
Humili domum mento
Certus figere saxo.
Quamvis tonet ruinis
Miscens æquora ventus,
Tu conditus quieti
Fœlix, robore valli
Ducens serenus ævum
Ridebis æthereas iras:

Terentius in Andria:

---- Nam id arbitror
Apprime in vita esse utile, ne quid nimis:

Martial. lib. 1. Epigram.

Illud quod medium est, atque inter utrumque probatur.

Mediocritatem deferens, malos exitus habet, ut exemplis liquet.

Ovid. lib. 8. Metam. de Icar.

Quum puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitque ducem, cœlique cupidine tactus,
Altius egit iter, rapidi vicinia solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos,
Remigioque carens non ullas percipit auras,
Oraque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquæ, quæ nomen traxit ab illo.

Idem 2. de Trist.

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.

Ibidem de Phaetonte.

Vitaret cœlum Phaeton si viveret, & quos
Optavit stulte tangere, nollet equos.

Seneca in Hercule Oeteo.

Quisquis medium defugit iter,
Stabili nunquam tramite curret.
Dum petit unum præbere diem,
Patriosque puer concitat axes,

Nec

Nec procul ſolitum pereurrit iter,
Sed Phœbis ignota ſecat
Sydera flammis errante rota
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cœli quum peragrat iter,
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nullique dedit nomina Ponto.
Sed dum volueres vincere veras
Icarus audet, patriaſque puer
Deſpicit alas, Phœboque volat
Proximus, ipſe dedit ignoto
Nomina Ponto.

Ovid. de Triſtib.

Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipſum,)
Sic cadit ut tacta ſurgere poſſit humo:
At miſer Elpenor tecto delapſus ab alto,
Occurrit regi flebilis umbra ſuo.
Quid fuit ut tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempe quod hic alte, demiſſius ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere ſuas.

Lucanus lib. 1. bel. civil.

In ſe magna ruunt, latis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modum.

Medium virtutem in ſe habere dicitur.
Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Virtus eſt medium vitiorum & utrinque reductum.

DE MEDITATIONE.

Meditatio, id eſt quod recte geris.
Auſonius de ludo 7. Sap.

Μελέτη τὸ πρᾶγ qui dixit, & dictum probo,
Meditationem id eſſe, recte quod geras.

Meditans omnia negotia ad rem gerendam, ſolus eſt efficax & is ſapiens habetur.
Auſon. de ludo 7. Sap.

Is quippe ſolus rei gerendæ eſt efficax,
Meditatur omne qui prius negotium.

Terentius in Adelphis.

O Demea, Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt

Videre

Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt,
Proſpicere.

Præmeditanda ſunt omnia negotia.
Auſonius de ludo 7. Sapient.

Adverſa rerum, vel ſecunda prædicit
Meditanda cunctis, comicus Terentius,
Locare ſedes, bellum gerere, aut ponere:
Magnas, modicaſque res etiam, parvas quoque
Agere volentem ſemper meditari decet:
Nam ſegniores omnes inceptis novis,
Meditatio ſi rei gerendæ defuit.

Ibidem.

Nihil eſt quod ampliorem exitum poſſulet,
Quam cogitare quid gerendum ſit, dehinc
Incogitantes fors non conſilium regit.

DE MENDACIO.

Mendacium dicere ſcelus eſt, præſertim parentibus.
Plautus in Mercat.

Mihi ſcelus videtur me parenti proloqui mendacium.

Mendacium ut fugiatur, & verum dicatur, admonitio notabilis.
Terentius in Heauton.

Quid dicam? quam cauſam adferam? SYR. Quin nolo mentiare:
Aperte ut res ſeſe habet, narrato.

Plautus in Perſia.

Mendacium adepol dicis, atque haud te decet.

Mendacium conſtanter negare ſolet, qui vera dicere didicit.
Plautus in Amphitr.

ALC. Cur negas? AMPH. Quia vera didici dicere.

Mentiri qui nequit, Romæ inutilis eſt.
Juvenal. ſatyra 3.

Quid Roma faciam? mentiri neſcio: librum
Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera numquam
Inſpexi: ferre ad nuptam quæ mittit adulter,

Quæ

Qua mandet, norint alii.

DE MENTE.

Mens temporalibus dedita rebus maxime
heberatur
Boetius Metro 12. lib. 3. de Eurydice ob Orphæo
marito ſuo liberata, quæ retro ad
inferos reſpexit.

Vos hæc fabula reſpicit.
Quicunq; in ſuperum diem
Mentem ducere quæritis,
Nam qui tartareum in ſpecus
Victus lumina flexerit,
Quidquid præcipuum trahit,
Perdit dum videt inferos.

Plura de his invenies in tit. de Affectibus:
Mens boni conſcia ſperat, mali vero è contra.
Ovid. lib. 1. Faſtorum.

Conſcia mens, ut cuique ſua eſt, ita concipit intra
Pectora, pro facto ſpemque metumque ſuo.

Mentes perverſæ omnia, in malum ſcilicet, interpre-
tando, corrumpere poſſunt, quæ tamen
ſolida permanent.
Ovid. lib 2. de Triſtib.

Omnia perverſæ poterunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.

Mala mens aſſidue inquieta.
Proſp. ſent. 68.

Sed mala mens nunquam gaudia pacis habet.

DE MERETRICIBUS.

Meretrices ſummopere fugiendæ ſunt, eo quod bona
quæque, & præcipue ſapientiam ab
homine auferunt.
Plautus in Truculento.

Meretrix meum herum
Miſerum ſua blanditia intulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore, atque amicis.
Ibidem.

Nam mihi hæc meretrix,

Qua

Quæ hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnem
Ex pectore evomit meo Phroneſim.

Meretrices, eo quod inſatiabiles ſunt mari aſſimilantur.

Plautus in Truculento.

Meretricem ego item eſſe reor
Mare ut eſt; quod das devorat, nunquam abundat,
Des quantum vis, nuſquam
Apparet néque datori néque acceptrici.

Meretrices Deum non verentur.

Terentius in Hecyra.

Nec pol iſtæ metuunt Deos; nec has reſpicere Deos opinor.

Meretrices munera captant ſuo corpore.

Ovid. lib. 1. Eleg. ſive amo.

Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære,
Et miſeras juſſo corpore quærit opes.

Ibidem.

Sola viro mulier ſpoliis exultat ademptis,
Sola locat noctes, ſola locanda venit.

Meretricum reprehenſio accommodata.

Horat. Oda 13. lib. 4.

Quò fugit Venus heu? quove color decens?
Quò motus? quid habes illius, illius
Quæ ſpirabat amores,
Quæ me ſurripuerat mihi?
Fœlix poſt Cynaram, notáque & artium
Gratarum facies, ſed Cynara breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lyden,
Poſſent ut juvenes viſere fervidi
Multo non ſine riſu
Delapſam in cineres facem.

DE METU.

Metum auget, ſcelus qui obruit ſcelere.

Seneca in Agamemnone.

Quod metuit auget, qui ſcelere ſcelus obruit.

Metus eſt malus rerum interpres.

Claudianus de bel. Get.

ſed

Sed malus interpres rerum metus, omne trahebat
Augurium pejore via.

Metus laudare quos cogit, eosdem & inimicos reddit.

Idem in Thyeste.

..... Quos cogit metus
Laudare, eosdem reddit inimicos metus.

Ovid. lib. 2. Eleg.

..... Quem metuit quisque, perisse cupit.

DE MILITIA.

Militiæ togatæ elegans descriptio. Ovidius ad Pisonem.

..... Tamen etsi bella quieruut,
Non periit virtus: licet exercere togatæ
Munera militiæ, licet & sine sanguinis hausti
Mitia legitimo sub judice bella movere:
Hinc quoque servari continget gloria civis,
Altaque victrices intexent limina palmæ.

Paulo post.

Ecce turba viæ impleverat agmine denso,
Ardua nunc eadem stipat fora, quum tua mœstos
Defensura reos vocem facundia mittit,
Seu trepidos ad jura decem citat hasta virorum,
Et firmare jubet centeno judice causas,
Seu capitale nefas operosa diluis arte.

Milites omnes impii, perfidi, & ad omnia vitia perpetranda parati si lucrum detur.

Lucanus lib. 10. bel. civil.

Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur,
Venalesque manus: ibi fas, ubi maxima merces.

Milites duce percusso diffugiunt.

Ovid. lib 3. Fasto.

Diffugiunt Tyrii quo quemque agit error, ut olim
Amisso dubia rege vagantur apes.

Valer. Flac. lib. 4. Argon.

Bebricas extemplo spargit fuga, nullus adempti
Regis amor: montem celeres sylvamque capessunt.

DE

DE MISERIA.

Miseriæ maximæ intimatio.
Ovid. lib. 5. de Trist.

Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes,
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum, minimum, minimúmque malorum,
Isto, quo quereris grandius illud erit.
Quam multa madidæ celaatur arundine fossæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes;
Quam multa gracili terrena sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent:
Tam me circunstat densorum turba malorum,
Crede mihi, vero est nostra querela minor.
His qui contentus non est, in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce furores,
Vela neque in medio desere nostra mari.

Idem lib. 4. de Ponto.

Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ,
A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
Punica sub lento cortice grana rubent,
Africa quot segetes quot Tmolia terra racemos,
Quot sicyon baccas, quot parit Hybla favos.

Miseria caret invidia.
Plautus in Truculento.

Mavelim mihi inimicos invidere, quam me inimicis meis.
Nam invidere alii bene, tibi male esse, miserum est.
Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.

Ausonius in Cleobuli senten.

Fortunæ invidia est immeritus miser.

Miseriam fide carere miserrimum est.
Ovid lib. 4. de Ponto.

Qui veniunt isthinc vix vos ea credere dicunt,
Quam miser est, qui fert asperiora fide!

Miserias ferre leve est, preferre autem grave.
Seneca in Thyeste.

Errás, malorum sensus accrescit die.
Leve est miserias ferre, perferre est grave.

Miser

Miser est, qui graviter amat; qui vero leviter, felix.

Tibullus eleg. 2. lib. 1.

Ah miseri, quos hic graviter Deus urget, at ille
Fœlix, cui placidus leniter afflat amor.

Quis miser, quis miserior, quis vero miserrimus sit.

Plautus in Captivis.

Miser homo est; qui ipse sibi, quod edat, quærit, & id ægre invenit:
Sed ille est miserior, qui & ægre quærit & nihil invenit:
Ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat non habet.

Miser non est cui mori facile est, sed cui è contra evenit.

Seneca in Hercule Oeteo.

Nunquam est ille miser, cui facile est mori.

Idem in Agamemnone.

O quam miserrimus est, nescire mori.

Miser timet assidue, ne deterius ei contingat.

Ovid. lib. 14. Metamorph.

-- -- At Agmon
Fervidus ingenio, tum vero & cladibus asper,
Quid superest quod jam patientia nostra recuset
Ferre, viri, dixit? Quid habet Tytherea quod ultra
(Velle puta) faciat? Nam dum pejora timentur
Est locus in voto.

Miserum se credit nullus, nisi ad feliciores comparatus.

Seneca in Troade.

Nemo se credit miserum licet sit.
Tolle fœlices; removeto multo
Divites auro, removeto centum
Rura qui scindant opulenta bobus.
Pauperis surgent animi jacentes:
Est miser nemo, nisi comparatus.

Qui miser est, ut Hercules fuit, hic Deus non est.

Seneca in Hercule furente.

Quemcunque miserum videris, hominem scias.

Miseri Deum colere maxime debent.

Seneca in Agamemnon.

Miseris colendos maxime superos reor.

Miseri increduli dicuntur.

Seneca in Hercule Oeteo.

Misera mens incredula est.

Miseri, malevolentes atque invidi de aliorum bonis sunt, cupiuntque illis omnes esse similes.

Plautus in Captivis.

Quia tute ipse eges in patria, nec tibi quid vivas domi est,
Omnes invenire similes tibi vis: non mirum facis.
Est miserorum ut malevolentes sint, atque invideant bonis.

Pudore vacant miseri.

Seneca in Oedipo.

Nullus est miseris pudor.

Statius lib. 8. Thebaid.

..... Nec habent extrema pudorem.

Miseri quod nimis volunt, hoc facile credunt, imo quod nimis metuunt.

Seneca in Hercule furente.

Quod nimis miseri volunt
Hoc facile credunt.

MEGAE. Imo quod metuunt nimis
Nunquam amoveri posse, nec tolli putant.

Miseri suspicioſi sunt, seque negligi semper credunt.

Terentius in Adelph.

Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio quo modo
Suspicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis,
Propter suam impotentiam se semper credunt negligi.

Miserorum est nunquam lætis rebus se dedere atque gaudere.

seneca in Thyeste.

Proprium hoc miseros sequitur vitium
Nunquam rebus credere latis,
Rideat fœlix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.

Miseris

Miseris unicum solatium est, socium in pœnis habere.

Seneca in Troade.

Dulce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis resonare gentes:
Lentius luctus, lacrymæque mordent
Turba quas fletu simili frequentat:
Ferre, quam iortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Ibidem.

Æquior casum tulit, & procellas,
Ille qui ponto parite. carinas
Obruí vidit.

Miserrimus nil veretur.

Ovid. lib. 14. Metamorph.

.... Sors autem ubi pessima rerum est,
sub pedibus timor est, securaque summa malorum.

Seneca in Oedipo.

Solent extrema securos facere mala,

Miserrimus mortem optat quia miseriæ finis est.

Ovid. lib. 3. Metam.

O utinam à nostro secedere corpore possem!
Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores.

Idem epist. 20. Heroid.

Occurrant animo perendi mille figuræ,
Morsque minus pœnæ, quam mora mortis, habet.

Seneca in Troade.

Si vis Ulysse cogere Andromachen metu,
Vitam minare, jam mori votum est mihi.

Ovid. lib. 1. de Tristibus.

Nec lethum timeo, genus at miserabile lethi.

DE MISERICORDIA.

Misericordiæ ac veniæ nullus est post mortem locus.

Statius lib. 3. Sylvarum.

Ad manes ignare fugis, nec flectere Parcas,
Aut placare malæ datur aspera numina lethes.

Ovid. epist. ad Liviam de morte fil.

supprime jam lacrymas, non est revocabilis istis,
Quem semel umbrifera navita liatre tulit.

Propertius lib. 3. eleg.

Desine, Paule, meum lacrymis urgere sepulcrum,
Pandatur ad nullas janua nigra preces.

Reliqua pete ex tit. de Lacrymis.

Item tit. de Inferno.

Misericordiæ imploratio piissima.

Ovid. lib. 13 Metamorph.

---- Tantum miserere, precesque
Supplex exaudi, tibi enim succumbimus uni.

Seneca in Troad.

---- Pedibus admoveo tuis:
Miserere matris, & preces placidus pias,
Patiensque recipe, quoque te celsum altius
Superi levarunt, mitius lapsos preme.

Claudianus in epig. satisfactionis ad Hadria.

Me precor, heu me redde mihi, gravibusque medere
Vulneribus, vitamque jube famamque reverti,
Quæ per te cecidit, per te fortuna resurgat.
Sanus Achilleis remeavit Telephus herbis,
Cujus pertulerat vires, & sensit in uno
Lethalem placidamque manum: medicina per hostem
Contigit, & pepulit quos fecerat ipse dolores.

Plautus in Captivi.

---- Nunc obsecro te unum hoc,
Quoniam nobis dii immortales animum ostenderunt suum,
Ut qui herum me tibi fuisse, atque esse nunc conservum velit,
Quod antehac pro jure imperitabam meo, nunc te oro per precem,
Per fortunam incertam, & per mei te erga bonitatem patris,
Perque conservitium commune, quod hostica evenit manu:
Ne me secus honore honestes, quam ego te quum serviebas mihi,
Atque qui fueris, & qui nunc sis, meminisse ut memineris.

Claud. lib. 2. in Eutropium.

In te jam spes una mihi pro fronde Minervæ:
Has tibi protendo lacrymas, succurre ruenti,

Eripe

Eripe me tandem, ſervilibus eripe regnis :
Neve adeò cunctos paucorum crimine damnes,
Nec nova tot meritis offenſa prioribus obſtet,
Jam jam fiecte animum : ſuprema pericula ſemper
Dant veniam culpæ.

Miſericors magis eſt, qui aliqua mala perpeſſus eſt, quam qui nulla.

Virgil. lib. 1. Æneid.

Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.

Miſericors pro vita mortem ſæpe miſero dedit.

Seneca in Troade.

AGAM. Cur dextra regi ſpiritum eripuit tua ?
PYR. Mortem miſericors ſæpe pro vita dabit.

DE MODO.

Modus in omnibus rebus ſervandus eſt, eo quod omne nimium ſit vituperabile.

Horat. lib. 1. ſatyra 1.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citráque nequit conſiſtere rectum.

Idem lib. 1. in epiſt. ad Numicium.

Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam ſatis eſt virtutem ſi petit ipſam.

Plautus in Pœnula.

..... Modus omnibus
In rebus, ſoror, eſt optimum habitu: nimis omnia
Nimium exhibent negotium hominibus ex ſe.

Auſonius de 7. Sapient.

Et Mytilinæis nimium nil Pittacus oris :
Menſuram optimum ait Cleobolus Lyndius in re,

Modum excedens inſtabile eſt ; moderata vero durant.

Seneca in Troade.

Moderata durant.

Juvenalis ſatyra 10.

..... Nec unquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.

DE MONITIONE.

Monitio utilis est, etiamsi illud, ad quod hortaris aliquem, agat.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Ergò quod fuerat stimulis factura sine ullis,
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer & ad palmæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Idem lib. 5. de Tristib.

Nec te erediderís, quia non facis ista, moneri:
Vela damus quamvis remige puppis eat:
Qui monet ut facias, quod jam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.
Idem lib 2. de Remed. amoris.

Nunc opus est celeri subdere calear equo,
Monentis verba impatiens animus odit.
Ovid. lib. 1. de Remedio Amoris.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit, atque odio verba monentis habet.
Monitio loco temporeque congruo fieri debet.
Ovid. lib 1. de Remed. amor.

Quis matrem nisi mentis inops in funere nati
Flere vetat? non hoc ulla monenda loco est.
Ovid. lib. 1. de Ponto.

Utque Machaoniis Paantius artibus heros
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente jacens & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo:
Et jam deficiens sic ad tua verba revixi,
Ut solet infuso vena redire mero.

DE MORA.

Mora omnis resecanda est, eo quod damnosa est fere in omni re.
Ovid. lib. 11. Metamorph.

Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit,
Dum supereſt aliquid, cuncti coëamus ad arma.
Lucanus lib. 2 bel. civ.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis,

Seneca

Seneca in Thyeste.

strum est cavendi tempus in mediis malis.

Silius Italicus lib. 4. bel. Pun.

Pelle moras, brevis est magni fortuna favoris.

Manilius lib. 4. Astronomic.

---- Mora sæpe malorum
Dat causas.

Ovid. lib. 1 de remed amoris.

Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus,
Dilatum longa damna tulisse mora.

Tac. 2. Hist.

Festinare nocet, nocet & cunctatio sæpe:
Tempore quæque suo qui facit, ille sapit.

Mora omnis amanti longa videtur.

Ovid. epist. 18. Heroid.

Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt:
Da veniam fassæ, non patienter amo.

Mora in amore vites haud parvas amanti præbet.

Ovid. lib. 1. de Remed. Amoris.

Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas,
Et validas segetes quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore virga fuit;
Tunc poterat manibus summa tellure revelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Ibidem.

verba dat omnis amans, reperitque alimenta morando.

Idem Heroid. Epist. 19.

Assumpsit vires, auctaque flamma mora est.
Quique fuit nunquam parvus, vel tempore longo,
Ex spe, quam dederas tu mihi, crescit amor.

Seneca in Agamemnon.

quod ratio nequit, sæpe sanavit mora.

Mora omnis properanti longa est.

Seneca in Agamemnon.

Omnisque nimium longa properanti mora est.

Mora ad præstandum auxilium brevis esse debet.

Ovid. lib. 35. Metamorph.

---- Ad opem brevis hora ferenda est.

Mora sæpe sanat, quod ratio nequit sanare.
Seneca in Agamemnon.

Proinde quicquid est, da spatium & tempus tibi:
Quod ratio nequit, sæpe sanavit mora.
Ovid. lib. 3. Fastorum.

Differ, habent parvæ commoda magna moræ.

DE MORBIS.

Non omnibus morbis est sanabilis.
Ovid lib. 1. de Ponto.

Non est in medico semper relevetur ut æger,
Interdum docta plus valet arte malum.
Cervus ut è molli sanguis pulmone remissus
Ad stygias, certo limite, ducat aquas.
Adferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quadam majora videmus
Vulnera, quæ melius non retigisse fuit.
Aliud est sentire, aliud tollere morbum.
Ovid. lib. 3. de Ponto.

Non eadem ratio est sentire & tollere morbos?
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.
Morbis quamprimum, antequam invaluerint, occurrendum.
Ovid. lib 1. de Arte amandi.

Opprime dum nova sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat equus.
Ibidem.

Principiis obsta? sero medicina paratur;
Quum mala per longas invaluere moras.
Sed propera, nec te venturas differ in horas.
Ibidem.

Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tulisse moræ.
Persius satyra 3.

Helleborum frustra, quum jam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas: venienti occurrite morbo.

Morbi diverſi, diverſis medicamentis
ſunt ſanandi.
Ovid. lib. 2. de Remedio Amoris.

Nam quoniam variant animi, variabimus artes:
Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.
Corpora vix ferro quædam ſanantur acuto:
Auxilium multis ſuccus, & herba fuit.

DE MORIBUS.

Ad bonos mores nunquam ſera eſt via.
Seneca in Agamemnone.

Nam ſera nunquam eſt ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccaſſe pene eſt innocens.
Mores bene componere, maximum eſt
opus hominum.
Ovid. lib. 3. de Arte amand.

Majus opus mores compoſuiſſe ſuos.
Mores pro tempore mutandi.

Conſtans & lenis prout res expoſtulat eſto;
Temporibus mores ſapiens ſine crimine mutat.
Unuſquiſque ſeſe moribus eorum conformare debet,
quibuſcum converſatur.
Mart. 11.

Uxor, vade foras, aut moribus utere noſtris.
Terentius in Adelph.

Sedulò moneo quæ poſſum pro mea ſapientia,
Verum quid facias? ut homo eſt, ita morem geras.
Mores mali, ut herba irrigua, ſuccrevere.
Plautus in Trinummo.

.... Mores mali quaſi herba irrigua
Succreverunt uberrime, neque quiſquam hic vile nunc eſt,
Niſi mores mali; eorum licet jam meſſem metere maximam.
Mores leges in poteſtatem ſuam perduxerunt: quia
non quod licet hodie ſit, ſed quod libet: igitur re-
ſecandi ſunt.
Plautus in Trinummo.

.... Nunc mores nihil faciunt quod licet,
Niſi quod lubet: ambitio jam more ſancta eſt, libera
eſt à legibus.
Ibidem.

Ibidem.

....e. Mores
Leges perduxerunt jam in poteſtatem ſuam.
... En miſeræ etiam
Ad parietem ſunt fixæ clavis ferreis, ubi malos mores
Adfigi nimio fuerat æquius.

Terentius in Heauton.

Quam multa injuſta ac prava fiunt moribus, ſcilicet pravis.

Morigeratæ erunt tam mulieres, quam virgines, & ut tales ſint admonitio bona.

Ovid. de fac. medica.

Prima ſit in vobis morum tutela, puellæ
Ingenio facilè conciliante placent.
Certus an or morum, formam populabitur ætas.

Horat. lib. 3. Oda 7.

Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ.
Et te ſæpe vocanti
Duram, diffi ilis mane.

De morum munditia, elegantia, & civilitate.

Ovid. lib. 3 de Arte amand.

Munditiæ placeant, fuſcentur corpora campo,
Sit bene conveniens & ſine labe toga.
Linguaque nec rigeat, careant rubigine dentes,
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Quid ſi præcipiam ne fuſcet inertia dentes,
Oraque ſuſcepta mane lavantur aqua?
Ne male deformet rigidos tonſura capillos,
Sit coma, ſit docta barba reſecta manu.
Et nihil emineant, & ſint ſine ſordibus ungues,
Inque cava nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec male odorati ſit triſtis achelitus oris,
Nec lædat nares virque paterque gregis.
Sint modici rictus, paſſæque utrinque lacunæ,
Et tum mos dentes ima latebella tegant.
Nec ſua perpetuo contendant ilia riſu,
Sed leve neſcio quid, fœminineumque ſonet.
Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris:
Allicit gnotos illa, fugatque viros, &c.
Carpe cibos digiti, eſt quidam geſtus edendi,

Ora

Ora nec immunda tota perunge manu,
Neve diu præsume dapes: sed desine citra
Quam cupias, paulo quam potes, esse minus, &c.
Nec coram mixtas cervæ lumpsisse medullas,
Nec coram dentes perficuisse probem.
Ista dabunt faciem, sed erunt deformia visu,
Multaque dum fiunt turpia, facta placent, *li.* 2.
Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi,
Officium præstent mensque pedesque suum.
Jurgia præcipue vino stimulata caveto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion stulte data vina bibendo,
Aptior est dulci mensa merumque joco. *lib.* 3.
Parva monere pudet, talorum dicere jactus,
Ut scias & vires tessera missa tuas, &c.
Sed minimus labor est sapienter jactibus uti,
Majus opus, mores composuisse suos.
Tunc sumus incauti, studioque ape imur in ipso,
Nudaque per lusus pectora nostra patent, &c.
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores,
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument irâ, nigrescunt sanguine venæ,
Lumina Gorgoneo saevius angue micant, &c.
Odimus immodicos (experto credite) fastus,
Sæpe tacens odii semina vultus habet.
Spectantem specta, ridenti mollia ride:
Innuet, acceptas tu quoque redde notas.
Rara tamen menda facies caret, occule mendas,
Quodque potes vitium corporis abde tui.

Plautus in Fœnulo.

Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire: servile esse duco festinantem currere.

Mores & honor sunt vincula conjugii.

Victor in.

Mentis honor, morumque decus sunt vincula sanctæ
Conjugii.

DE

DE MORTE.

Mortis memoria jugis esse debet, idque etiam Dei præcepto, cui soli Epicurei repugnant, sed falsò.

Horat. lib. 1. epist. ad Albium.

Inter spem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum,
Grata superveniet quæ non sperabitur hora.

Persius satyra 5.

Vive memor lethi, fugit hora, hoc quod loquàr inde est.

Ausonius in Chilonis sententiis.

Vive memor mortis, memor ut sis vivè salutis,
Tristia cuncta exuperans.

Martialis lib 1. Epigram.

Expectant curæque eatenatique labores;
Gaudia non remanent, sed fugitiva volant:
Hæc utraque manu, complexuque assere toto,
Sæpe fluunt, imo fic quoque lapsa sinu.
Non est, crede mihi, sapientis dicere vivam,
Sera nimis vita est crastina, vive hodie.

Idem lib. 2. Epigram.

Pange thoros, pete vina, rosas cape, tingere nardo:
Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

Lucretius lib. 3. ex Epicureorum insulsa opinione, sic ait.

Et metus ille foras præceps Acherontis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat, ab imo
Omnia suffundens mortis nigrore, nec ullam
Esse voluptatem liquidam, puramque reliquit.

Mors communis est omnibus, nullique parcit.

Est commune mori, mors nulli parcit honori:
mors servat legem, tollit cum paupere regem.

Mapheus Vegius lib. 13. Æneid. Virgil. addito.

Heu, mortem invitam! quæ sola ultricibus armis
Elatos tyrannas animos, communia toti
Genti sceptra tenens, æternaque fœdera servans:
Quæ magnos, parvosque teris, quæ sortibus æquas
Imbelles,

Imbelles, populisque duces, seniumque juventæ.
Virgil. Elegia in Mæcenatis obitu.

Illa rapit juvenes prima florente juventa,
Non oblita rapit sed tamen illa senes.
Ovid. lib. 3. Elegia.

Scilicet omne sacrum mors importuna prophanat,
Omnibus obscuras injicit illa manus.
Idem ad Liviam de morte filii.

Fata manent omneis, omneis expectat avarus
Portitor, & turbæ vix satis una ratis.
Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam,
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Ibidem.

Fortuna arbitriis tempus dispensat ubique;
Illa rapit juvenes, sustulit illa senes.
Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.
Horat. Oda 4. lib. 1.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres, ô beate *Sexti*.
Idem Oda 20. lib. 2.

..... Omnes una manet nox,
Et calcanda semel via lethi.
Mista senum ac juvenum densantur funera, nullum
Sæva caput Proserpina fugit.
Idem Oda 14. lib. 2.

.... Scilicet omnibus
Quicunque terræ munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.
Idem Oda 2. lib. 3.

Mors & fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Idem Satyra 6. lib. 2.

.... Neque ulla est
Aut magno, aut parvo lethi fuga.
Juvenalis Satyra 10.

.... Mors sola fatetur
Quantula sint hominum corpuscula.
Lucan. lib. 9. bel. civil.

Sorti

Sortilegis egeant dubii, semperque fututis
Calibus ancipite ; me non oracula certum,
Sed mors certa facit: pavido fortique cadendum est.
Seneca in Hercule furente.

..... Tibi erescit omne
Et quod occasus videt, & quod ortus,
Parce venturis, tibi mors paramur :
Sis licet segnis, properamus ipsi :
Prima quæ vitam dedit hora, carpsit.
Martialis lib 4. Epigram.

Nullo fata loco possis excludere : quum mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est.
Propert. lib. 2. Eleg. ad Jovem.

Longius, aut propius, mors sua quemque manet.
Idem eleg. 5. lib. 3.

Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas,
Nudus ad infernas, Stulte, vehere rates.
Victor cum victis pariter miscebitur umbris,
Consule cum Mario capte Jugurtha sedes.
Lydus Dulichio non distat Crœsus ab Iro.
Optima mors parca quæ venit apta die.
Ovid. lib. 10. Metamorph.

Omnia debentur vobis paulumque morati
Serius, aut citius sedem properamus ad unam,
Tendimus huc omnes.
Propert. lib. 3. eleg.

Quid genus aut virtus, aut optima profuit illi
Mater, & amplexum Cæsaris esse focos :
Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
Et per maternas omnia gesta manus ?
Occidit, & misero steterat vigesimus annus,
Tot bona tam parvo clausit in orbe dies.
Nunc, tolle animos, & recum finge triumphos,
Stantiaque in plausum tota theatra juvent.
Attalicas supera vestes, atque omnia magnis
Gemmea sint ludis, ignibus ista dabis.
Sed tamen huc omnes huc primus & ultimus ordo:
Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
Exoranda canis tria sunt latrantia colla,
Scandenda est torvi publica cymba senis.
Ille licet ferro cautus se condat & ære,
Mors tamen inclusum protrahit inde caput.

Nire-

Nerea non faciet, non vis exemit Achillem,
Crœsum aut Pactoli, quas parit humoropes.
Claud. lib. 2. de raptu Proser.
Sub tua purpurei veniunt vestigia reges
Deposito luxu, turba cum paupere mixti:
Omnia mors æquat.
Mortis terminum à Deo unicuique fixus est, ultra quem transgredi nemo potest.
Ovidius ad Liviam de morte filii
Sed rigidum jus est, & inevitabile mortis.
Seneca in Hercule furente.
Certo veniunt ordine Parcæ.
Nulli jusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem,
Recipit populos urna citatos.
Idem in Herc. Oeteo.
Tunc solamina cantibus
Quærens flebilibus modis
Hoc Orpheus cecinit Getis:
Leges in superos datas:
Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitis Deus
Anni disposuit vices
Nulli non avidas polo,
Parcas stamina nectere.
Lucret. lib. 3. de nat. rerum.
Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
Nec devitare lethum pote quin obeamus.
Martialis lib 1. Epigram.
Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit, observant, quem statuere diem,
Divitior Crispo, Thrasea constantior ipso,
Lautior & nitido sis meliore licet.
Nil adicit penso Lachesis, fusoque sororum:
Explicat, & semper de tribus una necat.
Silius Italic. lib. 3. bel. Pun.
Et pace, & bello cunctis stat terminus avi,
Extremúmque diem primus tulit.
Tibullus Elegia 7. lib. 1.
Hunc cecinere diem Parcæ fatalia nentes
Stamina, non ulli dissoluenda Deo.

Mortis.

Mortis genera multa ac diversa sunt.

Cornelius Gallus.

Omnibus est eadem lethi via: non tamen unus
Est vitæ cunctis, exitiique modus.
Hac pueri, atque senes pariter juvenesque ferentur,
Hac par divitibus pauper egenus erit.

Statius lib. 9. Thebaid.

Mille modis lethi miseros mors vna fatigat.

Idem lib. 2. Sylvæ.

Nam populus mortale genus, plebisque caduca
Quis fleat interitus? hos bella, hos æquora poscunt,
His amor exitio, furor his, & sæva cupido.
Ut sileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido lethalis Sirius igni,
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu,
Quicquid habent, ortus finem timet; ibimus omnes,
Ibimus; immensis urnam quatit Æacus umbris.

Seneca in Thebaid.

Eripere vitam nemo non homini potest,
At nemo mortem, mille ad hanc aditus patent.

Mors timida non est, quia hujus miseriæ terminus est.

Lucanus lib. 7. bel. civil.

.... Mors ultima pœna est,
Nec metuenda viris.

Cato lib. 1.

Ne timeas illam quæ vitæ est ultima finis,
Qui mortem metuit, quod vivit perdit id ipsum,

Mortem qui non timet, diis adsimilatur.

Seneca in Agamem.

Qui vultus Acherontis atri,
Qui Styga tristem non tristis videt,
Audetque vitæ ponere finem,
Par ille regi, par superis erit.

Mors miseris solatium & munus esse dicitur, quia ærumnarum præsentis vitæ finis est.

Ovid. lib. 1. de Tristib.

Nec lethum timeo, genus est miserabile lethi,
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Idem lib. 4. de Tristib.

Una tamen spes est qua me solatur in istis,
Hæc fore mortę mea non diuturna mala.

Seneca

Seneca in Troad.

HECU. Fœlix Priamus,
Dicite cunctæ, liber manes
Vadit ad imos, nec feret unquam
Victa Graium cervice jugum.
CHOR. Fœlix Priamus dicimus omnes.
Secum excedens sua regna tulit,
Nunc Elysii nemoris rutus
Errat in umbris, interque pias
Fœlix animas Hectora quærit.

Cita mors præstat.

Ovid. lib. 3. de Ponto.

Mitius ille perit subita qui mergitur unda,
Quam sua qui liquidis brachia lassat aquis.

Mors fœlix dicitur, quando hominem in prosperitate positum non interimit, & vocata quoque venit: Surda autem, & crudelis, quando afflictos interimere negat.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Mors hominum fœlix, quæ se nec dulcibus annis
Inserit, & mœstis sæpe vocata venit.
Heu, heu! quam surda miseros avertitur aure,
Et flentes oculos claudere sæva negat.

Mortem optare timidi est, atque adeo malum; pejus autem illam timere.

Ovid. 4. Metam.

Timidi est optare necem.

Seneca in Oedipo.

Utrumque (scilicet mortem cupere, & mortem timere) timidi est velle.

Ausonius in Periandri sentent.

Mortem optare malum, timere pejus.

In malis rebus morte nihil est melius.

Plautus in Rudente.

---- Neque est
Melius morte in malis rebus.

Mori contemnit qui non concupiscit.

Seneca in Oedipo.

---- Contempsit mori
Qui non concupiscit.

Mors ultima linea rerum esse dicitur.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Mori

Mors ultima linea rerum est

Meri innocenter satius est quam peccare: qui autem ob virtutem perit, non interit.

Guil. Hist. Gall.

Morte mori melius quam vitam ducere mortis.

Ovid. lib. 5. de Tristibus. Eleg. 10.

Maxima pœna mihi est ipsum offendisse, priusque
Venisset mallem funeris hora mihi.

Plautus in Captivis.

Dum ne ob malefacta pereo, parvi æstumo,
Si ego hic peribo.

At erit mihi ob factum mortuo memorabile:
Qui per virtutem peritat non interit.

Claudianus de bell. Gilon.

Nonne mori satius, vitæ quam ferre pudorem?

Mortui defendi non sunt, ut supra tit. de lacrymis ostensum est, sed potius viventes.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Mors tantum vellem matrem mea fallere posset,
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.

Mortui honorandi sunt tumulo sacrificioque.

Ovid. lib. 2. Fastor.

Est honor & tumulis animas placare paternas,
Parvaque in extructas munera ferre pyras,
Parva petunt manes, pietas pro divite grata est
Munere: non avidos Stryx habet ima Deos.

Juvenalis satyra 3.

Quoties huic talis ad illos
Umbra venit, cuperent lustrari siqua, darentur
Sulphura cum tedis, & si foret humida laurus.

Morientis mortuive periphrasis.

Silius Italic. lib. 12. bel. Pun.

Solvitur omne decus letho, nivesque per artus
It stygius color, & formæ populatur honores:
Ambrosiæ cecidere comæ, violataque cervix
Marmoreum in jugulum collo lambente recumbit,
Haud secus oceano rediens Cythereius ignis
Quum se venari jactat splendore resecto:
Si subita invadat nubes, hebetatur & atris
Decrescens tenebris languentia lumina condit.

Statius lib. 3. Sil.

Fœlix

Fœlix ô si longa dies, si cernere vultus
Natorum, virideſq; genas tibi juſta dediſſent
Stamina: ſed media cecidere abrupta juventa
Gaudia, florenteſque manu ſcidit Atropos annos.
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubenteſque roſæ primos moriuntur ad auſtros,
Aut ubi verna novis exſpirat purpura pratis.

Mors optima petenti.

Ol. Epit. lib. 5.

.... Mors optima tunc eſt,
Cum petitur, vitæque piger eum funus amatur.

DE MOTU.

Motu continuo quæque moventur.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Omnia mutantur, nil interit, errat, & illinc
Hinc venit, hinc illuc.

Ibidem.

Quum ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc, ſumma tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim, ſic ad ferrum veniſtis ab auro
Becula, ſic toties verſa eſt fortuna locorum,
Vidi ego, quod fuerat quondam firmiſſima tellus
Eſſe fretum, vidi factas ex æquore terras.

Horatius Oda 29. lib. 3.

Catera fluminis
Ritu feruntur nunc medio in alveo
Cum pace delabentis Hetruſcum
In mare, nunc lapides adeſos
Stirpéſque raptas, & pecus & domos
Volventis una, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſylvæ,
Quum vera diluvies quietos
Irritat amnes.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

Semper in aſſiduo motu res quæque geruntur.

Boetius Metro. 9. lib. 3.

Qui temporis ab ævo
Ire jubes, ſtabiliſque manens das cuncta moveri.

Manilius lib. 4. Aſtron.

EA

Eſt æquale nihil, terrenos aſpice tractus,
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.
Crimen ubique frequens, & laudi noxia juncta eſt.
Sic ſterilis terris latis intervenit annus,
Ac ſubitos rumpit parvo diſcrimine fœtus.
Et modo portus erat pelagi, jam facta charybdis,
Baudatique cadit poſt paulum gratia ponti,
Et nunc per ſcopulos, nunc campos labitur amnis,
Aut faciens iter, aut quærens venitve, reditve.

DE MULIERIBUS.

Mulier ad fructum & prolem naſcitur.
Claud. in Eutrop. lib. 1.

Naſcitur ad fructum mulier prolemque futuram.

Illa mulier ſapientiſſima eſt, quæ ſecundis in rebus ſeu ipſam novit, & adverſa æquanimiter ſuſtinet.
Plautus in Stycho.

AN. Qua tibi mulier videtur multo ſapientiſſima?
PA. Qua tum quum res ſecundæ ſunt, ſe poterit noſcere;
Et qua æquo animo patietur ſibi eſſe pejus, quam fuit.

Mulieris officium eſt educare liberos, & colo vitam tolerare, &c.
Virgil. lib. 8. Æneid.

---- Ceu fœmina primum,
Cui tolerare colo vitam tenuique Minerva,
Impoſitum cinerem & ſopitos ſuſcitat ignes;
Noctem addens operi, famulaſque ad lumina longo
Exercet penſo, caſtum ut ſervare cubile
Conjugis, & poſſit parvos educere natos.

Mulier caſta eſſe dicitur, de qua vulgi fama mentiri veretur.
Auſonius in Biæ ſententiis.

Qua caſta eſt? De qua mentiri fama veretur.

Mulier caſta eſt ea, quæ ſeipſa cuſtodit, non quam vir: quia tunc, etſi corpus ſit caſtum, tamen mens adultera eſt.
Ovid. lib. 3. Eleg. ſive Amor.

Dure vir, impoſito teneræ cuſtode puellæ

Nil

Nil agis, ingenio quæque tuenda ſuo eſt.
Siqua metu dempto caſta eſt, ea denique caſta eſt:
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
Ut jam ſervaris bene corpus, adultera mens eſt,
Nec cuſtodiri, ni velit, ulla poteſt.
Nec mentem ſervare potes, licet omnia claudas;
Omnibus excluſis intus adulter erit.

Ibidem.

Centum fronte oculos, centum cervice gerebat
Argus; & hos unus ſæpe fefellit amor.
In thalamo Danaë ſaxo ferroque perenni,
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Quos igitur tibi cuſtodes? quæ limina ponam,
Quæ nunquam ſupra pes inimicus eat?
Nam nihil invitæ triſtis cuſtodia prodeſt:
Quam peccare pudet Cynthia, tuta ſat eſt.

Mulier illa bona eſt quæ malefacere poteſt; & non facit.

Plautus in Stycho.

ANT. Dic viciſſim nunc jam tu. PINA. Quid vis tibi dicam, pater?
AN. Ubi facillime ſpectatur mulier, quam ingenio eſt bono
PINA. Quoi male faciundi eſt poteſtas, quæne faciat, id temperat.
ANT. Haud male iſtuc.

Mulier corrupta ſemel, poſtea rarò abſtinebit, non ſecus ac canis à guſtato uncto corio.

Horat. ſatyra 5. lib. 1.

Sic tibi Penelope frugi eſt, quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Ut canis a corio nunquam abſterrebitur uncto.

Mulier ſi benefacere incœperit, ejus cito odium percipit: contra vero, ſi male quidpiam incœperit facere.

Plautus in Truculento.

Male quod mulier incœperit, niſi efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi ſenio eſt: ea illi miſeræ miſeria'ſt.

Si benefacere incœperit, ejus enim cito odium percipit:
Nimisque paucæ sunt defessæ male quæ facere occœperint,
Nimisque paucæ efficiunt, si quid occœperint benefacere.
Mulieri nimio malefacere melius est onus, quàm bene.

Mulier, mala quæ fieri videt reticens, bona non est.
Plautus in Persa.

Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ reticet, si quid fieri pervorte videt.
Mulier mala voluntatem pro ratione habet.
Juvenalis satyra 6.

Pone crucem servo, meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi.
Nulla unquam de morte hominis contagio longa est,
Ah demens, ita servus homo est, nil fecerit, esto,
Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo vito.

Mulier malorum dux, nec non scelerum artifex esse dicitur.
Seneca in Hippolyto.

Sed dux malorum fœmina, & scelerum artifex
Obsedit animos, cujus incestæ stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premunt.

Mulier sævissima tunc esse dicitur, quum stimulos odio admovet pudor, nec non si repudiata fuerit.
Juvenal. satyra 10.

..... Mulier sævissima tunc est,
Quum stimulos odio pudor admovet.
Ovid. lib. 2. de Arte Amandi.

Sed neque fulvus aper media tam sævus in ira est,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes.
Nec lea quum catulis lactantibus ubera præbet,
Nec brevis ignaro vipera læsa pede
Fœmina quam socii deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum, flammásque ruit, positoque decore
Fertur,

Fertur, ut Aonii cornibus icta dei.
Conjugis admissum, violataque jura mariti
Barbara per natos Phasias ulta suos.
Altera dira parens hæc est quam cernis, hirundo,
Aspice signatum sanguine pectus habet.
Hoc bene compositos, & firmas rumpit amores,
Crimina sunt cautis ista timenda viris.

Seneca in Hercule Oeteo.

O quam cruentus fœminas stimulavit dolor,
Quum potuit una pellici & nupta domus!
Scylla & Charybdis, Sicula contorquens freta
Minus est timenda, nulla non melior fera est.

Muliere nil pejus neque audacius.

Plautus in Milite.

Quid pejus muliere atque audacius? *q. d. nihil?*
Juvenibus nil illecebrosius muliere,
vino, & nocte.

Ovid. lib. 1. Elegia.

Nox & amor, vinumque nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat: Liber amorque, metu.

Plautus in Bacchidib.

Illecebrosius fieri nihil est, quam mulier
Homini adolescentulo.

Muliere nihil miserius, cujus blanditia est viscus merus, illaqueans scilicet animam.

Plautus in Bacchid.

Miserius nihil est, quam mulier.
Viscus merus vestra est blanditia.

Muliere superba atque divite nihil intolerabilius.

Juvenalis satyra 6.

Malo Venusinam, quam te Cornelia mater
Graechorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Ibidem.

Intolerabilius nihil est quam fœmina dives.

Mulieres ad ludos & choreas non aliter ruunt, quam apes ad flores, & formicæ ad cibum, ut spectentur simul & inspiciant.

Ovid. lib. 1. de Arte amand.

Ut redit, itque frequens longum formica per agmen
Granifero

Granifero solitum dum vehit ore cibum,
Aut, ut apes saltúsque suos, & olentia nactæ
Pascua, per flores, & thyma summa volant:
Sic ruit in celebres cultissima fœmina ludos,
Copia judicium sæpe morata meum est.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.
Ille locus casti damna pudoris habet.

Mulieres ad lacrymas proclives sunt.

Ovid. lib. 2. de Remed. Amor.

Neve puellarum lacrymas moveare caveto:
Ut fierent, oculos erudiêre suos.

Idem lib. 3. de Arte amand.

Quò non ars penetrat, discunt lacrymare decenter;
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.

Juvenalis satyra 1.

Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride pejor,
Tunc simulat gemitus occulti conscia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Uberibus semper lacrymis, semperque paratis
In statione sua.

Mulieres dolis & audacia plenæ sunt: nam si in culpa aliqua deprehenduntur, illico ad fraudes & convitia prorumpunt.

Propert. lib. 3. eleg. 8. ad Amicam.

Sed vobis facile est verba & componere fraudes,
Hoc unum didicit fœmina semper opus.

Tibullus eleg. 4. lib 3.

Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen,
Ah peream didicit fallere siqua virum.

Juvenal satyra 6.

---- Nil est audacius illis
Deprensis, iram atque animos à crimine sumunt.

Seneca in Hippolyto:

Deprehensa culpa est, animæ quid segnis stupes?
Regeramus ipsa crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus: scelere velandum est scelus.
Tutissimum est inferre, quum timeas gradum.

Ibidem.

Quid sinat inausum fœmina præceps furor?
Nefanda juveni crimina insonti parat,
In scelere quærit crine lacerato finem.
Decus omne turbat, capitis humectat genas.

Infcu-

Instruitur omnis fraude fœminea dolus.

Mulieres bonorum agendorum immemores sunt : malorum vero, nequaquam; quia ad malitiam proniores sunt.

Plautus in Milite.

Si quid faciendum est mulieri male, atque malitiose,
Ea sibi immortalis memoria est memminisse, & sempiterna :
Sin bene, aut quid fideliter faciendum sit, eo deveniunt.
Oblivioſæ extemplo uti fiant, meminisse nequeunt.

Terent. in Hecyra.

Proh Deum atque hominum fidem, quod hoc genus est ? & quæ hæc conjuratio ?
Ut omnes mulieres eadem æque studeant, nolintque omnia.
Neque delenitam quicquam ab aliarum ingenio ullam reperies,
Itaque adeo uno animo omnes socrum oderunt nurus:
Viris esse adversas æque studium est, simili pertinacia :
In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam.

Mulieres dotatæ viros opprimunt, ut & supra eodem titulo dictum est : indotatæ verò sub viri potestate sunt.

Plautus in Asinaria.

Hæ sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus
Incommoditates, tumptuſque intolerabiles,
Nam quæ indotata est, ea est in potestate viri :
Dotatæ mactant & malo damno viros.

Mulieres gubernare continuus & maximus labor est, quia immoderatæ sunt cum in omnibus, tum vero maxime in cultu.

Plautus in Pœnulo.

Negotii sibi qui volet vim parare, navem & mulierem,
Hæc duo sibi comparato. Nam nullæ magis res duæ
Plus negotii habent : eas forte si exornare occœperis,
Neque unquam hæ duæ res satis ornantur, neque eis ulla satis,

Orandi satietas est, atque hæc uti loquar nunc modo
Docta dico. Nam nos usque ab aurora ad hoc quod est die,
Postquam illuxit aurora, nunquam cessavimus ex industria
Amba lavari, atque fricari, aut tergeri, aut ornarier,
Poliri, expoliri, pingi, fingi, & bina unà singulis
Quæ datæ nobis ancillæ, ex nos lavando, eluendo operam
Dederunt, ab gerundáque aqua sunt viri defessi duo.
A pagesis, negotii in muliere quantum una est? si vero duæ,
Sat scio maxumo uni populo, quot lubet, plus satis dare
Potes sunt, quæ noctes diesque in omni ætate semper
Ornantur, lavantur, tergentur, poliuntur. Postremo modus.
Mulebris nullus'st, neque unquam lavandæ & fricando sumus saturæ:
Nam quæ lauta est, nisi perculta est, meo animo quasi invenusta est.

Terent. in Heauton.

Nosti mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur, annus est.

Mulieres prodigæ sunt, non cogitantes unde census vel minuatur vel augeatur.

Juvenalis satyra 6.

----- Tamen utile quid sit.
Prospiciunt aliquando: ---frigusque famemque,
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem fœmina censum.
Ac velut exhausta redivivus pullulet arca
Nummus, & è pleno semper tollatur acervo,
Non unquam reputat quanti sua gaudia constent.

Mulierem ornatus maxime crevit, ita ut quod addant ferre non habeant.

Ovid. lib. 3. de Arte amandi.

Sed neque ramosa numerabis in ilice frondes,
Nec quot apes Hyblæ, nec quot in alpe feræ,
Nec mihi tot cultus numero comprendere fas est,

Adjicit

Adjicit ornatus proxima quæque dies.
Fœmina caniciem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color.
Fœmina procedit densissima crinibus emptis,
Proque suis alios effingit arte suos.
Quid de veste loquar? non jam segmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Juvenalis satyra 3.

Hic ultra vires habitus nitor, hic aliquid plus
Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est, hic vivimus ambitiosa
Paupertate omnes.

Mulieres infideles sunt.
Catullus de muliere sua.

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
Quam mihi, non si se Jupiter ipse petat.
Dicit, sed mulier cupido quod dicit amanti
In vento, & rapida scribere oportet aqua.

Titus Calpburn Eclog. 3.

Mobilior ventis, ô fœmina, sit tua Phillis,
Qua sibi (nam memini) si quando solus abesses
Mella etiam sine te, jurabat amara videri.

Ibidem.

Credere, pastores, levibus nolite puellis.

Mulieres invincibilem vincere dicuntur; ut de Hercule liquet.

Ovid. Epist. lib. 9. Heroid.

Fama Pelasgiadas subito pervenit ad urbes,
Decolor, & factis inficianda tuis.
Quem nunquam Juno, seriesque immensa laborum
Fregerit, huic Jolen imposuisse jugum.
Plus tibi quam Juno nocuit Venus: illa premendo
Sustulit, hæc humili sub pede colla tenet.
Vêne ferunt geminos prestisse tenaciter angues,
Quum tener in cunis jam Jove dignus eras?
Cœpisti melius, quam desinis: ultima primis
Cedunt; dissimiles hic vir, & ille puer:
Quem non mille feræ, quem non Stymphalis hostis,
Non potuit Juno vincere, vicit amor.

Seneca in Hercule furente:

Fortem vocemus, cujus ex humeris leo
Donum puella factus & clava excidit,

Fulsitque pictum veste Sidonia latus ?
Portem vocemus, cujus horrentes coma
Maduere nardo ? laudes qui notas manus
Ad non virilem tympani movit sonum,
Mitra ferocem barbara frontem premens ?

Idem in Hippolyto.

Natus Alcmena posuit sagittas,
Nec minax vasti spolium leonis,
Passus aptari digitis smaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.
Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente socco :
Et manu clavam modo qua gerebat
Fila deduxit properante fuso.

Propert. lib. 3. eleg. de imperiis fœm.

Quid mirare meam si versat fœmina vitam,
Et trahit ad dictum sub sua jura virum ?
Omphale in tantum forma processit honorem,
Lydia Gygæo tincta puella lacu,
Ut qui pacato statuisset in orbe columnas,
Tam dura traheret mollia pensa manu.

Mulieres inconstantes sunt.

Virgil. lib. 4. Æneid.

Eia age, rumpe moras (varium, & mutabile semper Fœmina.)

Titus Calphurn. eclog. 3.

Mobilior ventis, ô fœmina.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Amicam.

Non sic incerto mutantur flumine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto,
Quam cito fœminea non constat fœdus in ira,
Sive ea causa gravis, sive ea causa levis.

Tibullus Elegia 4. lib. 3.

Sed flecti poterit : mens est mutabilis illis,
Tu modò cum multa brachia tende fide.

Mulieres litigiosæ sunt in omnibus.

Juvenal. satyra 6.

Nulla fere causa est in qua non fœmina litem
Moverit, accusat manilia si rea non est.
Componunt ipsæ pro se, formantque libellos.

Propert. lib. 2. eleg. 6.

Non sic incerto, &c. ut supra hac eadem pagina.

Mulieres nuptæ viro fideles esse, eumque timere debent, ut lex & jus jubent.
Ovid. lib. 3. de Arte Amandi.

Nupta virum timeat, rata sit custodia nupta:
Hoc decet, hoc leges, jusque pudorque jubent.

Mulierum est ingenium, ut, quum viri volunt, nolint; quum vero nolunt, ultro cupiant.
Terentius in Eunucho.

Imo certe novi ingenium mulierum,
Nolunt ubi velis, ubi nolis cupiunt ultro.

Mulieres recte olent, ubi nihil olent.
Plautus in Mustellaria.

Mulier recte olet, ubi nil olet.

Mulieres naturaliter timidæ sunt. Nam hanc passionem Deus (qui Naturæ creator est) eis dedit, ut expugnari possent: malitia autem illas audaces reddit, ut supra eodem titulo ostensum est. Mulieres audacissimæ, &c.
Seneca in Octavia.

Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis,
Sed vim negavit, ut ne inexpugnabilis
Esset, sed ægras frangeret vires timor.

Mulierum ira immitigabilis est.
Juvenalis satyra 6.

Credamus Tragicis quicquid de Cholchide torva
Dicitur, & Progne: nil contra conor, & illa
Grandia monstra suis audebant temporibus: sed
Non propter nummos, minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, & rabie jecur incendente feruntur
Præcipites: ut saxa jugis abrupta quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.

Propert. lib. 3. Eleg. ad Cythiam de Lycinna.

At tu non meritam parcas vexare Lycinnam,
Nescit vestra ruens ira referre pedem.

Ob superius enarrata mulierum vitia, vitandæ sunt mulieres quoad ejus fieri potest, id quod & Plautus in Stycho indicat.

AN. Age tu altera utra sit conditio pensior,

Virginem, an viduam habere? PI. Quanta mea ſapientia eſt,
E malis multis, malum quod minimum eſt, id minimum eſt malum.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet; ut quotidie
Pridie caveat, ne faciat quod le pigeat poſtridie.

Mulieres partu frequentes deformant, juventamque minuunt.

Ovid: epiſt. 3. de Arte amandi.

Adde quod & partus faciunt breviora juventæ
Tempora: continua meſſe ſeneſcit ager.

Mulierem viſio hominibus haud parum nocet.

Virg. lib. 3. Georg.

Carpit enim vires paulatim, uritque videndo
Fœmina:

Propert. lib. 3. eleg.

Qui videt, is peccat: qui non te viderit ergo
Non cupiet: fati crimina lumen habet.

DE MUNDO.

Mundus æternus eſt (ut quidam Philoſophi & Poeta aſſeruni) principio ac fine carens, quorum opinionem falſam eſſe, ſupra tit. de Deo, dictum eſt. Deus creator omnium, &c.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

Hæc æterna manet, diviſque ſimillima formæ,
Cui neque principium eſt uſquam, nec finis in ipſo,
Sed ſimilis toto remanet, perque omnia par eſt.

Ibidem.

At manet incolumis mundus, ſuaque omnia verſat,
Quæ nec longa dies auget, minuitve ſenectus,
Nec motus puncto currit, curſuque fatigat.
Idem ſemper erit quoniam ſemper fuit idem,
Non alium videre patres, aliumve nepotes
Aſpicient.

Mundus ordinatè ſitus eſt.

Manil. lib. 1. Aſtrono.

Sed facies quacunque tamen ſub origine rerum
Convenit, & certo digeſtum eſt ordine corpus.

Ibidem.

Quic-

Quicquid ſubduxit flammis natura, peperit
Succumbitura oneri: formas disjungere tantum
Contenta, & ſtellis oſtendere ſydera certis.
Linea deſignat ſpecies, atque ignibus ignes
Reſpondent, mediis extremis, atque ultima ſummis.

Mundum Sphæricum cum partibus ſuis, ſcilicet principalibus, quæ ſunt cœlum, ſeu orbes, planetæ atque elementa quatuor.

Manil. lib. 1. Aſtron.

Eſt igitur tellus mediam ſortita cavernam
Aëris, & toto pariter ſublata profundo,
Nec patulas diſtenta plagas, ſed condita in orbem
Undique ſurgentem pariter, pariterque cadentem.
Hæc eſt naturæ facies. Sic mundus & ipſe
In convexa volans teretes facit eſſe figuras
Stellarum, Solisque orbem Lunæque rotundum, &c.

Mundi annihilatio venit, vel mundus in chaos reſolvetur ſecundum quoſdam.

Lucanus lib. 1. bel. civil.

..... Sic cum, compage ſoluta,
Secula tot mundi ſuprema coegerit hora,
Antiquum repetens iterum chaos, omnia mixtis
Sydera ſyderibus concurrent, ignea pontum
Aſtra petent, telluſque extendere littora nolet,
Excutietque fretum: fratri contraria Phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi, rotaque diſcors
Machina divulſi turbabit fœdera mundi.

Seneca in Octavia.

Qui ſeſe neſcit tantus in cæcum chaos
Caſurus iterum.

Mundus autem ſecundum veritatem, non quoad eſſentiam annihilabitur, ſed quoad orbium motus, operationeſve omnium inferiorum. Vide tit. Judicii dies, &c.

DE MUNERIBUS.

Munera hodie magis diliguntur quam Scientiæ.

Ovid lib. 2. de Arte amandi.

Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur:
Dummodo ſit dives barbarus, ille placet.

Idem lib. 2. Eleg.

Qui dabit, ille tibi magno sit major Homero:
Crede mihi, res est ingeniosa dare.

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras

Munera non homines tantum, sed & Deos placare dicuntur.

Ovid. lib. 2 de Arte amandi.

Munera (credè mihi) placant hominesque deosque,
Placatur donis Jupiter ipse datis.
Quid faciet sapiens? stultus quoque munere gaudet,
ipse quoque accepto munere mitis erit.

Munera magnates etiam ac potentes illaqueant.

Horat. Oda 16. lib.

Et diffidit urbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus; munera navium
Sævos illaqueant duces.

Ovid.

Quid non argento? quid non corrumpitur auro?
Qui majora dabit munera, victor erit.

Munera divitibus etiam à pauperibus elargiantur, quibus tamen æquius erat elargiri.

Terentius in Phormione.

Quam inique comparatum est, qui minus habent
Ut semper aliquid addant divitioribus

Martialis lib 5. Epigram.

Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane:
Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Munera à divitibus extorquenda sunt.

Ovid. lib. 1. Elegia.

Nec tamen indignum est à diviite præmia posci;
Munera poscenti quæ dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas;
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Munera pretiosiora & acceptiora habentur, si à splendido viro elargiantur.

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem,
Et majestatem res data dantis habet.

Idem

Idem Epist. 6. Heroid.

.... Sic acceptissima semper
Munera sunt, author quæ pretiosa facit.

Munera danti prodesse dicuntur.
Ovid. lib. 3. de Ponto.

Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
Sed te, quum donas ista, juvare solent.

Owen.

Quod datur æternum durat, sequiturque datorem
Dantem & captantem munus utrumque juvat.

DE MUTUO.

Mutuo dans aliquid, aut amicum, aut rem perdere necesse erit, ob summam hominum malitiam hujus seculi.
Plautus in Trinummo.

Si quis mutuum quid dederit, sit pro proprio perditum.
Quem jam repetas, inimicum amicum beneficio invenis tuo.
Si magè exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud quod credideris perdas, vel illum amicum amiseris.
.... Nam ego talentum mutuum
Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicum vendidi.

Mutuum si quis, ut decet, reddit, ei magna habenda est gratia.
Terentius in Phormione.

Præsertim ut nunc sunt mores, eò res redit:
Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

Prodigiosa est fides si etiam depositum reddatur.
Juvenalis satyra 13.

Nunc si depositum non infitiatur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigiosa fides, & Thuscis digna tabellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna.

N.

DE NATURA.

Natura renovatrix rerum dignissima est.
Ovid. lib. 15. Metamorph.

Nec species sua cuique manet, rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Natura potentior est arte simpliciter, à qua tamen aliquoties adjuvatur, ut ante à nobis dictum est, Ars naturæ, &c.
Ovid. lib. 9. Metamorph.

Hue licet è toto solertia confluat orbe,
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ionthe?
Diique mihi faciles quicquid valuere dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipsa, socerque futurus;
At non vult natura potentior omnibus istis.

Natura ad diversa homines inclinat, & unusquisque semina suæ sequitur naturæ.
Horat. de arte Poetica.

Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit,
Pòst adfert animi motus interprete lingua.
Propertius lib. 3. eleg. 9.
Sunt quibus Elæa concurrit palma quadriga,
Sunt quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis,
Naturæ sequitur semina quisque suæ.
Persius Satyra 5.
Mille hominum species, & rerum discolor usus,
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
Secubus hic Italis mutat sub sole recenti
Fugosum piper, pallentes gigni cumino.
Hic satus irriguo mavult turgescere somno.

Ne-

Hic campo indulget, hunc alea decoquit, illa
In venerem putris.

Natura (id est, Deus qui Naturæ autor est)
beatis omnibus esse dedit, siquis ejus
donis uti cognoverit.
Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Vivitur exiguo melius. Natura beati
Omnibus esse dedit, siquis cognoverit uti.
Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu.
Classica non fremerent, non stridula fraxinus iret,
Non ventus quateret puppes, non machina muros.

Natura paucis minimisque contenta est.
Juvenal. Satyra 14.

---- Mensura tamen quæ
Sufficiat census, siquis me consulat, edam:
In quantum sitis atque fames & frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
Quantum Socratici cœperunt ante penates.
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicet.

Lucan. lib. 4. bel. civil.

Discite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat: non erigit agro
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus,
Non auro, myrrhaque bibunt: sed gurgite puro
Vita redit; satis est populis fluviusque Ceresque.

Ea quæ natura nobis insevit non facile
relinquuntur.
Juvenal. Satyra 13.

---- Tamen ad mores natura recurrit,
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Horat. lib. 1. epist. ad Fuscum.

Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
Et male perrumpet furtim fastigia victrix.

Idem satyra 7. lib. 2.

---- Tolle periculum,
Jam vaga prosiliet frenis natura remotis.

Idem lib. 1. epist. ad Lollium.

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu.

Claud. in Eutrop. lib. 2.

---- Ad mores facilis natura reversi.

DE NAVIGATIONE.

Navigantes ad mortem accedere dicuntur.
Ovid. lib. 2. de fine tit.

Navita ſolicitus quoque ventos horret iniquos,
Et prope tam lethum, quam prope cernit aquam.
Quod ſi concuſſas Triton exaſperat undas,
Qui tibi nunc toto eſt, nullus in ore color:
Tu fœcunda voces generoſa ſydera Ledæ,
Et fœlix dicas quem ſua terra tenet,

Horat. Oda 3. lib. 1.

Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti.

Ibidem.

.... Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.

Juvenalis ſatyra 12.

I nunc, & ventis animam committe dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima teda.

Seneca in Medea.

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,
Terraſque ſuas poſt terga videns,
Animam levibus credidit auris,
Dubiaque ſecans æquora curſu
Potuit tenui fidere ligno.
Inter vitæ mortiſque vias,
Nimium gracili limite ducto.

Terentius in Hecyra.

Non Hercle verbis, Parmeno, dici poteſt.
Tantum, quam re ipſa, navigare incommodum eſt.
PAR. Itane eſt? SOS. O fortunate, neſcis, quid mali
Præterieris, qui nunquam es ingreſſus mare.
Nam alias ut omittam miſerias, unam hanc vide,
Dies triginta aut plus eo in nave fui.
Quum interea ſemper mortem expectabam miſer:

Ita

Ita usque adversa tempestate usi sumus.

Ad navigandum lucri cupiditas homines impellit.

Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Luera perituros freta perque, patentia ventis,
Ducunt instabiles sydera certa rates.

Propert. lib 1. eleg. 7. de morte Pati.

Ite rates curvæ, & lethi quoque texite causas,
Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat, terris adjecimus undas,
Fortuna miseras auximus arte vias:
Anchora te teneat, quam non tenuere penates?
Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?
Ventorum est quodcunque paras, haud ulla carina
Consenuit: fallit portus & ipse fidem.

Navigare qui primo cœpit, is negatas à natura vias arte præbuit.

Claud. in præfat. lib. 1. de rapt. Proserp.

Inventa secuit primus qui nave profundum,
Et rudibus remis sollicitavit aquas:
Qui dubiis ausus committere flatibus alnum,
Quas natura negat, præbuit arte vias:
Tranquillis primum trepidus se credidit undis.
Littora securo tramite summa legens,
Mox longos tentare sinus, & linquere terras,
Et leni cœpit pandere vela Noto.
Ast ubi paulatim præceps audacia crevit,
Gordâque languentem dedidicêre metum,
Jam vagus irrupit pelago, cœlumque sequutus
Ægeas hyemes, Ioniumque domat.

Navigantes naufragium ne patiantur, optimas preti-osasque res abjiciunt, ut Catullus fecisse dicitur.

Juvenal. satyra 12.

Accidit & nostro similis fortuna Catullo,
Quum plenus fluctu medius foret alveus, & jam
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
Tot talentorum, adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,

Præ-

Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
Purpuream, teneris quoque Mœcenatibus aptam.

DE NECESSITATE.

Quod mutari non potest, ac fieri necesse est, id æquo animo ferendum est.
Terentius in Adelphis.

Placet tibi factum. MITIO? MI. Non si queam
Mutare: nunc quum nequeo, æquo animo fero.
Ausonius in Periandri sententia.

Facis ut libeat quod necesse est.
Necessitas moras recusat.
Silius Italic. lib. 7. bel. Pun.

.... Moras extrema recusant.
Necessitas omnia rapit.
Horatius Oda 3. lib. 1.

.... Æqua lege necessitas
sortitur insignes & imos,
Omne capax movet urna nomen.
Necessitas nedum homines, sed & animalia ingeniosa facit.
Manilius lib. 1. Astronomic.

Sed quum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque
Advigilare sibi jussit fortuna premendo,
Reducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunque fugax tentando reperit usus.
Persius in Satyrarum proœmio.

Quis expedivit psittaco suum χαῖρε,
Picaque docuit nostra verba conari?
Magister artis ingenique largitor
Venter, negatis artibus quem sequi voces.

DE NOBILITATE.

Nobilitas generis improbo ac desidioso non prodest.
Ovid. epist. 1. Heroid.

Quid juvat admoto sanguine avorum nomina cœlo,
Inter cognatos posse referre Jovem?
Idem ad Pisonem.

Nam-

Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis,
Atria quid pleni numerosa consule fasti
Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos, cujus laus est in origine sola.

Juvenalis satyra 8.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus Æmilianos?
Quis fructus generis tabula jactare capaci,
Famosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur?

Ibidem.

... Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere & præclaro nomine tantum
Insignis? Nanum cujusdam Atlanta vocamus,
Æthiopem cygnum, parvam extortamque puellam
Europen; canibus pigris, scabiéque vetusta
Levibus, & ficca lambentibus ora lucerna,
Nomen erit pardus, tigris leo, liquid adhuc est
Quod fremit in terris violentius: ergo cavebis
Et metues, ne tu sis Creticus aut Camerinus.

Nobilem fieri pulchrius est, quam nasci.

Juvenalis 6. satyra.

Malo Venusinam, quam te Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium & numeras in dote triumphos.

Ausonius in Solonis sentent.

Pulchrius multò parari, quam creari nobilem.

Genus laudans suum, aliena, non sua laudat atque extollit.

Ovid. lib. 13. Metamorph.

Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
vix ea nostra voco.

Seneca in Hercule furente.

... qui genus jactat suum,
Aliena laudat.

Nobili genere nati si male vivant, seipsos suumque genus deturpant.

Horat. Oda 4. lib. 4.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant;
Utcunque defecere mores,

Dedecor

Dedecorant bene natã culpæ.

Juvenalis satyra 8.

Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit acersecomes, si nullum in conjuge crimen:
Nec per conventus, nec cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celeno,
Tunc licet à Pico numeres genus, altâque si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majoréſque ipſum Promethea ponas,
De quocunque voles proavum tibi ſumito libro,
Quod ſi præcipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures,
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Plautus in Milite.

Qui bono ſunt genere nati, ingenio malo
Suapte culpa de genere capiunt genus: ingenium im-
probant.

Lucan. ad Piſ.

---- Perit omnis in illo
Nobilitas cujus laus eſt in origine ſola.

Nobiles naturaliter æque ſunt omnes, neque ullus degener eſt, niſi vitiis qui deditus eſt.

Boetius Metro. 6. lib. 3.

Quid genus & proavos ſtrepitis?
Si primordia veſtra
Auctoremque deum ſpectes,
Nullus degener extat,
Ni vitiis pejora fovens
Proprium deſerat tortum.

Nobilem ſuperbum eſſe non decet.
Perſius ſatyra 3.

An deceat pulmonem rumpere ventis?
Stemmate quod Thuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremve tuum vel quod trabeate ſaluras?
Ad populum phaleras, ego te intus & in cute novi.

Nobilis

Nobilis ad misericordiam promior est, quam rusticus.
Ovid. lib. 3. de Tristib.

Quo quisque est major, magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrâsse leoni:
Pugna suum finem, quum jacet hostis, habet:
At lupus & turpes instant morientibus ursi,
Et quacunque minor nobilitate fera est.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ dueis Æmathii fuerit clementia, Pharos,
Præclarique docent funeris exequiæ.
Claudianus in Epig. Satisfactionis apud Hadrianum.
Prætereunt subjecta feræ, torvique leones,
Quæ straviſſe valent, ea mox prostrata relinquunt,
Nec nisi bellantis gaudent cervice juvenci.

DE NOCTE.

Noctis descriptio lepidissima, quæ laborum quies, necnon curarum mater, esse dicitur.
Valer. Flac. lib. 5. Argonaut.

Nox hominum genus, & duros miserata labores,
Retulerat fessis optata silentia rebus.
Nocte latent mendæ.
Ovid. lib. 1. de Arte amand.
Indicio formæ noxque, merumque, nocet:
Ibidem.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni,
Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta muricc lana,
Consule de facie, corporibusque, diem.
Idem lib. 4. Fastorum.
Jam color unus inest rebus, tenebrisque teguntur
Omnia, jam vigiles conticuêre canes.
Nox, carnaliter amantibus, nil moderabile suadet.
Ovid. lib. 1. Eleg.
Nox, & amor, vinumque, nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat; Liber, Amorque, metu.

Plaut.

Plautus in Bacchid.

Illecebrosius fieri nihil potest, nox, mulier, vinum,
Homini adolescentulo.

Propertius lib 3. Eleg. ad Bacchum.

Semper enim vacuos nox sobria torquet amantes,
Spesque timorque animos versat utroque modo.

DE NOVITATE.

Novitas gratissima est in re omni fere.
Ovid. lib 3 de Ponto.

Est quoque carum novitas gratissima rerum.

Titus Calpburnius Ecloga 7

Vilia sunt nobis quæcunque prioribus annis
Vidimus, & sordet quicquid spectavimus olim.

Nova sunt veteribus ac detritis meliora.
Ovid lib. 4. de Tristib.

Fortior in fulva novus est luctator arena,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora,
Integer & melior nitidus gladiator arenis,
quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo, solvitur, imbre, vetus.

Res nova varies eventus habet.
Cornelius Gallus.

Eventus varios res nova semper habet.

Nova inquirentes summopere fugienda sunt. Nam plerumque sunt garruli, nec commissa fideliter retinent.
Horat. lib 1. Epist. ad Lollium.

Percontatorem fugito, nam garrulus idem est,
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Nihil in orbe novum.
Owen.

Antiquata viget novitas, renovata vetustas
Nascitur, & veteres nunc novitate placent.

Sidon.

Nil natura novat, sed sunt eadem omnia semper.

O.

DE OBEDIENTIA.

Obedientia filiorum erga parentes, i timatio notabilis.
Plautus in Trinumm.

Pater, adſum;
Impera quid vis, neque tibi ero in mora, neque latebroſe me abs tuo
Conſpectu occultabo.

Terentius in Andria.

Neque iſthic, neque alibi, uſquam erit in me mora.

Obedire filii, hilariterque, quod decet, parentibus peragere debent.
Plautus in Trinumm.

Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum ſi pertol-ſer pietatem nolo ego cum improbitate vitis,
Gnate mi, neque in via, neque in foro ullum ſermonem exequi.

Terentius in Andria.

..... Facis ut te decet,
Quum iſthoc, quod poſtulo, impetro cum gratia.

Obedientia eſt parentibus tantum in bonis, necnon bene præcipientibus; at non è contra.
Plautus in Sticho.

AN. Certumne eſt, neutram veſtrarum perſequi imperium patris?
PIN. Perſequimur: nam quo dediſti nuptum abire nolumus.
AN. Curate igitur familiarem, ut poteſtis optume.
PAN. Nunc placet, quum recte monſtras: nunc tibi auſcultabimus.

Olympius Nemeſianus Eclog. 1.

Et parere decet juſſis & grata jubentur.

magiſtris

Magiſtris & præceptoribus obediendum eſſe, exemplo notabili docet.

Martialis lib. 1. Epigr.

Laſerat ingrato leo perfidus ore magiſtrum:
Auſus tam notas contaminare manus:
Sed dignas tanta perſolvit crimine pœnas,
Et qui non tulerat verbera, tela tulit.

Ovid. lib. 1. de Arte Amand.

Phillyrides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat, poſcente magiſtro,
Verberibus juſſas præbuit ille manus.

DE OBLIVIONE.

Lethes fluvius infernalis ab animalibus guſtatus oblivionem inducere dicitur.

Virgil. lib. 6. Æneid.

Has omnes ubi mille rotam volvêre per annos
Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno,
Scilicet immemores ſupera ut convexa reviſant
Rurſus.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

.... Sacro certamina fonti
Lethæos potât latices oblivia mentis
Extrema, hinc auro fulgens jam lucis honorem
Sentit, & admoto ſplendet ceu ſydere lunæ.
Hæc animæ cœlum repetunt, hæc mille peractis
Oblitæ ditem redeunt in corpora luſtris.

Non facile oblivioni traduntur quæ quis diu didicit.

Seneca in Troad.

Dediſcit animus ſero, quod didicit diu.

Obliviſci neque noviſſe hominibus mos eſt, cujus nihili ſit faciunda gratia.

Plautus in Captivis.

.... Mos eſt obliviſci hominibus,
Neque noviſſe, cujus nihili ſit faciunda gratia.

Obliviſci amici alicujus non valentis expreſſio.

Ovid.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Non ego, ſi biberes ſecura pocula lethes,
Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.

Ibidem.

Nec Babylon æſtus, nec frigora Pontus habebit,
Calthaque Pæſtanas vincet odore roſas,
Quàm tibi noſtrarum veniant oblivia rerum,
Non ita pars fati candida nulla mei eſt.

Reliqua exempla è tit. de Impoſſibili, pete.

DE OBSEQUIO.

Obſequium amicos parit.
Terent. in Andria.

Namque hoc tempore
Obſequium amicos, veritas odium parit.

Obſequio vincuntur & domantur omnia.
Ovid. lib. 2. de Arte Amand.

Flectitur obſequio curvatus ab arbore ramus:
Franges ſi vires experiere tuas:
Obſequio tranantur aquæ, nec vincere poſſis
Flumina, ſi contra quam rapit unda, nates:
Obſequium tigreſque domat, tumidoſque leones,
Ruſtica paulatim taurus aratra ſubit.

DE OCCASIONE

Occaſionis deſcriptio elegans.
Auſonius in Epigr. ſimulacri Occaſ.

Cujus opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados, ejus
Quique Jovem fecit; tertia palma ego ſum.
Sum dea quæ rara & paucis Occaſio nota.
Quid rotula inſiſtis? ſtare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris ſum, Mercurius quæ
Fortunare ſolet, tardo ego quum volui.
Crine tegis faciem: cognoſci nolo. Sed heus tu,
Occipiti calvo es: ne tenear fugiens.
Quæ tibi juncta comes? dicat tibi. Dic rogo quæ ſis;
Sum dea, cui nomen nec Cleero ipſe dedit:
Sum dea, quæ facti, non factique exigo pœnas,
Nempe, ut pœniteat, ſic metanœa voeor.

Tu

Tu modo dic, quid agat tecum? si quando volavi,
Hæc manet, hanc retinent quos ego præterii.
Tu quoque dum rogitas, dum percunctando moraris,
Elapsum dices me tibi de manibus.
Plautus in Persa.

Virtus est, ubi occasio admonet, despicere.

DE OTIO.

Otium summopere fugiendum est, quia multorum malorum causa est.
Catullus ad Lesbiam.

Otium, Catulle, tibi molestum est,
Otio exsultas, nimiumque gestis:
Otium reges prius & beatas
Perdidit urbes.
Vide hac re tit. De Amore. Amor carnalis otio, &c.

Otio mentis ac corporis virtus corrumpitur, necnon minuitur.
Ovid. lib. 1. de Ponto.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ:
Et mihi siquis erat dicendi carminis usus,
Deficit, estque mihi factus inerte situ.
Otia mentem variam assidue præbent.
Lucanus lib. 1. bel. civil.
..... Variam semper dant otia mentem.
Ex otio plus negotii quam ex negotio habemus.
Ennius in Iphigenia.

Otio qui nescit uti, plus negotii habet,
Quam quum est negotium in negotio;
Nam cui quid agat institutum est, nullo negotio id agit.
Studet ibi, mentemque animumque delectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit,
Hoc idem est enim, neque domi nunc nos, neque militiæ sumus
Imus huc, hinc illuc: quum illuc ventum est, ire illinc libet.

Incerte

Incerte errat animus, præter propter vitam vivitur.
Hoc est propter aliam causam vivitur, quam ut vivatur: ut pote propter laudem, propter virtutem, &c.
Hos versus cum ob sermonis elegantiam, tum vero maxime, ad adolescentulorum ignaviam minuendam, libuit huc adscribere.

Otium moderatum corpori & animo prodest, immoderatum verò nocet.
Ovid. lib. 5. de Ponto.

Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis,
Immodicus contra carpit utrumque labor

DE OFFICIO.

Officium bene exequi atque perficere sapientis est, è contra vero stulti.
Horat. lib. 2. satyra 3.

Si male rem gerere insani, contra bene, sani est:
Officium tempore congruo conficere qui vult, vigilare illum oportet.
Plautus in Rudente.

- -- vigilare decet hominem.

Qui vult sua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum malo quiescunt.
Parentes decet consuefacere filios, ut amore potius quam timore recte faciant.
Terentius in Adelph.

Hoc patrium est, potius consuefacere filium,
Sua sponte recte facere quam alieno metu,
Hoc pater & dominus interest, hoc qui nequit,
Fateatur nescire se imperare liberis.
Officium conjugis est ipsa sedulitate amicos omnes vincere.
Ovid. lib. 3. de Ponto.

Pectore te toto, totisque incumbere nervis,
Et nitl pro me nocte dieque decet.
Utque juvent aliis, tu debes vincere amicos
Uxor, & ad partes prima venire tuas.
Officium nuncii est, ut veridicus sit atque fidelis.
Propert. lib. 3. eleg. ad Lygdamum servum.

Omnis

Omnis enim debet ſine vano nuntius eſſe,
Majoremque timens ſervus habere fidem.
Judicis officium eſt, non tantum res, ſed & tempora perſecutari. Supra, de Judicio.

DE ONERE.

Onus ſit leve, ferendo benè.
Ovid. lib. 1. eleg. ſive Amor.

Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignem?
Cedamus: leve fit quod bene fertur onus.
Vidi ego jactatas mota face creſcere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt quam quos juvat uſus aratri,
Detrectant preſſi dum juga prima boves.
Aſper equus duris contunditur ora lupatis:
Frana minus ſentit, quiſquis ad arma facit.
Onus cui impar ſis ne ſubiveris.
Propertius eleg. 9. lib. 3.
Turpe eſt quod nequeas capiti committere pondus,
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Fama nec ex aquo ducitur ulla jugo.
Onus ut ſuſtineas, nitendum recto vertice.
Ovid. lib. 2. de Ponto.
Suſtineas ut onus nitendum eſt vertice recto,
At flecti nervos ſi patiare, cades.

DE OPERIBUS.

Opera noſtra à Deo dependent, quia illo nolente nihil agere poſſumus.
Lucanus lib. 2. bel. civ.

Hæremus cuncti ſuperis, temploque tacente
Nil agimus niſi ſponte Dei.
Ovid. lib. 1 Faſtorum.
Ingenium vultu ſtatque caditque tuo.
Non parum intereſt naturæ inſtinctu operari, & de induſtria.
Terentius in Anaria.
Paululum intereſſe cenſes, ex animo hæc omnia,
Ut fert natura, ſi facias, an de induſtria?

Nullum

Nullum opus eſt tam facile, quin difficile fiat ſi invitus id facias.
Terentius in Heauton.

Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis fiet,
Si invitus facias.

Opera bona animum operanti addunt.
Valer. Flac. lib. 2. Argon.

.... ſ abilem quando optima facta
Dant animum, majorque piis audacia cœptis.

Ad operandum bona exhortatio.
Ovid. lib. 13. Metamorph.

Denique quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo.
Ovid lib. 1. de Arte Amand.

Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſervet,
Fraus abſit, vacuas cædis habete manus.
Idem lib 2. de Arte Amand.

Quum mora non tuta eſt, totis incumbere remis
Utile, & admiſſo ſubdere calcar equo.

In operis alicujus initio Dei auxilium implorandum eſt potiſſimum, idque aliorum exemplo.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora: dii cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis, primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Idem.

.... Placuit cœleſte placari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Atque ita, ſi precibus dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira deorum,
Die Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit, & meſſis fer opem mitiſſima rebus.
Idem 1. Faſtorum.

Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum, dederis in carmina vires:
Ingenium vultu ſtatque caditque tuo.

Opera eximia difficiles ortus habent.
Mantuan.

Omne quod excellens opus eximiumque futurum eſt
Difficiles ortus habet, incrementaque tarda.

DE ORATIONE.

Oratio illa est irrita, quæ non sit Deo.
Paulinus ad Ausonium.

Quæ non missa Deo vacuis in nubibus hærent,
Nec penetrant superi stellantem regis in aulam:

Quid potissimum sit orandum.
Juvenal. satyra 10.

Attamen ut poscas aliquid, voveasque sacellis
Exta, & candiduli divina tomacula porci,
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano;
Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores:
Nesciat iracundi, cupiat nil, & potiores
Herculis ærumnas credat, sævosque labores,
Et Veneris, & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monstro quod ipse tibi possis dare, semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Orandum est Deum, ut ea, quæ homines mediocriter possident, conservet, non ut vitam & opes conferat, quæ carnalium hominum prima vota sunt.
Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.

---- Quid credas, amice, precari?
Sit mihi quod nunc est, etiam minus, ut mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt dii.
Sed satis est orare Jovem qui donat & aufert,
Det vitam, det opes, æquum mi animum ipse parabo.

Juvenalis satyra 10.

Prima fere vota, & cunctis notissima templis.
Divitiæ crescant, ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro.

Ibidem.

Da spatium vitæ, multos da Jupiter annos.
Hoc recto vultu, solum hoc, & pallidus optas.

Oratio Deum ad misericordiam sæpe inducit.
Virgil. lib. 4. Georg.

---- Auditque vocatus Apollo,
Ovid. lib. 1. de Arte Amand.
Hectora donavit Priamo prece motus Achilles;

Flecti-

Flectitur iratus voce rogante Deus.

Martialis lib. 8 Epigram.

Et Dominum mundi flectere vota valent.

Orationes bonorum ac justorum hominum exaudibiles sunt, impiorum vero minime.

Plautus in Rudente.

supplicii sfacilius pius à dis supplicans,
Quam qui sceleſtus eſt, inveniet veniam ſibi.

Precatio ad Deum, ut cultores ſuos honoret.

Ovid. lib. 8 Metamorph.

Cura Deum dii ſunt, & qui coluere coluntur.

Oratio ad Deum ob ſapientiæ acquiſitionem.

Boetius Metro 9. lib. 3.

Da pater auguſtam menti conſcendere ſedem,
Da fontem luſtrare boni, da luce reperta
In te conſpicuos animi defigere viſus,
Diſſice terrenæ nebulas & pondera molis,
Atque tuo ſplendore mica: tu namque ſerenum
Tu requies tranquilla piis.

Oratio ad Deum, ad miſericordiæ, auxiliique implorationem accommodata.

Virgil. lib. 2 Æneid.

Jupiter omnipotens, precibus ſi flecteris ullis,
Aſpice nos hoc tantum: & ſi pietate meremur,
Da deinde auxilium.

Seneca in Hercule furente.

O magne Olympi rector, & mundi arbiter,
Jam ſtatue tandem gravibus rerumnis modum,
Finemque cladi: nulla lux nunquam mihi
ſecura fulſit: finis alterius mali,
Gradus eſt futuri.

Et iterum.

Votum ſecundet qui poteſt noſtrum Deus,
Rebus laſſis adſit.

Oratione blanda homines etiam præfracti vincuntur.

Tibullus lib. 2. eleg. 4.

Ergo ne dubites blandas adhibere querelas;
Vincuntur molli pectora dura prece.

Orationis importunæ caſtigatio.

Terentius in Andria.

Vide: quam iniquus sis præ studio: dum id efficias, quod cupis,
Neque modum benignitatis, neque quid me ores cogitas:
Nam si cogites, remittas jam me onerare injuriis.

DE ORNATU.

Nihil magis exornat mulierem, quam boni mores.
Plautus in Mustellaria.

Mulier recte olet ubi, nihil olet.
Nequicquam ornata est bene, si morata est male.
Idem in Pœnulo.
Pulchrum ornatum turpes mores pejus cœno collinunt *Ibidem.*
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.
Bono ingenio me esse ornatam, quam auro mu'tò mavolo.
Aurum in fortuna invenitur, naturâ ingenium bonam.
Bonam ego, quam beatam me esse nimio dici mavolo.
Meretricem pudorem gerere magis decet quam purpuram.
Magis quidem meretricem pudorem, quam aurum gerere condecet.
Mulierum ornatus ac cultus detestatio.
Propert. lib. 3. Eleg. ad Cynthiam.
Quid juvat ornato procedere vitta capillo,
Et tenues Coa veste movere sinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
Teque peregrinis vendere muneribus?
Naturaque decus mercato perdere vultu,
Non sinere in propriis membra nitere bonis?
Crede mihi, non ulla tuæ medicina figuræ est,
Nudus amor formæ non amat artificem.
Ovid. de faciei medicam.
At vestræ teneras matres peperêre puellas,
Vultis inaurata corpora veste tegi:

Vultis

Vultis adornatos poſitu variare capillos,
Conſpicuas gemmis vultis habere manus.
Induitis collo lapides oriente petitos,
Et quantos onus eſt aure tuliſſe duos.
Terentius in Heauton.
Niſi mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur,
Annus eſt.
Mulierum ornatus homines decipit.
Ovid. 2. de remed. amor.
Auferimur cultu: gemmis, auroque teguntur
Omnia, pars nimia eſt ipſa puella ſui:
Sæpe ubi ſit quod ames inter tam multa requiras,
Decipit hæc oculos Ægide dives amor.
De mulierum nec non virorum ornatu, vide loc. de Mulierib. & loc. de Vitiis.

P.

DE PACE.

Pacis encomium & commoda.
Tibullus eleg. 10. lib. 1.
Interea pax arva colat: pax candida primum
Duxit araturos ſub juga curva boves:
Pax aluit vites, & ſuccos condidit uvæ,
Funderet ut nato teſta paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent, at triſtia duri
Militis in tenebris occupat arma ſitus.
Ruſticus è lucoque vehit maleſobrius ipſo
Uxorem plauſtro, progeniemque domum.
Ovid. 2. Faſtor.
Sub juga bos veniat, ſub terras ſemen arator:
Pax Cerrem nutrit, pacis alumna Ceres.
Face in hac vita nihil melius utiliuſve eſt.
Silius Italic. lib. 11. bel. Pun. 2.
.... Pax optima rerum.
Quas homini noviſſe datum eſt, pax una triumphis
Innumeris potior, pax cuſtodire ſalutem,

Et cives æquare potens.

Prudent. Psychom.

Sidera pace vigent, conſiſtunt ter-ea pace,
Nil placitum ſine pace deo.

Facta invocatio ac commendatio lepidiſſima.

Ovid. lib. 1. Faſtor.

Floridibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum deſint hoſtes, deſit quoque cauſa triumphi:
Tu ducibus bello gloria major eris.

Pax hominem decet, ira ferox feras.

Ovid. lib. 3. de Arte Amand.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Hac ſicut quietuſque in hac vita eſſe poteſt is, qui velocis ævi memor eſt, atque tempora nunquam reditura tenet, id eſt cogitat.

Seneca in Hercule furente.

---- Novit paucos
Secura quies, qui velocis
Memores ævi, tempora nunquam
Reditura tenent.

DE PARENTIBUS.

Parentes amore potius ad bonum aſſuefacere debent ſilios quam timore: nam amor filiorum eſt, timor vero ſervorum.

Terentius in Adelphis.

Hoc patrium eſt potius conſuefacere filium
Sua ſponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus intereſt; hoc qui nequit,
Fateatur ſe neſcire imperare liberis.

Parentibus in filiorum præſentia à multis abſtinebunt, ne ipſi eorum exemplo edocti in vitium, ad quod proclives ſunt, ruant. Sed contrarium ſæpe fit, & tunc non parva caſtigatione digni ſunt.

Juvenalis ſatyra 14.

Plurima ſunt, Fuſcine, & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris, traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem juvat alea, ludit & hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Sic natura jubet; velocius, & citius nos

Corrum-

Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Quum tubeunt animos authoribus: unus & alter
Forſitan hæc ſpernant juvenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed rel quos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineat igitur damnis hujuſce; tenim vel
Una potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes ſumus: & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque ſub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus uſquam,
Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat
Intra quæ puer eſt; procul hinc, procul, inde puellæ
Lenonum & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reverentia, ſiquid
Turpe paras. nec tu pueri contemſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.

Ibidem.

Hoſpite venturo ceſſabit nemo tuorum:
Verre pavimentum, nitidas oſtende columnas,
Arida cum tota deſcendat aranea tela.
Hic lavet argentum, vaſa aſpera tergeat alter,
Vox domini ſremit inſtantis, virgamque tenentis:
Ergo miſer trepidas ne ſtercore fœda canino
Atria diſoliceant oculis venientis amici,
Nec perfuſa luto ſic porticus? & tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendet ſervulus unus?
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Aſpiciat ſine labe domum, vitioque carentem?

Parentes mali nullam libertatem ad frontem objurgandi liberos habent.

Juvenalis ſatyra 14.

Nam ſi quid dignum cenſoris fecerit ira,
Quandoquidem ſimilem tibi ſe non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, & quum
Omnia deterius tua per veſtigia peccet;
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo
Clamore, & poſthac tabulas mutare parabis?
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Quum facias pejora ſenex? vacuumque cerebro
Jampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?

Et cives æquare potens.

Prudent. Psychom.

Sidera pace vigent, consistunt terrea pace,
Nil placitum sine pace deo.

Facies invocatio ac commendatio lepidissima.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Floribus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desint hostes, desit quoque causa triumphi:
Tu ducibus bello gloria major eris.

Pax homines decet, ira feros.

Ovid. lib. 3. de Arte Amand.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Hac sicut quietusque in hac vita esse potest is, qui velocis ævi memor est, atque tempora nunquam reditura tenet, id est cogitat.

Seneca in Hercule furente.

.... Novit paucos
Secura quies, qui velocis
Memores ævi, tempora nunquam
Reditura tenent.

DE PARENTIBUS.

Parentes amore potius ad bonum assuefacere debent filios quam timore: nam amor filiorum est, timor vero servorum.

Terentius in Adelphis.

Hoc patrium est potius consuefacere filium
Sua sponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest; hoc qui nequit,
Fateatur se nescire imperare liberis.

Parentibus in filiorum præsentia à multis abstinebunt, ne ipsi eorum exemplo edocti in vitium, ad quod proclives sunt, ruant. Sed contrarium sæpe fit, & tunc non parva castigatione digni sunt.

Juvenalis Satyra 14.

Plurima sunt, Fuscine, & fama digna sinistra,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris, traduntque parentes.
Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres
Bullatis, parvoque eadem movet arma fritillo.
Sic natura jubet; velocius, & citius nos

Corrum-

Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Quum tubeunt animos authoribus: unus & alter
Forsitan haec spernant juvenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit praecordia Titan:
Sed rel quos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpae.
Abstineat igitur damnis hujusce3-tenim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus: & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam,
Nil dictu foedum visuque haec limina tangat
Intra quae puer est3 procul hinc, procul, inde puellae
Lenonum & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia, siquid
Turpe paras. nec tu pueri contempseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.

Ibidem.

Hospite venturo cessabit nemo tuorum:
Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela,
Hic lavet argentum, vasa aspera tergeat alter,
Vox domini infremit instantis, virgamque tenentis:
Ergo miser trepidas ne stercore foeda canino
Atria disoliceant oculis venientis amici,
Nec perfusa luto sic porticus? & tamen uno
Semodio scobis haec emendet servulus unus?
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum, vitioque carentem?

Parentes mali nullam libertatem ad frontem objurgandi liberos habent.

Juvenalis satyra 14.

Nam si quid dignum censori fecerit ira,
Quandoquidem similem tibi se non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, & quum
Omnia deterius tua per vestigia peccet3
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, & posthac tabulas mutare parabis?
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Quum facias pejora senex? vacuumque cerebro
Jampridem caput hoc ventrosa cucurbita quaerat?

Parentes cupidi filios avaritiam, velint nolint, sectari docent.

Juvenalis Satyra 14.

Sponte tamen juvenes imitantur cætera, solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Filii enim vitium specie virtutis & umbra.
Quum sit triste habitu, vultuque, & veste severum,
Nec dubie tanquam frugi laudatur avarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus.

Parentes mali pejores habent filios, si ad avaritiam ac reliqua vitia enutriti sunt; & illi tandem in ipsis insurgunt, idque justo Dei Judicio.

Juvenalis Satyra 14.

Nam quisquis magni census præcepit amorem,
Et lavo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo, quam si revoces subsistere nescit,
Et te contemto rapitur, nec ulla relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi.
Ego ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero: trepidumque magistrum
In cava magno fremitu leo tollet alumnus.

Parentes bonis filios castigare velint, tum matres ut plurimum illis auxiliosæ sunt.

Terentius in Heauton.

... Matres omnes filiis
In peccato adjutrices, & auxilio in paterna injuria
Solent esse:

Parentibus aliquid surripere æquum est pietasque prohibet.

Plautus in Pseudolo.

Egon' patri surripere possim quicquam cauto seni?
Atque adeo si facere possim pietas prohibet.

Parentes qui fictis aut dictis fallere assuevit, is & alios tandem fallet; igitur liberi in bonum assuefaciendi sunt.

Terent.

Terentius in Adelphis.

Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere insueverit patrem, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

Parentes probos esse oportet, liberos probiores habere cupientes

Plautus in Pseudulo.

..... Probum patrem esse oportet,
Qui gnatum suum probiorem, quam ipsus fuerit, postulet.

Parentibus obediendum est in bonis, nam tunc illis adversari absque scelere, filii non possunt.

Plautus in Sticho.

Gratiam à patre si petimus, spero ab eo impetrasse.
Adversari sine dedecore & scelere summo haud possumus.
Neque ego factura sum, neque tu ut facias consilium dabo.
Verum ut exoremus: novi ego nostros, exorabiles sunt.

Parentes in periculis & necessitatibus constituti minime deserendi sunt, idque Æneæ exemplo.

Virgil. 2 Æneid.

Eia age chare pater, cervicibus impone nostris:
Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit.
Quo res cunque cadent, unum, & commune periclum,
Una salus ambobus erit.

Parentes de liberorum absentia usque adeo non debent tristari, ut illi id sentiant: alias utrique parti male cedet.

Terent. in Heaut.

..... Aut ego profecto
Ingenio egregie ad miseriam natus sum, aut illud falsum est,
Quod vulgo audio dici, Diem adimere ægritudinem hominibus,
Nam mihi quidem quotidie augescit magis de filio ægritudo:
Et quanto diutius abest, magis cupio tanto, magisque desidero.

CHRE. Pessime istuc in te atque in illum consulis,
Si tam lem & victo animo esse ostenderis.
Nam si semel tuum animum intellexerit ille,
Prius perd. tarum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quam abs te emittas filium, hui
Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris,
Tibi autem porro ut non sit suave vivere.
Nam deteriores omnes sumus licentia.
Quodcunque incideret in mentem, volet:
Neque id putabit, pravum an rectum sit, quod petit.
Tu rem perire, & illum non poteris pati.
Dare denegabis? ibit ad illud illico,
Quod maxime apud te valere sentiet:
Abiturum se abs te esse illico minabitur.

Parentes velint, nolint, liberos à natura tracti diligunt.

Seneca in Hippolyto.

----- O nimium potens,
Quanto parentes sanguinis vinculo tenes
Natura? quam te colimus inviti quoque?
Occidere volui noxium, amissum fleo.

Parentum est igi ur monere liberos, ut se colant & à malorum hominum consortio se segregent.

Plautus in Trinummo.

---- Feceris par tuis ceteris factis, patrem
Tuum si percoles: per pietatem, nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neque in via, neque in foro ullum sermonem exequi.

DE PARSIMONIA SIVE CONSERVATIONE RERUM.

Parta tueri non minor est virtus, imo major, quam nova acquirere.

Ovid. lib. 2. de Arte Amand.

Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri:
Casus inest illic, hic erit artis opus.

Lucanus lib. 1. bel. civil.

O faciles dare summa deos, eademque tueri,
Difficiles!

Ovid.

Ovid. de Remed. Amor.

Contrahe de multis, grandis acervus erit.

Claudianus lib. 2. in Stilic. laud.

..... Plus est servasse repertum,
Quam quæsisse decus.

Non potest a Deo major homini copia dari, quam ut recte ac parce frui possit iis, quæ possidet.

Horat. lib. 1. epist. ad Iccium.

Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia major
Ab Jove donari possit tibi: tolle querelas.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

Divitiæ grandes homini sunt, vivere parce
Æquo animo, neque enim est unquam penuria parvi.

DE PARVO ET MODICO.

Parvo & modico bene, imo melius vivitur ab illo, præsertim qui suo contentus est, & nihil amplius optat.

Horat. Oda 16. lib. 2.

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leves somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.

Idem Oda 24. lib. 3.

Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas ritè trahunt domos,
Vivunt, & rigidi Getæ,
Immetata quibus jugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.

Idem satyra 2. lib. 2.

Jejunus raro stomachus vulgaria temnit.

Lucan. lib. 5. bel. civil.

..... O vitæ tuta facultas
Pauperis, angustique lares: ô munera nondum
Intellecta deûm, quibus hæc contingere templis,

Aut

Aut muris potuit, nullo trepidante tumultu
Cæsarea pulsante manu?

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

Vivitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus esse dedit, siquis cognoverit uti.
Hæc si nota forent, fruerentur simplice cultu,
Classica non fremerent, non scindula fraxinus iret,
Non ventus quateret puppe, non machina muros.

Cat. lib. 2.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento:
Tuta magis est puppis, modico quæ flumine fertur.

Seneca in Hercule furente.

Alium multis gloria terris
Tradat, & omneis fama per urbes
Garrula laudet, cœloque parem
Tollat & astris.
Alius curru sublimis eat,
Me mea tellus lare secreto
Tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus,
Humilique loco, sed certa sedet
Sordida parvæ fortuna domus;
Alte virtus animosa cadit.

Tibullus eleg. 1. lib. 2.

Divitias alius fulvo sibi congerat auro,
Et teneat culti jugera magna soli.
Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
Martia cui somnos classica pulsa fugent.
Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus assiduo luceat igne focus.

Parvo uti qui nescit, in æternum, id est, dum vivit, servum est.

Horat. lib. 1. epist ad Fuscum.

Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore:
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Servit æternum qui parvo nescit uti.

Cui

Cui non conveniet ſua res; ut calceus olim,
Si pede major erit, ſubvertet, ſi minor uret.
Latus ſorte tua vives ſapienter, Ariſti.

Non ſunt contemnenda quaſi parva, ſine quibus magna conſtare non poſſunt.
Ovid. lib. 1. de rem. amor.

Flumina magna vides parvis de fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis.

Idem lib. 2. de remed. amor.

Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parva vocabit:
Sed quæ non proſunt ſingula, multa juvant.

Ibidem.

Tu tantum nume o pugna, præceptaque in unum
Contrahe: de multis grandis acervus erit.

Ex parvis ſunt magna.
Ovid. lib. 2. de Arte Amandi.

Quem taurum metuis, vitulum mulcere ſoleba:
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.
Naſcitur exiguus, ſed opes acquirit eundo,
Quæque venit multas accipit amnis aquas.

Ibidem.

Quum novus in viridi coaleſcit cortice ramus,
Concutiat teneram quilibet aura, cadet,
Mox etiam ventis ſpatio durata reſiſtit,
Firmáque adoptivas arbor habebit opes.

Parvo atque exiguo nihil eſt detrahendum.
Tibullus lib. 1. Eleg.

At vos exiguo pecori, fureſque lupique,
Pareite: de magno, eſt præda petenda grege.

DE PASSIONE.

Quod durum fuit pati, meminiſſe dulce eſt.
Seneca in Hercule furente.

Quod fuit durum pati,
Meminiſſe dulce eſt.

Sidon. carm. 5.

Delectat meminiſſe mali poſt gaudia ---

Juvenalis ſatyra 12.

Gaudent ſecuri parrare pericula nautæ.

Horatius.

Gaudent

---- Gaudent ubi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Virgilius.

---- Forſan & hæc olim meminiſſe juvabit:
Eò quis fœlicior eſt, quo patitur minus.
Ovid. 5. Triſt.

Fœlix qui patitur quæ numerare poteſt.

DE PATIENTIA.

Patientiæ effectus.
Claud. 2. Paneg. in laud. Stilico.

---- Durum patientia corpus
Inſtruit, ut nulli cupiat ceſſiſſe labori.

Patiens is eſt, adverſa æquanimiter qui ſuſtinet.
Seneca in Hercule Oetæo.

Patiens, quiſquis novit famulum
Regemque pati, vultuſque ſuos
Variare poteſt, pepulit virus
Ponduſque mali: nec ſervit inops
Caſus animo qui tulit æquo,

Patienti quæ facilia ſint.
Ovid lib. 2. de remedio amoris.

Poſſe pati, facile eſt: tibi, ni patientia deſit,
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Patientia duris in rebus gaudet.
Lucan. lib. 9. bel. civil.

---- Gaudet patientia duris:
Latius eſt quoties magno ſibi conſtet honeſtum.

Silius Italic. lib. 6. bel. Pun.

Abſiſte, O juvenis, lacrymis, patientia cunctos
Hos ſuperat caſus, longo revirefcit in ævo
Gloria, dum cœli ſedem, terraſque tenebit
Caſta fides, dum virtutis venerabile nomen
Vivet, eritque dies tua quò, dux inclite, fata
Audire horrebunt, à te calcata minores.

Patientia leve fit, quicquid corrigere eſt nefas.
Horatius Oda 24. lib. 2.

Durum: ſed levius fit patientia,
Quicquid corrigere eſt nefas.

Parit

Parit patientia palmam.

Perfer perpetienda, parit patientia palmam,
Perfirme, facili fict fo tuna ferendo.

DE PATRIA.

Patriæ amor immenſus eſt.
Ovid. lib. 1, de Ponto.

Rurſus amor patriæ, ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt ſcripta retexit opus.
Ibidem.

Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat
Fumum de patriis poſſe videre focis.
Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore pejus?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Quum bene ſint clauſa cavea Pandione natæ,
Nititur in ſylvas quæque redire ſuas.
Aſſuetæ tauri ſaltus, aſſueta leones
(Nec feritas illos, impedit) antra petunt.
Idem 2, de Ponto.

Eſt aliquid patriis vicinum finibus eſſe.
Quævis terra patria eſt.
Statius lib. 2, Thebaid.

Omne homini natale ſolum----
Owen.

Eſt domi ubique bonus; ſapiens non exulat unquam:
Omne ſolum forti patria, & omne ſalum:
Exilium eſt ubicunque male eſt, patria eſt ubicontra;
Patria ubique bonis, Exiliumque malis.
Ovid. 1, Faſtorum.

Omne ſolum forti patria eſt, ut piſcibus æquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.
Ob patriæ liberationem Romani plerique non ſolum ornamenta quæque in commune propone-bant, ſed & vitam expenderunt.
Sil. Ital. lib 12. bel. Pun.

----Sed enim non fœmina ceſſit
Mente æquare viros, & laudis poſcere partem:
Omnis præ ſeſe portans capitiſque manuque
Antiquum decus, ac direpta monilia collo:

Certatim

Certatim matrona ruit, belloque miniſtrant.

Ibidem.

---- In medium certamine magno
Privatæ cumulantur opes, nudataque penates,
Ac nihil arcanos vitæ melioris ad uſus
Sepoſuiſſe juvat, coit & ſine nomine vulgus,
Corpore ſic toto, ac membris Roma omnibus uſa,
Exangues rurſus tollebat ad æthera vultus.

Idem lib. 9. de Scævola.

Stabat cum primis mediæ certamina pugnæ
Aſpera ſemper amans & par cuicunque periclo
Scævola, nec tanta vitam jam ſtrage volebat,
Sed dignum proavo lethum, & ſub nomine mortem.
Is poſtquam frangere, atque ſugeſſere vidit
Exitium, brevis hoc vitæ quodcunque relictum
Extendamus, ait.

Patriæ omnia debemus, ut Fabius ad filium inquit.

Silius Italic. lib. 8. bel. Pun.

Jamque hoc, ne dubites longævi nate parentis
Accipe, & æterno fixum ſub pectore ſerva,
Succenſere nefas patriæ, nec fœdior ulla
Culpa, ſub extremas fertur mortalibus umbras.
Sic docuere ſenes.

Ob patriæ amorem dulce ac decorum eſt mori.

Horatius Oda 2. lib. 2.

Dulce, & decorum eſt pro patria mori.

Exulare ſatius eſt, quam in patriam atque affines irrumpere.

Seneca in Thebaid.

Melius exilium eſt tibi,
Quam reditus iſte: crimine alieno exulas.
Tuo redibis?

Patriæ parens Cicero à Romanis appellatur ob patriæ liberationem.

Juvenal. Satyra 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.

DE

DE PAUPERTATE.

Paupertas æquanimiter toleranda est; nam sic faciendo, reddunt ipsam levem.
Ovid. lib. 8. Metamorph.

sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon,
Illa sunt annis juncti juvenilibus, illa
Consenuere casa, paupertatemque fetendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.

Cato lib 1.

Infantem nudum cum te natura creavit,
Tu paupertatis fer patienter onus.

Paupertas ingeniosum hominem atque virtute præditum sæpissime facit.
Horat. lib. 2. Epist. ad Florum.

Et laris & fundi paupertas impulit audax,
Ut versus facerem.

Plautus in Sticho.

Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem attigit.

Manilius lib. 1. Astronom.

Sed quum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque
Advigilare sibi jussit fortuna premendo,
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunque sagax tentando repperit usus.

Paupertas luxuriosum amorem unde pascat non habet: attamen hoc tanti non est, ut ideo pauper quis esse velit.
Ovid. lib 2. de remed. Amoris.

Non habet unde suum paupertas pascat amorem,
Non tamen hoc tanti est, pauper ut esse velis.

Paupertas toleranda est magis quam amor.
Claud. de paup. amante.

Paupertas me sæva domat, dirusque Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

Ibidem. de eodem.

Esuriens pauper, telis incendor amoris,
Inter ut utrumque malum dirigo pauperiem.

Paupertas pati multa cogit incommoda.
Martialis lib. 1. epigram.

O quantum cogit egestas.

Pau-

Paupertas ridiculos homines reddit.
Juvenal. satyra 3.

Nil habet infœlix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit.

Plautus in Stycho.

Jam inde à pauxillo puero ridiculus fui,
Eò, quia paupertas fecit ridiculus forem.

Paupertas sola beatè approbat vivere, quia in maxima tranquillitate sita est, si æquanimiter toleretur: divitiæ verò, è contra.
Seneca in Thyeste.

Sit quicunque volet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco:
Levi perfruar otio,
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sed quum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.

Ibidem

Dum excelsus steti
Nunquam pavere destiti, atque ipsum mei
Ferrum timere lateris. O quantum bonum est
Obstare nulli, carpere securas dapes!
Humi jacentem scelera non intrant casam.

Idem in Hippolyto.

Quanti casus humana rotant!
Minor in parvis fortuna furit,
Leviusque ferit leviora Deus.
Servat placidos obscura quies,
Præbetque somnos casa securos.
Admota athereis culmina sedibus
Duros excipiunt notos,
Insani borem minas,
Imbriferumque eorum.
Raros patitur fulminis ictus
Humida vallis.
Tremuit telo Jovis altisoni
Caucasus ingens, Phrygiumque nemus
Matris Cybeles, metuens cælo.

Jupiter

Jupiter alto vicina petit.
Non capit unquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus;
Circa regna tonat.

Idem in Octavia.

---Bene paupertas
Humili tecto contecta latet.
Quatiunt altas sæpe procellæ,
Aut evertit fortuna domos.

Titus Calpurnius. Eclog 4.

---Vellit nam sæpius aurem,
Invida paupertas, & dicit, Vilia curæ.

Statius lib. 2 Sylvarum.

Pax secura locis, & desidis otia vitæ,
Et nunquam turbata quies, somnique peracti
Nulla foro rabies, aut strictæ jurgia legis,
Morum jura viris solum & sine fascibus, æquum.

Paupertatem sustinere impotens, ad pericula se exponit.

Horat. lib. 1. Od. 1.

Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura sui, mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.

Paupertas se excusat.

Petronius Arbiter.

Quisquis inops peccat, minor est reus.

Pauper fœlicitatem suam haud cognoscit, nisi fœlices videat cadere.

Seneca in Hercule Oeteo.

Nec sibi fœlix pauper habetur,
Nisi fœlices cecidisse videt.

Paupere nil asperius intractabiliusque est, si divitias & dignitates assequatur.

Claud. lib. 1. in Eutrop.

Asperius nihil est humili quum surgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet, desævit in omnes
Ut se posse putent: nec bellua tetrior ulla est,
Quam servi rabies in libera colla furentis:
Agnoscit gemitus, & pœnæ parcere nescit
Quam subiit: dominique memor quem verberat odit.

Pau-

Pauper negligitur atque contemnitur.
Ovid. lib. 1. Fastor.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique jacet.

Terentius in Phormione.

Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
Negligitur ipsa: vide avaritia quid faciat.

Titus Calphurn. Eclog. 7.

O utinam nobis non rustica vestis inesset,
Vidissem propius mea numina: sed mihi sordes,
Nudaque paupertas, & adunco fibula morsu
Obfuerant.

Pauper timore vacat etiam inter scelestos fures.
Juvenalis satyra 10.

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium contumque timebis,
Et motas ad lunam trepidabis arundinis umbras.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Ovid de Nuce.

Sic timet insidias, qui se scit ferre viator
Quod timeat: tutum carpit inanis iter.

Pauper, vilis & plebeius à vulgo reputatur, etiamsi quæque animi bona possideat.
Horat. lib. 2. satyra 5.

Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Idem lib. 1. Epist.

Si quadringentis sex septem millia desint,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidesque,
Plebs eris.

Pauper ubique domi est.
Owen.

Tota patet tellus inopi quacunque vagatur:
Pauper in exilio est nullibi, ubique domi.

Pauperes ad virtutes haud facile emergunt.
Juvenalis satyra 3.

Haud facile emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Pauperes inermes miserrime vivunt.
Plautus in Rudente.

Omni-

Omnibus modis qui pauperes ſunt homines, miſeri vivunt;
Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec didicere artem ullam.

Pauperes infames ſunt.
Auſonius in Cleobuli ſententiam.

Turpis ſæpe datur fama minoribus.
Pauperes ſuſpicioſi maxime ſunt, atque ſe negligi credunt.
Terentius in Adelph.

Omnes quibus res ſunt minus ſecundæ, magis ſunt neſcio quomodo
Suſpicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis,
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.

Paupertas inſequitur ſumptus non neceſſarios.

Ædificare domos multas, & paſcere multos,
Ad paupertatem proximus eſt aditus.

DE PECCATO.

Ob peccata Deus per aquam diluvii viventia interemit omnia, dempto Deucalione cum Pyrrha conjuge ſua; quod moraliter de Noe intelligi poteſt.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Pœna placet diverſa, genus mortale ſub undis
Perdere, & omnimodo nimbos demittere cœlo.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit, at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum,
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque ſatis arbuſta ſimul pecudeſque viroſque
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Siqua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo, culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæque latent ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus
Nomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes;
His ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)

Cum

Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit, &c.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla deorum.
Jupiter ut liquidis stagna expalluibus orbem,
Et superesse virum de tot modo millibus unum,
Et superesse videt de tot modo millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos,
Nubila dispulit, nimbisque aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.

Peccatum corrigens proprium, quod sua interest, facit.

Terentius in Adelphis.

Ego in hac re nihil reperio quamobrem lauder tantopere, Hegio:
Meum officium facio, quod peccatum â nobis ortum est corrigo.

Peccatum celatum, majus malum esse creditur.

Martial. lib. 3. Epigram.

Quod tegitur major creditur esse malum.

Peccatum magnum occultum esse non potest.

Seneca in Hippolyto.

Tutum esse facinus credis, & vacuum metu?
Erras.

Peccatum tanto majus est, quanto peccans dignior est.

Juvenalis satyra 8.

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanta major qui peccat habetur.

Peccatum non nisi voluntarium sit.

Seneca in Hercule Oetæo.

Haud est nocens, quicunque non sponte est nocens.

Idem in Hippolyto.

Reripe jam sensus, hera,
Quid te ipsam laceras, aspectum omnium fugis?
Mens impudicam facere, non casus solet.

Peccatum semel qui vicerit, haud gloriatur; quia absque peccati non remansit fomite, ex quo, quantum in se est, peccabit facillimè.

Persius satyra 5.

Nec tu quum obstiteris semel, instantique negâris
Parere imperio, rumpi jam vincula dicas.
Nam luctata canis nondum arripit, est tamen illi

Quum

Quum fugit à collo trahitur pars longa catenæ.
Peccatum novum sæpissime supplicium habet.
Ovid lib. 2. de Trist.
Nos quoque jampridem scripto peccavimus; esto:
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Peccati cognitio utilis est summopere;
nam pœnam minuit.
Ovid. lib. 2. Eleg.
Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.
Peccati confessio, misericordiam impetrat.
Ovid lib. 10. Metamorph.
Numen confessis aliquod patet.
Idem. lib. 11.
Mite Deûm numen Bacchus, peccasse fatentem
Restituit, factique fide data munera solvit.
Peccati dolor veniam impetrat.
Ovid. lib. 1. de Ponto.
Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt,
Quem bene peccati pœnituisse vident.
Quem peccasse pœnitet, fere innocens est.
Seneca in Agamemnone.
Quem pœnitet peccasse, pene est innocens.
Peccati gloria nulla petenda est.
Ovid. lib. 2 de Remed. amor.
Gloria peccati nulla petenda tibi est.
Idem lib. 3 Eleg.
Quis furor est, quæ nocte latent in luce fateri?
Et quæ clam facias facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus junctura Quiriti,
Opposita populum submovet ante sera.
Peccati nocumenta, quæ intelliguntur per mutationes sociorum Ulyssis.
Boetius metro 4. lib. 3.
Vela Naritii ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insulæ
Pulchra qua residens dea,
Solis edita semine,
Miscet hospitibus novis
Tacta carmine pocula,
Quos ut in varios modos
Vertit Herbipotens manus,

Hunc apri facies fugit.
Ille marmaricus leo
Dente ereſcit & unguibus.
His lupis nuper additus
Fiere dum parat, ululat.
Ille tigris ut Indica,
Tecta mitis obambulat.
Sed licet variis malis
Numen Arcadis alitis
Obſitum, miſeranda ducem
Peſte ſolverit hoſpitis,
Jam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.
Jam ſues cerealia
Glande pabula verterant,
Et nihil manet integrum,
voce, corpore perditis,
Sola mens ſtabilis ſuper
Monſtraque patitur, gemit.
O levem animium manum,
Nec potentia gramina,
Membra quæ valeant licet,
Corda vertere non valent.
Intus eſt hominum vigor
Arce conditus abdita.
Hæc venena potentius
Detrahunt hominem ſibi
Diraque penitus meant,
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere ſæviunt.

Peccati veniæ imploratio humillima.
Ovid. lib. 11. Metamorph.

Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater, peccavimus, inquit,
Sed miſerere precor, ſpecioſoque eripe damno.

Plautus in Aſinaria.

Fateor me peccaviſſe, & me culpam commeritum ſcio.
Id adeo te oratum advenio, ut æquo animo ignoſcas mihi.

Claud. in Epig. ſatisfactionis.

En adſum, & veniam, confeſſus crimina, poſco.

Peccato

Peccato obſtare, primum eſt in homine bonum: ſecundum, noſſe peccati modum.
Seneca in Hippol.

Obſtare primum eſt, velle nec labi via:
Pudor eſt ſecundus, noſſe peccandi modum.

Peccata æqualia non ſunt, ut Stoici putêre.
Horat. lib. 1. ſatyra 3.

Queis paria eſſe fere placuit peccata, laborant
Quum ventum ad verum eſt: ſenſus, morſque repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti prope mater & æqui.
Ibidem.

Nec vincet ratio hoc tantundem ut peccet, idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus ſacra divûm legerit.

Peccata ut diverſa ſunt, ſic & pœnæ diverſæ eſſe debet.
Horat. lib. 1. Satyr. 3.

Denique, quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt ſtultis hærentia: cur non
Ponderibus modulisque ſuis ratio utitur? ac res
Ut quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coerces?
Ibidem.

Adſit
Regula peccatis quæ pœnas irroget æquas,
Nec ſcutica dignum horribili ſectere flagello.

Peccata in principio reſecanda ſunt.
Juvenalis ſatyr. 1.

Tecum prius ergo voluta
Hæc animo, ante tubas: galeatum ſerò duelli
Pœnitet.

Idem ſatyra 8.

Defenſor culpæ dicet mihi, Fecimus & nos
Hæc juvenes: eſto, deſiſti nempe, nec ultra
Foviſti errorem, breve ſit quod turpiter audes.
Quædam eum prima reſecentur crimina barba.

Perſius ſatyra 3.

Helleborum fruſtra, quum jam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas: venienti occurrite morbo.

Seneca in Agamemnone.

Capienda rebus in malis præceps via eſt.

Silius Italic. lib. 1. bel. Pun.

Occyus ite viri, & nascentem extinguite flammam,
Nè sera redeant post aucta pericula cura.

Statius lib. 5. Syl.

---- Mortalia quisquis
Pectora serò videt, nec primo in limine sistit
Conatus scelerum, atque animos infanda patrantes,
Excitat illa die sævo.

Claudianus 2. in Eutrop.

Mygdonii cineres, & si quid restat Eoi
Quod pereat regni, certe non augure falso
Prodigii patuere minæ, frustraque peracto
Vulnere monstriferi præsagia discitis anni.
Cautior ante tamen violentum navita eorum
Prospicit, & tumida subducit vela procellæ.
Quid juvat errores mersa jam puppe fateri?

Peccata perpetranda non sunt; quia etsi homines latent, tamen Deo, quia cuncta videt, aperta sunt.

Seneca in Hippolyto.

---Credamus tamen
Astu doloque tegere nos tantum nefas,
Quid ille rebus lumen infundens suum
Matris parens? quid ille qui mundum quatit
Vibrans coruscа fulmen Ætneum manu
Sator deorum? credis hoc posse effici,
Inter videntes omnia, ut lateas?

Ausonius in Thaletis sententia.

Turpe quid auturos te sine teste time.

Peccata omnia in hac vita purgabantur aqua, & exilio, secundum quorundam opinionem, quæ ab Ovidio digna taxatur castigatione.

Ovid. lib. 1. Fastorum.

Omne nefas, omnemque mali purgamine causam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris fuit, illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actor idem Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci
Cæde, per Æmonias solvit Acastus aquas.
Vectam franatis per inane draconibus Ægeus
Credulus immerita Phasida fovit ope.
Ah nimium facilis, qui tristia crimina cædis

Flu-

Fluminea tolli posse putatis aqua,

Peccator felix non potest esse diu.

Ausonius in Cleobuli sentent.

Fœlix criminibus nullus erit diu.

Peccator, rubore ejecto semel de attrita fronte, licèt assidué à conscientia stimuletur, non erit tamen uno contentus crimine.

Juvenal. satyra 13.

---- Nam quis
Peccandi finem posuit sibi, quando recepit
Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
Quisnam hominum est, quem tu contentum viderie uno
Flagitio?

Peccata homines à Deo sejungunt.

Owen.

Ut solem tellus lunamque stat inter opacam,
Stat peccatum inter meque Deumque meum

Peccator assidue timet etiam Dei fulmen.

Ovid. lib. 2. Eleg.

Multa miser timeo, quia feci multa priorè;
Exemplique metu torqueor ipse mei.

Lucret. lib. 3. de natura rerum.

-----At mens sibi conscia facti
Præmetuens, adhibet stimulos, terretque flagellis:
Nec videt interea qui terminus esse malorum
Possit, nec qui sit pœnarum denique finis,
Atque eadem metuit magis, hæc ne in morte gravescant.
Huic Acherusia fit stultorum denique vitâ:

Statius lib. 2. Thebaid.

---- O cœca nocentum
Consilia, O semper timidum scelus.

Juvenal. satyra 13.

Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,
Et toto versata thoro jam membra quiescunt:
Continuò templum & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis, tua sacra, & major imago
Humana, turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Quum tonat exanimes, primo quoq; murmure cœli.

Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cui à graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dicta sereno.

Peccator veretur ne quando etiam post multum tempus deprehendatur.
Plautus in Truculento.

---- Pertimui postquam
Una cura eorum meum movit: modo timeo, ne mea male facta antiqua
Nunc senex inveniat omnia.

Peccatores dolorem, aut febrem, aut aliud aliquod malum dum in se esse sentiunt, hoc ob sua peccata proven sse credunt.
Juvenalis satyra 13.

Praterea lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missam ad sua corpora morbum
Infesto credunt à numine, saxa deorum
Hæc & tela putant: pecudem spondere sacello
Balantem, & latibus cristam promittere galli
Non audent: quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? vel quæ non dignior hostia, vita?

Peccatores obstinati Deum malorum punitorem negant; quem tamen esse fateri necesse est, dum puniuntur.
Juvenalis satyra 13.

si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient?
Ibidem.
-----Tandemque fatebere latus
Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse deorum.

Improbi in hoc seculo laudantur atque extolluntur, probi vero contemnuntur.
Ovid. Epist. 14. Heroid.

Mittit Hypermnestra de tot modo fratribus unis,
Cætera nuptarum crimine turba jacet,
Clausa domo teneor, gravibusque coercita vinclis,
Est mihi supplicii causa fuisse piam.
Quod manus extimuit jugulo dimittere ferrum,
Sum rea: laudarer, si scelus ausa forem.
Seneca in Hippolyto.

Tristis vultus perversa tulit

Præ-

Præmia recti, castos sequitur
Mala paupertas, vitioque potens
Regnat adulter.
Terent. in Phormione.

His nunc pretium est, qui recta prava faciunt,
GR. Verissime.

Peccatores extolluntur sæpissime, ut in posterum gravissime puniantur
Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Abiolvitque deos: jam non ad culmina rerum
Injustos crevisse queror: tolluntur in altum
Ut lapsu graviore ruant.

Peccatores etiam in hac vita puniuntur quandoque.
Horatius Oda 2. lib. 3.

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

Peccandi voluntas, quæ pro facto habetur, sæpe punitur.
Juvenal. Satyra 13.

Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, & fraudem jure tueri
Jurando: quærebat enim quæ numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adytis dignam templo, veramque probavit,
Extinctus, tota pariter cum prole domoque,
Et quamvis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.

Peccatores maximi, leviter puniendi non sunt.
Seneca in Hercule furente.

Pectora, tantis obtecta malis,
Non sunt ictu ferienda levi.

Peccatores omnes sumus.
Terent. in Hecyra.

Mulier fecit, mirandum ne id est? Censen'te posse
Ullam reperire mulierem quæ careat culpa?

An quia non delinquunt viri?

Peccatores defendendi non sunt.

Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.

Fallimur, & quondam non dignum tradimus, ergo
Quem sua culpa premit deceptus, omitte tueri.

Peccatorum reprehensio severa.

Horat. satyra 3. lib. 2.

----- Quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria, tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet, huc propiùs me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est Hellebori multo pars maxima avaris.

Nullus est quem non pudeat peccasse, & qui se non purgare nitatur.

Plautus in Asinaria.

Qui homo culpam admisit in se, nullus est tam parvi pretii,
Quin pudeat quin purget sese.

Peccantem qui non vetat, quum possit, jubet peccare.

Seneca in Troade.

Qui non vetat peccare, quum possit, jubet.

DE POENA.

De pœna inferni superius, tit. de Inferno, ad longum dictum est.

Pœna inferenda secundum peccati exigentiam.

Horatius sat. 3. lib. 1.

----- Adsit
Regula peccatis, quæ pœnas eroget æquas,
Nec scutica dignum horribili sectere flagello.

Pœna non debet excedere modum.

Claud. in Epig. satisfactionis apud Hadrianum.

Me dolor incautus, me lubrica duxerit ætas,
Me timor impulerit, me devius egerit ardor,
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.

Pœna justa æquanimiter est toleranda: nam injusta difficillime toleratur.

Ovid.

Ovid. Epist. 5.

L-niter, ex merito quicquid patiare, ferendum est:
Qua venit indigne pœna, dolenda venit,

Pœna qui fruitur, ferus esse dicitur.
Claud in Consul. Manlii.

Qui fruitur pœna ferus est, legumque videtur
Vindictam præstare sibi, quum viscera felle
Ganduerint, ardet stimulis ferturque nocendi
Prodigus, ignarus caussæ.

Pœna maxima nobili viro est in servitutem cadere.
Seneca in Troade.

si pœna petitur, quæ peti gravior potest?
Famulare collo nobili subeat jugum.

DE POTENTIA.

Pœnitentes verè, scelerum ac vitiorum alimenta eradicare debent.
Horat. Oda. 24. lib. 3.

....Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi sunt alimenta.

Reliqua de pœnitentia ex tit. de Peccato, & tit. de Confessione, pete.

DE PERFIDIA.

Perfidiæ seu infidelitatis reprehensio, atque expressio vehemens.
Ovid. lib. 1. de Trist.

Illud amicitiæ sanctum & venerabile nomen,
Nunc tibi pro vili sub pedibusque jacet.

Idem lib. 5. de Trist.

Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
Tu quoque susceptæ curam dimittis amicæ,
Officiique pium tam cito ponis onus.
Sarcina sum, fateor, quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Ne fuge, neve tua sit minor arte fides.

Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deferuit levitas Automedontis equos?
Terentius in Adelp.
Satis diu dedisti verba nobis, satis adhuc tua nos
frustrata est fides.
Propert. lib. 3. Eleg.
Et scelus, accepto Thracis a Polymnestoris auro,
Nutrit in hospitio non, Polydore, pio.
Ovid. 1. Trist.
In caput alta suum labentur ab æquore retro
Flumina, convertis solque recurret equis,
Terra feret stellas, cœlum scindetur aratro,
Unda dabit flammas, & dabit ignis aquas:
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,
Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ posse negabam,
Et nihil est de quo non sit habenda fides.
Hæc ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi rebar opem.
Perfidos & proditores Romani olim spreverunt.
Claudianus de bello Gildon.
Romani scelerum semper spretère ministros.
Noxia pol icitum domino miscere venena
Fabricius regi nudata fraude remisit,
Infesto quem Marte petit, bellumque negavit
Per famuli patrare nefas, ductosque Camillus
Trans murum pueros obsessa reddidit urbi.

DE PERJURIIS.

Perjuria vitanda sunt, & ad hoc exhortatio utilis.
Ovid. Epist 19 Heroid.
Ut valeant, aliæ ferrum parantur, & ignes,
Fert aliis tristem succus amarus opem.
Nil opus est istis, tantum perjuria vita,
Teque simul serva, meque, datamque fidem.
Perjuri hac in vita, si primo non puniuntur,
tamen impuniti diu non sunt.
Tibullus eleg. 9. lib. 1.
Ah miser, & si quis primo perjuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.
Claud. in Curetium.

In

In prolem dilata ruunt perjuria patris,
Et pœnam merito filius ore luit:
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refudit opes.

Perjuria viri nihil curant, modo libidinem explere possunt.

Tibullus.

Sed jam nulla viro juranti fœmina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles.
Quidum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nil metuunt jurare, nihil promittere parcunt:
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuêre, nihil perjuria curant.

Furant intrepide, qui putant omnia sub fortunæ imperio esse.

Juvenalis satyra 13.

Sunt qui in fortunæ jam cardine omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Natura volvente vices & lucis, & anni,
Atque ideo intrepidi quacunque altaria tangunt.

DE PERSEVERANTIA.

Perseverandi exhortatio notabilis in bonum; quia sola perseverantia bravium accipit.

Plautus in Rudente.

Idcirco moneo ego vos hæc, qui estis boni,
Quique ætatem agitis cum pietate & cum fide,
Retinete porro pott factum, ut latemini.

Perseverandum est in adversis atque obdurandum.

Ovid. lib. 3. Eleg.

Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim:
Sæpe tulit fessis succus amarus opem.

DE PETITIONE.

Petitio justa facilisque esse debet.

Plautus in Amphitr.

Justam rem & facilem esse oratam à vobis volo.
Nam juste à justis justus sum orator datus.

Petitiones noſtræ ſecundum Dei voluntatem ordinandæ ſunt, de quo vide titulum de Deo. Deum diligit, &c.

Petitio, ſive imprecatio, ne quis male parta diu retineat, ſed male conſumat omnia.
Ovid. epiſt. 6. Heroid.

Nec male parta diu teneat, pejuſque relinquat,
Exulet, & toto quærat in orbe fugam.
Quum mare, quum terras conſumpſerit, æra tenteret,
Erret inops, exſpes, cade cruenta ſua.

Petitiones hominum omnes ferè vanæ ſunt.
Plautus in Pſeudolo.

Stulti haud ſcimus, fruſtraque ſcimus; quum quod cupienter dari
Petimus nobis, quaſi quid in rem ſit poſſimus noſcere,
Certa amittimus dum incerta petimus, atque hinc venit
In labore atque dolore ut mors obrepat interim.

Petitionis inhoneſtæ amica reprehenſio.
Ovid lib. 3. de Ponto.

Ah nimium eſt, quod, amice, petis: moderatius opta,
Et vori quanto contrahe vela tui.

Petita negare durum eſt, durius autem amicæ petitionem negare.
Martial. lib. 2. Epigram.

Durum eſt, Sexte, negare quum rogeris;
Quanto durius antequam rogeris?

Timide petens negare docet,
Seneca in Hippolyto.

.....Qui timide rogat,
Docet negare.

Petitionem ſtatim denegare eſt dare beneficium.
Owen.

Qui cito, vel belle negat, is tribuiſſe videtur
Munera: nam ſemper eſt odioſa mora.

Ejuſdem eſt & petentibus facilem eſſe, & frontibus difficilem.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Deiliçet ejuſdem eſt, quamvis pugnare videtur,

Supplicibus facilem, fontibus esse trucem.
Petitio assidua rei unius, tædium causat.
Ovid. lib. 4. de Ponto.
Et pudet & metuo, temperque eademque precari,
Ne subeant animo tædia justa tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido est,
Da veniam vitio, mitis amice, meo.
Petenti cito dans, bis dat.
Ausonius in Epigr.
Si bene quid facias, facias cito: nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

DE PHILAUTIA.

Philautia, scilicet amor sui, cæca est, eo quod excæcat ipsos φιλαύτους.
Horatius lib. 1. Oda 8.
subsequitur cæcus amor tui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.
Idem hunc amorem improbum & stultum vocat lib. 1. Ser. satyra 3.
---*Egomet mi ignosco*, Mævius inquit.
Stultus & improbus hic amor est, dignusque notari.
Hanc ob causam male Scholastici Theologi definiunt, ordinatam charitatem à seipso debere incipere.
Philautia tantum bene vult, suaque tantum prædicat.
Terent. in Andria.
Verum illud verbum est quod dici solet;
Omnes sibi malle melius, quam alteri.
Idem in Adelph.
Quemquamne hominum in animo instituere, aut
Parare quod sit charius quam ipse sibi?
Ibidem.
Homine imperito nunquam quicquam injustius?
Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.
Alciat. Embl. 67.
Ingenii est morcor, cladesque φιλαύτια, doctos
Quæ pessum plures dat que, deditque viros:
Qui, veterum abjectâ methodo, nova dogmata quæ-
runt;

Nilque suas prater tradere phantasias.

DE PHILOSOPHIA.

Philosophia colentibus se prodest, negligentibus vero obest. Igitur ad illam confugiendum est, idque Horatii exemplo

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcen.

Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingrataque tempora, quæ spem
Consiliumque morantur agenti gnaviter, id quod
Æque pauperibus prodest, locupletibus atque,
Æque neglectum pueris senibusque nocebit,
Restat, ut his ego me ipse regam, solerque elementis.
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen ideirco contemnas lippus inungi:
Nec quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.

Philosophiæ incumbens, vitam quietam & tranquillam traducere valebit: quia philosophiæ studium cupiditatum vitiorumque refrænatio est, igitur illi seaulo incumbendum est.

Horat. lib. 1. epist. ad Mæc.

Est quoddam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseraque cupidine pectus;
Sunt verba & voces quibus hanc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem:
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.

Juvenalis satyra 13.

-- Plurima fœlix
Paulatim vitia atque errores exuit omneis.

Seneca in Octav.

Melius latebam, procul ab invidiæ malis
Remotus inter eorusci rupes maris,
Ubi liber animus, & sui juris, mihi
Semper vacabat studia recolenti mea.

Horat lib. 1. Epist. ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum.

Persius.

Perſius ſatyra 5.

.... Petite hinc juvenesque ſeneſque
Finem animo certum, miſerisque viatica canis.

Philoſophiæ ſpeculatio homini non parva ad conſolatio eſt.

Seneca in Octavia.

O quam juvabat, quo nihil melius parens
Natura genuit, ope is immensâ artifex
Cœlum intueri ſolus & curtus ſacros,
Mundique motus, ſoli alternas vices,
O bemque Phœbes, aſtra quem cingunt vaga,
Lateque fulgen. æthereis magni decus.

Philoſophi à vitiis ſejuncti fuere, ideo fœlices dicuntur.

Ovid. lib. 1. Faſtor.

Quis vetat & ſtellas, ut quæque oriturque caditque,
Dicere? promiſit pars fuit illa mei
Fœlices animæ, quibus hæc cognoſcere primum,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit
Credibile eſt illos pariter vitiſque jocisque
Altius humanis, exeruiſſe caput.
Non Venus & vinum ſublimia pectora fregit,
Officiumque fori, militiæque labor,
Nec levis ambitio, perfuſaque gloria fuco,
Magnarumve fames ſolicitavit opum:
Admovêre oculis diſtantia ſydera noſtris,
Ætheraque ingenio ſuppoſuere ſuo
Sic petitur cœlum, non ut ferat Oſſan Olympus,
Summoque Pelion ſydera tangat apex.

DE PIETATE.

Pietate vera nulla vis major eſſe dicitur.

Perſius ſatyra 10.

Nulla vis major pietate vera eſt.

Pietas homini tutiſſima virtus eſt.

Virgil. in Ætna.

Et merito pietas homini tutiſſima virtus.

Pietas abeſſe Chriſtiano non poteſt.

Paulinus.

Pietas abeſſe Chriſtiano qui poteſt?

Namque

Namque argumentum mutuum eſt
Pietatis eſſe Chriſtianum, & impii
Non eſſe Chriſto ſubditum.

Tam ſpectatæ pietatis Æneas fuiſſe perhibetur, ut illæſus per ignem incederet.
Virgil. lib. 2. Æneid.

Deſcendo, ac ducente Deo flammam inter, & hoſtes
Expedior: dant tela locum, flammæque recedunt:
Ovid. lib. 4. Faſtor.

Hinc ſatus Æneas, pietas ſpectata per ignes:
Sacra, patriemque humeris, altera ſacra, tulit.
Ibidem.

An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ig is iter?
Idem lib. 1. de Ponto.

Quum foret Æneæ cervix ſubjecta parenti,
Dicitur ipſa viro flamma dediſſe viam.
Idem lib. 13. Metamorph.

Non tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Semquoque fata ſinunt, ſacra, & ſacra altera, patrem
Fert humeris, venerabile onus Cinhereius heros,
Detantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniumque ſuum.
Quanta pietas in Honorio fuerit.
Claud. in Panegyr. de 3 Honorii Conſu.

Tantaque ſe pietas rudibus demonſtrat in armis
Sic æras animo ceſſit, quererentur ut omnes
Imperium tibi ſerò datum.
Nuſquam hodie pietas.
Stat. Theb. 3.

Nuſquam pietas, non gentibus æquum
Fas, aut cura Jovis.

DE PIGRITIA.

Pigri cavent ne eis invideatur.
Plaut. in Bacchid.

Sibi ne invideatur ipſi ignavi recte cavent.
Qui piger eſt, nihil eſt.
Plautus in Rudente.

Haud sui parcus mea, nimis homo nihil'it, qui piger est.
Nimisque id genus odi ego malè.

Pigri indies actiones suas elongant, qui haud exigua, ut digni sunt, castigatione reprehenduntur.
Persius satyra 5.

Cras hoc fiet, idem eras fiet! quid, quasi magnum
Nempe diem donas? sed quum lux altera venit,
Jam cras hesternum consumpsimus, ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra:
Nam quamvis pro te, quamvis temone sub uno
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Quum rota posterior curras, & in axe secundo.

Martial lib. 5. Epigr.

Cras te victurum, cras dicis, Posthume, semper:
Dic mihi cras istud, Posthume, quando venit?
Quam longe cras istud? ubi est? aut unde petendum?
Nunquid apud Parthos Armeniosque latet?
Jam cras istud habet Priami, vel Nestoris annos,
Cras istuc quanti dic mihi possit emi?
Cras vives, hodie jam vivere, Posthume, serum est:
Ille sapit quisquis, Posthume, vixit heri.

DE POESI, AC POETIS.

Poesis picturæ similis esse dicitur.
Horat. in Arte Poetica.

Ut pictura poësis erit, quæ si propiùs stes,
Te capiet magis, & quædam si longius obstes.
Hæc amat obscurum, volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

Poesis ad bonos mores facit.
Ovid. lib. 3. de Arte Amandi.

Adde quod insidiæ sacris à vatibus absunt,
Et facit ad mores ars quoque nostra bonos.
Nec nos ambitio, nec nos amor urget habendi,
Contempto colitur lectus & umbra foro.

Ibidem.

Scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
Et studio mores conveniente cunt.

Poetis

Poetis pictoribusque æqua potestas semper fuit.
Horat. in Arte Poetica.

.... Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Poeta consummatus quandoque etiam errat.
Horat. in Arte Poetica.

Sunt delicta tamen quibus ignoviſſe velimus,
Nam neque chorda ſonum reddit, quem vult manus & mens,
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
Ibidem.

.... Quandoque bonus dormitat Homerus.

Poeta delectare aut prodeſſe debet, vel ambo ſimul perficere: nam ſic faciens omnem favorem obtinebit.
Horat. in Arte Poetica.

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ:
Aut ſimul & jucunda, & idonea dicere vitæ.
Ibidem.

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.

Quod Dei ſpiritum in Poetis ſit, ſupra tit. de Deo oſtenſum eſt, Dei ſpiritus, &c.

Poetæ efficatus, ſeu intimatio lepidiſſima eorum circa quæ verſari debet.
Horat. in Arte Poetica.

Ille bonis faveatque, et concilietur amice,
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet menſæ brevis, ille ſalubrem
Juſtitiam, legeſque & apertis otia portis.
Ille tegat commiſſa, ideoque precetur & oret,
Ut redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Poetarum dicta obſcœna fugienda ſunt,
Ovid. 2. de remed. amor.

Eloquar invitus, teneros ne tange Poetas:
Submoveo dotes impius ipſe meas.

Poetæ ſacra inter ſe communia habere dicuntur: licet diverſimode ea utantur.
Ovid. lib. 2 de Ponto.

Sunt tamen inter ſe communia ſacra Poetis;
Diverſum quamvis quiſque ſequamur iter.

Poeta

Poeta conſummatus, & artem & naturam ad carmen appetit um habere debet.

Horat. de Arte Poetica.

Natura fieret laudabile carmen, an arte
Quæſitum eſt: ego nec ſtudium ſine divite vena,
Nec rude quid poſſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè.

Poetæ multa mentiuntur.

Ovid. lib. 3. eleg.

Exit in immenſum fœcunda licentia vatum,
Obligat hiſtoricâ nec ſua verba fide.

Cat. lib. 3.

Multa legas facito: perlectis ſi lege multis;
Nam miranda canunt, ſed non credenda poetæ.

Poetæ ſtudent famæ.

Ovid. lib. 3 de Arte Amand.

Quid petitur ſacris niſi tantum fama Poetis?
Hoc votum noſtri ſumma laboris habet.
Curia ducum fuerant olim regumque poetæ,
Præmiaque antiqui magna tulere chori?
ſanctaque majeſtas, & erat venerabile nomen
Vatibus, & largæ ſæpe dabantur opes.
Ennius emeruit Calabris in montibus hortos
Contiguos pene, ſcipio magne, tibi.
Nunc hederæ ſine honore jacent, operataque doctis
Cura nihil Muſis, nomen inertis habet.
Sed famam vigilare juvat, quis noſſet Homerum,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus?

Poetarum eſt ficta pertractare, quæ tamen veriſimi conſona eſſe debent.

Horatius de Arte Poetica.

Ficta voluptatis cauſa ſint proxima veris.

Poetarum utilitas magna eſt eo quod nos innumera docent bona.

Horat. lib. 2. epiſt. ad Auguſt.

Scribimus indocti, doctique poemata paſſim:
Hic error tamen, & levis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige, &c.

Reliqua quære tit. de Carminibus.

DE

DE POTENTIA.

Quanto potens major est, tanto miserior esse dicitur, quia assiduo timore angitur.
Seneca in Thyeste.

Anxius sceptrum tenet, & moventes
Cuncta dynastas, metuitque casus
Mobiles rerum, dubiumque tempus.

Idem in Agamemnone.

Regnorum magis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti,
Dubioque nimis excelsa loco.
Nunquam placidam sceptra quietem,
Certamve sui tenuere diem.
Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus.

Idem in Hercule Oeteo.

Tu quicunque es, qui sceptra tenes;
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset,
Quum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet aurea tum limen Erynnis,
Et quum magnæ patuere fores,
Intrat fraudes, cautique doli.

Ibidem.

Cespes Tyrio mollior ostro
Solet impavidos ducere somnos:
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.
O si pateant pectora ditûm,
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus? Brutia Coro
Pulsante fretum mitior unda est.

Lucret. lib. 5: de nat. rerum.

---- Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloque fatigant.

Potentia humana brevis est.
Virgil. lib. 10. Æneid.

... Violataque

... Violataque pectora Turni
Edocet humanis quæ sit fiducia rebus.
Ovid. lib. 2 Metamorph.

... Nulla potentia longa est.
Claud. de Sepulcro Spec.

Magna repente ruunt, summa cadunt subito.
Quanto potens major est, tanto humilior esse debet, & ad hoc admonitio notabilis
Seneca in Thyeste.

Vos quibus rector maris, atque terræ
Jus dedit magnum necis, atque vitæ,
Ponite inflatos, tumidosque vultus.
Quicquid à vobis minor extimescit,
Major hoc vobis Dominus minatur.
Omne sub regno graviore regnum est:
Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens jacentem:
Idem in Troade.

... Quoque fortuna altius
Evexit, atque levavit humanas opes,
Hoc se magis supprimere felicem decet,
Varioque casus tremere, metuentem deos
Nimium faventes: magna momento obrui,
Vincendo didici.
Ibidem.

Minimum decet libere, cui multum licet.
Terentius in Adelph.

Ah Demea hoc tu facito: ut tecum animo cogites
Quam vos facile me agitis, quam estis maxime
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maxime vos æquo animo æqua noscere
Oportet, si vos vultis perhiberi probos.
Claud. lib. 2. in Ruffin.

Desinat elatis quisquam confidere rebus,
Instabilesque deos ac lubrica numina discat.
Illa manus, quæ sceptra sibi gestanda parabat,
Cujus se toties submisit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu miseroque revulsa
Corpore feralem quæstum post fata popposcit.
Aspiciat, ne quis nimium sublata secundis
Colla gerat, triviis calcandus spargitur ecce
Qui sibi Pyramidas, qui non cedentia templis

Ornatu-

Ornatura suos, extruxit culmina, manes.
Et qui sydonio velari cred dit ostro,
Nudus pascit aves: jacet en qui possidet orbem
Exigua tellutis inops, & pulvere raro
Per partes tegitur, nusquam, totiesque sepultus.
Senserunt convexa necem, tellusque nefandum
Emolitur onus.

Idem in Epigram. satisfactionis ad Hadria.

Jam jam suppliciis fessos, humilesque serenus
Dispice, quid tanto dignaris morte clientem?
In brevibus nunquam tese probat Æolus undis,
Nec capit angustus Borea certamina collis,
Alpes ille quatit, Rodopeaque culmina quassat.
Incubuit nunquam cœlestis flamma salictis,
Nec parvi frutices iram meruere tonantis:
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.

Ausonius in Chleobuli sententiis.

quanto plus liceat, tanto libeat minus.

Vere potens est, qui cupiditates subjicit rationi, ut virum decet: nam è contra facere, impotentia est.

Boetius Metro. 5. lib. 3.

Qui se volet esse potentem
Animos domet ille feroces
Nec victa libidine colla
Fœdis submittat habenis,
Etenim licet Indica longe
Tellus tua Jura tremiscat,
Et serviat ultima Thule:
Tamen atras pellere curas,
Miseraque fugare querelas
Non posse, potentia non est.

Potentia in exaudiendis precibus optime spectatur.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Conspicitur nunquam meliore potentia causa,
Quam quoties vanas non sinit esse preces.
Hoc nitor iste tui generis desiderat, hoc est
A superis orta nobilitatis opus,
Hoc tecum commune deis, quod utrique rogati
Supplicibus vestris ferre soletis opem.

Potens

Potens sui est ille, cui licet in diem dicere, Vixi; id est, qui absque animi perturbatione est, ut omnes decet.

Horatius Ode 29. lib. 3.

.... Ille potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi.

Potentes aggredi nemo tuto potest.

Seneca in Medea.

Nemo potentes aggredi tutus potest.

Potentum aditum multi colunt, auri seu divitiarum cupiditate ducti, alii gloria & ambitione tracti, ut supra tit. de Ambitione dictum est.

Seneca in Hercule furente.

Ille superbos aditus regum,
Duraque fores expers somni
Colit, ac nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro.

Potentum consuetudo summopere vitanda est.

Ovid. 3 de Tristib

Usibus edocto, si quicquam credis amico,
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita:
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quanquam soli possunt prodesse potentes;
Non prosunt, potius plurimum obesse solent,
Effugit hybernas demissa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela tumoris habent.

Ibidem.

Crede mihi, bene qui latuit bene vixit & intra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumenides orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos,
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaetonta merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositique memor contrahe vela tui.
Vive sine invidia, mollesque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi junge pares.

Horat. lib 1. epist. ad Fuscum.

.... Si quid mirabere, pones
Invitus,

Invitus, fuge magna, licet sub paupere tecto
Reges, & regum vita præcurrere amicos.

Potentium opera secreta haud esse possunt.
Juvenalis satyra 9.

O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur.

Terrena potestas verum bonum non est,
quia à malis habetur.
Boetius Metro 6. lib. 2.

Hic tamen sceptro populos regebat,
Quos videt cogens radios sub undas
Phœbus extremo veniens ab ortu,
Quos premunt septem gelidi triones,
Quos notus sicco violentus æstu
Torret ardentes recoquens arenas.
Celsa non tandem valuit potestas
Vertere pravi rabiem Neronis?
Heu gravem sortem quoties iniquus
Additur sævo gladiis veneno!

Potestas omnis est impatiens consortis
Lucanus lib. 1. bel. civil.

O male concordes, nimiaque cupidine exci,
Quid miscere juvat vires, orbemque tenere
In medio? dum terra fretum, terramque levabit
Aer, & longi volvent Titana labores,
Noxque diem cœlo totidem per signa sequetur,
Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit, nec gentibus ullis
Credite, nec longe fatorum exempla petantur.
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

Ibidem:

... Miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculavit sanguine Carras.

Ibidem.

---- Stimulos dedit æmula virtus,
Nec quemquam jam ferre potest, Cæsarve priorem,
Pompeiusve parem.

Potestas sola virtute emitur.
Claud. in Paneg. de 3. Hono. conf.

Luget avaritiæ Stygiis innexa catenis,
Cumque suo demens expellitur ambitus auro.
Non dominantur opes, non corrumpentis sensus

Dona

Dona valent, emitur ſola virtute poteſtas.

DE PRÆLATIONE.

Prælatio appetenda non eſt, nec rejicienda, quia à Deo.

Seneca in Thyeſte.

Nec abnuendum ſi dat imperium deus,
Nec appetendum: frater ut regnes rogat

Prælatione vix unus eſt dignus.

Juvenalis ſatyra 15.

---. Quis enim bonus, & face dignus
Arcana, qualem Cererem vult eſſe ſacerdos,
Ulla aliena ſibi credat mala?

Prælatus clementiſſimus eſſe amarique ab omnibus ſummopere ſtudere debet, & ad hoc exhortatio perpulchra.

Claud. de 4. Honor. conſ.

Sis pius in primis, nam quum vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat clementia nobis.
Neu dubie ſuſpectus agas, neu falſus amicis,
Rumorumve avidus: qui talia curat, inanes
Horrebit ſtrepitus nulla non anxius hora.
Non ſic excubiæ, nec circumſtantia pila,
Quàm tutatur amor: non extorquebis amari.
Hoc alterna fides, hoc ſimplex gratia donat.

Prælatus obſervare debet quæ aliis jubet, eo quod ipſius opera & exempla in vulgus manant.

Claud. lib. 1. in Stilic. Laud.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum:
Utque ducum lituos ſic mores caſtra ſequuntur.

Prælatus ſpeculum eſt omnibus, in quo occultum vitium haud eſſe poteſt, igitur bene vivere debet, & ad hoc exhortatio utilis.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Hoc te præterea crebro ſermone monebo,
Ut te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoſcas, cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam, nec poſſe dari regalibus uſquam
Secretum vitiis, nam lux altiſſima fati
Occultum nil eſſe ſinit, latebraſque per omnes
Intrat, & abſtruſos implorat fama receſſus.

Prælatus

Prælatum in se omnes virtutes habebit.
Juvenilis Satyra 8.

Expectata diu tandem provincia quum te
Rectorem accipiet, pone iræ frena, modumque
Pone & avaritiæ, miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exhausta medullis.
Respice quid moneant leges, quid curia mander,
Præmia quanta bonos maneant; quam fulmine justo
Et Capito, & Tutor ruerint, damnante senatu,
Piratæ Cilicum.

Prælatorum castigatio perutilis, de eorum auri infructuosa accumulatione, quæ Deo grata non est, sed mens bona, & vita virtuosa.
Persius Satyra 2.

- - At vos
Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donata à virgine puppæ.
Quin damus id superis de magna quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago,
Compositum jus, fasque animi, sanctique recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto:
Hoc ego ut admoveam templis, & farre litabo.

DE PRINCIPIBUS.

Principis virtus summa qua cœlum petitur, quæ sit.
Seneca in Octavia.

Consulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, sæculo pacem suo,
Hæc summa virtus, petitur hac cœlum via.
Virgil. lib. 9. Æneid.

Parcere subjectis & debellare superbos.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.
Idem lib. 1. de Ponto.

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
Principis virtus non parva est, subditos suos noscere.
Martialis lib. 8 Epigram.

Principis

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos.
Princeps ſubditos ſuos faſtidire haud debet.
Claud. de 4. Hono conſ.
His tamen effectis ne faſtidire minores,
Neu pete præſcriptos homini tranſcendere fines.
Principes publica potius, quam privata curare debent, & non è contra, ut fit.
Claud. de 4. Honoris conſu.
Tu civem patremque geras, tu conſule cunctis,
Nec tibi nec tua te moveant, ſed publica vota.
Plautus in Trinummo.
Hic pluris paucorum graciam faciunt pars hominum
Quam id, quod proſit pluribus.
Principibus viris placuiſſe, non eſt laus contemnenda.
Horat. lib. 1. Sepiſt. ad Sævam.
Principibus placuiſſe viris non ultima laus eſt.
Principes deo curæ ſunt.
Sidon. carm. 13.
Eſt princeps magni maxima cura Dei.

DE PRINCIPIO.

Principium omne difficile videtur eſſe.
Ovid. lib. 1. de remed. amoris.
Sed tamen eſt artis triſtiſſima janua noſtræ,
Et labor, eſt unus tempora prima pati.
Aſpicis ut prenſos urant juga prima juvencos?
Ut nova velocem cingula lædat equum?
Terentius in Heauton.
Omnia hæc dum incipias gravia ſunt, dumque ignores: ubi cognoveris, facilia.
Principium dimidium totius eſſe dicitur.
Horat. lib. 1. epiſt. ad Lollium.
Dimidium facti, qui cœpit, habet, ſapere, aude,
Incipe.
Auſonius in Epigram.
Incipe dimidium facti eſt cœpiſſe: ſuperſit
Dimidium, rurſum hoc incipe, & efficies.
Idem in Monoſyl.
Incipe quicquid agas, pro toto eſt prima operis pars.

Principium habens bonum, & sequentia bona habere dicitur.

Plautus in Persa.

Si quam rem accutes, sobrie aut frugaliter,
Solet illa recte sub manus succedere.
Atque Ædepol firme ut quisque rem accurat suam,
Sic ei procedit post principia, denique si malus
Aut nequam'st, male res vertunt quas agit.
Sin autem frugi'st, eveniunt frugaliter.
Hanc rem exorsus sum facete & callide.
Igitur proventuram bene confido mihi.

Principia negata si sint, sequentium rationem reddere non est.

Lucret Lib. 1. de nat. rerum.

—Cui nisi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de rebus, quo referentes
Confirmare animos quicquam ratione queamus.

DE PROBITATE.

Probitas parvi hodie penditur.

Owen.

Improbitas tanti, probitas tam denique parvi
Penditur, ut probrum pene sit esse probum.

Probitas in omne ævum durat.

Ovid. de faciei medicam.

Sufficit & longum probitas perdurat in ævum,
Perque suos annos hinc bene pendet amor.

Probus homo est, quem non pœnitet quam sit probus.

Plautus in Trinummo.

Is probus est, quam non pœnitet quam probus sit, & frugi bonæ.

Proborum pretium quod sit, & cur illorum societas eligenda.

Plautus in Trinummo.

Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, bonorem,
Gloriam & gratiam, hoc probis pretium'st, eo mihi magis lubet.
Cum probis potius, quam cum improbis vivere vanidicis.
Prob: viro placuisse non ultima laus est.

Horat.

Horat. satyra 6. lib. 1.

—Magnum hoc ego duco,
Quod placuit tibi, qui turpe secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita & pectore puro.

DE PRODITIONE.

Proditur perdit uno tempore, quæ longo patra servataque extitere, ut de Ruffino dicitur.

Claud. lib. 2. in Ruffinum.

Heu, heu, quam brevibus pereunt ingentia causis,
Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto
Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.

Ob proditionem Capitolii, acerrime Tarpeia est punita.

Ovid. lib. 14. Metamorph.

—Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt, arcisque via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.

Idem lib. 2. de sine tit.

Non fuit armillas tanti tetigisse Sabinas,
Ut premerent sacræ virginis arma caput.

Ob proditionem Capitolii Tarpeia in inferno sepulta, amarissimas pœnas sentit.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Illa autem, quæ tondetur præcordia rostro
Alitis, in quantum resonat plangentibus alis
Armiger ad pastus rediens Jovis hostibus arcem
Virgo immane nefas, adamato prodidit auro
Tarpeia, & pactis reseravit claustra Sabinis.

DE PROMISSIONIBUS.

Promissionibus dives quilibet esse potest.

Ovid lib. 1. de arte amandi.

Pollicitis dives quilibet esse potest.

Promissa servanda sunt, & ad hoc exhortatio dignissima.

Terentius in Andria.

Imo enim nunc maxime abs te oro atque postulo,
Chremes,
Ut beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes.

Promissa multa fidem elevant.
Ovid lib. 2. epist. ad Florum.

Multa fidem promissa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere merces.

Promissa denegare homines non verentur.
Terentius in Andria.

In denegando modo, quis pudor paululum adest,
Post ubi tempus est promissa jam perfici,
Tum coacti necessario se aperiunt,
Et timent, & tamen res eos premit denegare:
Ibi tum eorum impudentissima oratio est:
Quis es tu? quid mihi es? cur mea tibi?
Heus proximus sum egomet mihi. Attamen ubi fides
Si roges, nihil illos pudet, hic ubi opus est non verentur:
Illic ubi opus non est ibi verentur.

Promissa non servans aura verna est inconstantior.
Ovid. Epist. 6.

Mobilis Æsonide, vernaque incertior aura,
Cur tua polliciti pondere verba carent?

Promissio iterata molesta est.
Cat. lib. 1.

Quod præstare potes ne bis promiseris ulli,
Ne sis ventosus, dum vis urbanus haberi.

DE PROSPERITATE.

Prosperitas amicos cumulat atque retinet, adversitas vero disperdit.
Ovid. lib. 1. de Tristib.

Dum juvat & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt, nec noscitur ulli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat:
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis:

Vix

Vix duo, treſve mihi de tot ſupereſtis amici,
Cætera fortunæ, non mea turba fuit.

Ibidem.

Donec eris felix multos numerbis amicos,
Tempora ſi fuerint nubila ſolus eris
Aſpicis ut veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.
Utque comes radios per ſolis euntibus umbra eſt,
Quum latet hic preſſus nubibus, illa fugit:
Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus,
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.

Auſonius in Fittaci ſentent.

Paucos amicos rebus adverſis proba.
Proſperitas nocet magis quam adverſitas.

Virgil. lib. 10. Æneid.

Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ,
Et ſervare modum rebus ſublata ſecundis.

Ovid lib. 1. de Arte amandi.

Mens erit apta capi tunc, quum lætiſſima rerum,
Ut ſeges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec ſunt adſtricta dolore,
Ipſa patent, blanda tum ſubit arte Venus.
Tunc quum triſtis erat defenſa eſt Ilion armis,
Militibus gravidum læta recipit equum;

Idem lib. 1. de arte amandi.

Luxuriant animi rebus plerumque ſecundis,
Nec facile eſt æqua commoda mente pati.
Proſperitas elatum hominem reddit.

Seneca in Oedipo.

Res ſecundæ non habent unquam modum.

Idem in Troade.

O tumide, rerum dum ſecundarum ſtatus.
Extollit animos.

Idem in Agamemnone.

Proſpera animos efferunt.

Silius Italicus lib. 1. bel Pun. ſec.

Heu cæcæ mentes tumefactaque corda ſecundis.

Idem lib. 7. bel. Pun.

Arrecta ſpes Sidoniæ, ſervetque ſecundis
Fortunæ juvenis.

Prosperitate, Dei evanescit religio.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

— Et raræ fumant felicibus aræ.

Statius lib. 12. Theb.

— Ignotæ tantum felicibus aræ.

Quod prosperitate extollendum non sit, neque adversitate desperandum, exhortatio.

Seneca in Thyeste.

Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperat meliora lapsus,
Miscet hæc illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam, rotat omne fatum.

Ausonius in Periandri sententi.

Si fortuna juvat, caveto tolli:
Si fortuna tonat, caveto mergi.

In prosperitate positum meditare oportet, quo pacto adversitas ferenda sit, si accidat.

Terent. in Phormione.

Quamobrem omnes quum secundæ res sunt, tum maxime.
Meditati secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia: peregre rediens semper cogitet
Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hæc esse & fieri posse, ut ne quid animo sit novum.
Quicquid præter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Prospera quanto magis delectabiliora sunt, tanto magis angunt, si mutentur.

Horat. lib. 1. epist. ad Fuscum.

Quum res plus nimio delectavere secundæ,
Mutate quatient.

DE PROVIDENTIA.

Providentiam multi negant, ex casibus & male morte bonorum, & prosperitate malorum.

Ovid. lib. 3. Elegia.

Quum rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,
Sollicitos nullos esse putate deos.
Vive tamen moriture pius, cole sacra, colentem
Mors gravis à templis in cava busta trahet.

Verg. eclog 8.

Nec curare Deum credis mortalia quemquam.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

Sed quum res hominum tanta caligine volvi
Aspicerem, lætosque diuflorere nocentes,
Vexarique pios, rursus labefacta cadebat
Religio, caussæque viam non sponte sequebar
Alterius, vacuo quæ semina curtere motu
Affirmat, magnumque novas per inane figuras
Fortune non arte regi, quæ numina sensu
Ambiguo, vel nulla putat, vel nescia nostri.

Quod autem providentia sit, qua Deus inferiora omnia regit & administrat, quodque mali impuniti non manent, etsi diu floreant, illud supra tit. de Deo, Deus gubernat, & hoc tit. de peccato ostensum est.

Superior autem error ab ipso Claudiano statim è medio his verbis eodem libro tollitur.

Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Absolvitque deos: jam non ad culmina rerum
Injustos creviſſe queror: tolluntur in altum,
Ut lapsu majore ruant.

DE PRUDENTIA.

Prudentia hominem instruit, ne quid agat inconsulto.

Claud 2 Paneg. in laud. Stilic.

—Prudentia ne quid
In consultus agas.

Prudentia sensus, & consilium miseros cum re destituunt.

Ovid. lib. 4 de Ponto.

Crede mihi miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumque fugit.
Prudentia fortitudine dignior est.
Valer. Flac. lib. 4. Argon.
Sed te non animis, nec solis viribus æquum
Credere, sæpe acri potior prudentia dextra.
Anst. Mon.
Vir prudens animo est melior quam fortis in armis.
Idem.
Corporis ex superat vires prudentia mentis.
Prudentiam habens numen habere dicitur.
Juvenalis satyra 10.
Nullum numen abest, si sit prudentia.
Prudentis est nolle nocere quum possit,
stulti vero è contra.
Ausonius in Biæ sententiis.
Quid prudentis opus? Quum possit nolle nocere.
Quid stulti proprium, Non posse, & velle nocere.

DE PUDICITIA.

Pudicitiæ commendatio.

Propert. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

Felix admeti conjunx & lectus Ulissis,
Et quæcunque viri fœmina limen amat.
Pudicitia non est auro vendenda.
Tibullus lib. 2. Eleg. 9.
Admovi quoties, auro ne pollue formam,
sæpe solent auro multa subesse mala.
Penelope pudicitiæ conjugalis exemplum singulare.
Ovid. Epist. 1. Heroid.
Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat usque moras.
Increpet usque licet, tua sim, tua dicar oportet;
Penelope conjux semper Ulyssis ero.
Idem lib. 3. Eleg.
Penelope mansit quamvis custode careret,
Inter tam multos intimerata procos.
Propert. lib. 2. Eleg ad Amicam.
Penelope poteras bis denos salva per annos
Vivere, tam multis fœmina digna procis.

Conjugium

Conjugium falsa poterat differre Minerva
Nocturno solvens texta diurna dolo,
Visura & quamvis nunquam speraret Ulyssem,
Illum expectando facta remansit anus
Claudia pudicitiæ suspectæ purgatrix
miraculosè.
Ovid. lib. 4. Fastor.

Supplicis alma tuæ genetrix fœcunda deorum
Accipe sub certa conditione preces:
Casta negor, si tu damnas, meruisse fatebor.
Morte luam pœnas judice victa dea.
Sed si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ
Te dabis, & castas casta sequere manus.
Dixit & exiguo funem conamine traxit:
Mira, sed è scena testificata loquar.
Mota dea est, sequiturque ducem, laudatq; sequendo,
Index lætitiæ fertur ad astra sonus.
Claudia procedit læto celeberrima vultu,
Perdita vix tandem teste pudica dea.
Silius Italicus lib. 17. bel. Pun.

Hic prisca ducens Clausorum ab origine nomen,
Claudia non æqua populi male credita fama
In puppim versis palmisque oculisque profatur:
Cœlicolum genitrix, numen, quod numina nobis
Cuncta creas, cujus proles terramque fretumque,
Syderaque & manes regnorum sorte gubernat,
Si nostrum nullo violatum est crimine corpus,
Testis diva veni, & facili me absolve carina,
Tum secura capit funem, fren ituſque leonum
Audiri visus subito, & graviora per auras
Nulla pulsa manu sonuerunt tympana divæ,
Fertur prona ratis, ventos impellere credas,
Contraque adversas ducentem prævenit undas.
Matrone pudicæ raræ sunt.
Ovid. lib. Epist. 16. Heroid.

Ac peccant aliæ, matronaque rara pudica est,
Quis prohibet raris nomen inesse meum.
Juvenalis satyra 6.

—Tarpeum limen adora
Pronus, & auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici:
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ.

Pudicitia dos maxima juvenculæ est.
Plautus in Amphit.

Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur,
Sed pudicitiam, & pudorem, & pudatum cupidinem.

pudicitia lascivo sermone amittitur.
Mant. cont. Impud.

Verba movent animos, oris lasciuia pectus
Pulsat; & in venas semina mortis agit.

Pudicitia semel amissa, nulla arte est reparabilis.
Ovid. Epist 5. Heroid.

Tu quoque clamabis, nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est, deperit illa semel.

DE PUDORE.

Pudor mulieres decet, magis quam purpura.
Plautus in Pœnula.

Meretricem pudorem genere magis decet, quam purpuram?

Magis quidem meretricem pudorem, quam aurum gerere condecet.

Pudor mentem virosque accendit.
Virgil. lib. 5. Æneid.

Tum pudor incendit vires, & conscia virtus.
Silius Italicus lib. 1. bel. Pun.

Tum pudor accendit mentem, nec conscia fallit.
Virtus pressa loco.

Pudor arctis, necessariisve in rebus absit:
Valerius Flac. lib. 5. Argon.

—Rebus semper pudor absit in Arctis:

Pudor peccati secundum in homine bonum est, eo quod tutum hominem reddit.
Seneca in Hippolyto.

Obstare primum est velle, nec labi via,
Pudor est secundus.
Propertius lib. 2. ad Cynthiam.

Nam nihil invitæ tristis custodia prodest,
Quam peccare pudet, Cynthia tuta sat est.

Pudor olim populum regebat.
Ovid. lib. 1. Fastorum.

Proque

Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat;
Nullus erat justis reddere jura labor.
Pudor semel quum perierit, iterum
redire nescit.
Seneca in Agamem.
Periere mores, jus, decus, pietas, fides,
Et qui redire nescit, quum perit pudor.
Valer. Flac. lib. 7. Argon.
—Et non revocabilis unquam
Cessit ab ore pudor, propior implevit Erynnis.
Pudorem qui amisit perit.
Plautus in Bacchid.
Nam ego illum periisse duco, cui quidem periit pudor.

DE PUERITIA.

Puericiæ proprietas quæ sit.
Horat de Arte Poetica.
Ætatis cujusve notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus & annis.
Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit, & ponit temere, & mutatur in horas:
Cornelius Gallus.
Diversos diversa juvant, non omnibus annis
Omnia conveniunt, res prius apta nocet.
Exultat levitate puer, gravitate senectus,
Inter utrumque manens stat juvenile decus:
Hunc tacitum, tristemque decet, sit clarior ille
Lætitia, & linguæ garrulitate suæ.
Pueri discordias ex levibus causis ut gerunt, ita & mulieres.
Terent. in Hecyra.
Pueri inter se, quam pro levibus noxis iras gerunt.
Quapropter? quia enim qui eos gubernant animum infirmum gerunt.
Itidem illæ mulieres sunt ferme, ut pueri, levi sententia.
Fortasse unum aliquod verbum inter eas iram hanc conciverit.

Pueri celant nihil, igitur nulla secreta eis
Committenda sunt.
Seneca in Thyeste.

Tacita tam rudibus fides
Non est in annis, detegent forsan dolos.

Puero tanta debetur reverentia, ut nihil dictu visuque fœdum limina ædium, in quibus educatur, tangere debeat.
Juvenalis satyra 14.

Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat
Intra quæ puer est: procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.

DE PULCHRITUDINE.

Pulchritudo bonum fragile est.
Vergilius Eclog. 2.

O formose puer nimium ne crede colori,
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.
Mapheus Vegius lib. 13 Verg. addito.

At nunc, Turne, jaces, ubinam generosa juventæ
Gloriæ & excellens animus? quo splendidus altæ
Frontis honos? quonam illa decens tibi frontis imago?
Ovid lib. 3 de Tristibus.

Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiqua fronte senilis erit:
Injicietque manus formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum pressu non faciente venit.
Horat. lib. Epodon.

Fugit juventus, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.
Seneca in Octavia.

Florem decoris singuli carpunt dies.
Statius lib 5. Sylvarum.

Carpitur eximium fato Priscilla decorem,
Qualiter alta comam sylvarum gloria pinus,
Seu Jovis igne malo, seu jam radice soluta
Deficit, & nulli spoliata remurmurat auræ.

Pulchri-

Pulchritudo amissa dum fuerit, dolorem
non mediocrem causat,
Ovid. lib. 3. de Tristibus.

Quumque aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse quereræ tuum.
Horat. Od. 10. lib. 4.

O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens
Insperata tuæ quum veniet pluma superbiæ,
Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ
Nunc & qui color est punicæ flore prior rosæ,
Mutatus Lugurinum in faciem verterit hispidam,
Dices: heu (quoties te speculo videris alterum)
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?
Ovid. lib. 15. Metamorph. de Helena.

Flet quoque ut in speculo rugas aspexit aniles
Tyndaris & secum cur sit bis rapta requirit.

Pulchritudo appetenda non est, quia multis obfuit, de quo, & aliis de pulchritudine locis leg. tit. de Forma.

Pulchritudo mentalis durabilis est
ideo quærenda.
Ovid. lib. 3. de Arte amand.

Jam molite animum, qui duret, & astrue formam
Solus & extremos permanet ille rogos.

Pulchritudinis defectus ingenio quandoque compensatur.
Ovid.

Si mihi difficilis formam natura negavit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

R.

DE RATIONE.

Rationis sedes in capite.
Claud. de 4. Honorii Consul.

Hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, prospecturamque labori.

Ratio

Ratio nec decipit, nec decipitur.

Manilius lib. 2. Astron.

Nam neque decipitur ratio, nec decipit unquam.

Qui non ira, sed ratione movetur, ille diis proximus esse perhibetur.

Claudianus in Consulat. Manlii.

—Diis proximis ille est,
Quem ratio non ita movet, qui facta rependens
Consilio punire potest mucrone cruento
Quod ratio dictat, sequendum est.

Persius satyra 5.

Stat contra ratio, & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ratio sive causa nulla est tam bona, quin pereat, si non defendatur in judicio.

Ovid. Epist. 19.

Cur reus infelix at sensi agor? & mea quum sit
Optima, nonnullo causa mente perit?

Ratio prævalet vi.

Corn Gal.

Plus ratio quam vis cœca valere solet.

DE RAPINA.

Rapina è multis facilior ac tolerabilior.

Ovid. lib. 1. eleg. sive amo.

Celsior è multis, nec tam invidiosa rapina est,
Præda venit canis de grege plena lupis.

Idem Eleg. 10.

Carpite de plenis pendentes vitibus uvas,
Præbeat Alcino: poma benignus ager.

Tibullus. lib. 1. Eleg. 1.

At vos exiguo pecori furesque lupique
Parcite, de magno præda petenda grege.

DE RECREATIONE.

Recreatio corporis quandoque sumenda est.

Ovid ad Pisonem.

—Nec enim facundia semper
Adducta cum fronte placet, non semper in armis
Bellica turba manet, nec tota classicus horror

Nocte

Nocte dieque gemit, non ſemper Gnoſius arcus
Deſtinat exempto ſed luxat cornua nervo,
Et galea miles caput, & latus enſe reſolvit.
Ibidem.

Ignea quinetiam ſuperum pater arma recondit,
Et Ganimedeæ repetens convivia menſæ
Poculo ſumit ea, qua geſſit fulmina, dextra.
Horat. ſatyra 6. lib. 2.

—Quo bene circa
Dum licet in rebus Jucundis vive beatus.
Perſius ſatyra 5.

Indulge genio, carpamus dulcia, noſtrum eſt
Quod vivis, cinis & manes & fabula fies.
Martialis lib. 7. Epigram.

Vive velut rapto, fugitivaque gaudia carpe,
Perdiderit nullum vita rèverſa diem.
Idem lib. 10. Epigr.

Gaudia tu differs, at non & ſtamia differt
Atropos, atque omnis ſcribitur hora tibi.
Tibullus eleg. 8. lib. 1.

At tu, dum primi fioret tibi temporis ætas,
Utere, nam tardo labitur illa pede?
Virtutis ſtudioſi ſe aliquando recreare ſolent.
Seneca in Hercule furente.

Poſt multa virtus opera laxari ſolet.
Virtute præditi ſe debent aliquando recreare, ſed moderate: quia tunc ad labores agiliores atque fortiores redduntur.
Statius lib. 4. Sylvarum.

—Noſtra fatiſcit,
Laxaturque chelys, vires inſligat, alitque
Tempeſtiva quies, major poſt otia virtus.
Talis cantata Briſeide venit Achilles
Acrior & poſitis erupit in Hectora plectris.
Vide de his tit. de Otio ad longum.

DE REGNO.

Regnum inſtabile eſt, ubi pudor juriſque cura, fides, pietas, ſanctitaſque abeſt.
Seneca in Thyeſte.

Ubi non eſt pudor,

Nec

Nec cura juris, sanctitas, pietas fides,
Instabile regnum est.

Regna quo majora sunt, eo ad graviorem casum sunt proniora.

Juvenalis Satyra 10.

Ergo quid optandum foret ignorasse fateris
Sejanum, nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos? Quid Pompeios evertit? & illum
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.

Seneca in Hercule Oeteo.

Simul profecto premere felices Deus
Quum cœpit, urget, hos habent magna exitus.

Regna violenta, id est, per tyrannidem acquisita, longa durabiliaque non sunt.

Seneca in Hercule furente.

Rapta, sed trepida manu
Sceptra obtinentur; omnis in ferro est salus,
Quod civibus tenetur invitis, scias,
Strictus tuetur ensis, alieno in loco
Haud stabile regnum est.

Idem in Troade.

Violenta nemo imperia continuit diu.

Idem in Medea.

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Regnare diu nemo potest qui timetur tantum.

Seneca in Thebaid.

Qui vult amari, languida regnet manu.
Invisa nunquam imperia retinentur diu.

Regnum atque odium à Deo simul conjuncta sunt, adeo, ut qui odium metuit, nec regnet quidem,

Seneca in Thebaid.

Regnare non vult, esse qui invisus timet.
Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium, atque regnum.

Idem in Oedipo.

—Odium qui nimium timet,

Regnare

Regnare nescit, regna custodit metus.

Lucanus lib. 8. bel. civil. Ptolomæi rationem adducens.

Jus, & fas multos faciunt, Ptolemæe, nocentes:
Dat pœnas laudata fides quum sustinet, inquit.
Quos fortuna premit fatis accede, deisque,
Et cole felices, miseros fuge, sydera terra
Ut distant, & flamma mari sic utile recto,
Sceptorum vis tota perit, si pendere justa
Incipit evertitque arces respectus honesti.
Libertas scelerum est quæ regna invisa tuetur.

Regnare dicitur esse pœna.

Seneca in Thebaid.

JOCAS. Pœnas quidem solvet graves,
Regnabit. Est hæc pœna.

Regnum fraudes regnandi docet, atque sceleris viam.

Seneca in Thyeste.

Ut nemo doceat fraudes, & sceleris viam,
Regnum docebit.

Regnum unà non capit duos.

Lucanus lib. 1. bel. Civil.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas;
Impatiens consortis erit.

Seneca in Thyeste.

Non capit regnum duos.

Idem in Agamemnone.

Quas non arces scelus alternum
Dedit in præceps? Impia quas non
Arma fatigant?

Statius lib. 1. Thebaid.

Protinus attoniti fratrum sub pectore motus,
Gentilesque animos subiit furor, ægraque lætis
Invidia atque parens odii metus, inde regendi
Sævus amor, ruptæque vices, jurisque secundi
Ambitus impatiens & summo dulcius unum
Stare loco, sociisque comes discordia regnis.
Siculbi delectos per torva armenta juvencos
Agricola impositò sauciare affectat aratro,
Illi indignantes queis nondum vomere multo
Ardua nodosus cervix descendit in armos,
In diversa trahunt, atque æquis vincula laxant

Viribus

Viribus,& vario confundunt limite sulcos:
Haud secus indomitos præceps discordia fratres
Asperat, alterni placuit sub legibus anni
Exilio mutare ducem, sic jure maligno
Fortunam transire jubent, ut sceptra tenente
Fœdere præcipiti semper novus angeret hæres.
Hæc inter fratres pietas erat, hæc mora pugnæ
Sola, nec in regem perdutatura secundum.
Et nondum crasso laquearia fulta metallo
Montibus, aut late Grais effulta nitebant
Atria, congestos satis explici tura clientes.
Non impacatis regum ad vigilantia somnis
Pila, nec alterna ferri statione gementes
Excubiæ, nec cura mero committere gemmas,
Atque aurum violare cibis, sed nuda potestas
Armavit fratres, pugna est de paupere regno.

Regale bonum instabile est.

Seneca in Troade.

Quicunque regno fidit, & magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos.
Animumque rebus credulum lætis dedit,
Me videat, & te, Troja, non unquam tulit
Documenta fors majora, quam fragili loco
Starent superbi, columen eversum cecidit
Pollentis Asiæ, cælitum egregius labor.

Manilius lib. 1. Astrono.

Quot post excidium Trojæ sunt eruta regna:
Quot capti populi? Quoties fortuna per orbem
Servitium imperiumque tulit, varieque revertit?
Trojanos cineres in quantum oblita refovit
Imperium? fatis Asiæ jam Græcia pressa est.
Secula dinumerare piget, quotiesque recurrens
Lustraret mundum vario sol igneus orbe,
Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis;
Exutas variam faciem per secula gentes.

Regum pericula immensa sunt.

Seneca in Oedipo.

Quisquam ne regno gaudet? o fallax bonum,
Quantum malorum, quam fronte blanda tegis?
Ut alta ventos semper excipiunt juga
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,

Quamvis

Quamvis quieti verberant fluctus amaris:
Imperia ſic excelſa fortunæ ſubjacent.

Regnum perdere atque in ſervitutem cadere grave eſt.

Seneca in Theabid.

In ſervitutem cadere de regno, grave eſt.

Regna cum ſcelere ſunt omnibus exiliis graviora.

Seneca in Theabid.

Regna cum ſcelere, omnibus
Sunt exiliis graviora

Regnans à ſanguine humano ut ſe abſtineat (ſervato tamen æquitatis jure) exhortatio notabilis.

Seneca in Hercule furente.

—Sanguine humano abſtine
Quicunque regnas: ſcelera taxantur modo
Majore noſtra.

Regium eſt lapſis ac miſeris ſuccurrere.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis.

Convenit & tanto, quantus eſt ipſe, viro.

Seneca in Medea.

—Hoc reges habent
Magnificum & ingens, nulla quod rapiet dies,
Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
Protegere.

Regiæ juſſioni parere neceſſe eſſe, ſive æqua ſive iniqua ſit, tyrannice, & inique dictum eſt. Nam regem non niſi juſta & honeſta imperare decet.

Seneca in Octavia.

NERO. Juſſiſque noſtris pareant.
SENECA. Juſta impera.

Idem in Medea.

Æquum atque iniquum regis imperium feras.
MED. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Quod ſi rex honeſta à ſuis ſubditis exigat, habebit omnes obſequentiſſimos.

Seneca in Thyeſte.

Rex velit honeſta, nemo non eadem volet.

Rex eſt qui juſte agit, & cujus animus culpa vacat.

Horat.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcenatem.

—At pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si recte facies, hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia dic sodes melior lex an puerorum
Nænia? Quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?

Ausonius in Monosyl.

Qui recte faciet, non qui dominatur erit rex.
Sui rex esse qui potest omnia jura in se retinet.

Claud. de 4. Hono cons.

—Tunc omnia jura tenebis
Quum poteris rex esse tui.
Rex animum suum qui potest domare, major
est, quam si totum posslideret orbem.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni

Regem opes non faciunt, sed animi tantum
Tranquilitas, & ille rex nihil metuit.

Seneca in Thyeste.

Quis vos exagitat furor
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere aggredi?
Nescitis cupidi artium,
Regnum quo jaceat loco,
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriæ color,
Non frontis, nota regiæ,
Non auro nitidæ trabes.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris,
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam stabilis favor
Vulgi præcipitis movet:
Qui tuto positus loco
Infra se videt omnia,
Occurritque suo bibens
Fato, nec queritur mori.
Mens regnum bona possidet.

Rex est, qui metuit nihil,
Hoc regnum quisque sibi dat.

Regis proprium est, adversa æquanimiter tolerare.

Seneca in Oedipo.

Quod juvat conjux mala
Gravare questu? Regium hoc ipsum reor
Adversa capere, quoque dubius magis.
Status & candentis imperii moles labat,
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile terga fortunæ dare.

Regis est invidiam pati posse.

Seneca in Herc. furent.

Ars prima regni est, posse invidiam pati.

Regis magnanimi est alteri regi vitam donare.

Seneca in Troade.

Est regis alti, spiritum dare regi.

Rex amari qui cupit remissa regnet manu.

Seneca in Thebaid.

Qui vult amari, languida regnet manu.

Regem amari magis decet quam timeri.

Seneca in Octavia.

NERO. Decet timeri Cæsarem.
SENECA. At plus diligi.

Regnare cupienti via certissima est modica ut laudet.

Seneca in Oedipo.

Certissima est regnare cupienti via,
Laudare modica.

Ad regis exemplum subditi vivunt: ideo illi speculum virtutum, morum, ac patientiæ esse debent.

Claud. de 4. Honor. cons.

—Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Ovid. epist. consol. ad Liviam de mor. fil.

Imposuit te alto fortuna, locumque tenere
Jussit honoratum, Livia, perfer onus.

Ad te occulos aureſques trahis, tua fata notamus,
Nec vox miſſa poteſt principis ora tegi:
Alta mane, ſupraque tuos exurge dolores.
Infragilemque animum quo potes, uſque tene,
An melius per te virtutem exempla petemus,
Quam ſi Romanæ principis edis opus?
Regem decet patriam liberis ſuis præferre.

Seneca in Troade.

Præferre patriam liberis regem decet.
Regem fides magis tuetur quam ferrum.

Seneca in Octavia.

NERO. Ferrum tuetur principem.
SENECA. Melius fides.
Regem inviſum magis opprimit vulgus, quam jacentem, id eſt humilem calcat.

Seneca in Octavia.

NERO. Calcat jacentem vulgus.
SENECA. Inviſum opprimit.
Regem impium interimere ſacrificium Deo gratiſſimum eſſe dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Victima haud ulla amplior
Poteſt, magiſque opima mactari Jovi,
Quam rex iniquus.
Rex ut regi, ſic reges omnes Deo ſubjiciuntur:

Horat. lib. 2. Oda. 1.

Regum timendorum in proprios reges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovis,
Clari, giganteo, triumpho,
Cuncta ſupercilio moventis.

Seneca in Thyeſte.

Omne ſub regno graviore regnum eſt.

Statius lib. 3. Silvar.

—Quid enim terriſque poloque
Parendi ſine lege manet? vice cuncta geruntur,
Alterniſque premunt propriis ſub regibus, omnis
Terra premit fœlix regum diademata Roma.
Hanc ducibus frænare datum, mox creſcit in illos
Imperium ſuperis.

Sidon. Carm. 2.

Regna ſuperſtat
Qui regnare jubet:

Reliqua

Reliqua quære in tit. de Deo, Deo ſubjiciuntur, &c. & tit. de Potentia.

Vi extortus à rege metus, gravis eſt.

Seneca in Octavia.

NERO. Metuant neceſſe eſt.
SENECA. Quicquid exprimitur grave eſt.

Reges omnia quæ libent audent, adeo ut nullum hodie ſcelus reliquum ſit, quod in regno non deprehendatur.

Silius Italicus lib. 16. bel. Pun.

—Quid jam non regibus auſum?
Aut quod jam regni reſtat ſcelus?

Seneca in Octavia.

NERO. Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.

Ibidem.

NERO. Inertis eſt, neſcire quod liceat ſibi.

Regibus ſervire qui vult, juſta atque honeſta omnia deponat neceſſe eſt. Nam aula regum fraudis eſt plena.

Seneca in Hippolyto.

Verum juſta, qui reges timet,
Deponat, omne pellat exanimo decus:
Malus eſt miniſter regii imperii pudor.

Ibidem.

Fraus ſublimi regnat in aula.

Lucanus lib. 8. bel. Civil.

—Exeat aula
Qui volet eſſe pius: virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt: ſemper metuent, quem ſæva pudebunt.

Seneca in Agamemnone.

—Jura pudorque,
Et conjugii ſancta fides
Fugiunt aulas.

Reges multi colunt, ut regio vallati favore, alios opprimere liceat.

Seneca in Hercule Oeteo.

Colit hic reges, calet ut omnes,
Perdatque alios, nullumque levet:
Tantum ut noceat cupit eſſe potens.

Reliqua pete ex tit. de Potentia, potentum aditus, &c. & ex tit. de Ambitione.

Reges dubia pro certis timere ſolent.

Seneca

Seneca in Oedipo.

Dubia pro certis solent timere reges.

CRE. Qui pavit vanos metus, veros fatetur,
Regum manus longæ esse dicuntur.

Ovid. Epistr 16. Heroid.

An nescis longas regibus esse manus?
Regum ira gravis esse dicitur.

Seneca in Medea.

Gravis ira regum est semper.

DE RELIGIONE.

Religione neglecta multa atque innumera mala
Italiæ Deus immisit.

Horat. Oda 6. lib. 3.

Dii multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

Festivis diebus homines divinis tantum vacare debent, & ad hoc exhortatio lepidissima.

Ovid. lib. 1 Fasto.

Prospera lux oritur, linguis animisque favete
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaque protinus absint!
Jurgia, differ opus livida turba tuum.

Tibullum lib. 2. eleg.

Luce sacra requiescet humus, requiescat arator,
Et grave suspenso vomere cesset opus.
Solvite vincla jugis, nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boves capite.
Omnia sint operata Deo, non audeat ullæ
Lanificam pensis imposuisse manum.
Hilaritas Deo grata est præcipue in festis.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Dii quoque ut à cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa jubent.

Seneca in Octavia.

Parcite lacrymis urbis festo
Lætoque die

Divinis in rebus id sumptus, quod in sumitur, in lucro est.

Plautus in Milite.

Quod

Quod in divinis rebus sumas sumptus, sapienti lucro est.

Mens bona Deo offerenda est, non aurum.

Persius satyra 2.

—At vos
Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ.
Quin damus id superis, de magna quod dare lance
Non potsit magni Messalæ lippi propago,
Compositum jus, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.
Hoc cedo ut admoveam templis, & farre litabo.

Tibullus eleg 1. lib. 2.

Casta placent superis, pura cum mente venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.
Sacra peccatores contingere religio est,
igitur ab illis abstinebunt.

Virgil. lib. 2. Æneid.

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates.
Me bello ex tanto digressum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Ovid lib. 2. Fastor.

Innocui veniant, procul hinc, procul impius esto
Frater & in partus mater acerba suos,
Cui pater est vivax, qui matris digerit annos,
Quæ premit invisam socrus iniqua nurum:
Tantalidæ fratres absint, & Jasonis uxor,
Et quæ ruricolis semina tosta dedit,
Et soror, & Progne, Teucrusque duabus iniquus,
Et quicunque suas per scelus auget opes.

Idem epist. 7. Heroid.

Pone deos, & qui tangendo sacra profanas,
Non bene cœlestes impia dextra colit.

Silius Italicus. lib. 7. bel. Pun.

Tum puppe è media magno clamore sacerdos,
Parcite pollutis contingere vincula palmis,
Et procul hinc moneo, procul hinc quæcunque profanæ:
Ferte gradus, nec vos casto miscete labori
Dum satis est monuisse deæ, quod si qua pudica
Mente valet, si qua illæsi sibi corporis adstat

Conſcia, vel ſola ſubeat pia numera dextra.

DE REIS.

Reus abſens petagi non debet, quo ſe purgare poſſit.
Ovid. Epiſt. 19. Heroid.
Cur reus infelix abſens agor? & mea quum ſit
optima, non ullo cauſa tuente perit?
Reos defendere ob lucrum turpe eſt.
Ovid lib. 1. Eleg. ſive amo.
Turpe reos empta miſeros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.
Reus vanos metus timens accuſationem
veram eſſe oſtendit.
Seneca in Oedipo.
Qui pavet vanos metus, veros fatetur.

DE REPREHENSIONE.

Reprehenſio mitis potius eſſe debet quam ſevera.
Plautus in Bacchid.
Eia, Lyde, leniter qui ſæviunt, ſapiunt magis.
Minus mirandum eſt illic ætas ſi quid illorum facit,
Quam ſi non facit: feci ego iſthæc itidem in adoleſcentia.
Reprehenſor aliorum abſque vitio eſſe debet.
Plautus in Truculento.
—Rationem dicam, quia qui
Alterum incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.
Reprehenſor ive caſtigator morum, opere adimplere debet, quod ore docet, & tunc populus ejus præceptis facilime obſecundabit, quod ſi non fecerit illud, tunc à populo ſublanabitur & exibilabitur.
Ovid. lib. 6. Faſtor.
Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur.
Quum judex, alios quod monet, ipſe facit.
Claud. de 4. Hono. conſ.
In commune jubes ſi quid, cenſéſque tenendum,
Primus juſſa ſubi, tunc obſervantior æqui
Fit populus: nec ferre vetat quum viderit ipſum

Auto-

Autorem parere sibi.

Et infra.

—Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Horat. lib. 2. satyra 1.

— Si quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse
Solvetur risu tabulæ, tu missus abibis.

Juvenalis satyra 2.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem album.
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo
Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ si dicant discipuli tres.

Reprehendens aliquem vere, ille non debet desistere.

Ausonius in Thaletis sententiam.

Quum vere objurges, sic inimice vivas.

Reprehendens obstinatum, verba facere mortuo dicitur.

Terentius in Phormione.

Verba fiunt mortuo.

Plautus.

Nihilo pluris refert, quam si ad sepulchrum mortuo dicat jocum.

DE RESPUBLICA.

Respublica sive civitas illa bene munita est, si à decem vitiis immunis sit, alioqui centuplex murus ad res servandas exiguus erit & nihili.

Plautus in Persa.

Quid & quod vidisti, ut munitum muto tibi visu'st oppidum?

PERS. Si incolæ bene morati, pulchre munitum arbitror.

Perfidia & peculatus exurbe, & avaritia si exulant
Quarta invidia: quinta ambitio: sexta obtrectatio:

Septimum perjurium. TOX. Euge. PER. Octavo indiligentia :
Nona injuria : decuma, quod peſſimum adgreſſu, ſcelus.
Hæc niſi inde aberunt, centuplex murus rebus ſervandis parv'ſt.

Civium facinora quæ ſint quos ſcurras vocant.

Plautus in Trinummo.

—Nihil eſt profecto ſtultius,
Neque ſtolidius, neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque perjurius, quam urbani aſſidui.
Cives quos ſcurras vocant,
Qui omnia ſe ſimulant ſcire, nec quicquam ſciunt.
Quod quique in animo habent aut habituri ſunt :
Sciunt, id quod in aurem rex reginæ dixerit, ſciunt quod
Juno fabulata ſit cum Jove : quæ neque futura neque facta ſunt,
Tamen illi ſciunt : falſone aut vere laudent, culpent quem velint,
Non flocci faciunt, dum illud, quod lubeat ſciant.

Civitates præclaras ideo deſtructas eſſe pleraſque, ut nihil ex illis præter nudum nomen remanſerit.

Ovid. lib. 13. Metamorph.

—Sic magna fuit cenſuque viriſque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
Clara fuit Sparte, magnæ viguere Mycenæ.
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces,
Vile ſolum Spartæ eſt altæ, cecidere Mycenæ.
Oedipodioniæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ ?
Quid pandioniæ reſtant, niſi nomen Athenæ ?

DE REQUIE.

Requie carens durabile non eſt. Igitur ab opere ſubinde ceſſandum eſt.

Ovid. Epiſt. 4. Heroid.

Quod caret alterna requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſaque membra novat.

Seneca in Hercule furente.

Detur aliquando otium,
Quieſque feſſis.
Requies vires reparat ac feſſa membra renovat.

Ovid. Epiſt. 4. Heroid.

Arcus & arma tuæ tibi ſunt imitanda Dianæ,
Si nunquam ceſſes tendere, mollis erit.
Plura ſi deſideras, tit. de Otio, & tit. de Recreatione conſulas.

DE RESURRECTIONE.

Epicurei & Stoici reſurrectionem negant. Nam corruptum ſemel idem numero reſumi non poteſt naturaliter, ſed ſupernaturaliter indubie Deus poteſt: quod illos latuit.

Horatius Oda 7. lib. 4.

Dimma tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ.
Nos ubi decidimus
Quo pius Æneas, quo Tullus dives, & ancus,
Pulvis, & umbra ſumus.

Et poſt pauca.

Quum ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria.
Non te, Torquate, genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum.
Non lethæa valet Theſeus abrumpere charo,
Vincula Pirithoo.

Lucan. lib. 6. bel. civil.

—Nequeunt animam ſibi reddere fata
Conſumpto jam jure ſemel.

Seneca in Hippolyta.

Non unquam amplius
Convexa tetiget ſupra qui merſus ſemel
Adiit ſilentem nocte perpetua domum

Reliqua pete è tit. de Inferno. Inferni regreſſus non eſt.

Quod autem corruptum ſemel, idem denuo permiſſione Dei reſtitui poſſit. *Ovid.* lib. 3 de Ponto clare docet his verbis, ubi Cæſari deificato hanc poteſtatem attribuit.

Adde quod extinctos vel aqua, vel morte, vel igne,
Nulle poteſt iterum reſtituiſſe dies.
Reſtituit multos aut pœnæ parte levavit
Cæſar, & in multis me precor eſſe velit.

Reſurrectio mortuorum datur ſecundum Platonicos, ſi intellexerint ſupernaturaliter, ſi vero naturaliter, ut videtur, falſa eſt, ut ſupra dictum eſt.

Virgilius Eclog. 4.

Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis,
Quæ tentare Tethyn ratibus quæ cingere muris
Oppida, quæ jubeant telluri infindere ſulcos.
Alter erit dum Typhis, & altera quæ vehat Argo
Delectos heroas, erunt etiam altera bella,
Atque iterum ad Trojam magnus mittetur Achilles.

Valerius Flac. lib. 3. Argon.

—Patet ollis Janua Lethi,
Atque iterum remeare licet, comes una ſororum
Additur, & pariter terras, & æquora luſtrant.

Lethe fluvius apud inferos eſſe dicitur, cujus latices animæ guſtantes quæque oblivione tradunt, & ſic ad propria reverti volunt corpora ſecundum Platonicam ſententiam. Ex qua hoc verum elicitur, quod reſurrectio mortuorum datur.

Virgil lib. 6. Æneid.

—Et pauci læta arva tenemus,
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque relinquit
Æthereum ſenſum, atque aurati ſimplicis ignem.
Has omnes ubi mille rotam voluere per annos?

Lethæum

Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno,
Scilicet immemores ſupra ut convexa reviſant
Rurſus ut incipiant in corpora velle reverti.
Seneca in Hercule furente.

——Intus immenſo ſinu
Placito quieta labitur Lethe vado,
Demitque curas.
Claud. lib. 2. in Ruffinam.

Quas ubi per varios annos, per mille figuras
Egit Lethæo purgatos flumine, tandem
Rurſus ad humanæ revocat primordia formæ:

DE RUINA.

Ruina ſero veniens, ſolet eſſe major.
Propertius lib. 2. eleg 7. ad Cynthiam.

Siqua venit ſero, magna ruina venit.

Ruinæ maximæ comparatio, quæ moraliter ſignat ſublimiora non appetenda eſſe ruinæ metu.
Virgil. lib. 4. Æneid.

Ac veluti annoſam valido cum robore quercum
Aſpini boreæ, nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant, & ſtridor & alte
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes,
Ipſa hæret ſcopulis, & quantum vertice ad horas
Æthereas, tantum radice in tartara tendit.
Claudianus in Ruffin lib. 1.

——Tolluntur in altum
Ut lapſu majore ruant.
Ovid lib. 4. de Ponto.

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.
Seneca in Octavia.

Alte extuliſti gravius ut ruerem.

DE RUDE.

Ruris laus ſumma.
Olympius Nemeſianus Ecl. 2.

Forſitan indignum ducis, quod ruſticus Alcon
Te cupiam, qui mane boves in paſcua ducam.
Dii pecorum pavere greges, formoſus Apollo,

Pan doctus, Fauni vates, & pulcher Adonis.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Tempus in agrorum cultu consumere dulce est.
Rustica vita tranquilior est civili.

Horat. lib. Epodon.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fœnore.
Neque excitatur classico miles truci,
Nec horret iratum mare,
Forumque vitat, & superba civium
Potentiorum limina.

Seneca in Hippolyto.

Non alia magis est libera, & vitio carens,
Rituque melior vita, quæ priscos colat,
Quam quæ relictis mœnibus sylvas amat.
Non illam amaræ mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insontem jugis,
Non auri populi, & vulgus infidum bonis,
Non pestilens invidia: non fragilis favor,
Non ille regno servit, ac regno invidet.
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,
Spei metusque liber, haud illum niger,
Edaxque livor dente degeneri petit.
Nec scelera populos, atque inter urbes sitæ
Novit, nec omnes conscius strepitus pavet.

Rusticæ ac civilis vitæ collatio.

Claud. lib. 1. in Rufinam.

Hæc mihi paupertas augustior, hæc mihi tecta
Culminibus majora tuis: tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
Terra dapes, rapiunt Tyrios tibi vellera succos,
Et picturatæ saturantur murice vestes,
Hic radiant flores, & prati viva voluptas
Ingenio variata suo, fulgentibus illic
Surgunt structa thoris, hic mollis panditur herba
Sollicitum curis non abruptura soporem,
Turba salutantum latas tibi perstrepit ædes,
Hic avium cantus labentis murmura rivi.

DE

S.

DE SACERDOTIO.

Sacerdotes, ſeu ſacris mancipati, ſummopere honorandi ſunt.

Ovid lib. 1. de Ponto.

Vaticinor, moneoque locum date ſacra ferenti:
Non mihi, ſed magno poſcitur ille Deo.
Talia cœleſtes fieri præconia gaudent,
Ut ſua quid valeant numina teſte probent.

Sacerdotum violatores graviter puniuntur.

Plautus in Rudente.

Quis homo eſt tanta confidentia,
Qui ſacerdotem audeat violare?
At magno cum malo ſuo fecit hercle.

Sacerdotes concubinarios & quovis ſcelere etiam fœdatos ſacra tangere non licet.

Tibullus eleg. 1. lib. 2.

Vos quoque abeſſe procul jubeo diſcedite ab aris,
Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent ſuperis, pura cum mente venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Statius lib. 3. ſylvarum.

—Procul hinc, procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum, feſtique ſenectus
Longa patris, ſi quis pulſatæ conſcius unquam
Matris & inferna rigidum timet Æacon urna,
Inſontes caſtoſque voco.

DE SACRIFICIO.

Fides Deo magis placet, quam ſacrificium.

Ovid. Epiſt. 19. Heroid.

Non bove mactato cœleſtia numina gaudent,
Sed quæ preſtanda eſt & ſine teſte, fides.

Sacrificium Deo esse summam hominis sanctimoniam supra ostendimus tit. de Prælatione: Prælatorum castigatio.

Sacrificia impiorum Deo abominabilia sunt.

Persius satyra 2.

O curvæ in terris animæ & cœlestium inanes,
Quid juvat hoc, templis nostrõs immittere mores,
Et bona diis ex hac scelerata ducere pulpa?

Plautus in Rudente.

Atque hoc in animum sceleste inducunt suum,
Jovem se placare posse omnibus hostiis.
Et operam, & sumptum perdunt: atque id ideo
Fit, quia nihil ei acceptum est à perjuris.

Sacrificia immaculata, etiamsi exigua sint, Deo summe placent.

Ovid. lib. 2 de Tristibus.

Sed tamen ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur nimio thuris honore Deus.

Horat Oda. 23. lib 3.

—Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rore Deos fragilique myrto,
Immunis aram si tetigit manus.
Non sumptuosa blandior hostia
Mollibit adversos penates
Farre pio, & saliente mica,

Silius Italicus lib. 4

—Justa ite precari
Thure pio, cædumque feros avertite ritus,
Mite & cognatum est homini deus.

Statius lib. 1 Sylva.

Qua nunc tibi pauper acerra
Dignus litem, nec si vacuet Mevania valles,
Aut præstent niveos clitumna novalia tauros,
Sufficiant, sed sæpe Deis hos inter honores
Cespes, & exiguo placuerant farra salino.

Sacrificantes Deus exaudit, sæpissime præmam subtrahendo, si negligitur accerrime punit.

Ovid. lib. 5. Fastor.

Nos quoque tangit honos, festis gaudemus, & aris,
Turbaque cœlestes ambitiosa sumus.

Sæpe

Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delectis hostia blanda fuit.
Sæpe Jovem vidi quum jam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur, magnis injuria pœnis
Solvitur, & justum præteret ira modum.
Respice Thestiadem, flammis absentibus arsit,
Causa est quod Phœbes ara sine igne fuit
Respice Tantalidem, eadem dea tela tenebat,
Virgo est, & spretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix velles coluisse Dionem
Quum consternatis dirupereris equis.

Sacrificandi exhortatio dignissima.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

—Dii vota precesque
Ferte modo, & tepidos aris libate cruores.
Neu date terga malis.
Sed enim ante omnes altaria fument.

DE SANITATE.

Sanitatis pars est, sanari velle.

Seneca in Hippolyto.

Precor furorem siste, teque ipse adjuva.
Pars sanitatis, velle sanari fuit.
Sani facillime ægrotis recta consilia præbent.

Ovid. Epist. cons. ad Liviam de mort. filii.

Heu mihi quam facile est, quamvis hoc contigit, omnes
Alterius luctu fortia verba loqui?

Terentius in Heauton.

Nonne flagitium est, te aliis consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?

Idem in Andria.

Facile omnes quum valemus recta consilia ægrotis damus.
Tu si hic sis, aliter sentias
Sanitate nihil melius, neque commodius in hac vita.

Horat lib 1.

Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

DE

DE SAPIENTIA.

Sapientia Deo proxima esse dicitur.
Horat Oda 12. lib 1.

Proximus illi tamen occupavit
Pallas honores.

Sapientia, & virtus, duæ pennæ sunt, per quas ad Dei cognitionem pervenitur.
Boetius Metro. lib. 4.

Sunt & enim pennæ volucris mihi,
Quæ celsa conscendant poli,
Quas sibi quum velox mens induit,
Terras perosa despicit

Sapientiæ initium stultitia caruisse.
Horat. lib. 1. Epist ad Mæcenat.

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima
Stultitia caruisse.

Sapientia discendo augetur.
Columban.

Plurima discenti semper sapientia crescit.

Sapientia fortunæ victrix est, id est, sapiens fortuna haud subjicitur, quia fortuita quæque sua subjicit sapientia.
Juvenalis satyra 13.

Magna quidem sacris, quæ dat præcepta libellis,
Victrix fortunæ sapientia,

Sapientia rectum docet, paulatimque vitia, atque errores ab homine exuit.
Juvenalis satyra 13.

Paulatim vitia atque errores exuit omnes
Prima docens rectum, sapientia plurima felix.

Sapientiæ adjutorium necessarium est, sine quo nihil bene fit atque dicitur.
Horatius de Arte Poetica.

Tu nihil invita dices faciesque Minerva.

Sapientiæ commendatio illustris.
Lucret. de nat. rerum 1.

Sed nihil dulcius est bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena
Despicere, unde queas alios passimque videre
Errare, atque viam palantes quærere vitæ,

Certare

Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atque dies niti præstante labore,
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.
Columban.

Omnibus est mundi melior sapientia gazis.
Sapientiæ condimentum ætas est.
Plautus in Trinummo.

Sapientiæ ætas condimentum'st, sapiens ætati cibus est.

Sapientia non ætate, sed ingenio adipiscitur.
Plautus in Trinummo.

Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia.

Sapientiæ inventor Deus censendus est magis quam homo, ideo & cæterarum rerum inventoribus præponendus est.
Lucretius lib. 5.

Quis potis est dignum pollenti pectore carmen
Condere, pro rerum, majestatisque repertis?
Quisve valet verbis tantum, qui fingere laudes
Pro meritis ejus possit, qui talia nobis
Pectore parta suo, quæsitaque præmia liquit?
Nemo ut opinor, erit mortali corpore cretus.
Nam (si ut ipsa petit majestas cognita rerum
Dicendum'st) Deus ille fuit, Deus, inclyte Memmi,
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
Nunc appellatur sapientia, quique per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris
In tam tranquillo, & tam clara luce locavit:
Namque ceres fertur frugis, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituisse.
Quum tamen his posset sine rebus vita manere,
Ut fama est aliquas etiam nunc vivere gentes:
At bene non poterat sine puro pectore vivi
Quo magis hic merito nobis Deus esse videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita gentes
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.
Herculis antestare autem si facta putabis,
Longius à vera multo ratione ferere.

Sapiens Deo minor esse, & in se omnia bona habere dicitur.
Horatii. lib. 1, *Epist. ad Mæce.*

Ad summum sapiens uno minor est Jove, dives,

Liber

Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.
Nullus sapiens bono fragili fidet.
Seneca in Hippolyto.
—Quis sapiens bono
Confidit fragili? dum licet utere.
Sapientis est animum flectere ubi opus est.
Terentius in Phormione.
Quam scitum est ejusmodi parare in animo cupiditates,
Quas quum adversæ res sient paulo mederi possis.
Idem in Hecyra.
Isthuc est sapere, qui ubicunque opus sit animum possis flectere.
Sapientis est bonis bonum esse, malis vero è contra.
Plautus in Baechid.
Nullus frugi esse potest homo, nisi qui & bene & male facere tenet.
Frugi convenit esse hominem, pectus cui sapit.
Bonus sit bonis, malus sit malis: utcunque res sit, ita animum habeat.
Sapientis est non tantum præsentia scire, sed & futura.
Terentius in Adelph.
O Demea istuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre sed etiam illa quæ futura sunt,
Prospicere.
Sapientis est malum præcavisse, non errati serò pœnituisse.
Non quæ contingunt, sed quæ contingere possunt
Evitanda docet sapiens incommoda *Gulielmus.*
Idem Phil. lib. 6.
Tutius expectare suos in littore ventos,
Quam rata jam fracta nautas erravisse fateri.
Et Claud. Eutr. 2. 7.
Nil juvat errores mersa jam puppe fateri.
Sapienti nuntiasse satis est.
Terentius in Phormione.
Ah dictum sapienti sat est
Sapientem omnia consilio prius experiri decet, quam armis.

Terentius.

Terentius in Eunucho.

Omnia prius experiri consilio, quam armis sapientem decet.

Sapientes, sive superiorum rerum notitiam habentes, rari esse dicuntur.

Manilius lib. 2. Astron.

Hæc ego divino cupiam quum ad sydera flatu
Ferte nec in turbam, nec turbæ carmina condam,
Sed solus vacuo veluti vectatus in orbe
Verbere agam currus non occurrantibus ullis,
Nec per iter socios commune gerentibus actus,
Sed cœlo noscenda canam mirantibus astris,
Et gaudente sui mundo per carmina vatis,
Vel quibus illa sacros non invidere meatus,
Notitiamque sui, minima est quæ turba per orbem.

Sapientia omnes divitias superat.

Owen.

Si fueris sapiens Cræsi superaveris aurum
Nam sapiens nullo tempore vixit inops.

DE SCELERE.

Scelus unius in omnes referendum non est.

Seneca in Hippolyto.

Cur omnium sit culpa paucorum scelus;

Sceleris coacti culpa ad auctores reddit.

Seneca in Troade.

Quid jussa cessas agere? ad auctores reddit
Sceleris coacti culpa

Scelera sæpe in auctorem suum redeunt.

Seneca in Thyeste.

Sæpe in magistrum scelera redierunt sua,

Scelus prosperum, virtus vocatur.

Seneca in Hercule furente.

Prosperum ac fœlix scelus
Virtus vocatur.

Sceleris locum error ingens sæpe obtinuit.

Seneca in Hercule furente.

Quis nomen unquam sceleris errori dedit;
Sæpe error ingens sceleris obtinuit locum.
Ob scelera immensa quæ nunc regnant, cœlum, terra, atque sol lugere debent.

Seneca

Seneca in Hercule furente.

Lugeat æther, magnusque parens
Ætheris alti, tellusque ferax.
Et vaga ponti mobilis unda,
Tuque ante omnes qui per terras,
Tractusque magis fundis radios,
Noctemque fugas ore decoro
Fervide Titan.

DE SCIENTIA.

Scientia nihil dignius est in humanis.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Nam nihil egregius, quam res est cernere apertas
Ab dubiis, animus quas ab se protinus abdit.

Scientiam negans esse, eam ponit atque concedit.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Denique nil sciri si quis putat, id quoque nescit:
An sciri possit, quo nil se scire fatetur.

Scire omnes appetunt naturaliter, sed mercedem doctori nemo vult solvere.

Juvenalis satyra 7.

Quis color, & quod sit causæ genus, atque ubi summa
Quæstio, quæ veniant diversa parte sagittæ
Nosse volunt omnes, mercedem solvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim scio, culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
Nil salit Arcadio juveni.

Scire hæc in ætate oportet quis capite candido incedat, id est, fideliter atque juste.

Plautus in Mustellaria.

Sapere ista ætate oportet quis capite candido incedat.

DE SCRIPTO.

Scribendum est subinde amicis: eo quod literæ raro ad illos perferuntur.

Ovid lib. 4. de Tristibus.

Innumeri montes inter me, teque, viæque,
Fluminaque, & campi, nec freta pauca jacent.

Mille

Mille poteſt cauſis à te quæ littera ſæpe
Miſſa ſit in noſtras rara venire manus.
Mille tamen cauſas ſcribendo vince frequenter,
Excuſem ne te ſemper amice mihi.

Scribendum ſubinde amicis, ne à nobis contemni videantur, & ad hoc exhortatio.

Claud. in Epiſt. ad Olibrium.

Quid rear affatus quod non mihi dirigis ullos?
Nec redit alterno pollice ducta ſalus?
Scribendine labor? ſed quæ tam prona facultas,
Carmina ſeu fundis, ſeu Cicerone tonas?
Cedere divitiis animi fortuna fatetur,
Et tantas oris copia vincit opes.
An rarus qui ſcripta ferat? quin tempore nullo
Ceſſant Flaminæ pulverulenta viæ.
Quum fluat ingenium, quum ſit qui dicta reportet;
Quæ niſi contemnor, cauſa relicta tibi;

Idem eadem Epiſt.

Quin age, rumpe moras, remoraturaſque ſodalem?
Abſens eloquio fertiliore doce:
Crebraque ſecundo feſtinet littera curſu,
Digna tuis animis, inſinuanda meis.
Dignatus tenui Cæſar ſcripſiſſe Maroni,
Et tibi dedecori ſcribere? Muſa vale.

Idem in Probinum.

Quem precor inter nos habitura ſilentia finem;
Quando dabit gratas littera noſtra vices?
Me timidum, vel te potius dixiſſe ſuperbum
Convenit: alterius crimen uterque tenet.
Tranſfluxere dies, & dum ſcripſiſſe priorem
Pœnitet, æternas itur in uſque moras:
Sed quid agam? cœpiſſe vetat reverentia veſtri.
Hinc amor hortatur ſcribere, vincat amor.
Fors juvat audentes, priſci ſententia vatis.
Hac duce non dubitem te reticente loqui.

Et infra.

Ergo laceſſitus tandem reſcribe roganti.

Ovid. lib. 5 de Triſtibus.

Quod tua me raro ſolatur epiſtola peccas,
Remque piam præſtas & mihi verba negas.
Hoc precor, emenda, quod ſi correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.

Ibidem.

Ibidem.

Ut que ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora, ſermoni deficiente die:
Sic ferat ac referat tacitas nunc littora voces,
Et paragant linguæ charta manuſque vices.
Quod tibi ne nimium videar diffidere, ſitque
Verſibus his paucis admoniſſe ſatis,
Accipe quo ſemper finitur epiſtola verbo,
Atque meis diſtent ut tua fata, vale.

Amantium ſcripta non relegenda, ſed comburenda.

Ovid. lib. 2. de remed. amoris.

Scripta cave relegas blandæ ſervata puellæ,
Conſtantes animos ſcripta relecta movent.
Omnia pone feros, quamvis invitus, in ignes,
Et dic, ardoris ſit rogus iſte mei.

Scripta non præcipitanda, ſed in nonum annum premenda ſunt. i. tam diu aſſeveranda, donec & alii & tu ipſe diligenter caſtigaris.

Horat. ſatyra 10. lib. 1.

Sæpe ſtilum vertas iterum, quæ digna legi ſint
Scripturus, neque te ut miretur turba labores.
Contentus paucis lectoribus.

Idem de arte Poetica.

— Si quid tamen olim
Scripſeris in Metii deſcendat judicis aures,
Et patris, & noſtras, nonumque prematur in annum.
Membranis intus poſitis delere licebit,
Quod non ederis.

Scriptores materiam viribus æquam ſumant.

Horat. de arte Poetica.

Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.

Propert. Lib. 3. eleg. ad Mæcenat.

Quid me ſcribendi tam vaſtum mittis in æquor?
Non ſunt apta meæ grandia vela rati.
Turpe eſt quod nequeas capiti committere pondus,
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Flamma nec ex æquo ducitur ulla Jugo.

Titus Calphurnius Eclog. 4.

Dulce quidem resonas, nec te diversus Apollo
Respicit, o juvenis, sed magnæ munera Romæ
Non ita cantari debent, ut ovile Menalcæ.
In omni scripto fides & pietas exigitur.

Titus Calphurnius Eclog. 4.

Quicquid id est, sylvestre licet videatur acutis
Auribus, & nostro tantum memorabile pago,
Dum mea rusticitas, si non valet arte polita
Carminis, at certe valeat pietate probari.

DE SENECTUTE.

Senectutis periphrasis,
Cornelius Gallus.

Stat dubius tremulusque senex, semperque malorum
Credulus, & stultus quæ facit ipse timet.
Laudat præteritos, præsentes despicit annos;
Hoc tantum rectum quod facit, ipse putat.

Et infra.

Hæ sunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit, & pigris grediibus ima petit.
Non habitus, non ipse color, non gressus euntis,
Non species eadem quæ fuit ante manet
Labitur ex humeris demisso corpore vestis,
Quæque brevis fuerat jam modo longa mihi est.
Contrahimur, miroque modo decrescimus ipsi,
Diminui nostri corporis ossa putes:
Nec cœlum spectare licet, sed prona senectus
Terram à qua genita est, & reditura videt.
Fitque tripes prorsus quadrupesque, ut parvulus infans,
Et per sordentem flebile serpit humum.
Ortus cuncta suos repetunt, mortemque requirunt,
Et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil.
Hinc est quod baculo incumbens ruitura senectus,
Assiduo pigram verbere pulsat humum,
Et numerosa movens certo vestigia passu,
Talia rugato creditur ore loqui,
Suspice me genitrix, nati miserere laborum,
Membra velis gremio fessa fovere tuo.

Senectus

Senectus hyemi comparatur.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Inde ſenilis hyems tremulo venit horrida paſſa,
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ulla
Corpora vertuntur, nec quod fuimuſve ſumuſve,
Cras erimus.

Senectus animi vires non debilitat.

Virgil. lib. 10 Æneid.

—Nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem.

Senectus ægra dicitur, quia ægritudinibus plena obrepit.

Ovid. lib. 14. Metamorph.

—Sed jam felicior ætas
Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra ſenectus.

Senectus arrogans ac loquax eſt.

Cornelius Gallus.

Se ſolum doctum, ſe judicat eſſe peritum,
Et quod ſit ſapiens deſipit ipſe magis.
Multa licet nobis referens, eademque revolvens
Horret, & alloquium conſpuit ipſe ſuum.
Deficit auditor, non deficit ipſe loquendo,
O ſola fortes garrulitate ſenes.
Omnia nec quicquam clamoſis vocibus implet,
Nil ſatis eſt. horret quæ placuere modo.
Arridet de ſe ridentibus, ac ſibi plaudens
Incipit opprobrio latior eſſe ſuo.
Hæ ſunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit.

Senectutem quæ dedeceant.

Cornelius Gallus.

Turpe ſeni vultus nitidi, veſteſque decoræ,
Atque etiam eſt ipſum vivere turpe ſenem.
Crimen amare jocos: crimen convivia cantus,
O miſeri quorum gaudia crimen habet.

Senectus baculo greſſum adjuvat.

Ovid. lib. 8. Metamorph.

Membra levant baculis, tardique ſenilibus annis.

Titus Calphurn. Eclog. 5.

Aſpicis ut nobis jamdudum mille querelas
Adferat, & baculum premat inclinata ſenectus.

Seneca

Seneca in Hercule furente.

Iners senectus adjuvat baculo gradum.
Senectus multa commoda secum adfert, atque aufert.

Horat. in arte Poetica.

Multa ferunt animi venientes commoda secum;
Multa recedentes adimunt.

Cornel. Gallus.

Tune sola tibi subdis miseranda senectus,
Cui cedit quicquid vincere cuncta potest?
In te corruimus, tua sunt quæcunque fatiscunt,
Ultima quæque tuo conficis ipsa malo.
Senectus juventæ similis grata est.

Ausonius in Chilonis sententiis.

Grata senectus homini parilis juventæ.
Senectus magis morte metuenda est,
nam morbus est.

Juvenalis satyra 11.

Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus.

Terentius in Phorm.

Senectus ipsa morbus est.
Senectutis incommodorum descriptio notabilis.

Horat de arte Poetica.

Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti.
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat:
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator, censorque minorum.

Juvenalis satyra 10.

Sed quam continuis, & quantis longa senectus
Plena malis deformem & tetrum ante omnia vultum,
Dissimulemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas & taleis aspice rugas,
Quales umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit jam mater simia bucca.
Plurima sunt juvenum discrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio, multum hic robustior illo,
Una senum facies, quum voce trementia labra,
Et jam leve caput, madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingiva panis inermi,
Usque adeo gravis uxori, natisque, sibique,

Ut captatori moveat faſtidia Coſſo.
Non eadem vini atque cibi torpente palato
Gaudia.

Et poſt pauca.

Præterea minimus gelido jam corpore ſanguis
Febre calet ſola, circumcilit agmine facto
Morborum genus omne, quorum ſi nomina quæras,
Promptius expediam quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themiſon ægros autumno occiderit uno.
Quot Baſilus ſocios, quot circum ſcripſerit Hirrus
Pupillos.

Ibidem.

Ille humero in lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luſcis invidet, hujus
Pallida labra cibum cupiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cœne diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna: ſed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina ſervorum, nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cœnavit; nocte, nec illos
Quos genuit, quos eduxit.

Ibidem.

Ut vigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera natorum: rogus aſpiciendus amatæ
Conjugis & fratris, plenæque ſororibus urnæ
Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore & nigra veſte ſenescant.

Boetius Metro. 1. lib. 1.

Venit enim properata malis inopia ſenectus,
Et dolor ætatem juſſit ineſſe ſuam:
Intempeſtivi funduntur vertice cani,
Et tremit effœtos corpore laxa cutis.

Plautus in Mœnech.

—Conſitus ſum ſenectute, onuſtum gero
Corpus, vires relinquere, ut ætas mala eſt merx? ma-
la eſt ergo,
Nam res plurimas, peſſumas, quum advenit, adfert,
ut quas ſi autumem
Omnes, nimis longus ſermo eſt.

Senectutis memoria assidue retinenda est, quia hominem non parum confert.

Ovid. lib. 3. de arte amandi.

Venturæ memores jam nunc estote senectæ,
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Senectus odiosa est adolescentulis.

Terentius in Hecyra.

Odiosa est hæc ætas adolescentulis.
Emeritæ senectæ jam nulla præmia dantur.

Claud. de bel. Gildon.

Deseror, emeritæ jam præmia nulla senectæ,
Senes à noxiis omnibus nudati esse debent.

Horat. lib. 1. Epist. ad Florum.

Non es avarus, abi, Quid cætera? num simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine & ira;
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas?
Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides:
Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior & melior fis accedente senecta?
Quid te exempta juvat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, discede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti,
Tempus abire tibi est, ne potum largius æquo
Rideat & pulset lasciva decentius ætas.

Plautus in Milite.

Vacuum esse isthac te ætate hic decebat noxiis:
Itidem ut tempus anni, ætatem aliam aliud factum convenit.
Senio ac vetustate confectis quiescendum est.

Propert. eleg. 20. lib 2.

Miles depositis annosus secubat armis.
Grandævique negant ducere aratra boves.
Futris & in vacua requiescet navis arena,
Et vetus in templo bellica parma vacat.
Senes communiter avari sunt.

Terentius in Adelphis.

—O noster Demea,
Ad omnia alia ætate sapimus rectius.
Solum unum hoc vitium adfert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes quam sat est.
Senes felices dicuntur per antiphrasim.

Juvena-

Juvenalis satyra 10

Rex Pylius (magno si quicquam credis Homero)
Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ.
Felix nimirum, qui per tot secula mortem
Distulit, atque suos jam dextra computat annos.
Quippe novum toties mustum bibit, oro parumper
Attendas quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, quum videt acris
Antilochi barbam ardentem, nam quærit ab omni
Quisquis adest socio, cur hæc in tempora duret
Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo.

Senes immemores sunt.

Seneca in Oedipo.

Prima langueſcit senum
Memoria, longo lassa sublabens situ.

Senes reverendi sunt summopere, exemplo antiquorum.

Ovid. lib. 5. Fastorum.

Magna fuit capitis quondam reverentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.

Ibidem.

Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Et infra.

Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? Censuram longa senecta dabat.

Juvenalis satyra 13.

Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos:
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis:
Primaque par adeo sacræ lanugo senectæ.

Senem acta generosa hominem reddunt.

Ovid. Epist. conf. ad Liviam de mor. filii.

Ipse tibi emissus nebulosum littus Averni
Sic liceat forti verba tot ore sonet:
Quid numeras annos? vixi maturior annis;
Acta senem faciunt, hæc numeranda tibi.

Frons tristis senem decet.

Seneca in Hippolyto.

Læti

Letitiæ juvenem, frons decet triſtis ſenem.
Senum officium eſt jura & leges noſcere.
Ovid. lib. 9. Metamorph.
Jura ſenes norint, & quod liceatque, nefaſque,
Faſque ſit inquirant, legumque examina ſervent.

DE SERMONE.

Sermone docto, ac hilari joco terendum eſt tempus hyemale.
Statius lib. 4. ſylvarum.
Nobis verus amor, medioque Helicone petitus
Sermo, hilareſque joci brumalem abſumere noctem
Suaſerunt, mollemque oculis expellere ſomnum.
Sermo utilis ac dulcis omnium ſuffragia ſibi vendicat.
Horat. in arte Poetica.
Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci.
Omnis hominum ſermo in his duobus monoſyllabis Eſt, & Non, verſatur,
Verg. de Eſt & Non.
Eſt, & Non, cuncti monoſyllaba nota frequentant,
His demptis, nihil eſt hominum quod ſermo volutet,
Omnia in his, & ab his ſunt omnia, ſive negoti,
Sive oti quicquam eſt, ſeu turbæ, ſive quietis.
Qualis vita hominis, duo quam monoſyllaba verſant.
Sermo omnis ſive colloquium in pauca conferendus eſt, ne ſuſpectus fiat.
Seneca in Medea.
Suſpecta ne ſint longa colloquia, amputa.
Terentius in Phormione.
Cedo, quid portas obſecro, atque id ſi potes, uno verbo expedi.
Sermone longo, verborumque ambage ac circuitu manifeſta probanda non ſunt.
Manilius lib. 2. Aſtron.
Sed ne circuitu longo manefeſta probentur,
Ipſa fides operi faciet ponduſque fidemque.
Sermo facundus in via pro vehiculo eſt.
Virg. lib. 8. Æneid.
—Ibat rex obſitus ævo.

Et comitem Æneam juxta natumque tenebat,
Ingrediens varioſque viam ſermone levabit.
Exempla ſermonis qui uno die non poterit abſolvi.
Virgil. lib. 1. Eneid.

O dea, ſi prima repetens ab origine pergam,
Et vacet annales noſtrorum audire laborum,
Ante diem clauſo componet veſper olympo.
Ovid. lib. 14. Metamorph.

Deſinet ante dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quam conſequar omnia dictis
In ſpecies tranſlata novas.
Plautus in captivis.

Si ego item memorem, quæ me erga multa feciſti bene,
Nox diem adimat.

DE SERVITUTE.

Servum eſſe, durum & grave eſt.
Seneca in Troade.

Durum, inviſum, grave eſt
Servitia ferre.

Servum innocentem fidelemve eſſe decet confidentem apud herum ſuum.
Plautus in Captivis.

Decet innocentem ſervum atque innoxium
Confidentem eſſe ſuum apud herum potiſſimum.
Propertius lib. 3. Eleg.

Omnis enim debet ſine vano nuntius eſſe,
Majoremque timens ſervus habere fidem.

Servum oculos, manus, verbaque domita habere decet.
Plautus in Milite.

——Nam homini ſervo ſuos
Domitos opportet habere oculos, & manus;
Orationemque.

Servum ſcire decet potius quam loqui.
Plautus in Epidico.

Sed taceam, optimum eſt, plus ſcire ſatius eſt
Quam loqui ſervum hominem, ea ſapientia eſt,

Servum ſuperbum eſſe non decet.
Plautus in Aſinar.

Non

Non decet ſuperbum eſſe hominem ſervum.
Servum domini ſui voluntatem in pectore habere decet.

Plautus in Perſa.

Qui hero ſuo ſervire vult, bene ſervit ſervitutem,
Næ ædepol illum multa in pectore ſuo collocare oportet,
Quæ hero placere ſenſeat præſenti atque abſenti ſuo.
Servos complures omnes habere volunt, nihil inte im curantes bonine an mali ſint.

Plautus in Menæch.

Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos: bonine an mali ſient
Id haud quæritant, res quæritur magis quam clientum fides.
Quojuſmodi cluat? ſi eſt pauper, atque haud malus,
Nequam habetur, ſin dives eſt, habetur is cliens
Frugi, qui neque leges, neque æquum, neque bonum uſquam colunt,
Sollicitos patronos habent datum denegant quod datum eſt.
Servus eſſe debet qui ſe non habet, & qui aſſidue concupiſcit.

Martialis lib. 2. Epigram.

Reges & dominos habere debet,
Qui ſe non habet, atque concupiſcit,
Quod reges dominique concupiſcunt,
Servus non eſt, qui pio atque egregio ſubjicitur principi.

Claud. lib. 3. in Stilic. laudes.

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Servitium: nunquam libertas gratior extat,
Quam ſub rege pio.
Servo atque captivo ſi addatur malum, ad majus malum promptiſſimus efficitur.

Plautus in Menæch.

Homines captivos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitivis ſervis induunt compedes,
Nimis ſtulte faciunt, mea quidem ſententia.
Nam homini miſero malum ſi accidit ad malum,
Major lubido eſt fugere, & facere nequiter.
Nam ſe ex catenis eximunt aliquo modo,

Tum compediti januam lima perterunt,
Aut lapide excutiunt clavum.

DE SIMILITUDINE.

Similitudinis maximæ quæ aliquando inter duos apparet, intimatio jucunda.

Plautus in Menæch.

Nam ego hominem homini similiorem nunquam vidi alterum,
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, usquam similius,
Quam hic tui est, tuque hujus.

Simile suum simile naturaliter diligit, & est argumentum à contrario sumptum.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi,
Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi.

Juvenalis.

Magna inter mores concordia,
Similium idem est judicium.

Plautus in Mostellaria.

Postremo, si dictis nequis perduci, ut vera hæc credas
Mea dicta, ex factis noscere rem, vides quæ sim, & quæ fuerim ante?
Nihilo ego minus quam nunc tu, amata sum, atque uni modo gessi morem.
Qui pol me, ubi ætate hoc caput colorem commutavit,
Reliquit, deseruitque me, tibi itidem futurum credo

Artifices ejusdem artis & professionis sese, mutuo amant.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Scilicet ingeniis alique est concordia junctis,
Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolem, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.

DE SIMULACRIS.

Simulacra non esse Deos.

Martial lib. 3. Epigram.

Qui finxit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui colit, ille facit.
Simulacris nihil prorsum divinitatis inest.

Statius lib. 2. Thebaid.

Nulla autem effigies, nulli commissa metalla
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.
Non simulacra, sed deum videns felix est.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
Quique Deum coram corpora vera vident.
Pro Deo, simulacra colunt perperam.

Ovid. lib. de Ponto.

Quos dedit ars vultus effigiemque colo.
Sic homines novere deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Jove forma Jovis.

DE SIMULATIONE.

Simulare, loco scilicet, & tempore, prudentis est.

Vergil. lib. 1. Æneid.

Talia voce refert, curisque ingentibus æger,
Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Plautus in Trinummo.

Sapiens quidem post ipse fingit fortunam sibi.

Terentius in Adelph.

Simulare certi est hominis.

Vide tit. de Dissimulatione.

DE SITI.

Sitienti etiam aqua dulcis est, nectarque sapit.

Ovid. lib. 6. Metamorph.

Haustus aquæ mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepisse simul, vitam dederitis in undis.

Sitis maximæ intimatio.

Ovid. lib. 6. Metamorph.

—Non ego nostros
Abluere hic artus, lassataque membra parabam,

Sed relevare ſitim, caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixque eſt via vocis in illis.

DE SOBRIETATE.

Sobrietas quanta commoda adferat corporibus noſtris.

Horat. lib. 2. ſatyra 2.

Accipe nunc victus tenuis, quæ, quantaque ſecum
Adferat, in primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini credas, memor illius eſcæ
Quæ ſimplex olim tibi ſederit.

Et infra.

——Vides ut pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis, animum quoque prægravat una,
Atque adſigit humo divinæ particulam auræ:
Alter ubi dicto citius curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.

DE SOLERTIA.

Solertia paret artes, egeſtas inquirit, uſus verò nutrit.

Claud. lib. 3 de Rapt. Proſerp.

Provocet ut ſegnes animos, rerumque remotas
Ingenioſa vias paulatim exploret egeſtas,
Utque artes pariat ſolertia, nutriat uſus.

Solertia conando omnia vincere dicitur.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

Omnia conando docilis ſolertia vicit,
Nec prius impoſuit rebus finemque manumque
Quam cœlum aſcendit, ratio, cœpitque profundis
Naturam rerum cauſis, viditque quod uſquam eſt.

Solers homines pigros, qui nihil eſſe dicuntur, odit.

Plautus in Rudente.

—Opera
Haud fui parcus mea: nimis homo nihil'ſt qui piger eſt,
Nimiſque id genus odi ego male.

DE SOMNO ET SOMNIIS.

Somnii vis, ejusque regia descriptio.

Ovid. lib. 11. Metamorph.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia somni,
Quo nunquam radiis oriens, mediusve cadensve
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mixtæ,
Exhalantur humo, dubiæ crepusculà lucis:
Nil vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat auroram, nec voce silentia rumpunt,
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convitia linguæ.
Muta quies habitat: saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ, quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras,
Janua, ne verso stridorem cardine reddat,
Nullo domo tota est, custos in limine nullus.
At medio thorus est Hebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
Sylva gerit frondes, ejectat littus arenas.

Seneca in Hercule furente.

Veris miscens falsa, futuri
Certus, & idem pessimus autor.
Pater ô rerum portusque vitæ,
Lucis requies, noctisque comes,
Qui par regi, famuloque venis,
Pavidus fessum, lenisque foves,
Placidum lethi genus humanum,
Cogis lentam discere mortem.

Somnus Astreæ, id est, justitiæ filius, mortisque frater esse dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Volucer matris genus Astreæ

Frater duræ lenguidæ mortis.

Somnus animi quies, malorum domitor, atque humanæ vitæ pars melior esse dicitur.

Seneca in Hercule furente.

—Tu o domitor
Somne, malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ.

Somnus mortis imago esse dicitur.

Ovid. lib. 2. eleg. sive amo.

Stulte; quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Sil. lib. 12.

Quod sopor eripuit, credas obscedere vitæ.

Somnus hominì à prandio non est bonus.

Plautus in Must.

Non bonus est somnus homini de prandio.

Somnus diuturnas animi cogitationes, quandoque, scilicet, refert:

Seneca in Octavia.

Quæcunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer, & arcanus refert,
Velosque sensus.

Claud. in præfat. 6. lib. de conf. Honor.

Omnia quæ sensu volvuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies,
Venator defessa toro quum membra reponit,
Mens tamen ad sylvas, & sua lustra redit.
Judicibus lites, aurigæ somnia currus,
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans permutat navita merces,
Et vigil elapsas quærit avarus opes.
Blandaque largitur frustra sitientibus ægris
Irriguus gelido pocula fonte sopor:
Me quoque musarum studium sub nocte silenti
Artibus assiduis sollicitare solet.
Namque poli media stellantis in arce videbat
Ante pedes summi carmina ferre Jovis.

Somnus agrestium, id est, pauperum lenis esse dicitur.

Horat. Oda. 3. lib. 2.

—Somnus agrestium
Lenis virorum, non humiles domos

Fastidit.

Faſtidit.

Somnus falſa veris miſcet.
Seneca in Hercule furente.

Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus auctor.
Ovid lib. 2. Elegia.

Tu levis es, multoque tuis ventoſior alis,
Gaudiaque ambigua dáſque negáſque fide.
Somnia fallacia vanave fere omnia ſunt.
Tibullus lib. Elegia 4.

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pavidas mentes falſa timere jubent.
Cat. lib. 2.

Somnia ne cures? nam mens humana quod optat,
Dum vigilat, ſperans, per ſomnum cernit,

DE SPE.

Spes decipit multos,
Ovid. Epiſt. 16. Heroid.

Tale nihil timeo, ſed nec Medea timebat:
Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.
Plautus in Rudente.

Nam multa præter ſpem ſcio multis bona eveniſſe.
AMP. At ego etiam qui ſperaverint ſpem decepiſſe multos.

Spes in bonitate De retinenda eſt.
Ovid. lib. 1. de Ponto.

Quamvis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.

Spes longitudinis vitæ reſecanda eſt.
Horatius Oda 11. lib. 1.

—Et ſpatio brevi
Spem longam reſeces, dum loquimur fugit invida
Ætas, carpe diem, quam minimum credula poſtero.

Spes pretio emenda non eſt.
Terentius in Adelph.

Ego ſpem pretio non emo.

Spes timorque homines maxime agitant.
Seneca in Hercule furente.

Turbine magno ſpes ſollicitæ
Urbibus errant, trepidique metus.

Terent. in Andria.

—Væ misero mihi,
Ut animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit.
Itaque postquam adempta spes est, lassus cura confectus stupet.

Spes vitam hominum fovet.

Ovid. lib. 1. de Ponto.

Spes igitur pœnæ menti Græcine levanda
Non est ex toto ulla relicta meæ.
Hæc dea, quum fugerent sceleratas numina terras,
In diis invisa sola remansit humo.
Hæc facit, ut videat quum terras undique nullas,
Naufragus, in mediis brachia jactet aquis,
Hæc facit ut vivat fossor quoque compede vinctus,
Liberaque à ferro crura futura putet,
Sæpe aliquem solers medicorum cura relinquit,
Nec spes huic, vena deficiente, cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atque aliquis pendens in cruce vota facit
Hæc dea quam multos laqueo sua colla ligantes,
Non est proposita passa perire nece.
Me quoque conantem gladio finire dolorem,
Arguit injecta continuitque manu.

Tibullus eleg. 1. lib. 2.

Jam mala finissem letho, sed credula vitam
Spes fovet, & melius cras fore, semper ait,
Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
Quum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida solatur, compede vinctum,
Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

Spe sublata ab ipso animo cito deficit homo.

Terentius in Andria.

Itaque postquam adempta spes est, lassus cura confectus stupet.

Spes anxia longaque mentem extrahit, cruciat, ac longo voto gaudia consumit.

Stat. lib. 1. Theb.

—Spes anxia mentem
Extrahit,

Extrahit,& longo conſumit gaudia voto.
Idem lib. 2. Thebaid.
Et quæ non gravior mortalibus addita cura
Spes ubi longa venit.
Sperare qui nihil poteſt deſperet nihil.
Seneca in Medea.
Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.
Inſperata ſæpius ac magis eveniunt,quam ſperata.
Plautus in Muſtel.
Inſperata accidunt magis ſæpe,quam quæ ſperes.
Spes in res mortales collocanda non eſt,
quia caducæ ſunt.
Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.
Spes heu fallaces,oblitaque corda : caducum
Mortali quodcunque datur.
Spes & timor dubiam faciunt fidem.
Ouid. Epiſt. 7. Heroid.
—Alternans ſpeſque timorque fidem.
Spem timor facit.
Owen.
Speraret cœlos nemo,ſi nemo timeret
Infera ; prudenti ſpem facit ipſe timor.

DE STUDIO.

Studio literarum ſedulo,præſertim in juvenili
ætate incumbendum eſt.
Tibullus lib.8. eleg. 1.
At tu,dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere,non tardo labitur illa pede.
Claud. de 4. Honorii Conſ.
Interea Muſis animus dum melior inſtet,
Et quæ mox imitere legas nec deſinat unquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetuſtas.
Studio non intendens vitio deditus erit.
Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lellium.
Si non intendens animum ſtudiis, & rebus honeſtis,
Invidia,vel amore vigili torquebere.
Studium dolorem aufert.
Ovid. lib 5. de Triſtib.
Quot frutices ſylvæ,quot flavas Tibris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet,

Tot mala pertulimus, quorum medicina quieſque
Nulla niſi ſtudio, Pieridumque mora.
Sua quemque ſtudia delectant.
Ovid lib 1. de Ponto.

Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum,
Tempus & aſſueta ponere in arte juvat.
Saucius evitat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris arma capit.
Nil ſibi cum pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit ad remos, qua modo navit aqua.
Librorum copia abſque ſtudio hominem non reddit doctum.
Auſonius in Epigram ad Philomuſum.

Emptis quod libris tibi bibliotheca referta eſt,
Doctum & grammaticum te, Philomuſe, putas.
Hoc genere & chordis, & plectra, & barbita conde,
Hodie mercator, cras citharœdus eris.
Studii remiſſi intimatio, veniæque perpulchra imploratio.
Ovid. lib. 4. de Ponto.

Da veniam faſſo, ſtudiis quoque fræna remiſi.
Ducitur & digitis litera rara meis.
Impletus ille ſacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis eſſe ſolebat, abeſt.
Studioſi intimatio notabilis.
Juvenalis ſatyra 5.

At te nocturnis juvat impalleſcere chartis,
Cultor enim juvenum purgatas inſeritis aures
Fruge Cleanthea.

DE STULTITIA.

Stultitia carere eſt prima ſapientia.
Horat. lib. 1 epiſt. ad Mœcenat.

Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.

Stulti proprium eſt velle nocere dum non poteſt.
Auſonius in Biæ ſenten.

Quid ſtulti proprium? Non poſſe, & velle nocere.

Stulto

Stulto qui adverſatur, ipſum inſaniorem reddit.

Plautus in Amphitryone.

Non tu ſcis, Bacche, bacchanti ſi velis adverſarier,
Et inſania inſaniorem facies, feriet ſæpius,
Si obſervaveris, una reſolvas plaga,
Irritabis crabrones.

Stultitiam ſimulare quandoque expedit.

Cat. lib. 2

Inſipiens eſto cum tempus poſtulat & res;
Stultitium ſimulare loco prudentia ſumma eſt.

DE SUBDITIS.

Subditos regem ſeu dominum timere decet.

Seneca in Octavia.

Decet timere Cæſarem.

Subditi indigna ut habere debent, quæ heri prælative faciunt ac imponunt.

Plautus in Captivis.

Indigna digna habenda ſunt, hærus quæ facit.

DE SUPERBIA.

Superbia mores egregios inquinat.

Claud. de 4. Honorii conſulat.

Inquinat egregios adjuncta ſuperbia mores.

Superbiæ ſolenne vitium eſt ſecundis rebus, ac ingrata virtutum comes.

Claud. lib. 2. de Stilic. laud.

—Quum ipſa ſuperbia longe
Diſceſſit, vitium rebus ſolenne ſecundis,
Virtutumque ingrata comes,

Superbiæ maximæ intimatio.

Ovid lib. 8. Metamorph.

Sum felix, quis enim neget hoc? felixque manebo,
Hoc quoque quis dubiet? tutam me copia fecit.
Major ſum quam cui poſſit fortuna nocere.

Superbus precibus ſignifve à Deo miſſus non flectitur, ut de Turno dicitur.

Mapheus Vegens in Supplemenți Verg.

Nec noſtræ potuere preces inflectere durum,

Nec

Nec divum portenta animum, quin arctius ignem
Spumabat ferus ore vomens, bellumque ciebat.
Deus superbis resistet atque eos humiliat.
Seneca in Herc. furent.
Dominare timidus: spiritus altos gere.
Sequitur superbos victor à tergo Deus.

DE TACITURNITATE.

Tacere qui nescit, idem & loqui ignorabit.
Ausonius in Pittaci senten.
Loqui ignorabit, qui tacere nescit.
Taciturnitatis maximæ intimatio.
Plautus in Persa.
Ne hoc quoiquam homini dicerem, edictum est mihi
Magnopere, nec quoiquam homini crederem, omnes muti ut prius
Loquerentur hoc, quam ego.
Taciturnitas & Fides à servis requiritur.
Terentius in Andria.
Nihil isthac opus est arte ad hanc rem quam paro,
Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
Fide, & taciturnitate.
Taciturnitatis nimiæ reprehensio.
Ausonius ad Paul.
Unde istam meruit non felix charta repulsam?
Hostis ab hoste tamen per barbara verba salutem
Accipit & salve mediis intervenit armis
Respondent & saxa homini, percussus ab antris
Sermo redit, reboat nemorum vocalis imago,
Littorei clamant scopuli, dant murmura rivi,
Somniferumque canit sepes depasta susurrum.
Est & arundineis modulatio musica ripis,
Atque arguta suis loquitur coma pinea ventis,
Incubiit foliis quoties levis Eurus acutis.
Dindymáque Idæo respondent cantica luco.
Nil mutum natura dedit: non aeris ales,
Quadrupedesve silent: habet & sua sibila serpens:
Et pecus æquoreum tenui vice vocis anhelat:
Cymbala dant flectu sonitum, dant pulpita saltu
Tacta pedum, tentis reboant cava tympana tergis.

Isiacos-

Iſiacoſque agitant Mareotica ſiſtra tumultus,
Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni,
Innumerum quoties radiis ferientibus iſtæ
Reſpondent dociles moderato verbere pelves:
Tu velut Ocbalius hebetes taciturnus Amyclis
Aut tua Sygalion Ægyptius oſcula ſignet,
Obnixus Pauline taces.

Ibidem.

Quis prohibet ſalve atque vale brevitate paratæ
Scribere, feliceſque notas mandare libellis?

Tacenda loqui laudabile non eſt.

Ovid. lib. 2. de Arte amandi.

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus,
At contra gravis eſt culpa, tacenda loqui.
Quam bene quod fruſtra captatis arbore pomis
Tantalus in media garrulus hæret aqua.
Tacenda ſunt tibi ipſi ea, quæ taceri velis ab alio.

Seneca in Hippolyto.

Alium ſilere quod voles prius tile.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

Tacuiſſe minimus eſt labor.

Ovid. lib. 2. eleg. ſive amo.

Quis minor eſt autem quam tacuiſſe labor?

Arcana commiſſaque tacere qui neſcit, hic fugiendus eſt.

Horat. ſatyra 4. lib. 1.

Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt, hunc tu, Romane, caveto.

Fideliter celanda ſunt ſecreta, ne in odium illius, qui commiſit, incidas.

Juvenalis ſatyra 9.

Hæc ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas:
Nam res mortifera eſt inimicus pumice levis,
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet & odit.

Terent. in Eunuch.

Tu pol ſi ſapis, quod ſcis, neſcias.

Idem in Heauton.

Neſcias quod ſcis, ſi ſapis:

Arcana ſcrutanda non ſunt, nec commiſſa effutienda.

Horat.

Horat. lib. 1. Epist.

Arcanum neque tu scrutaveris ullius unquam,
Commissumque tegres & vino tortus & ira:
Taciti quandoque vitandi sunt.

Cat. lib. 4.

Demissos animo ac tacitos vitare memento,
Qua flumen placidum est forsan later altius unda.

DE TEMPLIS.

Templa restauranda sunt à posteris, ne delicta majorum luant.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Delicta majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labantes Deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.

Brennus Gallorum dux, eo quod Apollinis templum spoliarat, ipse cum exercitu nivibus obruitur.

Propertius lib. 3. eleg. de Avaritia.

Torrida sacrilegum testantur lumina Brennum,
Dum petit intonsi Pythia regna Dei.
Aut mons laurigero concussus vertice duras
Gallica Parnassi sparsit in arma nives.

DE TEMPORALIBUS REBUS.

Temporalium rerum gloria brevis & caduca est, ideo in eis sperandum non est.

Ovid lib. 5. de Tristibus.

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.

Horat. Oda 7. lib. 4.

Immortalia ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigera mitescunt zephyris, ver proterit, æstas
Interitura simul.
Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners.

Temporalium rerum amissio durissima est.

Ovid. lib. 4. de Tristibus.

Sæpe

Sæpe etiam lacrymæ ſunt me ſcribente profuſæ,
Humidaque eſt fletu littera facta meo;
Corque vetuſta meum tanquam nova vulnera norit,
Inque ſinum mœſte labiter imber aquæ:
Dum vice mutata qui ſim, fuerimque recordor,
Et tulerit quo me caſus & unda ſubit,
Temporalibus frui bonis qui vult, & animo
& corpore valeat neceſſe eſt.
Horat. lib 1. epiſt. ad Lollium.
— Valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.

DE TEMPORE.

Deſcriptio ſedis temporis.
Claud. Paneg. 2. in laud. Stilic.

Eſt ignota procul, oſtræque impervia menti,
Vix adeunda deis, annorum ſqualida mater
Immenſi ſpelunca ævi, quæ tempore vaſto
Suppeditat, revocatque ſinus, complectitur antrum,
Omnia qui placido conſumit lumine, ſerpens,
Perpetuumque vitet ſquamis, caudamque reducto
Ore vorat tacito, relegens exordia lapſu,
Veſtibili cuſtos vultu longæva decoro.
Ante fores natura ſedet, cunctiſque volantes
Dependent membris animæ, manſura vetendus
Scribit jura ſenex, numeros qui dividit aſtris,
Et curſus ſtabileque moras, quibus omnia vivunt
Ac pereunt fixis cum legibus ille recenſet.
Incertum quid Martis iter, certumque tonantis
Proficiat mundo, quid velox ſemita Lunæ,
Pigraque Saturni, quantum Cytherea ſereno
Curriculo, Phœbique comes Cyllenius erret.

Temporis mutabilitas breviſſima eſt, nam citiſſime & irreparabiliter labitur,
Idem lib. 10. Æneid.

Et fugit interea, fugit irreparabile tempus.
Virgil lib. 3. Georg.

Stat ſua cuique dies, breve & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ
Ovid. lib. 10. Metamorph.

Labitur occulte, fallitque volubilis ætas,

Et

Et nihil eſt annis velocius.

Idem lib. 15. *Metamorph.*

Cuncta fluunt, omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen ? neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt, ſed ut unda impellitur unda.
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter pariterque ſequuntur.
Et nova ſunt ſemper : nam quod fuit ante relictum eſt,
Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.

Idem lib. 6. *Faſtor.*

Tempora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies.

Idem lib. 3. *de arte amandi.*

—Eunt anni more fluentes aquæ :
Nec quæ præteriit curſu revocabitur unda,
Nec quæ præteriit hora redire poteſt.
Utendum eſt ætate, cito pede labitur ætas,
Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.

Idem lib. 1. *eleg.*

Labitur occulte, fallitque volubilis ætas,
Et celer admiſſis labitur annus equis.

Seneca in Hippolyto.

Volat ambiguis mobilis alis
Hora.

Auſonius in Epigram.

—Seneſcimus, effugit ætas.
—Obrepſit non intellecta ſenectus,
Nec revocare potes, qui periere, dies.
Tempus preſens aliam vitam alioſque mores poſtulat.

Terentius in Andria.

Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores poſtulat.
Tempore congruo omnia facienda ſunt, nam hoc præcipuum, ac omnium rerum primum eſt.

Ovid. lib. 1. *de remed. amoris.*

Agrediar melius tunc, cum ſua vulnera tangi
Jam ſinet, & veris vocibus aptus erit.

Quis

Quis matrem nisi mentis inops, in funera nati
Flere vetat? non hoc illa monenda loco est?
Quum dederit lacrymas, animumque impleverit ægrum,
Ille dolor verbis emoderandus erit:
Temporibus medicina valet: data tempore prosunt
Et data non apto tempore vina nocent.
Quinetiam accendas vitia, irreteſque vetando,
Temporibus si non aggrediare tuis.

3. de Ponto.

Læta fere lætus cecini, cano triſtia triſtis;
Conveniens operi tempus utrumque ſuo eſt.

Idem lib. 1. de Arte amandi.

Nec ſemper credenda Ceres fallacibus arvis,
Nec ſemper viridi concava puppis aquæ.

Boetius Metro 6. lib. 1.

Quum Phœbi radiis grave
Cancri ſydus inæſtuat,
Tam qui larga negantibus
Sulcis ſemina credidit,
Eluſus Cereris fide
Quernas pergat ad arbores.
Nunquam purpureum nemus
Lecturus violas petas,
Quum ſævis Aquilonibus
Stridens campus inhorruit,
Nec quæras avida manu
Vernos ſtringere palmites
Uvis ſi libeat frui.
Autumno potius ſua
Bacchus munera contulit:

Terentius in Heauton.

In tempore ad eam veni, quod rerum omnium eſt primum.

Seneca in Medea.

Compenſce verba, parce jam demens minis,
Animoſque minime tempori aptari decet.
Tempore & vetuſtate conſumuntur ac moleſcunt duriſſima quæque, quin & omnia vitia tolerabiliora fiunt.

Virgil. eclog. 9.

Omnia fert ætas, animum quoque, ſæpe ego longos

Cantando

Cantando puerum memini me condere soles.
Idem in eleg. de Maxim. obitu.

Tempora dispensant usus, & tempora cultus,
Hæc homines pecudes, hæc moderantur aves.
Ovid. lib. 5. Metamorph.

Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas
Omnia destruitis, vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Idem lib. 2. de arte amandi.

Lentescunt tempore curæ,
Vanescitque absens, & novus intrat amor.
Idem lib 4. de Ponto.

Tabida consumit ferrum, lapidesque vetustas,
Nullaque res majus tempore robur habet.
Idem lib. 4. de Tristibus.

Tempore ruriculæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo,
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Fœnorum compescitur ira leonum,
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque sui jussis obtemperat luda magistri
Bellua servitium tempore victa subit
Tempus ut sextentis tumeat facit uva racemis,
Vixque merum capiant grana quod intus habent.
Tempus & in cavas semen producit aristas,
Et ne sint tristi, poma sapore facit.
Hoc dentem tenuat terram renovantis aratri,
Hoc rigidos silices & adamanta terit.
Hoc etiam sævas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
Præterquam curas attenuare meas.
Cornelius Gallus.

Cuncta trahit secum, vertitque volubile tempus,
Nec patitur certa currere quemque via.
Martial. lib. 6. Epigram.

Quid non longa dies? quid non consumitis anni?
Tibul. eleg. 4. lib. 1.

Longa dies homini docuit parere leones,
Longa dies molli saxa peredit aqua.

Annus

Annus in apricis naturat collibus uvas,
Annus agit certa lucida signa vice.
Claud. lib. 2. in Eutrop.

Quid non longa valebit
Permutare dies?
Olymp. Nemesian eclog. 3.

Omnia tempus alit, tempus rapit, usus in arcto est,
Ovid. lib. 2. de arte amandi.

Eximit ipsa dies omneis de corpore mendas,
Quodque fuit vitium desinit esse mora.

Ferre novæ nares taurorum terga recusant:
Assiduo domitas tempore fallit amor.
Inserviendum est tempori.
Owen.

Dissimula, simula quoties occasio possit,
Moribus ut morem temporibusque geras.
Temporibus qui rite sapis, servire memento
Omnibus, ut tempus serviat omne tibi.

DE TERRA.

Terra mater est omnium.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Ossaque post tergum magnæ jactata parentis.
Ibidem.

Magna parens terra est, lapidesque in corpore terræ
Ossa reor dici, jacere hos post terga jubemur.
Ovid. lib. 1 Fastorum.

Consulitur Phœbus: sors est ita reddita: matri
Qui dederit primus oscula, victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba deo.
Ibidem de Bruto.

Ille jacens pronus, matri dedit oscula terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.
Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

—Unde alma liquentes
Humorum guttas mater quum terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbustaque læta,
Et genus humanum, parit omnia secla ferarum
Pabula quum præbet, quibus omnes corpore pascunt.
Et dulcem ducant vitam prolemque propagent,

Quapropter

Quapropter merito maternum nomen adepta est.

Terra in medio mundi sita, sphærica, immobilisque est.

Manilius lib. 1. Astron.

Ultima subsedit glomerato pondere tellus.

Ibidem.

Est igitur tellus mediam sortita cavernam
Aëris, & toto pariter sublata profundo,
Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem
Undique surgentem pariter pariterque cadentem.

In terram terrena quæque revertuntur.

Lucanus lib. 7. bel. civil.

—Capit omnia tellus
Quæ genuit, cælo tegitur qui non habet urnam.

Lucret. lib. 2. de nat. rerum.

Cedit item retro de terra, quod fuit ante
In terras, & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cæli stellantia templa receptant.

Diversæ terræ diversa producunt.

Ovid. lib. 1. de Arte amandi.

Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa
Convenit, hæc oleis, hic bene farra virent.

DE TESTIBUS.

Testis veridicus esse debet, & ad hoc exhortatio digna.

Juvenalis satyra 8.

—Ambiguæ si quando citabere testis
Incertæque rei, Phalaris licet imperet ut sis
Falsus, & ad moto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Testis falsi reprehensio notabilis.

Ovid. lib. 1. eleg. sive amo.

Non bene conducti vendunt per jurja testes.

Testis oculatus unus pluris est, quam auriti decem.

Plautus in Truculento.

—Pluris est oculatus testis unus, quam auriti
Decem: qui audiunt, audita dicunt, qui vident, plane sciunt.

Testi-

Teſtimonium falſum leviter & audacter multi ſuſcipiunt, modo id, de quo jurant, lateat.

Juvenalis ſatyra 13.

Tam facile, & pronum eſt ſuperos contemnere teſtes,
Si mortalis idem nemo ſciat: aſpice quanta
Voce neget, quæ ſit ficti conſtantiæ vultus:
Per ſolis radios, Tarpeiaque fulmina jurant.

DE TIMORE.

Timoris alicujus effectus, ipſiuſque intimatio.

Virgil. lib. 3. Æneid.

Tum vero ancipiti mentem formidine preſſus
Obſtupui, ſteteruntque comæ, & vox faucibus hæſit.

Idem lib. 12. Æneid.

Illi membra novus ſolvit formidine torpor,
Arrectæque horrore comæ, & vox faucibus hæſit.

Ovid. lib. 6. Metamorph.

Quid mihi tunc animi miſeræ fuit; anne quod agnæ eſt,
Siqua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nullos audet dare corpore motus?
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.

Idem lib. 1. Faſtor.

Exanimi, ſenſique metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.

Lucanus lib. 1. bel. civil.

Diriguere metu, gelidos pavor occupat artus,
Et tacito mutuos volvunt in pectore queſtus.

Idem. lib. 4. bel. civil.

—Tam frigidus artus
Alligat, atque animum ſubducto robore torpor.

Plautus in Amphit.

—Timeo, totus torpeo.
Non edepol nunc ubi terrarum ſim ſcio ubi roget,
Nec miſer me commovere poſſum præ formidine.

Idem in Triculento.

Neque vivus neque mortuus

Sum

Sum, nec quid nunc faciam scio, neque ut hinc abeam, neque ut
Ad hanc rem adeam scio, timore torpeo.
Terentius in Andria.
Vix sum apud me, ita animus commotus est metu.
Statius lib. 1. Thebaid.
Talia cernenti mihi quantus in ossibus horror,
Quisve per ore color? qualis quum cerva cruentis
Circumventa lupis, nullum cui pectore molli
Robur, & in volucri tenuis fiducia cursu,
Præcipitat suspensa fugam, jam jamque teneri
Credit, & elusos audit concurrere morsus.
Ovid. lib. 2. Fastor. de Lucr. loquens.
Illa nihil (neque enim vocem, vireſque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet,)
Sed tremit, ut quondam stat ulis deprensa relictis
Parva sed infecto quum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugnans,
Clamet? at in dextra, qui vetet, ensis erat.
Au fugiat? positis urgentur pectora palmis,
Tum primum externa pectora tacta manu.
Timor resecandus est, & ad hoc exhortatio.
Ovid. lib. 3. de Ponto.
Desine mitem animum vano infamare timore:
Sæva quid in placidis saxa vereris aquis?
Seneca in Hippolyto.
Aude anime, tenta, perage mandatum tuum,
Intrepida constent verba.
Timor pejora suspicari facit.
Seneca in Hercule furente.
Prona est timori semper in peius fides.
Statius lib. 3 Thebaid,
——Tunc plurima versat.
Pessimus in dubiis augur timor.
Timor imperiosa res est.
Martial. lib. 11. Epigram.
Quid? si me tonsor, quum stricta novacula supra est
Tunc libertatem, divitiasque roget,
Promittam? nec enim rogat illo tempore tonsor,
Latro rogat: res est imperiosa timor.
Timor degeneres animos arguit.
Virgil, lib. 4. Æneid.
Degene-

Degeneres animos timor arguit.
Timor ad fugam velocem reddit.
Virgil lib. 8. Æneid.
—Fugit illicet ocyor Euro,
Speluncamque petit: pedibus timor addidit alas.
Ovid. lib. 3 Fastor.
Exilit, & velox humili super aula fenestra
Te jacet, audacem fecerat ipse timor.
Cumque metu rapitur tunica velata recincta,
Currit & auditis territa dama lupis.
Petronius Arbiter in Satyr.
Quantum quisque timet, tantum fugit.
Timor homini vires adimit.
Ovid. lib. 6. Fastorum.
Abstulerat vires corporis ipse timor.
Idem epist. 13. Heroid.
—Vires subtrahit ipse timor.
Idem lib. 3 de arte amandi.
Credere quod jubeat, locus est: & nomen & index.
Et quia mens semper, quod timet esse putat.
Timor anxius omnia, quæ fieri possunt, facta esse credere cogit.
Ovid. Epist. 13. Heroid.
Nos sumus incertæ, nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare, timor.
Timor obest, ubi summa adest miseria.
Ovid. lib. 3 de Tristib.
Non est quod timeas, fortuna miserrima nostra est,
Seneca in Oedipo.
—Cujus haud ultra mala
Exire possunt, loco in tuto est situs.
Ibidem.
Solent extrema securos facere mala,
Mulieres naturaliter sunt timidæ: nam hanc passionem Deus, qui naturæ creator est, eis dedit ut inexpugnabiles non essent.
Seneca in Othavia.
Mulier dedit natura qui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis,
Sed vim negavit, ut ne inexpugnabilis
Esset, sed ægras frangeret vires timor,

Timere illos, quos vincere non potes, crux est maxima.

Ausonius in Thaletis sent.

Crux est si metuas vincere quod nequeas.

Timere miserrimum est, quum quis nil sperat.

Seneca in Troade.

Miserrimum est timere, quum speres nihil.

Timens nil justus facile esse potest.

Seneca in Octavia.

Justum esse facile est, cui vacat pectus metu.

Timens nihil, minus gaudet.

Martial lib. II. Epigrammatum.

Desperasse juvat, veluti jam rupta sororum
Fila, minus gaudent qui timuere nihil.

DE TYRANNIDE.

Tyrannidis descriptio.

Claud. de bel. Gildon.

Instat terribilis vivis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obscœnus adulter.
Nulla quies oritur preda cessante libido,
Divitibusque dies, & nox metuenda maritis.
Quisquis vel locuples, pulchra vel conjuge notus,
Crimina pulsatur falso; si crimine desunt,
Accitus conviva perit, mors nulla refugit
Artificem, varios succos, spumasque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
Gramina. si quisquam vultu præsentia damnet,
Liberiusve gemat dapibus crudelis in ipsis
Emicat ad nutum stricto mucrone minister,
Fixus quisque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas, incertaque pocula pallens
Haurit, & intentos capiti circumspicit enses.
Splendet Tartareo furialis mensa paratu,
Cæde madens, atrox gladio, suspecta veneno.
Ut vino calefacta Venus, tum senior ardet
Luxuries mixtis redolent unguenta coronis
Crinitos inter famulos, pubemque canoram
Orbatas jubet ire nurus, nuperque peremptis
Arridere viris, Phalarim, tormentaque flammæ
Profuit, & Siculi mugitus ferre juvenci,

Quam

Quam tales audire choros.

Tyranni dum timentur, & ipſe timent.

Seneca in Oedipo.

Qui ſceptra duro ſævus imperio regit,
Timet timentes, metus in auctorem redit.

Tyranni eſt miſero vitam donare, felicem perdere.

Seneca in Hercule furente.

Qui morte multos luere ſupplicium jubet,
Neſcit tyrannus eſſe, diverſa irrogat;
Miſerum veta perire, felicem jube.

Tyranni abſque cæde crudeliſſima pauci ad mortem perveniunt.

Juvenalis ſatyra 10.

Ad generum Cereris ſine cæde, & vulnere pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.

Seneca in Hercule Oeteo.

Quota pars moritur tempore fati?
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miſeros abitura dies,
Rarumque eſt felix idemque ſenex.

Tyranni in inferno ſepulti amariſſimas luent pœnas.

Seneca in Hercule furente.

Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeia manu
Scindi tyranni.

Tyranni in nobiles inſurgunt, ut de Nerone liquet.

Seneca in Octavia.

NERO. Quicquid excelſum eſt cadat.

Tyranni ſalutem ſuam quærunt tantum.

Valerius Flac. lib. 5. Argon.

—Nec vulgi cura tyranni,
Dum ſua ſit modo tuta ſalus,

Tyrannorum mala atque vitia quæ ſint.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Qui terret, plus iſte timet, ſors iſta tyrannis
Convenit: invideant claris, forteſque trucident,
Muniti gladiis vivant, ſeptique venenis,
Ancipites habeant artes, trepidique minentur.

DE TORMENTIS.

Per tormenta secreta sæpe extorquentur.
Seneca in Troade.

Coacta dies, sponte quod fari abnuis.
Ibidem.

Verberibus, igne, morte, cruciatu eloqui
Quodcunque celas adiget invitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruit.
Necessitas plus posse, quam pietas solet.

DE TRIBULATIONE.

Tribulatio homines ad Deum convertit.
Ovid. lib. 11 Metamorph.

Aspera crescit hyems, omnique a parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miscent.
—Hic votis numen adorat.
Idem lib. 3. Fastor.

Vincitur ars vento, nec jam moderator habenis
Vititur, ac votis is quoque poscit opem.

Tribulatur quis quandoque leniter, ut ex his ad tolerandum majora gravioraque fortior reddatur.
Ovid. epist. cons. ad Liviam.

Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior ut possis cladibus esse tuis.

Tribulatio fidem probat.
Owen.

Quod fornax auro facit, hoc tribulatio justis;
Rebus in adversis certa probanda fides.

V.

DE VENIA.

Veniæ facilitas, peccati irritamen eſt.
Terentius in Phormione.

Noſtra pte culpa facimus, ut malis expediat eſſe
Dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos.

Veniam alteri præſtare facile debet is, cui venia eſt opus.
Seneca in Agamemnone.

Det ille veniam facile, cui venia eſt opus.

Veniam poſcenti æquum eſt impendere.
Horat. ſatyra 3. lib. 1.

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Poſtulat, ignoſcat vertucis illius, æquum eſt
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus,

DE VERE.

Deſcriptio verni temporis.
Ovid. lib. 1 Faſtor.

Omnia tunc florent, & tunc nova temporis ætas,
Et nova de gravido palmite gemma tumet,
Et modo formatis operitur frondibus arbos,
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum volucres concentibus acra mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
Tunc blandi ſoles, ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager & renovatur aratro.
Idem lib. 4. Faſtor.

Vere nitent terræ, vere remiſſus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt,
Nunc timido gemmas cortice palmes agit.
Vere movet curvas materna per æquora puppes
Ire, nec hybernas jam timuiſſe minas.

DE VERBO.

Verbum ſemel emiſſum revocari non poteſt.

Horatius de Arte Poetica.

—Neſcit vox miſſa reverti,

* *Owen.*

Qui cito præcipitat velox ſine pondere verbum.
Errat, demiſſum non revocare poteſt.

Horat. lib. 1 Epiſt. ad Lollium.

Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.
Verba diligenter ponderanda ſunt, antequam proferantur, ita ut quid, & de quo, cui dicas, attendas.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Quid de quoque viro, & cui dicas ſæpe videto.
Mulierum verba irrita, foliiſque leviora ſunt.

Scal. p. 345.

Animum ne crede puellis,
Namque eſt fœminea tutior unde fide.

Ovid. lib. 2. Eleg.

Verba puellarum foliis leviora caducis.
Irritaque ut viſum eſt, ventus & unda ferunt,
Blanda verba ſummopere vitanda ſunt, eo quod ſæpiſſime his fallimur moraliter.

Cat. lib. 3.

Sermones blandos blæſoſque cavere memento:
Simplicitas veri ſana eſt fraus ficta loquendi.

Ovid. lib. 1. Eleg.

Impia ſub dulci melle venena latent.
Verbis damnum rei alicuius non tollitur.

Terentius in Adelph.

Neque tu verbis ſolves unquam, quod mihi in re mala feceris.

Verbis levatur dolor.

Ovid. lib. 5. de Triſtibus.

Eſt aliquid fatale malum per verba levare,
Hoc querulam Prognem, Halcionaſque facit.
Hoc erat in gelido quare Pœantius antro
Voce fatigaret Lemnia ſaxa ſua.
Verva & iras cauſidicus locat id eſt vendit.

Seneca in Herc. furent.

Hic

Hic clamoſi rabioſa fori
Jurgia vendens improbus, iras
Et verba locat.

Verbum miſerum ac peſſimum eſt, habuiſſe.
Plautus in Rudente.

GRIP. Papæ! divitias tu quidem
Habuiſti luculentas. LA. Miſerum iſthuc verbum,
& peſſimum eſt, habuiſſe,
Et nihil habere.

Verba variantur in dies, ut arborum folia.
Horat. in Arte Poetica.

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos.
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Et infra.

——Mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia vivax.
Multa renaſcentur, quæ jam cecidêre, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi.

Verba blanda, cantus, citharæ, lyræque, animum hominis enervant.
Ovid. lib. 2. de remed. amoris

Enervant animos citharæ, cantuſque, lyræque,
Et vox, & numerus, brachia mota ſuis.

DE VERECUNDIA.

Verecundia in adoleſcente eſt optimum ſignum.
Terentius in Adelph.

Erubuit ſalva res eſt.
Plautus in Amphitr.

Decet verecundum eſſe adoleſcentem.

Apud menſam verecundari neminem decet.
Plautus in Epinumne.

Verecundari neminem apud menſam decet.

DE VERITATE.

Veritas nunquam latet.
Seneca in Troade.

—Veritas nunquam latet,
Veritas moras odit.
Seneca in Oedipo.

Quid verba quæris? Veritas odit moras.

Veritas odium parit, obsequium vero amicos.
Terentius in Andria.

—Namque hoc tempore
Obsequium amicos, veritas odium parit.

Veritatis inimicus quis sit.
Martialis lib. 8. Epigram.

Oras, Gallice, me, rogasque semper,
Durum est me tibi, quid petis, negare,
Vero verius erga quid sit audi:
Verum Gallice non libentur audis.

Veritatis intimandæ exhortatio perpulchra.
Plautus in Mostellaria.

—Nolo ego te assentari mihi.
Ego verum amo, verum volo dici mihi: mendacem odi.
Horat. lib. 8. Epigram.

Dic verum mihi, Marce, dic amabo,
Nil est quod magis audiam libenter.
Nil facilius est quam vera dicere:
Terent. in Andria.

SI. Potin' es mihi verum dicere? DA. Nihil facilius.

DE VETITIS.

Vetita semper appetimus.
Ovid. lib. 3. eleg. sive amo.

Desine, crede mihi vitia irritare vetando,
Obsequio vinces aptius ipse tuo.

Vidi ego nuper equum contra sua fræna tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Constitit ut primum concessas sensit habenas,
Frænaque in effusa laxa jacere juba,

Nitimur

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.
Vetita magis placent, quam concessa, & elicita, necnon ad ea omnes maxime anhelant.
Ovid. lib. 2. Fastor.

Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Idem lib. 3. eleg. 5.

Quicquid servatur cupimus magis: ipsaque furem
Præda vocat: pauci, quod sinit alter, amant.
Seneca in Hercule Oeteo.

Illicita amantur, excidit quicquid licet.
Plautus in Trinummo.

Minus placet magis quod suadetur, quod dissuadetur placet.
Ovid. lib. 3. Eleg.

Cui peccare licet, peccat mirus, ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.

DE VICINITATE.

Vicinum malum aliquid mali vicino adfert.
Plautus in Merc.

——Heu misero mihi,
Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus,
Aliquid mali esse propter vicinum malum.
Horat lib. 1. epist. ad Lollium.

——Ecquid
Ad te post Paulo ventura pericula scutis?
Nam tua res agitur paries quum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Ovid. lib. 2. de remed. amor.

Proximus à tectis ignis defenditur ægre.
Malum vicinum habens, malus & ipse fit.
Juvenalis satyra 2.

—Dedit hanc contagio labem.
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci,
Unaque conspecta livorem ducit ab uva.
Terentius in Andria.

Quid istuc tam mirum est de te si exemplum capit?
Inter vicinos odium immortale est.
Juvenalis satyra 15.

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immorrale odium, & nunquam sanabile vulnus.

DE VICISSITUDINE RERUM.

Omnium rerum vicissitudo est.
Stat. Sylv. 3.

Vice cuncta geruntur.
Alternisque premunt.
Ovid. ad Pisonem.

Ipsa natura vices subit, variataque cursus
Ordinat, inversis & frontibus explicat annum.
Non semper fluidis adopertus nubibus æther
Aurea terrificis obcæcat sydera nimbis.
Cessat hyems, madidus & siccat vere capillos,
Ver fugit æstates, æstatum terga lacessit
Pomifer autumnus, nubibus cessurus, & undis.
Sophocl. in Phil.

Nec semper nox terris incubat,
Nec fata eadem, nec divitiæ
Semper eadem permanent:
Subito in tenues aura diffluunt
Luctus, & alternis eunt
Redeunt gaudia vicibus.
Horat. Oda. 9. lib. 2.

Nec semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque nec arminiis in oris.
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes, aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Idem Oda. 7. lib. 4.

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ.
Mutat terra vices, & decrescentia ripas
Flumina prætereunt,
Frigora mitescunt zephyris: ver proterit, æstas
Interitura simul.

Pomifer

Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners.
Terent. in Eunucho.

Omnium rerum viciſſitudo eſt.
Propertius eleg. 9 lib. 2.

Omnia vertuntur, certe vertuntur amores,
Vinceris, aut vincis, hæc in amore rota eſt.
Magni ſæpe duces, magni excidere Tyranni,
Et Thebæ ſteterant, altaque Troja fuit.
Plautus in Amphit.

Nam in hominum ætate multa eveniunt hujuſmodi,
Capiunt voluptates mox rurſum miſerias:
Iræ interveniunt, redeunt rurſum in gratiam.
Verum iræ ſi quæ forte eveniunt hujuſmodi
Inter eos, rurſum ſi reventum in gratiam eſt,
Bis tanto amici ſunt inter ſe, quam prius.

DE VICTORIA.

Victoria cedendo acquiritur.
Ovid. lib. 2. de arte amandi.

Cede repugnanti: cedendo Victor abibis.
Idem lib. 2. eleg.

Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignem?
Cedamus, leve fit quod bene fertur onus.
Vidi ego jactatas mota face creſcere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori.

Victor, arma quum depoſuit, victus, odium deponat.
Seneca in Hercule furente.

Quum victor arma poſuit, & victum decet
Deponere odia.

Victor primo impetu ferocior.
Seneca in Troade.

Victor feroces impetus primos habet.

Quid victor facere & victus pati debeat ſciendum eſt.
Seneca in Troade.

— Noſcere hoc primum decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.

Victori licet quicquid placuerit, tyrannice dictum:
Seneca in Troade.

Quodcunque libuit facere victori licet.

AGA-

AGA. Minimum decet libere, cui multum licet.
*V*itam donare victo decet victorem.
Statius lib. 8. Thebaid.
——Si decidit hostis
Ire super satis est, vitamque relinquere victo.
*V*ictis una salus est nullam salutem sperare.
Virgil. lib 10 Æneid.
Una salus victis, nullam sperare salutem.

DE VIGILIA.

*V*igilia ad studium homini haud parum confert.
Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.
Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones,
Ut te ipsum serves non expergescere? Si non
Intendens animum studiis, & rebus honestis,
Invidia vel amore vigil torquebere.
Nimiæ vigilæ juvenum corpora attenuant.
Ovid. lib. 1. de Arte amandi.
Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes,
Curaque & immenso qui sit amore, dolor,
*V*igilare leve est, pervigilare vero grave.
Martialis lib. 9. Epigram.
Nam vigilare leve est pervigilare grave.
*V*igilandum est illi, qui tempori vult negotia sua conficere.
Plautus in Rudente.
——*V*igilare decet hominem
Qui vult sua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum malo quiescunt.

DE VINDEMIA.

*V*indemiæ mira ac elegans descriptio.
Olympus Nemesianus Eclog. 3.
Tum primum lætas ostendit pampinus uvas:
Mirantur Satyri frondes & poma Lyæi.
Tunc Deus (*scilicet Bacchus*) o Satyri, maturos carpite fructus
Dixit, & ignotos pueri calcate racemos.
*V*ix hæc audierant, decerpunt vitibus uvas,

Et

Et portant calathis, celerique illidere planta.
Concava saxa super ponunt, vindemia fervet
Collibus in summis, crebro pede rumpitur uva,
Undaque purpureo sparguntur pectora musto.
Tum satyri, Lasciva cohors, sibi pocula quisque
Obvia corripiunt, quod sors dedit, hoc capit usus:
Cantharon hic retinet, cornu bibit alter adunco,
Concavit ille manus, palmasque in pocula vertit.
Pronus at ille latu bibit, & crepitantibus haurit.
Musta labris, alius venalia cymbala mergit,
Excipit ac potat, saliens liquor ore resultat,
Atque alius latices pressis resupinns ab uvis,
Spumeus, inque humeros & pectora defluit humor.
Omnia ludus habet, cantusque, chorusque licentes,
Et venerem jam vina movent, raptantur amantes
Connubitu satyri fugientes jungere Nymphas
Jam jamque elapsas, hic crine, hic veste retentam,
Tum primum roseo Silenus cymbia musto
Plena senex avide non æquis vitibus hausit,
Ex illo venas inflatus nectere dulci,
Hesternoque gravis semper videtur Iaccho.
Non mihi tempero quin hic subnectam quæ de Bacco, i. vino vel vinea & ejus educatione, comitibusque mira periphrasi idem.
Nemesianus eadem Ecloga scribit.
Te cano, qui gravidis hederata fronte corymbis
Vitea serta plicas, qui comptos palmite tigreis
Ducis odorato perfusus colla capillo.
Vera Jovis proles, jam tunc post fulmina cœlo
Sola jovem Semele vidit, Jovis ora profectum:
Hunc pater omnipotens venturi providus ævi
Protulit, & justo produxit tempore partus.
Hunc nymphæ, Faunique senes, Satyrique procaces,
Vosque etiam Nymphæ viridi nutristis in antro.
Quin & Silenus parvum veneratus alumnum,
Aut gremio fovet, aut resupinis sustinet ulnis,
Et vocat ad risum digito, motuque quietem
Allicit, aut tremulis quassat crepitacula palmis.
Cui Deus arridens horrenteis pectore setas
Villicat, aut digitis aureis astringit acutas,
Applauditque manu mutilum capit, aut leve mentum.

Et

Et ſummas tenero ſubducit pollice nareis.
Interea pueri floreſcit pube juventa,
Flavaque maturo tumuerunt tempora cornu,
Tum primum lætas oſtendit pampinus uvas.

De vino & ejus commodis ſimul & incommodis.
vide titulum De Ebrietate.

DE VINDICTA.

Vindicta gaudere indocti & vulgaris animi eſt, & præcipue mulierum.

Juvenalis ſatyra 13.

At vindicta bonum vita jucundius ipſa?
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia cauſis.
Quantulacunque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ,
Chryſipus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique ſenex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæva inter vincla cicutæ
Accuſatori nollet dare.

Et poſt paulum.

Semper & infirmi eſt animi, exiguique voluptas
Ultio.

Juvenalis Ibidem.

—Continuo ſic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet quam fœmina.

Vindicta nulla potior, quam quum adverſarii formidine flectuntur.

Claud. de bel. Getic.

Quæ vindicta prior, quam quum formido ſuperbos
Flectit, & aſſuetum ſpoliis affligit egeſtas;

Vindicta ſæpe obruit.

Seneca in Hercule furente.

Sæpe vindicta obfuit.

Vindicta dolorem minuit.

Ovid. lib. 1. eleg.

Ah tu ne dubita, minuet vindicta dolorem.

DE VI.

Vi quicquid exprimitur grave eſt.
Seneca in Octavia.

Quicquid exprimitur grave eſt.
Vim temperatam dii provehunt, iidem vires omnes
nefas moventes odere.
Horat. lib. 3. oda. 4.

Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus, iidem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Teſtis mearum centimanus Gigas
Sententiarum, *&c.*

Reliqua quære in titulo de Humilitate.

Vis abſque conſilio ſua mole ruit.
Horatius lib 3. Oda 4.

Vis conſilii expers mole ruit ſua
Vim vi repellere licet.
Oda lib. 3. de arte amandi.

Judice me fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaque in armatos ſumere jura ſinunt.

Vis vi collata damnoſo apud magnates:
Camer.

Damna dat atque facit vis vi collata potentum
Ramorum attritu ut flamma reſultat edax.

DE VIRIS.

Virorum proprietates quæ ſint.
Horat. in arte Poetica.

Converſis ſtudiis ætas, animuſque virilis
Quærit opes & amicitias, inſervit honori,
Commiſiſſe cavet, quod mox mutare laboret.

Viri mulieres fugere debent, idque
Hippolyti exemplo.
Seneca in Hippolyto.

Deteſtor omneis, horreo, fugio, execror,
Sit ratio, ſit natura, ſit durus furor,
Odiſſe placuit: ignibus junges aquas,
Et amica ratibus ante promittet vada.
Incerta ſyrtis, ante ab extremo ſinu

Heſperiæ

Hesperiæ, Thetis lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda præbebunt lupi,
Quam victus animum fœmine mitem geram.

Plautus in Stico.

——Age tu, altera utra sit conditio pensior,
Virginem, an viduam habere? PINAC. Quanta mea sapientia est,
E malis multis malum, quod minimum est, id minimum est malum.

Qui potest mulieres vitare vitet, ut quotidie
Pridie caveat, ne faciat quod pigeat postridie,
Vir muliere fortior esse dicitur ingenio suo.

Ovid. Epist. 18. Heroid.

Urimur igne pari, sed sum tibi viribus impar.
Fortius ingenium suspicor esse viris.
Ut corpus teneris, sic mens infirma puellis.
Deficiam, parvi temporis adde moram.

Virilis ætas autumno adsimulatur.

Ovid. lib. 15. Metamorph.

Excipit autumnis posito fervore juventæ
Maturus, mitisque inter juvenemque senemque,
Temperie medius, sparsis quoque tempora canis.

Viri hoc seculo non secus ac mulieres ornantur.

Ovid. de faciei medica.

Nec tamen indignum si vobis cura placendi,
Quum comptos habeant secula nostra viros.
Fœminea vestri potiuntur lege mariti,
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.

Vir prævalet Imperio fœminæ,

Auson.

Sexus uterque potens sed prævalet imperio mas!

DE VIRGINITATE.

Virginem vitiare fas non est.

Terentius in Adelph.

Virginem vitiasti, quam te jus non fuerat tangere.

Virginitatis defensor Virginius eques Romanus fuit, interimens filiam ne à Claudio vitiaretur. Nam pudicæ interemptor (inquit Valerius) quam corruptæ pater esse maluit.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

——Virginea.

—*Virginea juxta,*
Cerne cruentato vulnus ſub pectore ſervat,
Triſtia defenſi ferro monumenta pudoris,
Et patriam laudat miſerando in vulnere dextram.
Virgo mala eſt, ſi aliter ſapit atque parentibus placit.

Plautus in Terſa.

—Virgo atque mulier nulla
Erit quin ſit mala, quæ præter ſapiet, quam placet parentibus.

DE VIRTUTE.

Exhortatio ad virtutem amplexandam lepidiſſima.

Juvenalis ſatyra 8.

Prima mihi debes animi bona, ſanctus haberi,
Juſtitiæque tenax, factis dictiſque mereris.

Ibidem.

Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis
Stratus humi palmes viduas deſiderat ulmos:
Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

Perge, age, vince omnem miles virtute laborem,
Et quantum humani poſſunt ſe tendere paſſus,
Arduus accelera.

Valer. Flac. lib. 1. Argon.

Vos quoque nunc vires animoſque afferte paternos.

Ibidem.

Ite viri mecum, dubiiſque evincite rebus
Quæ meminiſſe juvet, noſtris nepotibus inſtent.

Idem lib. 5.

Surge age, & in duris haud unquam defice, cœlo
Mox aderis teque aſtra ferent, *Idem lib. 4.*
Hortatur, ſupplexque manus intendit Jaſon,
Nomine quemque premens: ubi nunc promiſſa ſuperba,
Ingenteſque minæ? Mecum quibus iſta ſeruti
Idem animos certe viſo timor omnibus antro
Perculerat: ſtetimus tamen, & Deus adfuit auſis,
Qui iterum aderit credo Deus.

Auſonius eclog. de ambig. vitæ elig.

Ergo

Ergo nil quoniam vita est quod amemus in ista,
Nec tamen incassum fas est nos credere natos.
Auctorem vitæ si justum credimus esse,
Vita alia est nobis illi vivendo paranda,
Cum quo post istam possimus vivere vitam:
Illi autem stygias properent discendere ad umbras
Pythagoreorum stolidum qui dogma secuti,
Non nasci sese quam natos vivere malunt.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun. in persona Alexandri Magni ad Scipionem.

Ille sub hac, turpis lenti solertia Martis,
Audendo bella expedias: pigra extulit astris
Haud unquam sese virtus, tu magna gerendi
Præcipita tempus, mors atra impendet agenti.

Ibidem in persona Pompeii ad Scipionem filium.

Verum age nate tuos ortos, nec bella pavescas
Ulla, nec in cœlum dubites te tollere factis.
Virtus adversis in rebus fortior est, noscitur, atque apparet.

Silius Italicus lib. 1. bel. Pun.

At duræ invigilant mentes, molemque reponunt,
Noctis opus, clausos acuunt extrema pericli,
Et fractis rebus violentior ultima virtus.

Ovid. lib. 4. de Tristibus.

Materiamque tuis tristem virtutibus implet,
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset:
Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua Typhi jacet, si non sit in æquore fluctus.
Si valeant homines ars tua Phœbe jacet.
Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputque
Conspicuum pietas quo tua tollat habet.
Utere temporibus quorum nunc munere freta es,
Et patet in laudes area lata tuas

Seneca in Hercule furente.

LYC. Cur ergo regi servit & patitur jugum?
MEG. Imperia dura tolle, quid virtus erit?
Virtus in adversis rebus stabilis atque firma raro reperitur.

Ovid.

Ovid. lib. 5. de Triſtibus.

Rara quidem eſt virtus quam non fortuna gubernat,
Quæ maneat ſtabili quum fugit illa pede.

Virtus per ſe eſt appetenda.

Ovid. lib 2. de Ponto.

——Per ſeque petenda eſt
Extremis virtus incomitata bonis:
Virtus ab homine nullis adverſitatibus auferri poteſt.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Ecce mihi laceræ dictant ſcribenda camœnæ,
Et veris elegi fletibus ora rigant.
Has ſaltem nullus potuit pervincere terror,
Ne noſtrum comites proſequerentur iter.

Virtus auro nobilior eſt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mœcenat.

Vilius argentum eſt auro, virtutibus eſt aurum.

Virtus fuga vitii eſt.

Ibidem.

Virtus eſt vitium fugere.

Virtus in pretio non eſt.

Juvenalis ſatyra 1.

Probitas laudatur & alget.

Virtus in pulcro corpore eſt valde grata.

Virgil. lib. 5. Æneid.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus
Adjuvat.

Virtus laudata creſcit.

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus
Creſcit & immenſum gloria calcar habet.

Idem lib. 5. de Triſtibus.

Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
Ingenii ſtimulos ſubdere fama ſolet.

Guillerm. lib. 2.

Si fuerit virtus exercita creſcit.

Virtus maxima eſt, domare quæ cuncti timent.

Seneca in Hercule furente.

LYC. Objici feris monſtriſque virtutem putat.
MEGE. Virtus eſt, domare quæ cuncti pavent.

Virtus merces eſt ſibimet pulcherrima.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.

Claud.

Claud. in Conſ. Manlii.

Ipſa quidem virtus pretium tibi, ſolaque late
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus ullis
Erigitur plauſuve petit clareſcere vulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diviſiis animoſa ſuis, immotaque cunctis
Caſibus, ex alta mortalia diſpicit arce.
Hanc tamen invitam blande veſtigat, & ultro
Ambit honor, docuit totiens à rure profectus
Lictor & in mediis Conſul quæſitus aratris.

Virtutis bona quæ ſint.

Plautus in Amphit.

Virtus præmium eſt optimum, virtus omnibus
Rebus anteit profecto, libertas, ſalus, vita,
Res parentes, patria & prognati tutantur, ſervantur,
Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona quem pene'ſt virtus.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Mecum honor, & laudes, & læto gloria vultu,
Et decus & niveis victoria concolor alis.
Me cunctus lauro perducit ad aſtra triumphus,
Caſta mihi domus, & celſo ſtant colle penates.

Virtus ſola nobilem, immortalem, divinumque hominem facit.

Owen.

Omnia cum pereant eſt virtus ſola parennis:
Hæc immortales reddere ſola poteſt.

Tob.

Sola mori neſcit eclipſis neſcia virtus.

Virgil lib. 10. Æneid.

——Sed famam extendere factis
Hoc virtutis opus.

Idem eleg. de Mæc. obit.

Marmora Meonii vincunt monumenta libelli:
Vivitur ingenio, cætea mortis erunt,

Ovid. lib. 1. de Ponto.

Si modo non cenſus, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos, ingeniumque facit.

Hora. Oda. 2. lib. 3.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus,

Nec

Nec ponit, aut ſumit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Juvenalis ſatyra 8.

Tota licet veteres exornent undique cetæ
Atri nobilitas ſola eſt atque unica virtus,

Seneca in Hercule Oeteo.

Sed locum virtus habet inter aſtra.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam ſylvis hyemes recident.
Vel comam ſylvis revocabit æſtas,
Pomaque autumno fugiente cadent,
Nulla terris rapiet vetuſtas.
Tu comes Phœbo, comes ibis aſtris.

Ibidem.

Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter,
Ætherea virtus Herculem fiere vetat.
Fortes vetat mœrere, degeneres jubet.

Et infra de eodem Hercule.

Quid me tenentem regna ſyderei poli,
Cœloque tandem reditum planctu jubes
Sentire fatum? Parce, nam virtus mihi
In aſtra & ipſos fecit ad ſuperos iter.
Virtus in aſtra tendit, in mortem timor.

Martial lib. 5. Epigram.

Sum fateor, ſemperque fui Calliſtrate pauper,
Sed non obſcurus, & male notus eques:
Sed toto legor orbe frequens, & dicitur, hic eſt,
Quodque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.

Virtus Scipioni victoriam promittit,
illumque convertit ad ſe.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Hinc tibi non Tyrio viciatas murice veſtes,
Nec donum deforme viro flagrantis amomi,
Sed dabo qui veſtrum ſævo nunc Marte fatigat
Imperium ſuperare manu, lautumque ſuperbam
In gremio Jovis excilis deponere Pœnis.
Quæ poſtquam cecinit ſacrato pectore Virtus
Exemplis lætum, vultuque audita probantem
Convertit juvenem.

Virtus pro vitio ſepe habetur.

Ovid. lib. 1. de remed. amor.

Et mala sunt vicina bonis, errore sub illo
Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.
Virtus unita major est seipsa dispersa.
Ovid. lib. 2. de remed. amoris.

Forsitan hæc aliquis (nam sunt quoque) parva vocabit,
Sed quæ non prosunt singula, multa juvant.
Virtutis amore qui non peccat, hic bonus est.
Horat. lib. 1. Epist. ad Quint.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Virtutis laus in actione consistit, sine qua virtutis nomen futile est.
Silius Italicus lib. 9. bel. Pun.

—Nam virtus futile nomen,
Ni decus adfuerit patiendo, ubi tempora lethi.
Claud. de 4. Honorii Cons.

Major & utilior facto conjuncta potenti
Vile latens virtus, quid enim submersa tenebris
Proderit? obscuro veluti sine remige puppis,
Vel lyra, quæ retegit vel qui non tenditur arcus.
Plaut. in Bacchid.

Quid mihi refert Chrysalo esse nomen, nisi factis
Celerem oportet esse amatoris manum.
Silius Italic. lib. 3. bel. Pun.

—Et qui sim nesciat omnis
Gens hominum, lethique metu decora relinquam,
Quid enim distant, à morte silentia vitæ?
Virtute ubique vacare licet.
Seneca in Medea.

Nunc est probanda si locum virtus habet.
MED. Nunquam potest non esse virtuti locus.
Virtutis via ardua est, id est virtutem amplecti difficile est.
Ovid. lib. 2 de Arte amandi.

Ardua molimur, sed nulla nisi ardua vincunt:
Difficilis nostra poscitur arte labor.
Idem lib. 2. de Ponto.

—Sed tendit in ardua virtus.
Silius Italic. lib. 2. bel. Pun.

Ardua virtutem profert via: pergite primi,
Nec facilem populis, nec notam invadere laudem.

Idem

Idem lib. 15. bel. Pun.

Ardua saxoso perducit semita clivo
Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti,
Nec bona conscendunt, quæ sors infida dedisset,
Atque eadem rapuisse valet, mox celsus ab alto
Infra te cernes hominum genus, omnia contra
Experienda manent, quam spondet blanda voluptas,
Stramine projectus duro patiere sub astris
Insomnes noctes, frigusque famemque domabis.
Idem justitiæ cultor, quæcunque capesses.
Testes factorumque stare arbitrabere divos.

Claud. de 4. Hono. cons.

Hanc tamen haud quisquam, qui non agnoverit ante,
Sumet, & incertos animi placaverit æstus.
Inveniet, longis illuc ambagibus itur.

Per Pythagoræ literam virtutis ac voluptatis via ostenditur.

Virgilius de littera Pythagoræ.

Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni
Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primum spectantibus offert.
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
Melle ostentat iter via lata, sed ultima meta
Præcipitat captos, volvitque per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
At qui desidiam, luxumque sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis inopsque simul miserabile transiget ævum.

Virtutis via deseritur ob paupertatis fugam, quia paupertas pro opprobrio ab omnibus fere habetur.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere, & pati,
Virtutisque viam deserit arduæ.

Virtute exigua quæque ampliantur, ut de Roma liquet, quæ orbis regina virtute civium paucorum facta est.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Nec

Nec longe repetam, modo Roma minanti
Impar Fidenæ, contentaque crescere asylo
Quo sese extulerit dextris.

Virtutem nemo amplecteretur, aut ei vacare posset, si præmia tollas.

Juvenalis satyra 10.

Tanto major famæ sitis est, quam
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam
Præmia si tollas?

Martialis lib. 8 Epigram.

Ingenium sacri miraris abesse Maronis,
Nec quenquam tanta bella sonare tuba,
Sint Mœcenates, non deerunt Flacce Marones,
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.

Virtute clari laudandi sunt ad aliorum exercitationem, Horatii exemplo.

Horat. Oda 9 lib. 4.

Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus. Non ego meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Impune Lolli carpere lividas
Obliviones.

Virtutes exulant, vitia florent.

Petr. Arbit. fragm.

—Virtus medio jacet obruta cœno
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

Pauper virtute præditus dignior est atque nobilior Nerone, id est, imperatore iniquo, & sceleribus contaminato, ut nero fuit.

Juvenalis satyra 8.

Libera si dantur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni:
Cujus supplicio non debuit una parati
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus.

Virtute insignem esse melius, atque eligibilius est, quam genere.

Juvenalis satyra 8.

Hæc satis ad juvenem, quam nobis fama superbum
Tradit & inflatum plenumque Nerone propinquo,
—Sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim? sic ut nihil ipse futuræ

Laudis

Laudis eges, miſerum eſt aliorum incumbere famæ.

Ibidem.

Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles.

Virtute inſignes rari ſunt.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

——Ire per ora
Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
Quos pater æthereis cœleſtum deſtinat oris.

Statius lib. 10. Thebaid.

Rara dari, terriſque ſolet contingere Virtus.

Virtute ornati laus & intimatio.

Ovid. lib. 1. de Ponto.

Principe nec noſtro Deus eſt moderatior ullus,
Juſtitia vires temperat ille ſuas.

Statius lib. 2. Sylvarum.

Vive Midæ gazis, & Lydo ditior auro,
Troica & Euphrate ſupra diademita felix,
Quem non ambiguæ facies, non mobile vulgus,
Non leges, non caſtra tenent, qui pectore magno
Spemque metumque domas, vitio ſublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemque refellis
Fortunam, dubio quem non in turbine rerum
Deprendet ſuprema dies, ſed abire paratum
At plenum vita.

Ibidem.

Tu cujus placido poſuere in pectore ſedem
Blandus honos, hilariſque tamen cum pondere virtus,
Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec ſpes
Improba, ſed medius per honeſta & dulcia limes
Incorrupta fides, nullo ſique ex parte tumultus,
Et ſecrete palam qui digeris ordine vitam,
Idem aut facilis contemptor, & optimus idem
Condere divitias, opibuſque immittere lucem,
Hæc longum florens animi morumque juventa
Illiacos æquare ſenes, & vincere præſta.

Virtute ornato nil eſſe dicitur contrarium ſeu difficile.

Ovid. lib. 14 Metamorph.

Pone tamen, Trojane, metum, poteſque petitis,
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi

Me duce cognoſces, ſimulacraque chara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via.

Virtute præditum bona deteſtari non decet; ut nos Ulyſſes utiliter edocuit.

Ovid. lib. 13. Metamorph.

—Neque enim benefacta maligne
Detrectare meum eſt, modo ne communia ſolus
Occupet, atque aliquem nobis quoque reddat honorem.

Virtute clarum non decet immerita appetere.

Terentius in Andria.

Ego Charine neutiquam officium liberi hominis eſſe puto,
Quum is nihil promereat, poſtulare id gratiæ apponi ſibi
Virtute.

Virtute præditi cœlum petunt.

Lucanus lib. 9. bel. civil.

At non in Pharia manes jacuere favilla,
Nec cinis exiguus tantam compeſcuit umbram,
Proſiluit buſto, ſemiuſtaque membra relinquens,
Degeneremque rogum, ſequitur convexa Tonantis,
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aër,
Quodque patet terras inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Innocuos vitæ patientes ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Seneca in Hercule Oeteo.

Nunquam ſtygias fertur ad umbras
Inclita virtus vivite fortes,
Nec letheos ſæva per amnes
Vos fata trahent, ſed quum ſummas
Exigit auras conſumpta dies,
Iter ad ſuperos gloria pandet.

Manilius lib. 1. Aſtron.

An fortes animæ, dignataque nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terræque remiſſa
Huc migrant ex orbe, ſuumque habitantia cœlum
Ætherios vivunt annos, mundoque fruuntur,
Atque hic Æacidas, hic veneramur Atridas,
Tydidemque ferum terræque mariſque triumphis,
&c.

Virtutes

Virtutes ſunt veræ divitiæ.

Owen.

Divitiæ non ſunt argenti pondus & aurum,
Virtutes, vetas accipe divitias.

DE VITA.

Vita hominum breviſſima eſt.

Virgil. lib. 10. Æneid.

Stat ſua cuique dies, breve, & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ.

Horat. Oda 4. lib. 1.

Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare
longam :
Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exulis Plutonia :

Idem Oda 14. lib. 2.

Heu heu fugaces, poſthume, Poſthume,
Labuntur anni, nec pietas moram
Rugis, & inſtanti ſenectæ
Adfert, indomitæque morti.

Idem lib. 2. epiſt. ad Florum.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Juvenalis ſatyra 9.

—Feſtinat enim decurrere velox
Floſculus, anguſtæ miſeræque breviſſima vitæ
Portio : dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit, non intellecta, ſenectus.

Seneca in Oedipo.

Labimur ſævo rapiente fato,
Ducitur ſemper nova pompa morti,

Idem in Troade.

Quicquid ſol oriens, quicquid & occidens
Novit cæruleis oceanus fretis,
Quicquid vel veniens, vel fugiens levat
Ætas Pegaſeo corripiet gradu.

Plautus in Captivis.

Et ſi pervivo uſque ad ſummam ætatem, tamen
Breve ſpatium eſt.

Lucret. lib. 2. de nat. rerum.

Augeſcunt aliæ gentes, aliæ minuuntur,
Inque brevi ſpatio mutantur ſcela animantum,

Et quasi cursores vitai lampada tradunt.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Huc adverte aures, currit mortalibus ævum,
Nec nasci bis posse datur, fugit hora, rapitque
Tartareus torrens, ac secum ferre sub umbras,
Siqua animo placuere, negat. Quis luce suprema
Demisisse meas sero non ingemit horas?

Propert. lib. 2. eleg.

Ac veluti folia arentes liquere corollas
Quæ passim calathis strata natare vides:
Sic nobis, qui nunc magnum speramus amantes,
Forsitan includet crastina fata dies.

Vita excelso stat loco.

Petrar.

Excelso stat vita loco, nos ima sequentes
Vergimus ad mortem.

Vita hominum alearum ludo adsimilatur.

Terentius in Adelph.

Ita vita est hominum, quasi quum ludas tesseris.
Si iHud, quod maxime est opus, jactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas, necesse est.

Vita hominum adsimilatur telis araneorum.

Owen.

Vitam sic texit, natura ut aranea telum,
Longus, ac in lapsum pronus, uterque labor.

Vita defuncti periphrasis.

Nemesianus ecloga 1.

Quem nunc emeritæ permensum tempora vitæ
Secreti pars orbis habet, mundusque piorum.

Vita honesta nihil prodest, ubi dominus odit.

Seneca in Agamemnone.

Quid honesta prodest vita flagitio carens
Ubi dominus odit: Fit nocens, non quæritur.

Vita magis in pretio est, quam quæque temporalia bona.

Ovid. lib. 3. Metamorph.

—Nihil ô fortissime præter
Hanc animam concede mihi, tua cætera sunto.

Vitæ brevitas jungiter in memoria retinenda est, & ad hoc exhortatio dignissima.

Horat.

Horat. Satyra 6. lib. 2.

Vive memor quam ſis ævi brevis.

Plautus in Moſtellaria.

Loquar ſi decet, morem geras, vitam, quam ſit brevis, ſimul cogita quidem.

Vitæ ſpatium omnes naturaliter petunt optantque.

Juvenalis ſatyra 10.

Da ſpatium vitæ, multos da, Jupiter, annos,
Hoc recto vultu, ſolum hoc & pallidus optas.

Vita longiſſima non aufert mortem.

Owen.

Differt non aufert mortem longiſſima vita,
Quid igitur differt cras hodieve mori?

Quæ vitam beatiorem efficiant.

Martial. lib. 10. Epigram.

Vitam quæ faciunt beatiorem?
Jucundiſſime Martialis hæc ſunt.
Res non parta labore, ſed relicta,
Non ingratus ager, focus parennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, ſalubre corpus,
Prudens ſimplicitas, pares amici,
Convictus facilis, ſine arte menſa.
Nox non ebria, ſed ſoluta curis,
Non triſtis thorus, attamen pudicus,
Somnus, qui faciat breves tenebras,
Quod ſis, eſſe velis, nihilque malis,
Summum nec metuas diem, nec optes.

Vitam eripere homini quilibet poteſt, at nemo mortem: ad hanc enim aditus diverſi ſunt.

Seneca in Thebaid.

Ubique mors eſt, optime hoc cavit Deus,
Eripere vitam nemo non homini poteſt,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Vitam tranquillam qui affectat, hominum familiaritatem vitet, & ad hoc exhortatio.

Martialis lib 12. Epigram.

Si vitare velis acerba quædam,
Et triſtes animi cavere morſus,
Nulli te facias nimis ſodalem,

Gaudebis minus, & minus dolebis.

Vivendum est recte ob multa, præcipue tamen ut mancipiorum linguas contemnamus.

Juvenalis satyra 9.

Vivendum est recte, tum propter plurima, tum his
Præcipue causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: Nam lingua mali pars pessima servi.

Vita spernenda.

Owen.

Felicem vitam vis vivere? Spernito vitam,
Vivit enim misere cui sua vita placet.

DE VITIIS.

Vitia extirpanda sunt primo, deinde virtutes inserendæ.

Horat. satyra 3. lib. 1.

—Denique teipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis verenda filix innascitur agris.

Boetius metro 1. lib. 3.

Qui serere ingenuum volet agrum,
Liberat prius arva fruticibus,
Falce rubos filicemque resecat,
Ut nova fruge gravis Ceres eat.
Dulcior est apium mage labor
Si malus ora prius sapor edat.
Gratius astra nitent, ubi notus
Desinit imbriferos dare sonos.
Lucifer, ut tenebras pepulerit,
Pulchra dies roseos agit equos,
Tu quoque falsa tuens bona, prius
Incipe collo juga subtrahere,
Vera dehinc animum subierint.

Vitiorum via lata est & plana: virtutum vero via difficilis, & angusta & ardua. Id moraliter signat Averni ascensus, & descensus.

Virg. lib. 9 Æneid.

— Facilis descensus averni,
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus hic labor est.

Vitii

Vitii cœcus amor ineſt, ex quo futurum
omne deſpicitur.
Claud. lib. 2 in Eutrop.

Sed quia cœcus ineſt vitiis amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadentque brevem preſentia fructum
Et ruit in vetitum damni ſecura libido,

Vitiis nemo caret nec ſine illis naſcitur.
Horat. ſatyra 3. lib. 1.

Nam vitiis nemo ſine naſcitur. Optimus ille
Qui minimis urgetur.
Perſius ſatyra 1.

Auriculas aſini quis non habet?
Propert. lib. 2 eleg. ad Herèmum.

Unicuique dedit vitium natura creato,
Mi fortuna aliquid ſemper amare dedit.

Vitiato corpore ſi bonus ſis, eſt quid maximum.
Martial. lib. 2. Epigram.

Crine ruber, niger ore, brevis pede lumine læſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Vitia relinquuntur aliquando præ tædio & impatientia ut Ovidii liquet exemplo.
Ovid. lib. 3. Elegiar.

Si tamen è nobis aliquid niſi nomen & umbra
Reſtat in Elyſia valla tibullus erit.
Multa, diuque tuli, vitiis patientia victa eſt.
Cede fatigato corpore turpis amor.
Scilicet aſſerui jam me, fugique catenas,
Et quæ non puduit ferre, tuliſſe puder,
Vicimus, & domitum pedibus calcamus amorem,
Venerunt capiti cornua ſera meo,

Vitia virtutibus reprimuntur.
Tob.

Pax iram reprimit, faſtum patientia, luxum
Sobrietas, odium gratia, probra decus.

DE VOLUNTATE.

Voluntas pro facto habetur, dum facultas operandi abeſt.
Ovid. lib. 9 Metamorph.

——Temerata eſt noſtra voluntas
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici,

Quod superest multum est in vota, in crimina parvum.

Idem. lib. 3. de Ponto.

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæso non minus agna bove.

Idem lib. 4. de Ponto.

Ut jam nil præstes animi sum factus amici
Debitor, & meritum velle juvare voco.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Quum pro concessa verba salute damus.
Sed qui quam potuit dat maxima, gratus abunde est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec quæ de parva pauper diis libat acerra:
Thura minus grandi, quam data lance valent.
Agnaque tam lactens, quam gramina pasta Phalisco
Victima Tarpeios inficit icta focos.

Idem ad Pisonem.

Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est, animum non carmina jacto.

Juvenalis satyra 13.

Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum
Facti crimen habet.

Propertius lib. 2. ad Musam.

Quod si deficiant vires, audacia certe
Laus erit, in magnis & voluisse sat est,
Voluntatem propriam exequi non potest, id quod possit efficiat.

Terentius in Andria.

Quoniam non potest fieri id quod vis,
Id velis quod possis.
Voluntatem propriam, sive propositum non licet prosequi, quum res non cinit,

Terent. in Heauton.

Non licet hominem esse sæpe ita ut vult, si res non sinit..
Quot homines, tot sunt voluntates, mores, & sententiæ.

Ovid. lib. 1. de arte amandi.

Pecto-

Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ,
Qui ſapit innumeris moribus aptus erit

Horat. lib. 2. ſatyra 1.

Caſtor gaudet equis, ovo prognatus eodem
Pugnis: quot vivunt capitum totidem ſtudiorum
Millia.

Perſius ſatyra 5.

Mille hominum ſpecies & rerum diſcolor uſus;
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini:
Hic ſatur irriguo mavult turgeſcere ſomno.
Hic campo indulget, hunc alea decoquit: ille
In venerem putris.

Terentius in Phormione.

—Verum ita eſt,
Quot homines, tot ſententiæ: ſuus cuique mos.

DE VOLUPTATE.

Voluptas nulla ſyncera eſt atque longa in hoc ſeculo.

Ovid. lib. 7. Metamorph.

—Uſque adeo nulla eſt ſyncera voluptas,
Sollicitumque aliquid lætis intervenit.

Idem lib. 6. Faſtor.

Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis,
Nec populum toto pectore feſta juvant.

Idem lib. 4. de Ponto.

Nulla dies adeo eſt auſtralibus humido nimbis,
Non intermiſſis ut fluat imber aquis,
Nec ſterilis locus ullus ita eſt, ut non ſit in illo
Mixta fere duris utilis herba rubis.

Idem lib 1. Eleg. ſed Moraliter.

Impia ſub dulci melle venena latent.

Horat. Oda 16. lib. 2.

Lætus in præſens animus quod ultra eſt
Oderit curare, & amara lento
Temperet riſu, nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Juvenalis ſatyra 10.

—Sed quæ præclara & proſpera tanti,

Ut rebus lætis par sit mensura malorum.

Seneca in Thyeste.

Nulla sors longa est, dolor ac voluptas
Invicem cedunt, brevior voluptas,
Ima permutat brevis hora summis.

Boetius Metro 7. lib. 3.

Habet hoc voluptas omnis,
Stimulis agit furentes,
Apiumque par volantum
Ubi grata mella fudit,
Fugit & minus tenaci
Ferit icta corda morsu.

Plautus in Amphit.

Satin' parva res est voluptatum in vita atque in ætate
Agunda præ quam quod molestum est, ita quoique comparatum
Est in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati ut mœror
Comes consequatur.

Idem in Curculione.

Nulli est homini perpetuum bonum,
Jam hujus voluptati hoc adinventum est odium.

Stat. lib. 2. Sylvar.

O sævæ nimium, gravesque Parcæ,
O nusquam data festa longa, summis
Cur plus ardua casibus petatis?
Cur sæva vice magna non senescunt?

Claud. lib. 1. in Stilic. laud.

——Et enim mortalibus ex quo
Tellus cœpta coli, nunquam sincera bonorum
Sors ulli concessa viro quem vultus honestat
Dedecorant mores: animus quem pulchrior ornat,
Corpus destituit.

Voluptas vires luxuriæ non adimit.

Ovid. lib. 1. de Ponto.

Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.

Voluptas est spernenda.

Horat. lib. Epist. ad Lollium.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas,

Voluptatis descriptio.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

Altera

Altera Athenienium ſpirabat virtice odorem,
Ambroſias diffuſa comas,& veſte refulgens,
Oſtrum quæ fulvo Tyrium ſuffuderat auro.
Fronte decor quæſitus acu, laſcivaque crebras
Ancipiti motu jaciebant lumina flammas.

Voluptatis promiſſorum depictio ad Scipionem, quibus nititur illum à virtute retrahere,

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

——Moneo certare periclis
Deſine,& armiſonæ caput objectare procellæ,
Ni fugis hos ritus,virtus te ſæva jubebit
Per medias volitare acies, medioſque per ignes.
Hæc patrem patruumque tuos,hæc prodiga Paulum,
Hæc decios ſtygias Erebi detruſit ad undas;
Dum cineri titulum,memorandaque nomina buſtis
Prætendit,nec ſenſuræ quid geſſerit umbræ.
At ſi me comitare puer,non limite duro;
Jam tibi decurret conceſſi temporis ætas.
Haud unquam trepidos,abrumpet buccina ſomnos,
Sed current albuſque dies,horæque ſerenæ,
Et molli dabitur victu ſperare ſenectam.

Voluptas iraſcitur ob repulſam à Scipione paſſam, dicens affore tempus,quo totum ſibi orbem vendicaret, quod luce clarius eveniſſe intuenti liquet.

Silius Italicus. lib. 15. bel. Pun.

—Sed enim indignata Voluptas
Non tenuit voces, Nil vos jam demoror ultra,
Exclamat venient, venient mea tempora quondam,
Quum docilis noſtris magno certamine Roma
Serviet imperiis, & honor mihi habebitur uni.

Voluptatis mala quæ ſint.

Ibidem.

——Inde aſpice late
Florentes quondam luxus quas verterit urbes,
Quippe nec ira Deum tantum,nec tela, nec hoſtes,
Quantum ſola noces animis illapſa voluptas:
Ebrietas tibi fida comes,tibi luxus,& atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.

Voluptati

Voluptati deditus hæredes non multum juvat, eo quod quæ bona prodige vivendo dissipat.

Terentius in Hecyra.

——Sane Hercle
Homo voluptatis obsequens fuit, dum vixit, & qui sic sunt,
Haud multum hæredem juvant.

Voluptate propria quisque ducitur.

Virgil. Eclog. 2.

——Trahit sua quemque voluptas,
Voluptati deditus felix esse non potest.

Owen.

Vis fieri felix? est debellanda voluptas,
Hæc juvenum exitium est, pestis & illa senum.

DE USU.

Usus rei alicujus prodest: negligentia obest.

Ovid. lib. 1. amo. eleg. 8.

Æra nitent usu, vestis bona quærit haberi,
Canescunt turpi tecta relicta situ.

Idem ad Visonem.

Abdita quid prodest generosi vena metalli,
Si cultore caret? quid inerti condita portu,
Si ductoris eget ratis efficit? omnia quamvis
Armamenta gerat, teretique fluentia malo
Possit & excusso dimittere vela rudente.

Usu consumuntur & molliscunt durissima quæque:

Ovid. lib. 2. de arte amandi.

Ferreus assiduo consumitur annulus usu,
Interit assidua vomer aduncus humo.
Quid magis est durum saxo, quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cavantur aqua.

Ovid. lib. 4. de Ponto.

Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Lucret. lib. 1. de nat rerum.

Quinetiam multum solis redeuntibus annis
Annulus in digito subter tenuatur habendo,
Stillicidi casus lapidem cavat, uncus aratri

Ferreus

Ferreus occulto decreſcit vomer in arvis.
Idem lib. 4. de nat. rerum.
Nam leviter quamvis quod crebro tunditur ictu,
Vincitur in longo ſpatio tamen, atque labaſcit.
Nonne vides etiam guttas in ſaxa cadentes
Humoris longo in ſpatio pertundere ſaxa?
Propert. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.
Sed tamen obſtam, territur rubigine mucro
Ferreus, & parvo ſæpe liquore ſilex.
Uſus potentia quanta ſit.
Horat. de arte Poetica.
Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi.
Uſus nutrit artes, ſolertia parit.
Claud. de rapt. Proſerp. lib. 3.
—Rerumque remotas
Ingenioſa vias paulatim exploret egeſtas,
Utque artes pariat ſolertia, nutriat uſus.
Magiſter artium eſt uſus.
Ovid. lib 2. de arte amandi.
Adde quod eſt illis operum prudentia major,
Solus & artifices qui facit, uſus adeſt.

DE USURA.

Uſura & fœnus una cum infidelitate & bello ex hominum cupiditate manarunt.
Lucan. lib. 1. bel. civil.
Hinc uſura vorax, avidumque in tempore fœnus,
Et concuſſa fides, & multis utile bellum.
Uſura & fœnus inopes trucidant.
Auſonius in eclog de ambig. vitæ elig.
——Si turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes uſura trucidet.

DE UTILITATE.

Utile à decoro nunquam recedat.
Auſonius in Feriandri ſentent.
Nunquam diſcedat utile à decoro.

Vtilitatem

Utilitatem commodumque alicujus rei habens, etiam illius incommoda æquanimiter ſuſtinebit.

Terentius in Hecyra.

Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda æquum eſt ferre.

Utilitas propria honeſtati & amicitiæ hodie anteponitur.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Turpe quidem dictu, ſed ſi modo vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior eſt, quam quid ſit honeſtum,
Et cum fortuna ſtatque caditque fides.
Nec facile invenies multis de millibus unum,
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui.
Ipſe decor recti, facti ſi præmia deſint,
Non movet: & gratis pœnitet eſſe probum.
Nil niſi quod prodeſt charum eſt: en detrahe menti
Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Utile ſollicitis computat articulis.

DE VULGO.

Vulgus inſtabile eſt, proſperam fortunam ut plurimum ſequitur. Igitur inaniter ambitioſas extollit, ac denique premit.

Juvenalis ſatyra 10.

Turba tremens ſequitur fortunam ſemper, & odit
Damnatos: idem populus ſi Nurſia Thuſco
Faviſcet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principiis, hac ipſa Sejanum diceret hora
Auguſtum.

Seneca in Hercule furente.

Invidia factum, ac ſermo popularis premat.

Idem in Hippolyto.

Tradere turpi faſces populus
Gaudet, coſdum colit, atque odit.

Idem in Octavia.

O funeſtus multis populis,
Diruſque favor, qui quum flatu
Vela ſecundo raris implevit,

Vexit.

Vexitque procul, languidus idem
Deſerit alto, ſævoque mari.

Idem in Herc. fur.

Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus,
Aura timidum volvit inani.

Horat. lib. 1. epiſt. ad Mæcenat.

Non ego ventoſis plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.

Vulgi furoris ac iræ intimatio notabilis.

Ovid. lib. 5. Metamorph.

Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt.

Virg. lib. 1. Æneid.

— Sævitque animis ignobile vulgus;
Jamque facies, & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.

Populi fœdus in unum mutuus amor
nectit.

Boetius Metro 8. lib. 2.

Hic ſanctos populos quoque
Junctos fœdere continet.

Vulgus mutabile.

Claud.

Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.

DE VULNERE.

Vulnera ſtatim medico reſecanda ſunt, quod ſi non fiat, ægroto non parum nocet.

Virg. lib. 3. Georg.

Non tamen ulla magis præſens fortuna malorum eſt,
Quam ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Ulceris os, alitur vitium, vivitque tegendo,
Continuo culpam ferro compeſce, priuſquam
Dira per incautum ſerpat contagio vulnus.

Vulnus obduratum non leniter, ſed igni,
ferroque ſæpe ſanatur.

Claud. lib. 1. in Eutrop.

Tunc decuit ſentire nefas, tunc ire recentes
Deterſum maculas: veteri poſt obruta morbo
Corpore pæonias nec quicquam admoveris herbas.
Ulcera poſſeſſis alte ſuffuſa medullis,

Non

Non leviore manu ferro sanantur & igni,
Ne noceat frustra mox eruptura cicatrix.
Ad vivum penetrant flammæ, quo funditus humor
Defluat, & vacuis corrupto sanguine venis
Arescat fons ille mali, truncantur & artus,
Vt liceat reliquis secure vivere membris.
Ovid. lib. 1. Metamorph.

Cuncta, prius tentanda, sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars synsera trahatur.
Vulnus incurabile non tractari arte, melius atque
tutius esse dicitur.
Ovid. lib. 2. de Ponto.

Vulneris id genus est, quod quum sanabile non sit,
Non hoc tractari tutius esse puto.
Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.

DE VULTU.

Vultus virilis descriptio elegans.
Ovid ad Pisonem.

Talis ineſt habitus qualem nec dicere mœstum,
Nec fluidum, lætum sed tetricitate decorum
Possumus, ingenitæ stat nobilitatis in illo,
Pulcher honos, & digna suis natalibus ora.

Vultus animi est index.
Seneca in Thyest.

Multa sed trepidus solet
Detegere vultus: magna volentem quoque
Consilia produnt.
Idem in Agamemn.

—Quid tacita versas,
Licet ipsa fileas, totus in vultu est dolor.
Seneca in Hercule Oeteo.

—Licet ipsa neges,
Vultus loquitur quodcunque negas.
Ovid. lib. 2. Metamor.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu.
Horat. lib. 1. Epodon.

Tacent: & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.

Juve-

Juvenalis satyra 3.

Ense velut stricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est,
Criminibus tacita sudant præcordia culpa,
Inde iræ, & lacrymæ.

Seneca in Oedipo.

Effari dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris?
Vultus hilaritas hospitibus haud parum confert.

Ovid. lib. 8. Metamorph.

—Super omnia vultus
Accesserе boni, nec iners, pauperque voluntas.

DE UXORIBUS.

Uxoris castitas amoris vinculum insolubile est.

Seneca in Octavia.

Amor perennis conjugis castæ manet.

Propert. lib. 3. eleg. 12.

Ubi mortifero jacta est fax ultima lecto
Uxorem fusis stat pia turba comis:
Et certamen habent lethi, quæ viva sequatur
Conjugium; pudor est non licuisse mori:
Ardent vitrices & flammæ pectora præbent
Imponuntque suis ora perusta viris, &c.

Uxores debent viros honorare.

Plautus in Sticho.

—Pudicitia est, pater,
Eos magnificare, qui nos socias sumpserunt sibi.

Quales debeant esse uxores.

Plautus in Sticho.

PI. Sic ut oportet esse, si sint, ita ut ego æquum censeo.
AN Volo scire ergo, ut æquum censes, PI. Ut per orbem quum ambulent,
Omnibus os obturent, ne quis merito maledicat sibi.

Non uxor, sed facies & pulchritudo, ut plurimum amatur.

Juvenalis satyr. 6.

Si verum excutias, facies, non uxor amatur,

Tres

Tres rugæ ſubeant,& ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores,
Collige ſarcinulas,dicit libertus,& exi,
Jam gravis es nobis.

Uxoris virtus non facies,marito placere debet.

Seneca in Octavia.

Probitas fideſque conjugis,mores,pudor
Placeant marito.

Uxor bona proprio viro contenta eſt.

Plautus in Mercatore.

Nam uxor contenta eſt, quæ bona eſt, uno viro.

Uxor fidem viro obſervare debet, & ad hoc admonitio notatu digna.

Ovid. lib. 5. de Triſtib.

Nil opus eſt morier pro me,ſed amore,fideque:
Non ex difficili fama petenda tibi eſt.

Uxor, quæ virum fefellerit, per ſæpe laudatur, ſed male.

Ovid. lib. 2. de Triſtib.

Quumque fefellit amans aliqua novitate maritum.
Blanditur, magno palma favore datur.

Uxor priore pejor invenitur facile, melior autem minime.

Plautus in Sticho.

Facile juvenes & priorem, & pejus moratam,
pater,
Quam illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque ſol videt.

Uxor & proles, cæca cupiditate ſepoſita, ſecundum Dei voluntatem petendi ſunt, nam ille ſcit quid Nobis conducat.

Juvenalis ſatyra 10.

——Nos animorum
Impulſu,& cæca, magnaque cupidine ducti
Conjugium petimus, partumque uxoris,at illis
Notum,qui pueri,qualiſque futura ſit uxor.

Uxorari quanta ſit miſeria.

Juvenalis ſatyra 6.

Semper habet lites,alternaque jurgia lectus
In quo nupta jacet,minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro,tunc orba tigride pejor,

quum

Quum simulat gemitus occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Uberibus semper lactymis, semperque paratis
In statione sua, atque expectantibus illam
Quo jubeat manere modo.

Terentius in Adelph.

Duxi uxorem, quam ibi non miseriam vidi? nati filii,
Alia cura: porro autem dum studeo illis ut quam plurimum
Facerem, contrivi in quærendo vitam atque ætatem meam?
Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab his fero
Odium.
—Meam autem mortem expectant.

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORUM COMMUNIUM.

A.

Æstivantia 11
Adolescentia 13
Adversitas 14
Adulatio 19
Adulterium 20
Ætates 21
Affectus 26
Afflictio ibid.
Aliena 30
Ambitio 32
Ambiguitas ibib.
Amicitia 33
Amor 40
Anima 63
Animus 69
Animalia 73
Artes 75
Asperitas 77
Astutia ibid.
Assuetudo ibid.
Attentio 79
Avaritia 80
Audatia 87
Auditus 88
Aula 89
Autumnus ibid
Auxilium ibid.

B.

Beatitudo 90
Bellum 92
Beneficentia 95
Blanditia 96
Bonitas ibid.
Bonum 99
Brevitas 101

C.

Canus 102
Castitas ib.
Carmina 104
Causæ 107
Cæsitas 109
Cœlum ib.
Cibus 111
Christus ibib.
Clementia 115
Cognitio sui 117
Communio rerum 118
Concordia 119
Confessio 120
Conscientia ib.
Confortatio 122
Consilium ib.
Consolatio 124
Constantia ib.
Contagio 128
Convitium 129
Correctio ib.
Credulitas ib.
Crudelitas 130
Culpa 133
Cupiditas 134
Cura 138
Curiositas 139

D.

Damnati 140
Deceptio ib.

Delitiæ

Delitiæ 141
Desidia ib.
Desperatio 142
Detractores ib.
Deus 144
Dies 160
Discipulus 161
Discordia 162
Dissimulatio ib.
Divitiæ 163
Doctrina 171
Dolor 172
Dolus 176
Dormitatio 177
Dos ib.
Dux 178

E.

Ebrietas 181
Electi 182
Elementa ib.
Eloquentia 184
Exempla 186
Experientia ib.

F.

Facilitas 187
Factum 188
Fallacia 189
Fama ib.
Fames 192
Fatum 193
Favor 195
Felicitas ib.
Fides 197
Fidelitas 200
Filii 202
Finis 204
Forma 210
Fornicatio 212
Fortitudo 213
Fortuna 214
Fratres 219
Fraudulentiæ 220
Frugalitas ib.
Furor 223
Futura 224

G.

Gaudium 225
Gloria ib.
Gratia 226
Gratitudo 227
Gula 228

H.

Hypocrisis 229
Homo 230
Honor 236
Hospitalitas 237
Humilitas ib.

I.

Ignavia 238
Ignorantia ib.
Ignota 239
Imperitia 240
Imperium ibid.
Impossibilia ibid.
Incontinentia 242
Infamia 243
Infantia 244
Infernum ibid.
Infirmitas 254
Ingenium 255
Ingratitudo 256
Inimicitiæ 257
Injuria 258
Innocentia ibid.
Invidia 259
Ira 264
Judicium 271
Jus 274
Justitia 275
Juventus 278

L.

Labor 280
Lacryma 282
Laus 283

Lectio

Lectio 287
Leges 288
Lætitia 290
Liberalitas 291
Libertas 292
Libido ibid.
Licentia 293
Licita 294
Lingua ibid.
Livor ibid.
Locus 295
Loquacitas 296
Lucrum ibid.
Ludus 297
Luxuria 298

M.

Malitia 301
Mala 306
Matrimonium 307
Medicina ibid.
Mediocritas 308
Meditatio 311
Mendacium 312
Mens 313
Meretrices ibid.
Metus 314
Militia 315
Miseria 316
Miserecordia 319
Modus 321
Monitio 322
Mora ibid.
Morbi 324
Mores 325
Mors 328
Motus 335
Mulier 336
Mundus 346
Munera 347
Mutuum 349

N.

Natura 350
Navigatio 352
Necessitas 354

Nobilitas ibid.
Nox 357
Novitas 358

O.

Obedientia 359
Oblivio 360
Obsequium 361
Occasio ibid.
Otium 362
Officium 363
Onus 364
Opera ibid.
Oratio 366
Ornatus 368

P.

Pax 369
Parentes 370
Parsimonia 374
Parum & modicum 375
Passio 377
Patientia 379
Patria ib.
Paupertas 381
Peccatum 385
Pœna 394
Pœnitentia 395
Perfidia ib.
Perjuria 396
Perseverantia 397
Petitio ib.
Philautia 399
Philosophia 400
Pietas 401
Pigritia 402
Poesis & Poeta 403
Potentia 406
Prælatio 411
Principes 412
Principium 413
Probitas 414
Proditio 415
Promissa ib.

Prospe-

INDEX.

Prosperitas 416
Providentia 419
Prudentia ib.
Pudicitia 420
Pudor 422
Pueritia 423
Pulchritudo 424

R.

Ratio 425
Rapina 426
Recreatio ib.
Regnum 427
Religio 436
Rei 438
Reprehensio ib.
Republica 439
Requies 441
Resurrectio ib.
Ruina 442
Rus ib.

S.

Sacerdotium 445
Sacrificium ib.
Sanitas 447
Sapientia 448
Scelus 451
Scientia 452
Scriptum ib.
Senectus 455
Sermo 461
Servitus 462
Similitudo 464
Simulacra 465
Simulatio ib.
Sitis ib.
Sobrietas 466
Solertii ib.
Somnus & somnia 467
Spes 469
Studium 471
Stultitia 472
Subditi 473
Superbia ib.

T.

Taciturnitas 474
Templa 476
Temporalia ib.
Tempus 477
Terra 481
Testes 482
Timor 483
Tyrannis 486
Tormenta 488
Tribulatio ib.

V.

Venia 489
Ver ib.
Verbum 490
Verecundia 491
Veritas 492
Vetita ib.
Vicinitas 493
Vicissitudo rerum 494
Victoria 495
Vigilia 496
Vindemia ib.
Vindicta 498
Vis 499
Viri ib.
Virginitas 502
Virtus 501
Vita 511
Vitia 514
Voluntas 515
Voluptas 517
Usus 520
Usura 521
Utilitas ib.
Vulgus 522
Vulnera 523
Vultus 524
Uxor 525

FINIS.